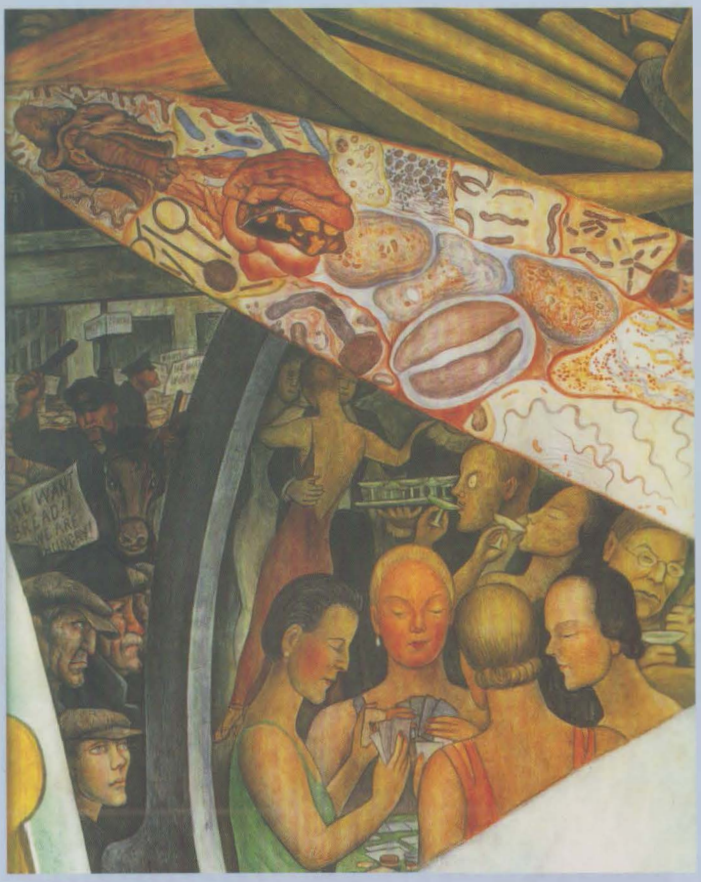
İMPARATORUN SOYTARISI EGEMEN MEDYA

Medya İletişim

Sibel Özbudun - Gökçer Özgür - Temel Demirer

İMPARATORUN SOYTARISI EGEMEN MEDYA

Ütopya Yayınları: 145
Medya - İletişim Dizisi

© 2007 Ütopya Yayınevi

1. Baskı
Ütopya Yayınevi
Ocak 2007

Kapak ve Sayfa Düzeni
Sevgi Küçük Çoban

Baskı ve Cilt
Sözkesen Matbaası
İvedik Org. San. Matbaacılar Sitesi
558. Sok. B Blok No: 41 Yenimahalle - Ankara
Tel: (0 312) 395 21 10

ISBN 975-6361-52-2

Ütopya Yayınevi
Ataç I Sokak 33/15 Kızılay / Ankara
Tel-Fax: (0 312) 433 88 28
e-posta: utopyayayinevi@hotmail.com

İMPARATORUN SOYTARISI...
EGEMEN MEDYA...

SİBEL ÖZBUDUN

GÖKÇER ÖZGÜR

TEMEL DEMİRER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YA DA 'ABD DENETİMİ / MEDYASI' İLE APOLETLİ 'ANDIÇ' 7

I. AYRIM: TEORİK-İDEOLOJİK GENEL 25

MEDYA (=KAPİTALİZM) VE MANİPÜLASYON (=YALAN) 27
TEMEL DEMİRER

YALANIN EGEMENLİĞİNE KARŞI 99
SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

EGEMEN MEDYA HAKKINDA -ELEŞTİREL- ANIMSATMALAR 116
TEMEL DEMİRER

II. AYRIM: 'YDD' MEDYASI 143

'YDD' MEDYASI VE YABANCILAŞ(TIRIL)AN İNSAN(LIK) 145
TEMEL DEMİRER - SİBEL ÖZBUDUN

KORKU (İMPARATOR) İLE YALAN (SOYTARI) 175
TEMEL DEMİRER

'KRAL ÖLDÜ; YAŞASIN SOYTARI!' YA DA 'PEPSİ TARİKATI' 218
SİBEL ÖZBUDUN

III. AYRIM: TÜRK(İYE) MEDYASI 223

'YDD' MEDYASI VE TÜRKİYE 225
TEMEL DEMİRER

'ANDIÇ'LI F-TİPİ MEDYA 248
TEMEL DEMİRER - GÖKÇER ÖZGÜR

MEDYA(LARI)NIN MARİFETİ 279
TEMEL DEMİRER

"GAZETE PATRONLARI"NDAN "PATRON GAZETELERİ"NE 287
SİBEL ÖZBUDUN

IV. AYRIM: 'ÖTEKİLER'İN GÜNDEMİ....291
100 HAFTA... 293
TEMEL DEMİRER
200. HAFTANIN COŞKUSUYLA....297
SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER
HAFTALIK BİR GAZETE İÇİN NOTLAR....302
TEMEL DEMİRER
BİZ 'ÖTEKİLER'İN GÜNDEMİYİZ! 317
CONTENTS & ABSTRACT....319

ÖNSÖZ YA DA
'ABD DENETİMİ / MEDYASI' İLE APOLETLİ 'ANDIÇ'

"Docendo discitur".[1]

ABD'nin 11 Eylül gerekçesiyle tetiklediği küresel saldırganlık, egemen medyayı ve medya etiği sorunsalını yeniden tartışmaların odağına taşıdı. Egemen medya, gerek Kuzey ülkelerinde gerekse Türkiye'de ABD'nin savaş(lar)ında bir kez daha kötü bir sınav vererek doğrudan savaş propagandistliğine soyundu ve ağır ve haklı tepkilere, eleştirilere uğradı.

Söz konusu eleştirilerin muhatabı olan 'Amerikancı Medya'nın, 'ABD icraatları' yanında, 'Andıç'larla da hizaya sokulduğu coğrafyamızda, SADECE sermaye medyasından değil, aynı zamanda onun baskın özelliği olan APOLETLİ yanından da söz etmek, bunun altını özenle çizerek deşifre etmek gerekir...

Bu kitap, öncelikle bunu hedefliyor; ama bununla da sınırlı kalmayarak, alternatif medya olanaklarını ararken egemen söylem (ve sahibinin sesleriyle) hesaplaşmanın yollarını arıyor...

* * *

'Bilgi Çağı'na geçeceğimizden; 'Enformasyon Toplumu'na dönüşeceğimizden; böylelikle de 'Her şeyin Demokratikleşeceği'nden söz ediyorlardı...

Bunun için de 'İnternetin özgürleştirici dinamikleri'nin 'katılımcı demokrasinin' önünü açacağının; TV'nin de bu yolda önemli bir kaldıraç olduğunun altını çiziyorlardı...

Veya Clive Barnes'la birlikte, "Televizyon, ilk gerçek demokratik kültürdür herkese açık olan, insanların istekleriyle oluşturulan bir kültür" diyorlardı...

Ya da vs... vs...

Denilenlerin hiçbiri olmadı... Özel mülkiyet boyunduruğunda inim inim inletilen bir dünyanın sermaye egemenliğinde olmazdı da...

---

[1] "Öğreterek öğrenilir" (Sencca).

George Monbiot'un ifadesiyle, "Çok kanallılık ve internet, düşünüldüğü gibi dünya halklarına demokrasi getirmedi..."[2]

Aksine 'modern köleliği' güçlendirdi...

Örneğin "Özellikle ECHELON gibi dinleme ve izleme örgütlenmeleri ile birlikte internetin ABD'nin tekeline girmesi daha sık dile getirilmeye başlandı. Attığımız her adımın büyük birader tarafından izlenmesinin yanı sıra ticari kurumlar bile bu ABD denetiminden kaçamaz oldular..."[3]

* * *

'ABD Denetimi' demek -bir yanıyla- aynı zamanda 'ABD Medyası' demektir...[4]

'Nasıl mı?'

Gayet basit...

Ardı ardına sıraladığımız şu haberleri sabırla okuyun...

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon, çeşitli ülkelerde medyada Amerikan yanlısı mesajlar çıkmasını sağlamak dâhil, psikolojik savaş için 400 milyon dolarlık bir bütçe ayırdı...[5]

'Bağımsız' Irak basını dolarla haber yapıyor...[6] Irak'taki ABD güçlerinin istedikleri haberlerin yayımlanması için Iraklı gazetelere

---

[2] George Monbiot, "Özgürlük Rüyası Sona Erdi", The Guardian, 13 Eylül 2005.

[3] Mehmet Sucu, "İnternette ABD Tekeli", Cumhuriyet, 4 Ekim 2005, s.7. "En gelişmiş izleme sistemi olan Echelon'un Türkiye dahil, dünyada birçok ülkede uydu trafiğini izleyen antenleri var. Bu programın sahipleri Amerika, İsrail ve İngiltere. Uydu-bilgisayar korelasyonu sayesinde görüntü istihbaratı da var bu programda. Yani ABD, İsrail, İngiltere dünyadaki tüm haberleşmeleri denetliyor" (Uğur Dolgun, "Artık Hepimiz Her An İzleniyoruz", Radikal, 1 Mayıs 2006, s.6). Ayrıca bkz. Perwer Bengi, "ABD Avrupa'nın Telefon ve Mail Arşivini İstiyor", Ülkede Özgür Gündem, 14 Mayıs 2006, s.9; "İnternet Sansürü", Evrensel, 17 Kasım 2005, s.11.

[4] Bkz. 'ABD'li Gazeteciler: 11 Eylül Sonrası Komaya Girmiştik', Radikal, 23 Kasım 2005 s.13; 'Judith Miller: Komploya Alet Olan Gazeteci', Cumhuriyet, 26 Ekim 2005, s.11; 'Kaynağı İzin Verdi, Miller Serbest Kaldı', Radikal, 1 Ekim 2005 s.11; 'New York Times Saygınlık Sınavı Veriyor', Radikal, 25 Ekim 2005, s.13; 'BBC ve CNN Farkı', Radikal İki, 17 Temmuz 2005, s.3; 'Bush'a Yeni İtham: Sansür', Radikal, 27 Aralık 2005, s.12.

[5] "Pentagon Basına Fiyat Biçti", Cumhuriyet, 15 Aralık 2005, s.9.

[6] Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Orhan Erinç, Pentagon'un çeşitli ülkelerde Amerikan yanlısı mesajlar çıkmasını sağlamak amacıyla fon ayırması yönündeki yaklaşımın "ifade özgürlüğü" kavramını yozlaştırdığını söyledi. "Ne yazık ki gazetecilik, kullanılmaya en açık meslek olma niteliğinden kurtulamıyor" diyen Erinç, Gazeteciler Hak ve Sorum-

gizlice para verdikleri ortaya çıktı. ABD ordusuna bağlı 'enformasyon operasyonları' birliklerince yazılan haberler Arapça'ya çevrilerek Bağdat'taki gazetelere gönderiliyor...[7]

Los Angeles Times'ın elindeki belgelere göre, 'Enformasyon Operasyonları Görev Gücü'nün kaleme aldığı haberler, bağımsız gazetecilerin işiymiş gibi Irak basınına veriliyor. Haberlerde direnişçiler yerilip ABD cilalanırken özgür ve demokratik Irak'ın doğduğu propagandası yapılıyor. Pentagon'un bu operasyondaki taşeronu, Washington merkezli Lincoln Group. Haberler, bu firma aracılığıyla medyaya pazarlanıyor.

Skandal, ABD Dışişleri'nin Iraklı gazetecileri 'Batılı medya etiği' eğitiminden geçirdiği sırada patlak verdi. Belgelere göre, 2 Ağustos 2005'te El-Dustur'daki 'Irak'ın kalkınmasına para akıyor' haberi 1.500 dolar karşılığı yayımlanmış. 'Yolsuz' siyasi Ahmet Çelebi'nin El-Muteber gazetesinde 6 Ağustos'ta yayımlanan 'Terörizme rağmen Iraklılar yaşamakta direniyor' haberine 50 dolar ödenmiş.

Konuya ilişkin olarak El-Mada çalışanları da şu vakayı anlatıyor: "30 Temmuz 2005'te deste deste dolarla ofisimize gelen bir kişi 'Teröristler Sünni gönüllülere saldırdı' haberini yayımlatmak istedi. Parayı peşin ödeyip fatura istemedi".

Lincoln'ün kayıtlarına bu miktar 1.200 dolar olarak geçmiş. Önceden Iraqex diye bilinen Lincoln Group, ABD üslerinin bulunduğu ülkelerde enformasyon savaşı için kullanılan şirketlerden sadece biri. Grupla beş yıllığına 100 milyon dolarlık anlaşma imzalanmış...[8]

Iraklı gazeteciler, ABD ordusunun Irak'ta medyayı yönlendirdiği yolunda Amerikan basınında çıkan haberleri doğruladı. ABD'li askeri yetkililer de para vererek çeşitli gazetelerde haber yayımlattırdıkları savlarını kabul ederek amacın Iraklıların gerçekleri öğrenmesini sağlamak olduğunu belirttiler...[9]

---

luluk Bildirgesi'ndeki kuralların, para karşılığı haber yapılmasını yasakladığını hatırlattı ("Erinç: İfade Özgürlüğü Yozlaşıyor", Cumhuriyet, 15 Aralık 2005, s.9).

[7] "ABD İstediği Haberler İçin Gizlice Para Veriyor", Cumhuriyet, 1 Aralık 2005, s.11.

[8] "ABD Para Verip Haber Bastırıyor", Radikal, 1 Aralık 2005, s.12.

[9] "ABD, Irak'taki Paralı Haberleri Kabul Etti: Amaçları Halka Gerçeği Göstermekmiş", Cumhuriyet, 4 Aralık 2005, s.11.

ABD ordusunun Irak gazetelerine, savaşla ve yeniden yapılanmayla ilgili olumlu haberler yazmaları için örtülü ödeme yaptığı ortaya çıkınca, Bağdat'taki ABD güçlerinin sözcüsü 'Irak kamuoyunu aydınlatmak adına' Irak basınına uygun haberler verilebileceğini savundu...[10]

* * *

'ABD Denetimi' ya da 'ABD Medyası' için bu işin bir yanı!

Bunun kaçınılmaz getiri veya uzantısına gelince; bu konuda da, deneyimli gazeteci John Pilger şunları diyor: "ABD medyası kamuoyunu direniş ve 'terör saldırıları'na dair haberlerle 'oyalarken', CIA Irak'ı karıştırıyor: Tıpkı Latin Amerika'daki gibi ölüm timlerini silahlandırarak Irak'ı çıkarları doğrultusunda bölmek istiyor.

1980'lerde, El Salvador da dâhil, CIA'nin Orta Amerika'daki operasyonlarına katıldığı bilinir... Amerikalı tarihçi Greg Grandin, kitabı 'Empire's Workshop'ta (İmparatorluğun Atölyesi) 'El Salvador Seçeneği'ni şöyle tanımlıyor: 'Başkan Reagan Orta Amerika'ya yönelik politikayı yönetimdeki en azılı militaristlere emanet etti. El Salvador'da direniş karşıtı bir harekât yürütmek için günde bir milyon dolar harcandı. Reagan'ın iki görev dönemi boyunca 300 binden fazla insan öldürüldü, yüz binlercesi işkence gördü ve milyonlarcası mülteci konumuna düştü'.

2003 işgali sonrasında, bu bildik 'politika'nın Irak'ta da sahneye konması sadece bir zaman meselesiydi.

Araştırmacı yazar Max Fuller'a göre içişlerine bağlı ölüm timlerinin CIA yöneticisi, hem Vietnam'da hem de El Salvador'da tecrübe kazanmış biri. Amerikalıların yönettiği gizli milis güçleri birçok bombalama eyleminden sorumlu. Fuller, 'Irak savunma bakanlığındaki istihbarat birimiyle çalışan Britanya ve ABD Özel Güçleri'nin Şiilere yönelik bombalama eylemlerine karıştığını' belirtiyor. Tüm bunlar daha önce denenmişti. Şimdi Amerikan kamuoyu İran'a yönelik bir saldırıya hazırlanıyor; tıpkı Irak'taki kitle imha silahı yalanları gibi gerekçeler öne sürülüyor. Üstelik bu saldırı, hiçbir uyarı, savaş ilanı ve gerçek olmaksızın gerçekleşecek.

[10] "Pentagon'dan Üstü Örtülü Kabul", Cumhuriyet, 3 Aralık 2005, s.11.

Hilton asansöründe birlikte olduğum CNN'i izleyen insanlar, Ortadoğu, Latin Amerika veya başka bir yerde olanları anlamadıkları için affedilebilir. Onlar yalıtılmış insanlar. Onlara hiçbir şey açıklanmıyor. Kongre sessiz. Demokratlar can çekişiyor. Dünyadaki 'en özgür' medya, kamuoyunu her gün aşağılıyor.

Voltaire'in de dediği gibi: 'Sizi saçmalıklara inandırabilenler, size suç da işletebilir'".[11]

* * *

Bunlar 'ABD Denetimi' ya da 'ABD Medyası' için 'yeni' şeyler değil; aksine 'yapısal' veya varlığına mündemiç kaçınılmazlıklar ya da 'eski(meyen) şeyler'...

Ve bunun bir diğer getirisi de sansürdür![12]

Örneğin anımsanırsa ABD'nin 1945'te Japonya'nın Nagasaki kentine atom bombası atmasından sonra bölgeye girmeyi başaran ilk Batılı gazeteci George Weller'ın yıllardır sansürlenen haber ve fotoğrafları ancak ölümünden sonra yayımlanabildi. Weller'ın 60 yıl boyunca yayımlanmayan haberlerinin, Amerikan kamuoyunun nükleer silah üretimine karşı çıkacağı endişesiyle ABD'li yetkililerce sansürlendiği ortaya çıktı.[13]

* * *

Sadece 'sansür' mü? Elbette değil; onlar bunların ötesindeki şeylere muhtaçtırlar...

'Mesela' mı?

Bush'un, 11 Eylül sonrası El Cezire televizyonunu susturmak için bombalatmak istediği öne sürüldü... The Daily Mirror, Blair ile Bush'un 16 Nisan 2004'te Washington'daki görüşmenin beş sayfalık 'çok gizli' statüsündeki notlarına dayandırdığı haberinde, "Bush, bu görüşmede El Cezire'nin Doha'daki merkez ofisinin bombalanması isteğini dile getirdi" ifadesini kullandı![14]

---

[11] John Pilger, "Yakıp Yıkan Direniş Değil CIA", Newstatesman, 1-8 Mayıs 2006.

[12] "Sansür, bir toplumun kendine güvenmediğinin kanıtıdır" (P. Stewart).

[13] "ABD, 6 Ağustos 1945'te Hiroşima, 3 gün sonra da Nagasaki kentine atom bombası atmıştı. Atom bombaları yüz binlerce kişinin ölümüne ve sakat kalmasına neden oldu" ("Nagasaki'ye Sansür", Cumhuriyet, 21 Haziran 2005, s.11).

[14] "El Cezire'yi Vuralım", Radikal, 23 Kasım 2005, s.13.

İşte ABD'nin (emperyalistlerin) 'özgürlüğü'/'özgürlükten anladıkları', tamı tamına budur!

Ve bir de şu: İngiltere Başsavcısı gazeteleri tehditle susturdu: "Blair-Bush görüşmesinin belgelerini yayımlarsanız, Devlet Sırları Yasası'nı ihlâlden dava edileceksiniz!"

Daily Mirror'ın, bir kamu görevlisinin sızdırdığı gizli görüşme belgelerine dayanarak, Bush'un El Cezire televizyonunun Katar'daki merkezini bombalatmak istediğini yazmasının ardından, hükümet belgenin tamamının yayımını engellemek için basına 'gözdağı verdi'.

Mirror'ın yanı sıra Guardian ve Times da, Bush'un Blair'le 2004 Nisanın da Washington'daki görüşmeleri hakkında 'en ufak bir haber yapılmaması', yoksa Devlet Sırları Yasası'nı ihlâlden dava açılacağı tehdidi aldıklarını açıkladı...[15]

* * *

Buraya kadar ifadeye gayret ettiklerimiz, bir yanıyla Embedded/İliştirilmiş basın nasıl yaratılıyor[16] sorusunun yanıtıdır...

* * *

Siz bakmayın, iki de bir Napoleon Bonaparte'ın, "Ben üç gazeteden yüz bin süngüden çok korkarım"; ya da George Mason'un, "Basın özgürlüğü diğer özgürlüklerin emniyet supabıdır" sözlerini terennüm etmelerine...

Veya ara sıra da olsa 'özeleştiri' kabilinden, "Türk basını genelde pek yüz ağartıcı olmayan bir dönem yaşıyor";[17] "Bu mu gazetecilik? Böyle mi yapılmalı gazetecilik?"[18] "Gazeteciler AKP'nin istediğini mi yazacak"[19] demelerine...[20]

---

[15] "Blair Basını Susturdu", Radikal, 24 Kasım 2005, s.13.

[16] N. Cerrahoğlu, 'McCarthy Bahane, Clooney Şahane', Cumhuriyet, 19 Eylül 2005 s.17.

[17] Mehmet Ali Kışlalı, "Cezaevinde Bir Meslektaş", Radikal, 13 Temmuz 2005, s.8.

[18] İsmet Berkan, "Gazete Ne İşe Yarar? Biraz Özeleştiri", Radikal, 3 Temmuz 2005, s.2.

[19] E. İpekçi, "Gazeteciler AKP'nin İstediğini mi Yazacak?", Evrensel, 23 Mayıs 2005, s.7.

[20] Bkz. O. Çalışlar, '12 Eylül Gazetecilikte Çöküşün Başlangıcı', Yeni Şafak, 16 Mart 2006, s.11; 'Dünya Basın Özgürlüğü Günü: Türkiye'ye Kötü Not', Cumhuriyet, 4 Mayıs 2006, s.6; Ş. İşigüzel, "Gazetecilik Öldü mü?", Radikal İki, 8 Ocak 2006, s.7; E. Aköz, "Gazetecilik Kutsal Bir Meslek midir?", Sabah, 24 Ekim 2005, s.4; H. Aktan, "Basının

Onlar; 'ABD Denetimi' ya da 'ABD Medyası'nın 'Türkçesi' olan 'Andıç'lanmış -sermaye medyasına ait- çocuklarıdırlar...

'Bağımsızlıktan/tarafsızlıktan' dem vuran 'piyonlar'dır...[21]

Yeri geldi, sözü George Clooney'e bırakalım: "Basının görevi insanları eğlendirmek değildir. Kamuoyu oluşturmakla görevli medya; sponsorlar ve çıkar gruplarının acımasız baskıları karşısında dahi öğretmek, aydınlatmak ve ilham vermek amacıyla kullanılabilir. Her şey elinizdeki aracı (filmde TV) nasıl kullandığınıza bağlı. Medyanın bir sorumluluğu var. Bu sorumluluğu hiçe sayan gazetecilik, dezenformasyon aracından başka şey olamaz!"[22]

* * *

'Andıç'lanan sermaye medyasının yaptığı tam da budur: Dezenformasyon...

"'Andıç',[23] ülkemizin gazetecilik tarihinde önemli bir dönemi anlatmak için kullanılan simge bir kelime.

İngiliz gazetecilik tarihinde 'Profumo Skandalı', Amerikan gazetecilik tarihinde 'Watergate skandalı' nasıl çok özel bir durumu ifade ediyorsa, 'Andıç'da ülkemiz gazetecilik tarihinde bir dönüm noktasını anlatıyor.

Neydi 'Andıç' olayı ve bugün neden konuşuyoruz? Sabah gazetesinin eski sahibi Dinç Bilgin, Nazlı Ilıcak'ın yönettiği bir TV programında, 28 Şubat 1997 tarihinden sonra medyaya yapılan müdahaleleri anlattı. Dinç Bilgin, gazetelerin Ankara bürolarının

---

Yüzyıllık Türklük Sınavı", VS Dergisi, Ekim-Kasım 2005, s.51; T. Alkan, "Al Sana Basın Özgürlüğü!", Radikal, 14 Mayıs 2006, s.5; "Basın Özgürlüğü Kim İçin?", Kızıl Bayrak Gaz., 26 Kasım 2005, s.14; "Gazeteciye Koruma Tacizi", Radikal, 18 Haziran 2005, s.6; "Sinan Kara'ya Yine Hapis Cezası", Ü. Özgür Gündem, 20 Ekim 2005, s.15.

[21] "Bosna'dan Nidzara Ahmetasevic'e göre gazetecinin tarafsız kalması diye bir durum olamaz: 'Bir gazeteci yan tutabilir ama haberi verirken de sorumlu ve hakça davranmalıdır. Ben Bosna'da savaşın içinde gazeteciliğe başladım. Tabii ki yan tutan bir gazeteciydim. Ama haberleri verirken de kamuoyunu mümkün olduğunca doğru bilgilendirmeye, hakça ve namuslu gazetecilik yapmaya çalıştım'" (Leyla Tavşanoğlu, "Gazeteci Tarafsız Olabilir mi?", Cumhuriyet, 24 Mart 2006, s.10).

[22] akt. N. Cerrahoğlu, 'Clooney'den Gazetecilik Dersi', Cumhuriyet, 17 Eylül 2005, s.17.

[23] Bkz. Oral Çalışlar, 12 Eylül ve Andıçlanan Gazetecilik, Güncel Yay., 2006; İsmet Berkan, "Andıç'ı Bir de Ben Yazayım", Radikal, 16 Mayıs 2006, s.3; Gülşah Karadağ, "12 Eylül ve Andıçlanan Gazetecilik", Cumhuriyet Kitap, No:845, 27 Nisan 2006, s.30.

Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 'devşirildiği'ni öne sürdü. Sabah gazetesinin o dönemdeki yazarları Mehmet Ali Birand'ın ve Cengiz Çandar'ın andıçlanma sürecini aktardı.

PKK şeflerinden Şemdin Sakık'ın yakalanmasının ardından, onun olduğu iddia edilen bir ifade, önce Kanal D'de Uğur Dündar'ın programında gündeme gelmişti. Ertesi gün ise bu ifade Hürriyet ve Sabah gazetelerinde yayımlanmıştı. Sabah gazetesinde yaşananları, Dinç Bilgin, Can Ataklı ve Ergun Babahan'dan öğrendik. Bu haber yayımlanmazsa Cengiz Çandar ve Mehmet Ali Birand'ın yaşamının tehlikeye gireceği de Sabah yöneticilerine söylenmişti..."[24]

Konuyu detaylandırırsak: "25 Nisan 1998. Hürriyet ve Sabah' gazetelerinin manşetlerinde aynı 'bomba' patlatılıyordu. PKK'nın lider kadrosundan Şemdin Sakık'ın 'itirafları'nı elbette her iki gazete de 'ele geçirmişti'. Şemdin Sakık, 'itirafları'nda kapatılan RP, HADEP, İHD gibi parti ve kurumların PKK ile işbirliğini anlatıyordu. Haberi işlerken iki büyük gazete de farklı ibretlik kahramanlar seçmişti. Hürriyet, RP Milletvekili Fethullah Erbaş'ın, Sabah da İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın 'ihanetini' öne çıkarmıştı. Hürriyet, Sakık'ın Refah Partisi ile olan ilişkilerini anlatışından Erbaş'ın sözlerini seçmiş, ihaneti belinden vurmuştu. Erbaş, şöyle söyleyesiymiş: 'Biz milleti değil, ümmeti esas alırız, İslâm dünyasında sınır olmaz, sınır önemli değildir'. İşte size müthiş ihanet mesajı!

Sabah'sa başka bir ihaneti kuyruğundan yakalamış sallıyordu: Sakık, Akın Birdal'dan 'Türkiye'deki tabancam' diye söz ediyormuş. Ve itiraflardan alınmış şu satırlar: 'Abdullah Öcalan'ın onunla telefonda defalarca konuştuğuna bizzat şahit oldum. Bazen de Öcalan ona bir kurye gönderir ve bazı konularda nasıl davranması gerektiğini söylerdi'. Ama dahası vardı. Sakık, kimi gazetecilerin Öcalan'dan emir aldığını, para karşılığı röportaj yaptığını söylüyordu. Hürriyet gazetesinin başyazarı, nicedir Basın Konseyi Başkanlığı'nı yürüten Oktay Ekşi de itirafların bu bölümü konusunda

[24] Oral Çalışlar, "Andıç Ne Anlama Geliyor?", Cumhuriyet, 14 Mayıs 2006, s.4.

itidalini yitirmiş, öfkeyle haykırıyordu. Yazısının başlığı, 'Alçakları Tanıyalım'dı. 'Keza 'dürüst gazeteci' veya 'sorumlu aydın' havalarında, bizleri arkadan hangi alçaklar hançerliyormuş, bilmeye mecburuz'. O alçakların adları da ertesi gün gazetelere yine aynı meşum kaynak tarafından iletilmiş olacaktı.

Sakık'ın 'itiraflarından' okuyalım: 'Basın mensupları içinde de örgütün parayla yazdırdığı ya da konuşturduğu çok ünlü isimler bulunmaktadır. Bazılarını da parayla satın alabileceğini düşünür. Bunlara örgütte eyyamcılar denir. Bunun yanında 'Ülkede Gündem', 'Özgürleşen Yurtsever Gençlik', 'Evrensel', 'Özgür Halk', 'Demokrasi', 'Emek' gibi basın organları da örgütün finanse ettiği kuruluşlardır. Doğu Perinçek ve Mehmet Ali Birand'ın Öcalan'la görüşmesi ona Türk basınında kapıların açılmasına neden olmuştur. Öcalan, bana, para karşılığında konuşan ya da yazanlar arasında Mahir Kaynak, Mahir Sayın, Cengiz Çandar, Mehmet Ali Birand ve Yalçın Küçük'ün isimlerini söyledi. Ayrıca Milli Gazete ile Akit gazetesinin de PKK aleyhine yazmayacaklarına dair söz verdiklerini söyledi. Öcalan, para ile satın aldığı gazetecilerden söz ederken, 'Kürt ve Türk tarihi hainlerle doludur. Türk'e ve Kürt'e oyun yapmaya gerek yok. Bunlar zaten oyunu kendileri oynuyor' dedi'.

Bu yayınların üzerine Mehmet Ali Birand, Mahir Kaynak ve Cengiz Çandar'a yazılarına ara vermeleri söylendi. Birand ve Kaynak, bir daha köşelerine dönemedi. Çandar, kısa bir süre sonra yazılarına başladı. En korkuncu, kışkırtmalar sonucu Akın Birdal'ın meşhur şerefli çeteden Cengiz Ersever tarafından vurulmasıydı. Ersever mahkemede de nümayişini sürdürüyor, 'Akın, Akın, sen öldün' diye çığlıklar atıyor, mahkeme başkanıyla 'Akın'ın beynini 24 saat içinde duvara yapıştırma' konusunda iddiaya giriyordu. Akın Birdal, silahlı saldırıdan mucize eseri kurtuldu. Tedavisi çok uzun sürdü.

Bu arada, herhâlde bu kadarcık şey dahi bir gurur vesilesidir; itirafların Şemdin Sakık'a ait olmadığını Radikal ortaya çıkarttı. Mahkeme karşısına çıkarılan Şemdin Sakık da gazetelerde kendisi-

ne atfen çıkan 'itirafları' reddetti. Hiçbir zaman böyle itiraflarda bulunmadım, dedi.

İddialar çökünce Oktay Ekşi, suçlanan meslektaşlarından ve okurlardan özür diledi.

İki büyük gazetenin iştahla üstüne atılıverdikleri belgelerin sahte olduğu anlaşılmıştı, ama kimler tarafından gazetelere ulaştırıldığı bilinmiyordu. Neden sonra o dönem Sabah'ın üst kadrosunda çalışan Can Ataklı, bir söyleşisinde, 'dönemin çok güçlü bir generali, bu haberlerin konulmaması durumunda gazeteyi batırma tehdidinde bulunmuştu' diyene dek de hiç dile getirilmeyecekti.

20 Ekim 2000 tarihinde Nazlı Ilıcak, esas bombayı patlatıyor, iki gazetenin yayınladığı itirafların Genelkurmay İstihbarat Dairesi'nde hazırlanan ve 'Andıç' denilen bir çalışmanın türevi olduğunu ileri sürüyordu. Büyük gazetelerin ısrarla ilgisiz kaldıkları Andıç konusuna inatla sarılan Ilıcak, konuyu milletvekili olarak Meclis'e de götürdü. Çevik Bir ve Erol Özkasnak paşaların başı çektiği bir ekiple Psikolojik Harp Dairesi'nin bir çalışmasıydı, Andıç. Verilen ifadelere müdahale ederek kimi parti ve kuruluşların, kimi gazetecilerin itibarının ve gücünün yok edilmesi için yalan haber üretimini yönlendiren bu muhteşem vatanseverlik egzersizini kimse konu etmek istemiyordu. Lâkin fazla sıkıştırılan Genelkurmay, Andıç belgesinin varlığını kabul etti. Ve iki büyük gazete ancak o zaman bu konuyu sayfalarına taşıdı. Ertuğrul Özkök, Genelkurmayın reddedebileceği hâlde konuyu kabul etmesini olumlu buluyor, artık daha fazla deşilmesinde bir yarar görmediğini belirtiyordu.

Oktay Ekşi, bir söyleşide pişmanlık içinde soruyor: 'Devletin resmi makamları, kendi yetkilerini kötüye kullanırsa, insanların haysiyetiyle oynamak için yasaların çiğnenmesini teşvik ederse, belge verirse, kim nasıl karşı çıkabilir?'".[25]

* * *

Buradan; 'Demokratlığı' ve 'meslek etiği'ni kimseye kaptırmayan ve medyadaki tekelleşme iddialarını gülünç bulduğunu açıkla-

[25] Yıldırım Türker, "Andıçı Andım da Yine", Radikal, 8 Mayıs 2006, s.8.

yacak kadar şaşkın olan Hürriyet Gazetesi İcra Kurulu Başkanı Vuslat Doğan Sabancı'nın, "Güçlü medya kuruluşları, daha iyi hizmet verebiliyor, tekelleşme yok"[26] dediği bir coğrafyadaki 'Andıç'lı/Apoletli 'Türk(iye) Medyası'na geçersek...[27]

Sadece 'Andıç'ın değil; 'Hayata Dönüş' adı verilen hapishane katliamlarının da 'goy goycusu' olan 'Türk(iye) Medyası'nın elinde mahpushanelerin ve kirli savaşın kanı da vardır...

"19 Aralık 2000 yılında, 20 cezaevine karşı bir devlet operasyonu yapılmıştı. Hatırlıyor musunuz? Bu cezaevi operasyonlarının yapıldığı dönemde Bülent Ecevit'in başbakanlığında bir koalisyon hükümeti bulunuyordu. Ecevit, 32 mahkûm ve 2 askerin yaşamını yitirdiği bu operasyona 'Hayata Dönüş' adını vermişti.

O operasyonlar sırasında, operasyonu yapanlar çeşitli açıklamalarda bulunmuşlardı. Bu açıklamalarda devlet yetkilileri; ölümlerin içeriden atılan silahlardan çıkan mermilerle gerçekleştiğini söylemişler, mahkûmların içeriden verilen emirle kendilerini yaktıklarını belirtmişlerdi.

Gazeteler ve TV kanalları da bu açıklamaları gerçek kabul edip, üzerine daha da dramatik hikâyeler ekleyerek, bu vahşi operasyona destek vermişlerdi. Bu operasyonlarda ölenlerin yanında, atılan bombalarla tutuklu ve mahkûmların bir kısmı cayır cayır yanmıştı.

---

[26] Vuslat Doğan Sabancı, "Medyada Tekelleşme Yok", Radikal, 28 Nisan 2006, s.14.

[27] Bkz. G. Adaklı, Türkiye'de Medya Endüstrisi -Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri, Ütopya Yay., 2006; M. Sönmez, 'Medyadaki Esas Tehlike: Tekelcilik mi Tekessizlik mi?', Evrensel Hayat, 9 Ekim 2005, s.8; H. Şahin, 'Gizli Servisler ve Türk Medyası', Radikal, 25 Şubat 2006, s.6; İ. Selçuk, 'Medyamızın Hâli?', Cumhuriyet, 13 Mayıs 2006 s.2; V. Batmaz, Medya Popüler Kültürü Gizler, Kara Kutu Y., 2006; M. Kutlar, 'Medyaya Gebe Hâlet-i Ruhiyemiz', Ü. Özgür Gündem, 4 Kasım 2005, s.13; H. Çetinkaya, 'Medyada Bazı Yazarlar', Cumhuriyet, 19 Ağustos 2005, s.5; R. Yıldırım, 'Basında/Medyada Emek-Sermaye Çelişkisi', Odak, 11 Ağustos 2005, s.20-25; 'Reklâm Pastası Büyüyor', Akşam, 7 Ağustos 2005, s.9; R. Yıldırım, 'Medyada Sendikasızlık', Odak, 8 Eylül 2005, s.22-7; H. Hakeri, 'Madde Madde Yeni TCK -6: Hırsıza 'Hırsız' Diyemezsiniz...', Radikal, 10 Haziran 2005, s.9; 'Medya Kutsal Piyasanın Emrinde', Cumhuriyet, 11 Nisan 2006, s.6; P. Etgun, 'Yazılı ve Görsel Medya Aymazlıkları', Cumhuriyet, 6 Nisan 2006, s.17; T. Ateş, 'Medya ve Kültür', Cumhuriyet, 22 Aralık 2005, s.22; İ. Selçuk, 'Medya Korkak, Şaşkın, Dilsiz', Cumhuriyet, 29 Nisan 2006, s.2; Ö. Akgüç, 'Kadın Programları', Cumhuriyet, 5 Haziran 2005, s.13.

Hâlâ bu yanıkların ağır izlerini taşıyan insanlar aramızda dolaşıyorlar. (...) Peki ya gazeteciler? Onların böyle bir zorunluluğu olmadığı hâlde, kraldan fazla kralcı davranmalarını nasıl açıklayacağız? Çünkü aynı günlerde olayların böyle olmadığına ilişkin çok sayıda ipucu elimizde bulunuyordu..."[28]

* * *

Elinde kan lekesi olan 'Türk(iye) Medyası'nın için en önemli soru(n)lardan birisi de 'ticaret'tir...

Siz bakmayın; 'Harun Yahya ya da Adnan Hoca'nın Radikal'e nasılsa sızmayı başarmış olan ilanı' ya da 'Okuyucularımıza özür borçluyum. Bu ilanı basmamalıydık'[29] denmesine; her şeyin redaksiyondan geçtiği 'Türk(iye) Medyası'nda, o ilan da bile bile ve ticaret için basıldı...

Bunda şaşırtıcı olan bir şey asla ve kat'a yok...

İnanıyor musunuz? TV'lere bir göz atmak yeter de artar bile...

* * *

"Televizyon, TRT'nin kepenklerini açtığı 1968'den beri, otuz yedi yıldır hayatımızın baş köşesinde. Bu otuz yedi yılın yirmi iki yılı tek kanal hâkimiyetinde geçti. Sonrası malum, o dallanıp budaklanan özel TV yayıncılığıyla. Televizyon akademik alandaki ilgi dışında genel olarak 90'lı yıllara kadar toplumsal bir mesele olarak algılanmıyordu. TRT yayıncılığı tatsız tuzsuzdu belki ama insanların yakınmaları ve tezat biçimde ekrana hapsolmalarıysa bu denli ayyuka çıkmamıştı.

Rekabete dayalı özel TV yayıncılığında kanallar daha fazla öne çıkmak için yirmi iki yıllık izleyici ezberini derinden sarstı, yeni alışkanlık ve ilgiler üretti. Aynı süreç televizyon metinlerini üretenler için de işledi muhakkak. Böylece geride bıraktığımız on beş yıl ondan önceki yayıncılık deneyimini olabildiğince unutturdu. Lakin on beş yıllık süreç izleme deneyimimizi değiştirdiği oranda TV'ye olan inancımızı/ güvenimizi de sarstı. Yani aslında TV, ken-

---

[28] Oral Çalışlar, "'Hayata Dönüş' ve Toplumsal Hafıza", Cumhuriyet, 30 Ekim 2005, s.4.
[29] İsmet Berkan, "Yaradılış Masalları Radikal'e de Sızmayı Başardı", Radikal, 25 Haziran 2005, s.3.

di ürettiği deformasyonun sonucunda belki hiç olmadığı kadar büyük bir krizin de içine girdi.

Sevilay Çelenk,[30] bu krizin izinden giderek ilk televizyon yayınından günümüze dek nasıl bir 'mega metin' kurulduğunu, bu metnin nasıl ortaya çıkıp nasıl alımlandığını ortaya koyuyor..."[31]

'Biri Bizi Gözetliyor', 'Size Anne Diyebilir miyim?', 'Gelinim Olur musun?' ve daha başkaları...

Ya da Eray, Melih, Edi, Sinem, Ata ve elbette Semra Hanım...

Veya 'Reality Show'lar söz konusu 'mega metin'in önemli argümanlarıdırlar...

Artık her şey 'Reality Show'a/ magazine dönüştürülmüştür...[32]

"Magazin, bugün artık sadece bir yayın türü, bir yayın kategorisi değil. Bir yayın politikası hatta yayın ideolojisi hâline geldi. Gerçeği saptırıp ya da saklayıp, yurttaşın gözüne tozpembe renkli gözlükler takmak, yurttaşı gerçek, somut, hakiki ve doğal ortamından alıp çekip onu sanal, hayali, soyut ve yapay dünyalara götürmek, magazinciliğin esas politik-ideolojik ve mesleki işlevi, misyonu hâline geldi.

Bu nedenle de ana haber bültenlerinden kadın programlarına, reklâmlardan -özellikle reklâmlardan- spor programlarına kadar televizyonlardaki neredeyse tüm yayın türlerine magazinci yaklaşım damgasını vuruyor. Bu durum da, egemen medyanın, tıpkı Marx'ın din tanımlamasında olduğu gibi, halkın yeni uyuşturucusu olması kimliğini gündeme getiriyor".[33]

---

[30] Sevilay Çelenk, Televizyon Temsil Kültür, Ütopya Yay., Ankara, 2005.

[31] Hamza Aktan, "Televizüel Kültür...", Radikal Kitap, No:243, 11 Kasım 2005, s.19.

[32] Bkz. Handan Öztürk, "Televizyonun Fendi", Radikal İki, 19 Mart 2006, s.11; Erdal Dağtaş, Türkiye'de Magazin Basını, Ütopya Yay., Ankara, 2006; "Zihin Kontrolü ve Beyin Yıkama", Birgün, 27 Şubat 2006, s.11; Besé Dığazi, "TV'mi İsterim!", Güney Dergisi, No:35, Ocak-Şubat-Mart 2006, s.16-17; "Te-le-viz-yon Ben Sana Mecbur muyum?", Özgür Gençlik Dergisi, No: 13, 19 Kasım 2005, s.25-27; Aydın Olgun, "Özel Televizyonlarımız, Kültür ve Ahlâkımız", Cumhuriyet, 16 Haziran 2005, s.2; Mert Emcan, "Tüketim Malı Olarak 'Nostalji'", Radikal İki, 22 Mayıs 2005, s.1; Abdullah Akay, "Kültür Sanatsız TV'ler!", Cumhuriyet, 10 Temmuz 2005, s.2; Necdet Adabağ, "İnsan İlişkilerinde TV İzlencelerinin İşlevi", Cumhuriyet, 15 Haziran 2005, s.2.

[33] Ragıp Duran "Magazin Bir Tür Değil, Yayın İdeolojisi", Evrensel, 16 Mart 2006, s.3.

Bunların yanı sıra, örneğin 2005 Kasım ayında televizyonda ne izlendi diye düşünüyorsanız, işte yanıtı: Bir ayda 270 bölüm dizi yayımlandı, bunların arasına 20 binin üzerinde reklâm[34] girdi.[35]

* * *

Buradan ve bunlardan TV'ye geçebiliriz...

Tijen Zeybek'in, "Hepimiz aklımızı mı kaçırdık, yoksa topluca hipnoz altında mıyız"[36] sorusunun yanıtında, 'Aptal Kutusu'[37] olarak nitelenmeyi hak eden TV (egemen medya); ezilenlere 'Çaresizlik pompalama misyonunu heyecanla yürüten'[38] neo-liberal bir aygıttır...

Arundhati Roy'un medya üstüne yazdıklarını hatırlayalım: "Söylemeye gerek yok kuşkusuz, İmparatorluğun açtığı her savaş, bir 'haklı savaş'a dönüşüyor. Bu işte büyük ölçüde şirket medyasının parmağı var. Şirket medyasının sadece neo-liberal projeyi desteklemediğini anlamak önemli. Medyanın kendisi neo-liberal proje. Bu onların seçtiği bir ahlâki duruş değil; yapısal bir şey. Medyanın ekonomik işleyiş biçiminin özünde olan bir şey..."

* * *

Ve söz konusu medya; zenginlerin, mülk sahiplerinindir...[39]

---

[34] "Türkiye'de izleyicilerin %77'sinin, televizyonlarda olması gerekenden daha fazla reklâm yayımlandığını düşündüğü ortaya çıktı" ("Çocuklar Ekran Bağımlısı", Cumhuriyet, 31 Mart 2005, s.20).

[35] "Diziler Reklâm Canavarı", Evrensel, 28 Aralık 2005, s.15.

[36] Tijen Zeybek, "Evimizin Faşistleri...", Radikal İki, 5 Şubat 2006, s.10.

[37] "8-18 yaş grubuna yönelik yapılan bir araştırmaya göre, ABD'de çocukların günde ortalama 6,5 saati ekran karşısında geçiriyor" ("Çocuklar Ekran Bağımlısı", Cumhuriyet, 31 Mart 2005, s.20).

[38] Yıldırım Türker, "İnsana Çare", Radikal, 12 Aralık 2005, s.4.

[39] Bkz. Edward S. Herman, Medyada İkiyüzlülük, çev. Nur Nirven, Chiviyazıları, 2004; Zeynep Oral, "Akdeniz'in İki Yakasında Medya", Cumhuriyet, 22 Ekim 2005, s.15; Leyla Tavşanoğlu, "Medya Masaya Yatırıldı", Cumhuriyet, 3 Ekim 2005, s.6; Nilgün Cerrahoğlu, "Beni Niye Sansürlediniz?", Cumhuriyet, 26 Eylül 2005, s.17; J.A. Scholte, "Globalization: A Critical Reader", New York: Palgrave, 2000; Ferai Tınç, "Her Yerde Aynı Konu Medyada Kalite", Hürriyet, 23 Mayıs 2005, s.16; "Yunan Medyası Tümden Grevde", Radikal, 25 Kasım 2005, s.12; "BBC: Arafat'a Ağlamak Taraflılık", Radikal, 27 Kasım 2005, s.13; "Blair BBC'yi Medya Patronuna Şikâyet Etti", Hürriyet, 19 Eylül 2005, s.21; "Liberation'da İşten Çıkarmaya Karşı İsyan", Radikal, 25 Kasım 2005, s.12; Gündüz Aktan, "Medya Mühendisliği", Radikal, 17 Aralık 2005, s.7.

Forbes dergisi, milyarderler listesinde yer alan dünyanın önde gelen 7 gazete patronunu sıraladı. Bu listede Fransa, Almanya, İngiltere, İspanya, İrlanda ve Hindistan'dan gazete patronlarının yanı sıra Türkiye'den Doğan Yayın Holding'in patronu Aydın Doğan yer aldı...[40]

Serge Dassault	Fransa'da Dassault grubunun sahibi. Le Figaro ve L'Express'in yayıncısı. 8,5 milyar dolar servetle sıralamada dünya 56'ncısı.
David ve Frederick Barclay kardeşler	İngiltere'de The Daily Telegraph ve The Sunday Telegraph gazeteleri yayıncısı. Serveti 2,8 milyar dolar, sıralamada 245'inci.
Jesus de Polanco	İspanya'nın El Pais gazetesinin sahibi. Serveti 2,7 milyar dolar. 258'inci sırada.
Indu Jain	Hindistan'ın en büyük İngilizce gazetesi olan 'Times of India'nın sahibi. 2,4 milyar dolarla sıralamada 317'nci.
Friede Springer	Die Welt ve Bild'i yayımlayan Alman Axel Springer grubunun başkanı. 2,3 milyar dolarla sıralamada 335'inci.
Aydın Doğan	Milliyet'in yanı sıra Hürriyet, Posta, Radikal, Fanatik gazetelerini de yayımlayan Doğan Yayın Holding'in sahibi. Serveti 1,6 milyar dolar, sıralamada 486'ncı.
Anthony O'reilly	Dublin merkezli Irish Independent'ın yanı sıra İngiltere'de yayımlanan The Independent'ın da sahibi. 1,4 milyar dolar servetle 562'nci.

* * *

Zenginlerin, mülk sahiplerinin medyası karşısında ilk adım mülksüzlerin alternatif medyasıdır...

Bu bir hayal değildir; mümkün ve elzemdir...

Bunun için Ferdinand Foch'un, "Bir problemin güç olduğunu bana söyleme; eğer o güç olmasaydı, zaten bir problem olmazdı"; Çiçero'nun, "Bütün büyük işler küçük başlangıçlarla olur"; Eugene F.Ware'ın, "Bütün görkem başlamaya cüret edebilmektedir"; Molieré'in, "Hedefi olmayan gemiye hiçbir rüzgâr yardım edemez". "Güçlükler, başarının değerini arttıran süslerdir"; C. Dyan'ın, "Ümit inatçıdır, beklemeyi ancak o bilir"; Will Rogers'in,

[40] "Listedeki 7 Medya Devi", Milliyet, 12 Mart 2006, s.8.

"Doğru yolda olsanız bile, eğer orada öylece beklerseniz ezilirsiniz"; Dante'nin, "Küçük bir kıvılcım, büyük bir yangına sebep olabilir"; Necip Fazıl'ın, "Tohum ek, vermezse toprak utansın"; bir Çin atasözünün, "Dağı yerinden oynatan insan, işe ufak taşları almakla başlar"; Marian Anderson'un, "Hayallerini ve ideallerini bıraktıysan, bari yaşamayı da bırak" sözlerini asla unutmayıp, kulağımıza küpe etmeliyiz...

* * *

Bu bağlamda mevcut egemen medya tekelini ve onun anlayışını kırmayı öğütlemeli, bununla da sınırlı kalmayarak örgütlemeliyiz...

Sermayeden bağımsız, dolayısıyla emekten yana bir medya yaratma ilkesi; doğası gereği 'patronsuz bir inisiyatif' yaratılmasını 'olmazsa olmaz' kılar...

Bağımsız, patronsuz, özelleştirme karşıtı, emekten yana, meslek ilkelerini esas alan, demokratik mekanizmalarla işleyen, objektif habercilik yapan bir gazete/medya; hayata en yalın görüntülerle bakılmasını/taraf olunmasını gerektirir...

Hem de en üryan, en basit ve en zahmetsiz kavranabilen olgularla...

Evet; emek ve onun yarattığı değerleri bütün değerler sisteminin merkezine koyacak, haberde objektif, yayıncılıkta tarafsız ve bağımsız, egemenlik ve iktidar ilişkilerini reddeden, Amerikan merkezli ideolojik yapılanmaya karşı çıkan, özelleştirmeye karşı çıkan, gazeteye nereden gelirse gelsin siyasi ya da bireysel müdahalelere karşı çıkan, toplumun geniş kesimlerinin çıkarlarını temsil eden gelişmelere sayfalarında daha geniş yer veren, toplumun trajedilerini magazinleştirme eğilimini reddeden, emeği önemsediği için çalışanlarının emeğine öncelikle değer veren, onların sosyal ve özlük haklarını koruyan, kendi içindeki gazetecilerin örgütlenmesini engellemek şöyle dursun bizzat teşvik eden bir gazete/medya...

Bu konuda 'Gündem' ve 'Evrensel' deneyimleri bizler için öğretici bir birikimdir...

Tıpkı; 'Gündem'in onlarca basın şehidi ve Can Yücel'in dizelerinde, "Metin'in kafasında bir darp var/ Polis karakolundan morga

kadar/ Mosmor/ Bir darbe var yüreğimizde beynimizde/ Soruyor bir işaret fişeği/ Biz üzülerek mi yaşayacağız hâlâ..." dediği - 'Evrensel'ci- Metin Göktepe'sinin[41] dâhil olduğu gelenek gibi...

Bu noktada ayrıca El-Cezire,[42] Afrika TV[43] ve Latin Amerika'nın Telesur'u[44] asla göz ardı etmemeliyiz...

* * *

Burjuva medya, önemli karşı-devrimci güç...

Kimse bunu inkâr etmiyor...

Ancak bu önemli karşı-devrimci güç karşısında çaresiz değiliz...

Tam bu noktada, Jacop Riss'in, "Çaresiz kaldığım zamanlarda gider, bir taş ustası bulur seyrederim. Adam belki yüz kere vurur taşa ama değil kırmak, küçük bir çatlak bile oluşturamaz... Sonra birden yüz birinci vuruşta taş ikiye ayrılıverir... İşte o zaman anlarım ki taşı ikiye bölen o son vuruş değil, ondan öncekilerdir..." sözlerini anımsayın...

---

[41] "Görevi başındayken gözaltına alındı, ölü bulundu. Adı Metin Göktepe'ydi, gazeteciydi... Eyüp Spor Salonu, cinayet mahalliydi, katilleri polis. Ailesi ve meslektaşları davanın peşini bırakmadı, sorumlular yargılandı. Genç gazeteciler, o günlerde "Hepimiz birer Metiniz" diye yürüyorlardı... Aradan yıllar geçti, yine gazeteciler öldürüldü, ama onun ölümü, şiddeti görünür kılmıştı" (Alper Turgut, "8 Ocak'ta, Eyüp'te...", Cumhuriyet Dergi, No:1033, 8 Ocak 2006, s.4).

[42] "Arap dünyasının en çok izlenen televizyon kanalı olmasına karşın, El-Cezire'nin yıldızı Arap dünyasının yönetimleriyle hiçbir zaman barışmadı. Özellikle Suudi Arabistan, her geçen gün daha çok konunun tartışıldığı bir platforma dönüşen El-Cezire'nin tutumundan hoşnut değil" (Baran Alp Uncu, "Küres'El'-Cezire", Radikal İki, 23 Ekim 2005, s.5). Ayrıca bkz. H. Miles, "AL-Jazeera: How Arab TV News Challenged the World", Londra: Abacus, 2005; "El Cezire Bush'u Protesto Etti", Cumhuriyet, 25 Kasım 2005, s.10; "El Cezire Planı Şok Yarattı", Evrensel, 25 Kasım 2005, s.10.

[43] "Batı televizyonlarındaki açlık, AIDS ve iç savaşın pençesindeki aciz kara kıta imgesinden usanan Afrikalılar, Afrika TV (ATV) için kolları sıvadı. Efsanevi Kenyalı foto muhabiri Mo Amin'in oğlu Salim Amin öncülüğünde 2007'de hayata geçecek proje, 'Arap CNN' diye nitelenen El Cezire'yi örnek alıyor" ("El Cezire Tipi Afrika Televizyonu", Radikal, 19 Ocak 2006, s.12).

[44] Bkz. Renaud Lambert, "Telesur: 'Güney', 'Kuzey'in Medyatik Tekelini Alaşağı Etmek İçin Silahlanıyor", Birikim Dergisi, No:203, Mart 2006, s.111-16; "Neo-Liberal Haydutluğa Karşı Bir Ses: Telesur", Barikat Dergisi, No:32/2, Ağustos 2005, s.58; Marcelo Ballva, "Telesur Televizyonu", Ülkede Özgür Gündem, 25 Eylül 2005, s.8; "Latin Amerika: Hoş geldin Telesur", Evrensel, 26 Temmuz 2005, s.11; "Latin Amerika'dan Medya Atağı", Ülkede Özgür Gündem, 26 Temmuz 2005, s.8.

Evet çaresiz değiliz! ÇARE-SİZ'siniz... BİZ'iz...

Ve ÇARE('nin)-SİZ/ BİZ olduğu bilmek de yeterli değildir; çünkü Aristo'nun ifadesiyle "Yalnız erdemi bilmek yetmez, ona sahip olmak, onu yapmak da gerekir..."

Yapmak ve eylemek için eyleme geçmek gerekiyor...

Bunun ilk adımı da 'HAYIR!' demektir...

HAYIR demeliyiz...

Sibel Özbudun - Temel Demirer,
18 Mayıs 2006, Ankara

I. AYRIM

TEORİK-İDEOLOJİK GENEL

MEDYA (=KAPİTALİZM) VE MANİPÜLASYON (=YALAN)*

TEMEL DEMİRER

"Buraya bakın, burada, bu kara mermerin altında
Bir teneffüs daha yaşasaydı
Tabiattan tahtaya kalkacak bir çocuk gömülüdür
Devlet dersinde öldürülmüştür".[1]

L. Althusser, medyayı, Gramsci'ye dayanarak geliştirdiği 'devletin ideolojik aygıtları' (DİA) nosyonunun içine yerleştirirken; unutulmamalıdır ki bütün DİA'lardaki yeniden üretim, ideoloji aracılığı ile[2] gerçekleşir.[3] Bu bağlamda kapitalist medya ve ona mündemiç (ya da kaçınılmaz uzantısı) olan manipülasyon üzerine konuşmak, aslında hiç de kolay değil...

Devasa ölçekli bir bütünün 'parçası' olan bu konuyu, bütüne değinmeden ele almak -neredeyse- olanaksız gibidir...

Karl Marx'ın, "Para aracılığıyla benim için var olan, karşılığını ödeyebildiğim, yani paranın satın alabildiği, o benim, paranın sahibi" formülasyonuyla tanımladığı kapitalizmin dışlileri arasında,[4] her şeyin

---

* ATİGK (Avusturya) tarafından düzenlenen 'medya ve manipülasyon' konulu panellerde [1) 21 Mayıs 2005 cumartesi günü Viyana'da; 2) 22 Mayıs 2005 pazar günü Neuenkirchen'de; 3) 26 Mayıs 2005 perşembe günü Linz'de; 4) 28 Mayıs 2005 cumartesi günü Vorarlberg'de; 5) 29 Mayıs 2005 pazar günü (saat 12.00) Wörgl'de; 6) 29 Mayıs 2005 pazar günü (saat 17.00) Innsbruck'da] yapılan konuşma metni... Damar Dergisi, No:178, Ocak 2006; No:179, Şubat 2006; No:180, Mart 2006; No:181, Nisan 2006.

[1] Ece Ayhan.

[2] Habermas ise, ideoloji yerine çarpık iletişim ve "bilgiye dayalı çıkarlar"dan söz eder.

[3] Stuart Hall, " İdeoloji ve İletişim Kuramı", Medya Kültür Siyaset içinde, Der: Süleyman İrvan, Ark, 1996, s.13.

[4] "Süreç basitçe şöyledir: ürün bir meta, yani salt bir değişim unsuru olur. Meta, değişim-değerine dönüştürülür. Bir değişim-değeri olarak onu kendisiyle eşitlemek için, onu bu şekilde bir değişim-değeri olarak temsil eden bir simgeyle değiştirilir. Böylece simgeleştirilen bir değişim-değeri olarak o, belirli ilişkiler içinde diğer her meta ile değiştirilebilir.

metalaştırıldığı (ve 'dördüncü kuvvet'i diye sunulmaya kalkışılan!) medyanın ne olduğunu, en iyi Hürriyet gazetesi başyazarı Ertuğrul Özkök'ün, "Gazetem bir sanayi kuruluşu, ben de bir sanayiciyim. Malımı en iyi biçimde satmakla yükümlüyüm" sözleri anlatır...

I. AYRIM: MEDYA NEDİR?

"Bana anlatırsanız unuturum,
bana gösterirseniz hatırlarım,
beni dahil ederseniz, anlarım".[5]

Günümüzde medya, ister olumlu ister olumsuz yönde olsun, toplumu, tartışmasız bir etkileme gücüne sahiptir. Medyanın günümüz toplumlarının zihinsel hayatına hükmeden bir konumu vardır. Medyanın tarihsel gelişimi içinde, toplumsal sorunların çözümü, toplumun eğitilmesi ve bilgilendirilmesi, kültürün geliştirilmesi, bireyler arasında sağlıklı iletişimin kurulması, toplumda huzur ve daha insani bir düzenin sağlanması gibi işlevlerle ortaya çıkmasına rağmen, günümüzde birçok sorumluluğu ve ahlâksal ilkeleri yerine getirmediği, tam tersine birçok toplumsal soruna kaynaklık ettiği görülmektedir. Bugün, medyanın kendisinin, toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunmaktan çok, temel bir toplumsal sorun hâline geldiğini söyleyebiliriz.

Şöyle ki: Medya, i-) İnsanların hayatın gerçekliğine, doğaya, topluma yabancılaşmasına;
ii) Toplum içindeki bireylerin kendi kendilerine yabancılaşmasına;
iii) Bireyler arasında şiddetin ve saldırganlığın daha da yaygınlaşmasına;
iv) Toplumsal olayların oluşumunu, provoke ve maniple etmesine;
v) Savaşların oluşumuna ve desteklenmesine zemin hazırlamasına;
vi) Psikolojik sorunların artmasına ve bunların toplumsal sorun hâline gelmesine;

Ürün bir meta ve meta da bir değişim-değeri olduğu için o, daha başlangıçta ikili bir varoluş biçimi kazanır. Düşüncede bu ikili varoluş, metanın gerçek mübadelede ikili bir görünüm aldığı noktaya kadar ilerler (ve ilerlemesi gerekir): Bir yandan doğal bir ürün olarak, diğer yandan değişim değeri olarak" (Karl Marx, Grundrisse, Birikim Yay.).

[5] Çin deyişi.

vii) Tekilleşme ve toplumsal duyarsızlaşmaya;
viii) Çıkarcılığın, güvensizliğin ve kuşkuculuğun artmasına;
ix) İnsanların adalet kavramına olan güvenlerinin yitirilmesine;
x) Toplumda ahlâki dejenerasyonun meşrulaşmasına;
xi) Toplumsal ve kültürel değerlerin (din, milliyetçilik, ailesel değerler gibi), bireylerin üzerinde, sömürü malzemesi olarak kullanılmasına;
xii) Şiddet, seks ve cinselliğin aşırı imajinasyonla ön plana çıkartılarak, sömürü ve tüketim malzemesi hâline getirilmesine;
xiii) Bireylerin, duygu ve düşünce dünyalarına müdahale edilmesine, sömürülmesine ve bir mübadele aracı olarak bunun üzerinden çıkar sağlanmasına;
xiv) Toplumda gruplaşmalara, kamplaşmalara, yani ideolojik, siyasi, dinsel önyargılar oluşturulmasına;
xv) Toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin meşrulaştırılmasına;
xvi) İnsanların yanlış bilgilendirilmesine ve cehaletin artmasına;
xvii) Ve genel olarak, kültürel kirliliğin her alanda artmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda, medyayı ciddi sorgulamalara, analizlere tabi tutmak gerekir. Günümüzde, medyaya karşı eleştiriler bulunmasına rağmen, bu eleştirilerin çoğunun çözüm üretmekten ve ciddiyetten uzak oldukları görülüyor. Çünkü eleştirilerin kaynağını, genel olarak, ekonomik bağımlılık ilişkisi içinde iletişim sektörü oluşturmaktadır. Medya yapılan birçok eleştiriyi, kendisini düzeltmek için değil, varolan konumunu yeniden üretmek ve yaşatmak için kullanmaktadır. Medyayı, gerçek anlamda eleştiriye tabi tutup sorgulayan ciddi bir muhalif gücün en azından şimdilik ortalıkta görünmediği açıktır.

Toparlarsak; Edward S. Herman'ın "Kitle iletişim araçlarının siyasal iktisadı vardır"[6] uyarısını göz ardı etmeden; Noam Chomsky'nin şu sözlerinin altı çizilmelidir: "Gerçek kitle iletişim araçları temelde insanları oyalamaya çalışır. Başka işlerle uğraşsınlar,

[6] "Kitle İletişim Araçlarının Siyasal İktisadı: Edward S. Herman'la Bir Görüşme", Robert W. McChesney, Monthly Review, No: 41/3, Ocak 1989... çev. Osman Akınhay, "Dünya Solu" adlı derginin 1989 tarihli 3. sayısında yayınlanmıştır.

yeter ki bizi rahatsız etmesinler (biz'den kasıt, gösteriyi yürütenlerdir). Örneğin profesyonel sporla ilgilensinler. Herkes çıldırasıya profesyonel sporla, seks skandallarıyla, yıldızlar ve sorunlarıyla ya da buna benzer işlerle ilgilensin. Ciddi olmadığı sürece her şey olabilir. Tabii, ciddi işler, büyük insanlar içindir. Bunu 'biz' hallederiz..."[7]

Bir iktidar (ve elbette doğrudan yönetim/müdahale) aygıtı olarak kapitalist medyanın enformasyon kavramını, Umberto Eco'nun tanımladığı anlamda 'az bilgilendiren ama kolay iletilebilen bilgi' olarak alırsak, görsel medyanın ve özelde basının geniş alımlayıcı kitleler üzerindeki derin etkilerini ve ikna edici gücünü rahatlıkla anlayabiliriz. Medya örgütlerinin, toplumsal gerçekliği ve dolayısıyla toplumsal iktidar biçimlerini yeniden kurgulayan ve üreten, dahası, söylemler üreten araçlar olduğu düşünülürse, 'haber değeri anlayışı'na yapacakları ısrarlı vurgularla hangi toplumsal çerçevelerin veya düşünce biçimlerinin iktidarının tanınacağı ve meşrulaştırılacağı yönünde belirleyici bir role sahip oldukları da yadsınmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkar.

Gerçekten de "Medyanın çağdaş siyasetteki rolü, bizi nasıl bir dünya ve nasıl bir toplumda yaşamak ve özellikle de bu toplumun demokrasinin hangi anlamıyla demokratik bir toplum olmasını istediğimizi sormaya yöneltiyor" saptamasını dillendiren Noam Chomsky; kapitalist medyanın bir 'propaganda aygıtı' olduğunu ifade edip, 'seyirci demokrasisi'ni yaratan 'seçici algı' ile 'rıza mühendisliği'nin mimarı olduğunun altını çizer.[8]

Unutulmasın iktidar kavramı, her şeyden önce belli bir statü, toplumsal konum, otorite, bilgi, uzmanlıklar ve ayrıcalıkları içeren bir iyelik durumudur. Bu açıdan özellikle bilgi ve statü bakımından daha ayrıcalıklı bir konumda olanlar, bu araçlara daha az erişim imkânına sahip olanlar üzerine etkin bir toplumsal denetim biçimi

---

[7] Noam Chomsky, "Egemen Medyayı Egemen Yapan Nedir?", Z Medya Enstitüsü'ndeki konuşmasından. Haziran 1997. ZNet Z Magazine ZNet Watch Sites ZNet Crisis Sections The Parecon Site (www.zmag.org)'den.

[8] Noam Chomsky, "Medya Kontrolü: Propagandanın Gösterişli Başarıları", Noam Chomsky, Media Control, The Spectacular Achievements of Propaganda, Seven Stories Press, The Open Media Pamphlet Series, New York, 1997.

oluştururlar. Bilgi, iktidarın baskıcı ve denetleyici eylemine dönüştürülmüştür. İktidar, bu anlamda ona eşlik eden söylem içinde ve bizzat onun tarafından kurulur...

Evet, 'Devletin İdeolojik Aygıtları'ndan ('DİA') medya; egemenliğin iktidar ve egemen düşüncenin sömürgeleştirme (kolonileştirme) aracı olarak kitle iletişim araçlarıyla serbest zamanları da işgal ederek, zihinlerin köleleştirilmesine (ve egemenliğin pekiştirilmesine) hizmet eder...[9]

Bir an düşünün: "Günümüzde kendilerini fiziksel olarak üretme olanaklarından özel mülkiyet yapısı ve ilişkilerinden geçerek yoksun bırakılmış kitlelerin zamanları iş zamanı (eğer çalışıyorlarsa) ve iş dışı zaman olarak ikiye ayrılmıştır. Kapitalist bilinç yönetimine işlevsel bir şekilde 'boş zaman' olarak isimlendirilen 'iş dışı zaman' çalışan serbest-köleler için dinlenme zamanıdır. Bu zaman kişinin fiziksel ve psikolojik bakımlardan kendine baktığı, kendini yenilediği, diğer bir deyimle, işgücünün üretim, yeniden üretim ve tamir zamanıdır. Bu yenileme ve üretim de insanın, uyumak dâhil, bir şeyler yapmasını gerektirir. Gerçi dinlenme zamanında çalışan sınıf işgücünü doğrudan kapitalist sermayeye satmak zorunda değildir; ama satacak biçimde iş gücü yaratmak için kullanmak zorundadır. Bu iş dışı zamanda, insanlar zamanlarını kendileri sanki özgürce örgütlüyor gibi görünür. Fakat kitle üretimiyle ve kitlelerin yönetimiyle gelen zorunluluklar nedeniyle iş dışı zaman da materyal ve ideolojik pazarlama ve tüketime yönlendirme amaçlı olarak kolonileştirilmiştir.

Bu kolonileştirilmeyle iş dışı zamanın geçirildiği yerler (ev dâhil) örgütlenmiş ve bu yerlerde geçirilen 'boş zaman' bilinçlerin şekillendirilmesi ve yönetimi, talep yaratılması, tutulması, sürdürülmesi ve

---

[9] Bkz. Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev. Y. Alp-M. Işık, İletişim Yay., 1991; Ş. Argın, "Tüketicinin Üretimi ve Benlik Promosyonu", Birikim, Haziran, 1998, ss.87-95; J. Berger, Görme Biçimleri, çev. Y. Salman, Metis Yay., 1990; T. Eaglaton, İdeoloji, çev. M. Özcan, İst., Ayrıntı Yay., 1996; Mike Featherstone, Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, çev. M. Küçük, Ayrıntı Yay., 1996; John Fiske, İletişim Çalışmalarına Giriş, çev. S. İrvan, Ark Yay., 1996; Medya, İktidar, İdeoloji, ed. Mehmet Küçük, Ark Yay., 1994; Can Kozanoğlu, Cilalı İmaj Devri: 1980'lerden 90'lara Türkiye ve Starları, İletişim Yay., 1992; Ünsal Oskay, İletişimin ABC'si, Simavi Yay., 1992; Mehmet Rıfat, Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları, Düzlem Yay., 1990.

geliştirilmesi amaçlı egemen ideolojik sembolsel faaliyetlerle (örneğin televizyon, radyo, müzik, paralı-eğlenceyle) işgal edilmiştir. İnsan kendi evinde ve kendi otırma odasında dinlenirken bile, evine kendi eliyle soktuğu Truva'nın atının içinden çıkanlara karşı mücadele vermek veya zorunlu veya istekle katılmak seçenekleriyle karşı karşıya bırakılmıştır. İş dışı zamanın kolonileştirilmesiyle birlikte insanlar post-modern çöplüklerde (= kaliteli yerlerde) standartlaştırılmış yiyecekler, içecekler, giyecekler, eğlenceler, tatiller, bilgiler, haberler, dersler, sınavlar vb. ile zamanlarını 'değerlendirmektedir'.

Bu pratiklerden geçerek oluşturulan standartlaşmış beynin artık yoğun ve derin düşünmeye, ne ihtiyacı, ne isteği, ne de fiziksel-ussal potansiyeli kalmıştır: Gerekli gereksiz, tamir edilebilir, yeniden kullanılabilir, hemen kullanılıp atılan her şeyi hazır-yapılmış olarak satın alan varlığın beyni sadece satın almayı düşler ve satın alma üzerinde, ne 'düşünmeyi düşünür' ne de 'düşüneni dinleyecek' kadar dikkatini verme kapasitesine sahiptir. İnsanın zevkiyle, tercihiyle ve ilgisiyle bilincinin 12-14 yaş arasında dondurulduğu bir dünya egemenliğinde bu oldukça normaldir. Bu yolla, eskiden olduğundan çok daha fazla bir şekilde, hem 'serbest-köle kitlelerden' egemen sistemin korunması sağlanmaya çalışılmakta hem de sistem materyal ve bu materyalin düşünselinin satışını yapmaktadır. Bu materyal ve düşünsel satışı gerçekleştirme araçlarından biri de televizyondur. Televizyondan geçerek yapılan paketlenmiş bilinç ve ürün satışları arasında Pop-Star ve Akademi Türkiye gibi televizyon yarışma programları vardır".[10]

1) KİTLE İLETİŞİMİ VE ARAÇLARI HAKKINDA

"Doğru konuşmak için iki kişi ister:
Doğru söyleyen, doğru dinleyen".[11]

Bilindiği üzere iletişim, ne mesaj alışverişi, ne bir yazılı kelime, ne bir söz, ne de söylem veya laf ebeliğidir. İletişim insanın fiziksel ve

[10] İrfan Erdoğan, "TV'de Popüler Yarışma: Modern Gladyatörlerin Kansız Ölümü", Bilim ve Ütopya, Nisan 2004, s.16-19.
[11] Thoreau.

toplumsal var oluşunun zorunlu koşuludur: İletişimin durduğu an fiziksel ve sosyal varlık da son bulur. Yani iletişim yerkürenin, yaşamsal olarak nitelenmesi gereken en önemli soru(n)larından birisidir...

'Kitle iletişim araçlarını sahipliği, mülkiyeti'[12] gerçeği göz ardı edilmeden unutulmamalıdır: "Emperyalizm/imparatorluk iletişimsiz gerçekleşemez. Emperyalizm iletişimsiz asla yapamaz. Emperyalizmin bütün ekonomik ve siyasal örgütleri iletişim ağlarının kurulması ve sürekli kontrolü olmadan başarı sağlayamaz. Finans ve endüstriyel kapital iletişimsiz cansız bir yığın olarak kalır. Bu iletişimin bir parçası da kitle iletişim araçları sistemlerinin kurulması ve yürütülmesidir".[13]

"1930'lardan itibaren iletişimle sömürgecilik arasındaki ilişkiyi inceleyen Kanadalı tarihçi ve iletişim bilimci Harold Innis'e göre, sömürgeci güçlerin yayılma sınırlarını etkin iletişim olanakları belirler.

Elektrikli iletişim araçları, kullanımları açısından 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren üretimin, zor kullanımının ve siyasal alanın örgütlenmesinin yeni biçimleriyle kurduğu karmaşık bağlantılar, aynı zamanda da 'bu değişmelerin anlamlarının kamusal olarak temsil edilmesi ve tartışılmasının başlıca araçları sıfatıyla'[14] önem kazanmaya başlamıştır. Marx'ın Komünist Manifesto'da 'yerleşmiş olan ne varsa eriyip gidiyor' diyerek tanımladığı kapitalizmin, önceki toplumsal yapının tüm değerlerini, değişim değerine indirgemesi süreci ve kapitalizmin yayılmacılığı nedeniyle sürekli hareketi ve değişimi zorlaması, 'sonu gelmez bir belirsizlik ve hareketlilik' yaratmıştır".[15]

Bu 'belirsizlik' hakkında "Günümüzdeki yaygın masallardan biri de 'teknolojinin otomatik olarak ve mutlaka iyi sonuçlar yaratacağı'

---

[12] İrfan Erdoğan, "Kitle İletişimi Örneğiyle Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı Üzerine Bir Tartışma", Praxis Dergisi, Güz 2001, No:4, s.276-313.

[13] İrfan Erdoğan, "Uluslararası İletişim Düzeni", Bilim ve Ütopya Dergisi, 1995, http://www. Dorduncu kuvvet medya.com/ arastirma /irfaner1.htm.

[14] G. Murdock, "İletişim, Modernlik ve İnsan Bilimleri", Medya, İktidar ve İdeoloji, M. Küçük (der) içinde, Ankara, 1994, s.365.

[15] Funda Başaran, İletişim ve Emperyalizm: Türkiye'de Telekomünikasyonun Ekonomi-Politiği, Ütopya Yay., Ankara, 2000, s.19.

inancıdır.[16] Bir başka masal da 'zamanın ileriye doğru gittiği ve olmakta olanın kabul edilmesi' gerektiği inancıdır. Buna bir tür toplumsal-Darwinizm denmesi de mümkündür".[17]

Hayır; kitle iletişim araçlarındaki kapitalist tekelcilik gerçeği; iletişimi iletişim olmaktan çıkarmıştır... Artık objektif haber yoktur; kapitalist propaganda (ve manipülasyon) vardır...

Bu bağlamda da kitle iletişim araçlarının işlevleri denildiğinde, kuşkusuz ilk akla gelen, 'haber iletme'dir. Yaşanılan dünyanın algılanmasında önemli bir araç olan haber metinleri, tanımı itibariyle kendisine atfedilen nesnellik, dürüstlük, yansızlık ve açıklık gibi etik normlar dolayımıyla, izleyicinin inanılırlılığını en az sorgulayarak algıladığı metinlerdir. Haberin sunum ve içeriğinde meydana gelen bozulmalar arasında en önde gelen konu olan bozulma, magazinleşme ve manipülasyon olgusudur...

Kaldı ki kapitalist tekelciliğin kontrolündeki "Enformasyonun dengesiz akışının bir sonucu olarak, üçüncü dünya ülkeleri kaçınılmaz olarak Batı kültürü ile bütünleşmektedir; ve kültürel çeşitlilik ve yaratıcılık yok olurken, kültürel emperyalizm yaygınlaşmaktadır. Kültür emperyalizmi, Schiller'a göre, üçüncü dünya ülkelerinin kapitalist dünya sistemi ile bütünleştirilmesinin bir yoludur; ve telekomünikasyon altyapıları da kültürel emperyalizmin taşıyıcısıdır. Gelişme paradigmasının önemli bir unsuru olan bütünleşme kavramı ve telekomünikasyonun bütünleşmeyi oluşturucu işlevi, eleştirel iletişim çalışmalarında da başka bir biçimi ile karşımıza çıkar. Ancak burada 'bütünleşme' uluslararası sömürünün ve emperyalizmin sonucu olarak ele alınmaktadır".[18]

---

[16] "İletişim sosyolojisine göre kitle iletişim araçlarının belirleyici özelliği, teknik araçlar kullanılarak, zaman ve uzay içinde ve büyük sayılarda tekrarlanabilen mesajları büyük izleyici topluluklarına iletilmesidir. Tek bir alıcı veya küçük yüz yüze iletişim araçlarının tersine, kitle iletişiminin izleyicisinin çoğunluğu birbirini hiç görmez veya duymaz" (Haluk Geray, İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları, Ütopya Yay., Ankara, 2002, s.17).

[17] Haluk Geray, İletişim ve Teknoloji, A.g.e., s.12-13.

[18] G. Urey, "Telecommunications and Global Capitalism", Telecommunications Politics, B. Mody, vd. (der) içinde, New Jersey, 1995, s.53.

Ve nihayet I. Ramonet'in de ifade ettiği üzere, "İletişim zincirini bütünüyle egemenlik altına almak, bilgi endüstrilerinin yeni tutkusu; bunu gerçekleştirmek için de birleşmeleri, satın almaları ve gruplaşmaları sürdürüyorlar. Bu şirketlerin mantığına göre, iletişim öncelikle, çok büyük miktarlarda üretilmesi gereken bir mal ve bu malın miktarı kalitesinden önce geliyor".[19]

2) MEDYADA KAPİTALİST TEKELCİLİK

"Başkalarının yolunda yürüyenler ayak izi bırakamazlar".[20]

Bilmeyen, duymayan yok: Dünya kapitalizmi 1980'li yıllardan beri ustalıkla kullandığı paranın gücüyle medyada daha çok söz sahibi olmak istiyor...

Tekelleşme ekonomik, siyasal, kültürel gibi herhangi bir alandaki örgütlü faaliyetin tek bir güç merkezi tarafından kontrolüdür. En basit anlamıyla bir alanın tek bir elden yönetimidir. Ekonomik alanda gerçek anlamıyla tekeli kapitalist devlet tekel kurumları oluşturarak yapar. Özel teşebbüsün faaliyet alanlarında kelimenin gerçek anlamıyla tek bir şirketin tekeli yoktur; onun yerine tek veya birkaç dev şirketin egemenliği vardır.

Tekelleşme serbest rekabet ideolojisi tarafından serbest ticaret sistemine ciddi rekabet engellerinden biri olarak sunulur. Fakat bu ideoloji için tekelleşme gibi rekabet engelleri ne denli etkili olursa olsun, sonuçta önemsizdir, çünkü küçük ya da büyük bütün üreticiler eşit ölçüde tüketici talebine bağlıdırlar. Daha açık bir deyimle, özel teşebbüsün tekelleşmesi rekabet engeli olsa bile gene de pazar koşulunu ve durumunu belirleyen tüketici talepleri olduğu için serbestlik ilkesini ortadan kaldıracak bir öneme sahip değildir.

"Tekelleşme kapitalist pazarın büyümeye ve kontrole yönelik doğasının kaçınılmaz bir sonucudur. Egemen tekelleşme politikaları bu pazarın güç yapısı ve ideolojik ve normatif teorik meşrulaştırılmasıyla ilişkilidir. Liberal epistemoloji tekel bağlamında da yanlış temelden hareket etmekte, yetersiz kalmakta ve daha kötüsü ideo-

[19] I. Ramonet, Medyanın Zorbalığı, çev. Aykut Derman, Om Yay., 2000, s.152.
[20] Braunon.

lojiyi reddederken ve insancıllıktan bahsederken, kaynakların gaspını ve yoksun bırakmayı meşrulaştıran insanlık dışı bir ideolojik biçimlendirmeyle gelmektedir...

Medyada tekelleşme iki biçimde olmuştur. Birincisi medyanın kamu hizmeti görüşüyle gelen kamu tekeli olarak örgütlenmesidir. İkinci biçimde ise medyada tekelleşme özel şirketlerin kapitalist pazarda arz, dağıtım ve talep üzerinde kontrol kurmasını getiren çeşitli stratejilerle büyümenin bir sonucudur".[21]

DÜNYANIN EN BÜYÜK MEDYA TEKELLERİ[22]	
AOL-TimeWarner (ABD)	Ocak 2001'de, AOL ve Time Warner birleşerek, dünyanın en büyük medya tekelini oluşturdular. AOL, internet üzerinde 27 milyon aboneye sahip. Warner Bros, Hanna-Barbera gibi 12 şirketin sahibi, bu grup, 12 ülkede Multiplex sinema zincirlerinin sahibi. Warner Bros, 30 ülkede stüdyo mağazalarına sahip. CNN, TimeWarnerCable gibi kanallar, 29 ülkede faaliyet yürütüyor. TimeLife ve LBC gibi 24 ayrı yayınevinin sahibi Time, Fortune gibi toplam 35 derginin 120 milyon okuyucusu var. 24 kitap markası, 52 müzik şirketi ve Turner Entertainment şirketi ile, 4 spor takımı bu gruba bağlı.
Disney (ABD)	Disney Channel 8 ülkede, spor kanalı ESPN 165 ülkede yayın yapıyor. Walt Disney TV, Sports-vision Avustralya gibi 10 kanala daha sahip. 5 dergi grubu ve 4 günlük gazete. ABD'deki ABC televizyonu ve radyosu dahil, toplam 10 televizyon ve 29 radyo. MGM stüdyoları, Disneyland zincirleri, Dünya Spor Kompleksi, toplam 36 bin odalı 27 otel, 2 turistik gemi ve Disney Enstitüsü. Disney Yayınevi, internet üzerinde 18 şirket, 6 müzik şirketi, bazı hokey ve beysbol takımları ve dünya çapında 720 Disney mağazası. Touchstone, Miramax, Walt Disney, Buena Vista gibi toplam 8 sinema şirketi.
Bertelsmann (Almanya)	1921'den itibaren Alman Bertelsmann Yayınevi'nin başında olan Heinrich Mohn, Nazilerin finansörlerindendi. Şirket, Nazi diktatörlüğü sırasında Hitler rejiminin pek çok materyalini bastı. Bertelsmann Hizmetler Grubu, tüketici veri tabanlarından çağrı merkezlerine kadar pek çok alanda faaliyet yürütüyor. Pixelpark gibi reklâm ajansları, Adidas gibi büyük müşterilere sahip. Bertelsmann, dünyanın en büyük yayınevi. Sadece ABD'ye günde 1 milyon kitap yollanıyor. Şirket birçok ülkede faaliyet yürütüyor, özellikle bilim kitapları üzerinde tekel, İngiltere'de Kanal 5, Avrupa'da RTL başta olmak üzere birçok radyo ve televizyona sahip. 10 ülkede toplam 22 televizyon ve 18 radyo kanalı var. Dünya çapında 80 dergi, Avrupa çapında 9 gazetenin sahibi.

[21] İrfan Erdoğan, "Tekelleşme, Medya ve Medya Pratikleri", Toplum ve Hekim Dergisi, Kasım-Aralık 2002, s.417-424

[22] "Dünyanın En Büyük Medya Tekelleri", Evrensel Kültür, No:161, Mayıs 2005, s.77.

Viacom (ABD)	ABD'de CBS kanalını satın aldı. CBS'e bağlı 200 kanal bulunuyor. Sadece MTV, dünya çapında 342 milyon eve ulaşıyor. MTV'nin 'rakibi' olan VH1 de aynı şirkete ait. Nickelodeon, Paramount ve Comedy Central gibi diğer televizyon kanallarına sahip. Paramount şirketinin sahibi. UCI ve Vivendi ile Avrupa, Japonya ve Güney Amerika'da 104 sinemada ortaklık hâlinde. Blockbuster şirketi, 27 ülkede video dükkânı işletiyor. Yılda 2.000 kitap yayınlıyor. ABD'de 180 radyo istasyonuna sahip. Dünyanın en büyük reklâm şirketi Infinity.
Newscorp (Avustralya)	Bush yönetimine desteğiyle tanınan Rupert Murdoch'un bu dev şirketi, küresel menzilini kullanarak, muhasebesini en düşük verginin uygulandığı ülkelerde yapıyor. Bu sayede, 1994-98 arasında tüm dünyadaki faaliyetlerinden sadece %6,1 gelir vergisi ödedi. ABD'de, başta Fox olmak üzere 8 kanala sahip. İngiltere'de Sky televizyonu, 150 kanal ve hizmeti bünyesinde barındırıyor. Avustralya'da Foxtel kanalı, Star TV uydu servisi, Asya çapında 300 milyon insana ulaşıyor. Phoenix uydu televizyonu ve 4 ayrı kanal, Çin'in çoğuna ulaşmakta. Newscorp, ayrıca Hindistan, Japonya, Endonezya, Yeni Zelanda, Latin Amerika ve Avrupa'ya yayın yapan kanallara sahip. HarperCollins gibi toplam 8 yayınevi. ABD'de New York Post, İngiltere'de The Times, The Sun ve News of the World gazeteleri. Avustralya'da toplam 100 ulusal ve yerel gazete. Yeni Zelanda'da Independent gazetesi, 55 ulusal ve yerel gazete, Fiji ve Papua'da gazeteler. Avustralya Ulusal Ragbi Ligi'nin sahibi. ABD'de LA Dodgers beysbol takımı, İngiltere'de çeşitli futbol kulüpleri.
Vivendi (Fransa)	Su özelleştirmeleriyle tanınan Avrupalı Vivendi, 2000 yılında medya tekeli Seagram'ı yuttu. Vivendi Universal şirketi; film, müzik ve cep telefonlarını birleştirdi. Bir telekom devi olarak, kablo sistemlerinde büyük çıkarı var. Şirketin internet projeleri VivendiNet çatısı altında yürütülüyor. Bu projeler arasında Vizavvi.com, Vodafone-internet bağlantısı, cep telefonları ve interaktif televizyon bulunmakta. Müzik indirme sitesi mp3.com'un da sahibi. Universal Müzik Grubu, Polygram ve Motown gibi şirketleriyle küresel müzik piyasasının %22'sini elinde tutuyor ve 63 ülkede faaliyet yürütüyor. Önde gelen Fransız televizyonu Canal+'nın 11 Avrupa ülkesinde 14 milyon abonesi var. Universal Stüdyoları her yıl birçok film üretiyor. Universal TV ise Kojak, Miami Vice ve Columbo gibi televizyon dizilerinin sahibi. Ayrıca Cineplex Odeon sinemalar zinciri ve UCI adlı sinema şirketinin sahibi. Vivendi, Fransa'da iki büyük cep telefonu şirketinin sahibi, İspanya, Macaristan, Monako, Polonya ve Mısır'da telekom faaliyeti yürütüyor. 'Vivendi Environment' grubu, su ve kent hizmetlerinden sorumlu. ABD'deki Connex tren şirketinin sahibi. Havas adlı yayınevi ile yılda 80 milyon kitap ve 40 milyon CD-ROM satıyor.

Yeri gelmişken Uğur Hüküm'ün Fransa'daki 'deneyim' üzerine yazdıklarını anımsamakta yararlı olacaktır: "Sahte ve tek boyutlu liberalleşme dalgaları basın yayın alanında lafta kamu tekellerinin gerçekte kamu çıkarlarının yıkılmasını ve özel tekellerin kurulması-

nı hedefledi. Büyük şirketlerin ortaklığına yeşil ışık yakan Le Monde, Le Figaro, Liberation gibi gazetelerin çalışanları bağımsızlık için mücadele ediyor...

Fransa'nın en güçlü özel televizyon grubu TF1'in (ki sahibi, dünyanın en büyük inşaat şirketi ve ülkenin 3. büyük telefon-telekom şirketi olan Bouygues) patronu Patrick Le Lay 2004 yılında yayımlanan bir kitaptaki söyleşisinde inanılması zor bir dürüstlükle(!) şöyle konuşuyordu: 'TF1'in işi, Coca-Cola'nın ürününü satmasına yardım etmektir. Bizim Coca-Cola'ya sattığımız ise insan beyninin, o ürünü algılamaya hazır olduğu 'zaman'dır'. Uzmanların verileri doğruysa bütün dünyada parayla satılan gündelik gazeteler her yıl %2 okur kaybediyor. Okuyan ve düşünen bireyleri çoğaltmak yerine, bön ve boş (TV) bakan kişileri, yalnızca tüketen gövde ve mideleri arttırmayı hedefleyen dünya kapitalizmi, 80'li yıllardan beri ustalıkla kullandığı neo-liberalizm kaldıracıyla her alanda olduğu gibi medyada da tekelleşmesini bir adım geri, iki adım ileri taktiğiyle gerçekleştiriyor.

Azıcık sosyal bilimlerden nasibini almış bir kafa, her şeyin akla kara olmadığını, 'liberal' yaklaşım ve dünyaya bakışın her taşın altında 'şeytan' gizlemediğini, tam tersine yarının özlediğimiz dünyasının kuruluşunda zorunlu bir katman olduğunu bilir. Ama özellikle 80'li yıllardan sonra hızlanan sahte ve tek boyutlu liberalleşme dalgaları, örneğin basın-yayın alanında özgürlüklerin sağlanması adına, lafta 'kamu tekellerinin', gerçekte 'kamu çıkarlarının' yıkılmasını ve 'özel tekellerin' kurulmasını hedefledi".[23]

2.1) 'DÖRDÜNCÜ KUVVET' (Mİ?)!

"Devekuşu yüke gelince 'Kuşum',
uçmaya gelince 'Deveyim' der".[24]

Kapitalist tekelin mevcudiyetiyle medyada, bazı haberlerin, haber olmadığı koşullarda 'dördüncü kuvvet' iddialarını -artık- ciddiye almak olanaksızlaşmıştır...

---

[23] Uğur Hüküm, "Liberalleşmek mi, Tekelleşmek mi?", Cumhuriyet, 23 Mart 2005, s.9.
[24] Türk Atasözü.

Bilinir: "Amerika'da ilk gazetenin çıktığında (ve sonrasında) gazete nedir sorusuna cevap verilirken, gazete halkın savunucusu, sivil özgürlüklerimizin güvenliğinin sağlayıcısı ve dördüncü güç olarak niteleniyordu. Diğer üç güç ne? Buna cevap hem siyasal gücün nasıl tanımlandığına ve tanımlamayı yapan gücün ideolojik anlayışına bağlıdır. Örneğin, 17. yüzyılda monarşileri oluşturan diğer üç güç krallar, lordlar (aristokratlar) ve halk tabakasıydı. Gerçekte, bu üç güç dikey bir yapıdaki ilişkiler düzenini anlatır. Günümüzde bile, dünyayı dinle açıklayan egemenlikte veya görüşte, birinci güç Tanrının temsilcisi kilise, ikinci ve üçüncü kral veya başkanın başında olduğu siyasal güçtür. Yani, güç kompozisyonuna örgütlü dini de katınca, halk tabakası denen güçsüzleştirilmiş kitleden başlayıp yukarı doğru siyasal yapıda lordlardan ve krallardan ve kiliseden geçerek tanrıya uzanan bir sınıflaşma görürüz. Basınla dörtleştirilen bu güç Tanrının mülküdür, daha doğrusu, dün Tanrı adına hüküm süren ve Papalığın takdisini almış feodal lordların ve monarşilerin malıydı.

18. yüzyılda bir ara ordu dördüncü güç olarak nitelenmeye başlandı. Elbette, ordunun yöneticileri güçlerine uygun pay almazsa, örneğin, Yeniçeriler hükümdarı tahttan edecek ve üst kademedeki yöneticilerin yerinden edilmesini ve başının kesilmesini isteyecek kadar bir doyurulmamış, tatmin edilmemiş-güce sahip olurlarsa, kısa bir dönem için dördüncü güçten birinci güce bile geçebilirler. Bunun örneklerini daha dünün Latin Amerikan cuntalarında ve Türk ordusunun, özellikle 1960'larla başlayan sivil idareye direkt katılmasında görebiliriz. En azından bir kez 'mob', yani 'saldırgan insan kitlesi topluluğunun' dördüncü güç olarak nitelendiğini belirten, Amerikan sosyologu Robert E. Park'a[25] ve Hulteng ve Nelson'a[26] göre, dördüncü güç kavramını gazete/basın için ilk olarak Lord Thomas Babington Macaulay 1828'de 'Hallam's Constitutional History' makalesinde kullanmıştır: İngiliz parla-

[25] R.E. Park, The natural history of newspapers, in Wilbur Schramm (ed.), Mass Communications (2nd ed.), Ill: University of Illinois Press, 1960, s.10.

[26] J.L. Hulteng ve R.P. Nelson, The Fourth Estate, NY, Harper&Row (2nd. ed.), 1983.

mentosunda üç güç vardı; Lords of spiritual, Lords of temporal ve halk. 'Gazetecilerin oturduğu galeri dördüncü güç alanı oldu. Gerçi Carlyle 'Hero as a man of letters' yapıtında, dördüncü güç kavramını K. Burke'ye atfeder, fakat Burke'nin yapıtlarında bu kavrama rastlanmaz. Kapitalist siyasal sistemle birlikte, üç güç yasama gücü, yürütme gücü ve yargı gücü biçimine dönüşmüştür. Bu üç güç kapitalist demokrasinin bir gereğidir ve dördüncü güç olarak 'basın' bu gücün geliştirici ve 'halk için' gözetleyicisi anlamına kullanılır. Amerika'da basın gayri-resmi dördüncü güç olarak nitelenir (gerçi kitle iletişim kitaplarında bu kavrama çok ender olarak rastlanır). Basın diğer üç gücü, yani başkanı, kongreyi ve adalet sistemini, halkın 'gözleyici, bekçi köpeği' olarak 'peşindeyim adım adım, türküsünü söyleyerek' denetler. Bunu garantilemek için, Amerikan Anayasasının birinci değişikliği 'kongre basın özgürlüğünü kısıtlayacak yasa yapmayacak' kuralını getirmiştir.

Dördüncü güç kavramıyla basına, burjuva siyasal yapısının üç ana bölümü içinde kendi başına halkın gözü ve kulağı olan, doğruyu ve haklıyı temsil eden, siyasal gücü bir bakıma teftiş eden, gözetleyen bir nitelik vererek, toplumun üretim (mülkiyet) ilişkileri yapısı dışında, bu ilişkilerin belirleyiciliğinden bağımsız, ideal bir görevsellik verilir"di![27]

Ama artık bu söylencelerin hiçbir maddi karşılığı yoktur; çünkü medya artık dördüncü güç olmaktan çıktı. Eleştiren, denetleyen, bu işleviyle demokrasinin gelişmesine katkıda bulunan bir kurum olma görevini yerine getiremiyor.

Örneğin Hıfzı Topuz'un aktardığı, 2003 Ekim'inde Maryland Üniversitesi'nde yapılan bir ankete göre, Amerikalıların %60'ı, Fox News televizyonunu izleyenlerin %80'i şu olaylardan en az birine inanmıştı:

1) Irak'ta kitle imha silahları bulunmuştur.
2) Irak'la El-Kaide arasında işbirliği olduğunun kanıtları vardır.
3) Dünya kamuoyu, Amerika'nın Irak'a müdahalesinden yanadır.

---

[27] İrfan Erdoğan, "Dördüncü Gücün İlettiği: Amerikan Örneği", K. Alemdar (1999) (der.) Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar, Ankara, TUSES, s. 33-43.

Olayları ve gerçekleri saptırarak sunan, kamuoyunun güdümlü biçimde oluşmasına katkıda bulunan medya, Başkan Bush'un saldırgan, savaşçı politikasının onaylanmasına, belki de yıllar sürecek ve dünya halklarını acıya, ölüme sürükleyecek bir çıkmazın yaratılmasına destek sağlamıştı. Amerika'da medyanın yeniden yapılanması için çalışan Free Press Örgütü'nün Başkanı gazeteci John Nichols'ın sözleri, bu gerçeği açık biçimde vurguluyordu.

"Eğer medyamız doğru söyleseydi George Bush başkan olmaz, biz de Irak'a savaş açmazdık!"

3) DÜNYA VE TÜRK(İYE) ÖRNEĞİ

"İyi bir düzen olsaydı dünyada,
doğru tartılsaydı insan onuru,
dünya, sevilen dünya olurdu.
Erdemli insanlar kalmazdı bir köşede".[28]

Bir 'bağımsız yayıncılık deneyimi' olarak 'kısmi özerkliği'yle El Cezire'yi bir kenara koyarsak medyanın 'dördüncü kuvvet' olmaktan çık(artıl)dığı dünyada hemen her şey kültür emperyalizminin (endüstrisinin) kontrolündedir. Bunun içindir ki Abdulbari Atwan, ironik bir betimlemeyle, 'Arap medyasının boynuna geçirilmiş kovboy kemendi'nden söz eder...[29]

Bu elbette işin bir yanıdır. Ötekine gelince: O da sınır ve kural tanımaz bir şiddettir! Örneğin, "Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü 2004 yılı için açıkladığı 'Uluslararası Basın Özgürlüğü Günü' raporunda, 'Ebu Garib skandalı ve başkanlık seçimi ABD medyasını 11 Eylül'den sonra kapıldığı vatanseverlik ataletinden çekip çıkardı. Şu anda basın özgürlüğünün ana düşmanı yargı' denildi.

ABD'de kaynaklarını gizleyen dokuz gazetecinin gözaltına alındığı, rüşvet soruşturmasıyla ilgili FBI'ın videokasetini kimden aldığını söylemeyen bir gazetecinin altı ay ev hapsine mahkûm edildiği, beş gazetecinin nükleer silahlarla ilgili haber kaynağını vermedikleri her gün için 500 dolar para cezasına çarptırıldığı kaydedildi.

---

[28] Ömer Hayyam.

[29] Bkz. Abdulbari Atwan, "Arap Medyasına Kovboy Kemendi", El Kuds 18 Mart 2005.

Rapora göre, 2004'te 53 gazeteci görev başında öldürülürken, 107'si mahkûm edildi..."[30]

Ayrıca "3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde, Kenya basının 'hâli pürmelâli' şaşırtıcı bir olayla ortaya serildi. Devlet Başkanı Mwai Kibaki'nin eşi Lucy Kibaki, kapı komşusuyla kavgasını haber yapan ülkenin en büyük gazetesinin bürosunu basıp bir kameramanı tokatladı. Hızını alamayan First Lady, muhabirlerin cep telefonları, not defterleri ve kayıt cihazlarına el koydu..."[31]

Yeri geldi geçerken anımsatalım: "Basın özgürlüğü, sadece ifade özgürlüğüyle sınırlı değil. Basının sermaye yapısından dağıtım tekellerine, gazetecilerin çalışma koşullarından medya içi örgütlenmeye kadar birçok alanı kapsıyor..."[32]

Bu durum; Perihan Maden'in Radikal'de yazılarına son verildiği,[33] "İş Bankası'nın Vatan Gazetesi'ni 'Reklâm vermemekle' tehdit ettiği"[34] 'Andıçlı Türk(iye) Medyası' için çok daha vahim özellikler arz ediyor.[35]

"Günümüz Türk medyası esas itibarıyla 1940'lı yılların sonlarında temelleri atılmış olan Türk basınının bir ölçüde devamı niteliğindedir. Hâkim Türk basınının öncüleri (Hürriyet, Milliyet), 2. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye kapitalizminin içine girdiği yeni evrede, Demokrat Parti iktidarıyla pekişen bir stratejik ittifak zemininde yeni bir dinamik kazanmıştır. Genel olarak Türkiye Cumhuriyetinin inşa sürecinde Yunus Nadi Abalıoğlu'nun kurduğu Cumhuriyet Gazetesince temsil edilen 'resmi' basını bu alandaki ilksel kurucu yapı olarak belirtmek gerekirse de kapitalist girişim olarak günümüz basınının temsilcisi olarak en başta Sedat Simavi'nin Hürriyet'ini ve daha sonra Ali Naci

---

[30] "Basın Özgürlüğü Yargı Kıskacında", Radikal, 3 Mayıs 2005, s.12.

[31] "First Lady Gazete Basınca...", Radikal, 4 Mayıs 2005, s.12.

[32] Murat Çelikkan, "Basın Özgürlüğü mü Dediniz?", Radikal, 5 Mayıs 2005, s.4.

[33] Bkz. "Perihan Maden'in Radikal'de Yayımlanmayan Yazısı", Evrensel, 13 Mayıs 2005, s.15.

[34] "Reklâm-Haber Skandalı", Evrensel, 12 Mayıs 2005, s.15... Ayrıca bkz. Esra Açıkgöz, "Ateş Altında Gazetecilik", Cumhuriyet Pazar, No:999, 15 Mayıs 2005, s.7; Ekin Kadir Selçuk, "İnternet Gazeteciliği ve Merak", Radikal İki, 15 Mayıs 2005, s.9.

[35] Bkz. Umur Talu, "Medya Hâlleri", Sabah, 7 Nisan 2005, s.18; Haluk Şahin, "Enformasyon Kirliliği Çok Arttı", Radikal, 23 Mart 2005, s.6; Okay Gönensin, "Kamu Medyası ve Yabancı Sermaye", Vatan, 6 Mayıs 2005, s.12.

Karacan'ın Milliyet'ini göstermek uygun olur. Her ikisi de devlet ve hükümet kadrolarıyla yakın ilişki içerisinde olan burjuva aileleri olarak Simavi ve Karacan'lar, gerek kamu kaynaklarından yararlanmak gerekse resmi -kapitalist- söylemin taşıyıcısı olmaları bakımından bugünkü medyanın kökenine yerleştirilebilir".[36]

Bu kapsamda büyüyen bir sektör olarak Türk(iye) medyası hakkında, OECD'nin 1999'da yayınladığı 'İletişime Bakış' raporunda[37] şunlar denilmektedir: "Türkiye radyo-televizyon yayıncılığında büyüme rekortmeni oldu. 1995-97 döneminde radyo-televizyon sektöründeki büyümede OECD ortalaması %3,4 düzeyinde gerçekleşti. Türkiye'de ise sektör, iki yılda %24,3 büyüdü".

Rapora göre Türkiye, OECD üyesi ülkeler arasında en yüksek büyüme oranı ile belirtilen dönemde bir rekor elde etmişti. Türkiye'de yalnızca televizyon yayıncılığı dikkate alındığında, yıllara göre gerçekleşen büyümenin, dolar bazında şöyle gerçekleştiği belirtilmektedir.

"Türk televizyonlarının gelir artışı 3 yıllık dönemde yıllık ortalama %26,59 oldu. 1995'te 341,20 milyon dolar olan Türk televizyon yayıncılarının gelirleri, 1996'da 430,40 milyon dolara, 1997'de ise 546,81 milyon dolara çıktı".[38] Aynı kaynağa göre, belirtilen dönemde "Türkiye'de 1995'te 170,85 milyon dolar olan televizyonların toplam reklâm geliri, 1996'da 230,38 milyon dolara, 1997'de de 317,13 milyon dolara çıkmıştır. Bu dönemdeki yıllık ortalama artış oranı %36,24 olarak gerçekleşti".

3.1) SANSÜRÜN TÜRKÇESİ: CEZA VE ŞİDDET

"Söylediklerini onaylamıyorum,
fakat ölümüne de olsa, konuşma hakkını savunacağım".[39]

Burada konuya ilişkin olarak 'Sansürün Türkçesi' konusunda uzun bir parantez açmam gerekiyor...

---

[36] Gülseren Adaklı, "Türk Basınından Türk Medyasına: Hâkim Medya Gruplarının Kısa Tarihi", sendika.org, http:// www. barikatlar. de/gorusler/ medya20.htm
[37] Hürriyet, Internet-txt., 22 Mart 1999.
[38] Hürriyet, 22 Mart 1999
[39] Voltaire.

Neo-liberal İsmet Berkan'ın, "Büyük ihtimalle 1 Haziran'dan itibaren, yani yeni TCK yürürlüğe girdikten sonra çok ama çok daha dikkatli gazetecilik yapmaya başlayacağız. Bazı haberleri yayımlayamayacağız ve bu haberleri neden yayımlayamadığımızı birinci sayfalarımızdan duyuracağız. Ancak bizim göstereceğimiz bu dikkate rağmen eminim savcılarımız yayımladığımız haberlerde veya yorumlarda yeni TCK'ya göre hapis cezası gerektiren kimi unsurları kolayca bulacaklar";[40] ya da Kemalist Bedri Baykam'ın, "Medyamızın liberal, neo-liberal, neo-sosyalist, eski sosyalist, ılımlı İslâmcı, merkezci büyük göbeği şu günlerde çatlamak üzere. Fena hâlde panik içindeler! 1 Nisan'da yürürlüğe girmesini iki ay tehir edebildikleri yeni Ceza Kanunu, 1 Haziran'da artık önlerine dayatılmış olacak. Demokrasi ve siyasal eleştiri, düşünce özgürlüğü o gün 'Vefat' edecek"[41] canhıraş çığlıklarıyla ifade ettikleri 1 Haziran 2005'in eşiğindeyiz...

Bu eşik geçildikten sonra; örneğin Can Yücel'in 'Baştan Kara' başlıklı ve "Başlayan bir şey vardı unuttum/ Anımsamaya çalışıyorum şimdi/ Emektar kelimelerle:/ Bahar/ Gençlik/ Bebek/ Çiçek/ Deniz/ İşçi/ Bağımsızlık/ Özgürlük/ Eşitlik/ Aşk/ Mezarımda dönüyorum da/ Yuvarlanıyorum baştan kıça/ Kalafattan yeni çıkmış bir tekne/ Dalga olmayan dalgaların üstünde..." dizelerinden oluşan şiirini yayımlarsanız, müstehcenlikten doğru hapse gidersiniz...

Yine "Yeni Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından basın mensupları adliyelerden görüntü alamayacak. Geçmişten günümüze gazetelere yansıyan duruşma salonu fotoğrafları yeni yasa ile birlikte tarihe karışacak. Zanlının maruz kaldığı uygulamaları belgelemek suç sayılacak. Yeni kanunla birlikte büyük yolsuzluk, çete ya da örgüt davaları görüntülenemeyecek, haber yapılırken de tanımı hayli geniş tutulan 'iftira' maddesi her satırda göz önüne alınacak..."[42]

---

[40] İsmet Berkan, "İlk Gazeteci Hapse Girdiğinde...", Radikal, 11 Mayıs 2005, s.3.
[41] Bedri Baykam, "Sevgili Medya, Aklınız Başınıza Geldi mi?", Cumhuriyet, 10 Mayıs 2005, s.17.
[42] Serpil Savumlu, "Çete Haberleri Yazılamayacak", Evrensel, 22 Nisan 2005, s.3.

Ve nihayet "Yeni TCK değişmezse, bir çetenin telefon kayıtlarını haber yapana üç yıl, yolsuzluk iddialarını yazana dört yıl, resmi politikalara aykırı yayın yapanlara da 10 yıla kadar hapis cezası verilmesi mümkün... Yani yürürlüğü 1 Haziran'a ertelenen yeni TCK değişiklik öngören teklifte, kimi maddelerde basına ceza artırımı öngören maddelerden vazgeçilse de düşünce ve basın özgürlüğüne getirilen yasak ve cezalar neredeyse tümüyle korundu.

Teklif değiştirilmediği takdirde yeni TCK ile düşünce açıklayanlarla habercileri ağır cezalar bekliyor. Yazılı basının yanı sıra görsel-işitsel ve elektronik kitle iletişim araçlarıyla (internet) yapılan yayınlar da TCK kapsamına alındı (TCK madde 6). Yarın alt komisyonda ele alınacak teklif değişmezse 1 Haziran'da yürürlüğe girecek TCK ile basını bekleyen cezalar şöyle: İntihara özendirme sekiz yıl (madde 84): 'İntihara alenen teşvik edici' nitelikte bulunacak haberlere üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası. Bu maddenin açlık grevleri ile ilgili haberleri kapsaması muhtemel".[43]

Evet, "Yeni TCK, düşünce ve ifade özgürlüğünü, karşı görüş ve eleştiriyi, tartışmayı yok sayıp, tek tip düşünen, tek tip konuşan, yazan bir basın ve yayın hedefliyor"ken;[44] Yargıtay Cumhuriyet Savcılarından Ömer Faruk Eminağaoğlu bile, "İfade özgürlüğü gerekçesiyle benimsenen Basın Yasası'nın 28. maddesi, aynı yasa koyucu tarafından ortadan kaldırılıyor. Yeni TCK'de ifade özgürlüğünün kapsam ve sınırları muğlâk; hapis tehdidi de yeniden gündemde"[45] demek zorunda kalıyor...[46]

---

[43] Adnan Keskin, "Cezalardan Ceza Beğen", Radikal, 8 Mayıs 2005, s.9.

[44] Zeynep Oral, "Basın Yayına Pranga...", Cumhuriyet, 19 Mart 2005, s.15.

[45] Ö. Faruk Eminağaoğlu, "Yeni TCY ile Özgürlük Zor!", Radikal, 13 Nisan 2005, s.11.

[46] Bkz. U. Talu, 'Gazetecinin Gözyaşları', Sabah, 11 Mayıs 2005, s.20; 'Gazetecilere Cezaevi Yolu Görünüyor', Öğrenci Postası, Mayıs 2005, s.7; O. Ekşi, 'Gazetecilik Baskı Altında', Cumhuriyet, 4 Mayıs 2005, s.8; İ. Berkan, 'Gazeteciyi Hapsetme Israrı', Radikal, 7 Mayıs 2005, s.3; D.B. Ergün-T. Akıner, 'TCK'da Dağ Fare Doğurdu', Radikal, 7 Mayıs 2005, s.9; A. Keskin, 'Yeni TCK İçin Umut Azalıyor', Radikal, 17 Nisan 2005, s.7; A. Keskin, 'Hükümet Gazeteciyi Hapsetmekte Israrlı', Radikal, 6 Mayıs 2005, s.7; D. Güneş, 'Gazetecilik Tarihi', Bakış Gazetesi (Çanakkale), No:2, 9 Mayıs 2005, s.10-1.

Hakarete 2,5 yıl (m. 125)	Son değişiklikle 'yakıştırmada bulunmak' suç olmaktan çıkarıldı. Teklifle suçun basın yoluyla işlenmesi hâlinde de cezanın 1/3 artırılmasından da vazgeçiliyor. Ancak, bu durumda da 'hakaretin alenen işlenmesi' gerekçesiyle habercilere verilecek ceza; 3,5 aydan 2,5 yıla kadar hapis cezası.
Çoğul hareket	Kamu olarak çalışan görevlilere (örneğin TBMM, RTÜK vb. üyelere) hakaret edilmesi hâlinde, bu suç kurul üyelerine karşı işlenmiş sayılacak. Sanıklara öngörülen en ağır ceza verilecek.
Çetenin telefon kayıtlarını yazana 4,5 yıl (m. 132)	Telefon kayıtlarının dinlenmesi yoluyla 'haberleşmenin gizliliğini ihlâl' hâlinde iki yıla, ihlâl konuşmaların kaydedilmesi suretiyle işlenmişse üç yıla, bu konuşmaların içeriği yayımlandığında ise 1,5 yıldan 3,5 yıla kadar hapis.
Söyleşi kaydedenlere iki yıl (m. 133)	'Kişiler arasındaki konuşmaları taraflardan birinin rızası olmadan dinleyen ve kayda alanlara' altı aydan iki yıla, 'Katıldığı aleni olmayan bir söyleşiyi, diğer konuşanların rızası olmadan kaydeden' habercilere altı aya kadar hapis veya adli para cezası.
Özel hayattan haber ve görüntüye 4,5 yıl (m. 134)	Özel hayatının gizliliğini ihlâl hâlinde dokuz aydan üç yıla, özel hayata ilişkin görüntü veya sesleri yayımlayanlara 1,5 yıldan 4,5 yıla kadar hapis.
Şirket haberine 3 yıl (m. 164)	'Şirket ve kooperatifler hakkında yanlış bilgi yayma' cezası üç yıla kadar hapis.
Panik yaratana 4 yıl (m. 213)	Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, cinsel dokunulmazlık ve malvarlığı yönünden tehditte bulunanlara iki ile dört yıl arası hapis.
Tahrikçi basına 5 yıl (m. 214)	'Suç işlemek için alenen tahrik'te bulunanlara beş yıla kadar hapis. Tahrik sonucu suç işlenmiş ise tahrik eden haberci, azmettirici olarak cezalandırılacak.
Suça övgüye 2 yıl (m. 215)	'Suçu ve suçluyu suçundan dolayı öven' habercilere iki yıla kadar hapis. Düşünce suçundan mahkûm edilen kişiyi destekleyen her haber, yazı, resim bu suçun kapsamında.
Yeni 312'liklere 3 yıl (m. 216)	Mevcut TCK'nın 312. maddesini karşılayan 'Halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklı gözeterek kin ve düşmanlığa alenen tahrik veya aşağılama' suçuna bir yıldan üç yıla, halkın bir kesimini veya bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşağılayanlara ise bir yıla kadar hapis cezası verilecek.
Yasaları eleştirenlere 2 yıl (m. 217)	Halkı, kanunlara uymamaya tahrik edenlere altı aydan iki yıla kadar hapis (İptal edileceği beklenen yasayla getirilen vergilerin bir süre ödenmemesini istemek vb.).
Örgüt haberlerine üç yıl (m. 220):	Yasadışı örgütler veya bunların amaçlarıyla ilgili haber yapanlara (yasa propaganda diyor) bir yıldan üç yıla kadar hapis.
Müstehcen yayına 10 yıl (m. 226)	Yasada tanımı yapılmayan müstehcen söz, yazı, resim görüntüleri yayımlayanlara altı aydan üç yıla, çocukların veya şiddetin kullanıldığı müstehcen ürünlerin içeriğiyle ilgili haber yapanlara ve bunları çocukların görmesine neden olanlara 10 yıla kadar hapis, 5 bin güne kadar adli para cezası.
Piyasa haberlerine 2 yıl	İşçi ücretleriyle besin fiyatlarının artmasına ya da eksilmesine yol açabilecek haber veya havadis yayanlara üç aydan iki yıla kadar hapis.

İftiraya 4 yıl, pişmanlık yok (m. 267-269)	Siyasetçi, rütbeliler ya da bürokratların adlarının karıştığı yolsuzluk iddialarını haberleştirenlere bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası. Bu suçta etkin pişmanlık, ceza indirimi olmayacak.
Soruşturma haberlerine 3 yıl (m. 285)	Büyük çaplı yolsuzluk soruşturmalarını haber yapanlara 'soruşturmanın gizliliğini ihlâl gerekçesiyle üç yıla kadar hapis. Mahkemelerdeki kapalı celseden haber yapanlara da aynı ceza verilecek.
Kelepçeli resme 2. yıl (285/4)	Soruşturma sırasında kişilerin suçlu olarak algılanmalarını sağlayacak görüntülerini yayımlayanlara altı aydan iki yıla kadar hapis.
Olay yerinden bildirene 6 ay (m. 286)	Soruşturma işlemleri sırasındaki ses veya görüntüleri yetkisiz olarak kayda alan veya nakledenlere altı aya kadar hapis.
Cezaevi haberlerine 4 yıl (m. 298)	Açlık grevi veya ölüm orucu eylemi yapılan cezaevlerindeki haberleri vermek açlık grevine teşvik sayılabilecek. Cezası ise dört yıla kadar hapis cezası olacak.
Cumhurbaşkanına ağır eleştiriye 4,5 yıl (m. 299)	Cumhurbaşkanına yöneltilip de 'hakaret' sayılabilecek eleştiri içeren söz, yazı, haber, resim, karikatürlerin yayınına bir yıl iki aydan dört yıl sekiz aya kadar hapis (Bu suçun kovuşturulması Adalet Bakanlığı'nın iznine tabi olacak).
Eski 159. maddedeki suçlara üç yıl (m. 301/1)	Türklüğü, Cumhuriyeti ve TBMM'yi alenen aşağılayanlara altı aydan üç yıla kadar hapis cezası.
Türklüğe, orduya, hükümete dokundurmaya 2 yıl (m. 301/2-3)	Hükümeti, yargı organlarını, askeri ve Emniyet teşkilâtına yönelik hakaret sayılacak yayınlara altı aydan iki yıla kadar hapis, Türklüğü yurtdışında aşağılayan bir kişinin sözlerini haber yapanlara dört yıla kadar hapis (Maddede "Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" deniliyor).
AB'den Türkiye'ye baskı isteyene 20 yıl (m. 304)	'Türkiye'ye karşı hasmane hareketlerde bulunulması için yabancı devlet yetkililerini tahrik' suçunun cezası 10 yıldan 20 yıla kadar hapis. Suç tanımı belirsiz. Buna göre AB'nin demokratikleşme konusundaki eksikleri nedeniyle Türkiye'ye uyguladığı yaptırımları savunmak ya da Türkiye'ye karşı 'hasmane tutum içinde olduğu' kabul edilen yabancı devletlere ilişkin her haber bu kapsama sokulabilecek.
Kırmızı çizgiyi aşanlara 10 yıl (m. 305)	'Temel milli yararlara karşı faaliyette bulunmak için yarar sağlamak' suçunu işledikleri gerekçesiyle, KKTC ve Ermeni konusu başta, resmi politikalara aykırı beyanlarda bulunanlara üç yıldan 10 yıla kadar hapis ve 10 bin gün adli para cezası.
Zorunlu askerliğe itiraz (m. 318)	Zorunlu askerliğe karşı olanların açıklamalarını yayımlayan kişiler hakkında dokuz aydan üç yıla kadar hapis cezası.
Devletin istemediğini yazana 10 yıl (m. 329-330)	Devletin güvenlik ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklayana beş yıldan 10 yıla kadar hapis. Bunu casusluk için yapanlara müebbet hapis.
Gizli bilgiye 3 yıl (m. 334)	Yetkili makamların yasakladığı gizli bilgileri elde edenlere bir ile üç yıl arası hapis.
Gizli bilgiyi yazanlara 5 yıl (m. 336)	Açıklanması yasaklanan gizli bilgileri yayımlayanlara üç ile beş yıl arası hapis.

Ve nihayet "Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü ve Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) tarafından hazırlanan raporun basın özgürlüğü sıralamasında Türkiye yine alt sıralarda yer aldı. 167 ülke arasında yapılan değerlendirmede, Türkiye 113'üncülüğü Ruanda'yla paylaştı..."[47]

II. AYRIM: 'GÖSTERİ-TELEVİZYON-TÜKETİM TOPLUMU'NUN KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ

"Akıl noksanlığı iki türlü olur:
Biri delilikten, öbürü cahillikten".[48]

"Dinleme, duyuları tekrarlama ve kulaktan dolma bilgilerle dilsel iletişimin sağlandığı 'birincil sözlü kültür çağı'nın alışkanlıklarını sürdüren bir toplumda yaşıyoruz...

Walter J. Ong, sözün teknolojisi bahsinde, konuşma diliyle yazı dili arasında bir karşılaştırma yapar; buna göre, yazı dilinin konuşma dilini aştığı matbaa çağında bile, konuşma dili etkinliğini sürdürmüştür. Konuşma diline tanınan bu üstünlük onun, kanlı-canlı, coşkun, aktif oluşuna bağlanır. Buna karşılık yazı dili ise, analitik düşünmeyi sağlaması ve düşünceyi ölümsüzleştirmesine rağmen, 'edilgen, kendi yapay dünyasına kapalı' olma özelliği ile belirlenir. Kulağın göze, yani sesin görüntüye üstün olduğu birincil sözlü kültür çağı ve ardından, görüntünün sese üstün olduğu matbaa çağından bu yana çok sular aktı. Akan sularla birlikte yazının sessiz içine kapalı dünyası giderek tenhalaşıyor".[49]

Söz edilen tenhalık, kapitalist 'Gösteri-Televizyon-Tüketim Toplumu'nun yabancılaştırıcı etkisiyle açıklanabilir... Bu durumu Douglas Kellner, 'Kültür Endüstrileri' başlıklı yazısında, "Bir zamanlar güzellik ve hakikatin sığınağı olan kültür bir zamanlar bireyselliği beslemekteyken şimdi uyumluluğu özendirmektedir ve 'bireyin sonuna' yol açan 'tümüyle yönetilen toplumun' çok önemli bir parçasıdır"; ya da Fredrick Jameson, 'Kitle Kültüründe Şeyleş-

[47] "Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü: 'Türkiye'de Basın, Ruanda Kadar Özgür'", Cumhuriyet, 4 Mayıs 2005, s.8.
[48] Platon.
[49] R. Arslan, "'Başlangıçta Söz Vardı' Şimdi de", Ü. Özgür Gündem, 12 Nisan 2005, s.4.

me ve Ütopya' başlıklı yazısında da "Kapitalizmin meta dünyasının nesneleri de bağımsız varlık'larını ve gerçek niteliklerini yitirmişler ve meta tatmininin araçları hâline gelmişlerdir" diye formüle eder...

Gerçekten de "Çağımızın düzeni, 20. yüzyıldan farklı olarak tepeden inme totalitarizm yerine gönüllü totalitarizm üzerine kurulmakta. Direnen insan özgürlük tutkusunu koruyabiliyordu. Günümüzün edilgen insanı kendisine sunulan özgür olma kalıplarının tüketicisi. Önümüzdeki yıllarda yaygınlaşması beklenen yeni televizyon sisteminde program ve reklâmlar seyircinin el aletini tuşlayarak kendisi hakkında sürekli vereceği bilgilere göre hazırlanacak".[50] Bunda 'kültür endüstrisi'nin oynadığı rol kilit önemdedir.

1) KAPİTALİST TÜKETİMİN KÜLTÜR(SÜZLÜK) ENDÜSTRİSİ

"Sen izin vermediğin sürece hiçkimse seni aşağı göremez".[51]

Adorno ve Horkheimer'e göre, "Kültür endüstrisi toplumsal eşitsizliği gizleyerek, sermayenin egemenliğini pekiştirirken, arzuyu yönlendirir". Yani hayatın her alanını metalaştıran kültür endüstrisi; "Sanat, eğlence, dinlenme, serbest zamanı değerlendirme gibi yaşam pratiklerini de tüketim eylemlerine dönüştürerek bireyleri edilgenleştirir".[52]

"Kültürün endüstrileşmesi, endüstri toplumunu içine alan insanların ya da bireyin bir endüstri ürünü gibi görülmesi, dolayısıyla insanın herhangi bir nesne hâline gelmesi, yani şeyleşmesi sonucu doğurur. Kültür endüstrisi, insanı geçmiş dönemdeki egemenlik yöntemlerine ve pratiklerine oranla çok daha ince ve etkin yöntem ve pratiklerle egemenlik altında tutmaktadır. Kültür endüstrisi, sürekli bir itaatkârlık yaratırken, her farklılığı da kendisine dönüştürmeye gayret eder".[53]

"Kendini tüketme telaşına kaptıran toplumların genel özelliği; çevresinde gelişen olaylara duyarsız, ancak kendisine verileni alan,

---

[50] Gündüz Vassaf, "Kapitalizmin Gücü?", Radikal, 24 Nisan 2005, s.24.

[51] E. Roosevelt.

[52] Max Horkheimer, Akıl Tutulması, Metis Yay., 2002, s.12.

[53] Polat S. Alpman, "Eleştirel Teorinin Perspektifinde Tüketim Tarihine Giriş", Sosyologos Dergisi, No:7, Nisan 2005, s.6.

hayatı sorgulamayan ve hazır tüketen insanları bünyesinde barındırmasıdır".[54]

Theodor W. Adorno, 'Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünmek' başlıklı yazısında şunları der: "Kültür endüstrisi eski ve bildik olanı yeni bir nitelik hâlinde kaynaştırır. Bu endüstrinin tüm dallarında, kitleler tarafından tüketilmek üzere şekillendirilen ve büyük ölçüde bu tüketimin doğasını belirleyen ürünler az çok bir plana göre imal edilirler. Kültür endüstrisinin tek tek dalları yapı olarak benzerdirler veya en azından birbirlerine uyumludurlar; kendilerini neredeyse hiçbir gediği, deliği olmayan bir sistem biçiminde düzenlerler. Çağdaş teknik olanakların yanı sıra ekonomik ve yönetsel temerküz bunu olanaklı kılmıştır. Kültür endüstrisi amaçlı olarak tüketicilerini tümleşikleştirir..."

"Tüketim kültürü modern dünyanın var ettiği bir kültürdür. Bu kültür bireylerin çalışma saati dışındaki zamanını tüketim zamanına dönüştürecek şekilde düzenlenmiştir".[55]

"Tüketiyoruz, tükettiriyoruz ve tüketiliyoruz... Kısır döngü içinde her şey kapitalist toplumun birer nesnesi hâline hızlı bir şekilde dönüşüyor. Bu nesneler bir zincir hâlinde önümüze sunuluyor ve bizler tüketmeye mecbur bırakılıyoruz. Kapitalist toplumda insanlığa atfedilen görev de tüketim köleliğinden başka bir şey olmuyor".[56]

Baudrillard'a göre çağdaş tüketici, kapitalizmde ürünleri değil, göstergeleri tüketir. Bu göstergeler tüketiciye reklâmlar aracılığıyla ulaşır. Tüketim nesnelerinin her biri göstergedir. Tüketimde ihtiyaçlar ve isteklerin yerini toplumsal değerler ve imajlar alır. Gerçek ihtiyaçlarla sahte ihtiyaçlar arasındaki ayrımın ortadan kalktığı tüketim toplumunda, birey, tüketim malları satın almanın ve bunları sergilemenin toplumsal ayrıcalık ve prestij getirdiğine inanır. İhtiyaç, artık tek bir nesneye duyulan ihtiyaçtan ziyade, bir farklılaşma ihtiyacıdır.[57]

---

[54] Emre Pekdemir, "Tüketiyorum, O Halde Varım", Sosyologos Dergisi, A.g.y., s.12.
[55] Leyla Altınok, "Moda ve Tüketim", Sosyologos Dergisi, No:7, Nisan 2005, s.18.
[56] Necibe Özlem Dağlı, "Tüketimi, İnsanlarla Birleştiren Köprü: Mekânlar", Sosyologos Dergisi, No:7, Nisan 2005, s.14.
[57] Jean Baudrillard, Tüketim Toplumu, çev. Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, İstanbul, Ayrıntı Yay., 1997.

Bunun içindir ki artık[58] "Tüketici Levis giyerken bir kot pantolonundan çok Levis imajını giymektedir".[59]

"Tüketim toplumunun büyük bedeli, kendisinin neden olduğu, genelleşmiş güvensizlik duygusudur".[60]

"Tüketim toplumunda bireyler, kullandıkları ürünlerle sınıflanır, belirlenir. Williamson, İngiltere'de gerçekte bireylerin toplumsal olarak üretim sürecindeki yerlerine göre farklılaşmalarına karşın; reklâmlardaki yanlış kategorilere, kullanılan ürünlere, yani tükettiklerine göre farklılaştıklarını savunuyor. Williamson buradan şöyle bir sonuca varılabileceğinin altını çiziyor: 'İki araba ve bir renkli TV sahibi işçi, işçi sınıfına ait değildir, şeklinde hatalı bir varsayım doğar. Bizler satın aldıklarımıza göre toplumda yükselme ya da düşme hissine kapılırız. Oysa bu durum, toplumsal konumumuzu belirleyen gerçek sınıf temelini saklar, üstünü örter'".[61]

Yani "Günümüz endüstri toplumu hayatı eşyalar çerçevesinde düzenler".[62]

Bu bağlamda da denilebilir ki, "Günümüz endüstri toplumunda ilaçlar tedaviden çok satış amaçlı üretilir".[63]

Gerçekten de "Postmodern çağda meta üretimi dâhil her türlü faaliyet kültürel hâle gelirken aynı ölçüde kültür de son derece ekonomik ya da meta yönelimli oluyor.

Kapitalizmin üçüncü aşaması olarak değerlendirdiği bu dönemde kültür metalaşmış, metalar ise bir yaşam tarzına dönüşmüştür.

İmgenin metalaşması ve gerçeğin sömürgeleştirilmesine yol açmıştır".[64]

---

[58] "İçinde bulunduğu zamanın ve yerin kültürüne bulanmamış insan yoktur" (Mary Douglas-Baron Isherwood, Tüketim Antropolojisi, Dost Yay., 1999, s.79).

[59] Nur Topçuoğlu, Basında Reklâm ve Tüketim Olgusu, Vadi Yay., 1996, s.212.

[60] Jean Baudrillard, Tüketim Toplumu, A.g.e., s.34.

[61] Judith Williamson, Reklâmların Dili -Reklâmlarda Anlam ve İdeoloji, çev. Ahmet Fethi, Ankara, Ütopya Yay., 2001, s.12.

[62] Ivan İllich, Tüketim Köleliliği, Pınar Yay., 2000, s.24.

[63] Y. Durak, "Bireyin Tüketim Kararları", Sosyologos Dergisi, No:7, Nisan 2005, s.10.

[64] Fredric Jameson, Kültürel Dönemeç, çev. Kemal İnal, Dost Kitabevi, 2005.

Bu durumda "İnsan nesneler tarafından kuşatılmıştır".[65]

Denilebilir ki bu yolla "Sistem kendi moronlarını yaratır, sonra da onları ahmaklıkları nedeniyle küçümser".

Kapitalist sistemin kendi moronlarını yaratmasının en önemli aygıtından birisi de televizyondur...

2) TELEVİZYON SİLAHI!

"Yalnızca yapmış olduklarımızdan değil, kaçındığımız işlerden de sorumluyuz".[66]

Söz şu saptama ile başlamak gerekir: Televizyon, tüketim toplumunda emperyalizmin görsel büyücüsüdür...

Gerçekten de emperyalizm, global anlamdaki hedeflerini gerçekleştirebilmek için yeryüzünde, düşünmeyen, sorgulamayan, hazır tüketen ve ortak zevklere sahip yığınlar oluşturmak istemektedir. Bu yığının genel özelliği; çevresine duyarsız, kendisinden istenileni yapan, üretileni tüketen, hayatı sorgulamayan, olayların arka planını düşünmeyen fertlerden oluşmasıdır. Uluslararası emperyalizm, bu yığını yetiştirip güderken, medya faktörünü kullanarak etkin bir manipülasyon sürecini devreye sokuyor. Bu manipülasyon sürecinde ise medyanın en etkin silahı, televizyondur. Televizyonun bu süreçte etkin olmasının sebebi, diğer ürünlere göre bize daha yakın ve daha eğlenceli olmasıdır. Evimize kadar giren televizyonun düğmesine basmamızla büyünün etki alanına giriyoruz.

Emperyalizm ve yerel işbirlikçileri, televizyonu kullanırken iki noktaya önem gösteriyor. Beyinsizleştirmek ve tükettirmek... Bu iki kavramı birbirinden ayırmak güç. Beyinsizleştiğimiz için tüketiyoruz ve tükettiğimiz için beyinsizleşiyoruz.

Televizyon aracılığıyla tüketim toplumu oluşturmada ilk basamak; kitleyi televizyon tiryakisi yapmak ve onları bu görsel büyücünün etki alanına sokmaktır. Televizyonun kitleler arasındaki genel kabul gören mahiyeti onun bir eğlence aracı olduğudur.

---

[65] Jean Baudrillard, Tüketim Toplumu, A.g.e, s.15.

[66] Moliere.

Televizyonun içeriği oluşturulurken de 'eğlence aracı' imajına zarar verilmez. Televizyon, toplum üzerindeki manipülasyon sürecine, beyinsizleştirme operasyonu, hem televizyonun araç özelliklerinden hem içeriğinden kaynaklanmaktadır.

Televizyon görüntülerden oluşan bir makine, bu yönüyle televizyon, öncelikle göze ve hislere hitap ediyor. Bir okuyucu, kitap okurken ilgisini yoğunlaştırarak okumalı, kelimeleri birbirine bağlayarak okuduğundan anlam çıkartmalıdır. Okuma; zihinsel kapasiteyi geliştiren ve emek gerektiren zihinsel bir faaliyettir. Oysa televizyon, kitapta sayfalar boyu anlatılan bir olayı, birkaç saniyelik bir görüntüyle anlatabilme olanağına sahip. Kitabi bilgilere göre oldukça yüzeysel geçilen görüntüleri almak için, izleyiciye düşen, rahat koltuğuna yaslanıp sihirli makinenin düğmesine basmak. Televizyonun bu özelliği, izleyicinin yüzeysel bilgilere sahip hazır tüketici hâline gelmesine sebep oluyor.

Televizyonda söylem büyük ölçüde görsel imajla yansıtılır. Televizyon, konuşmayı bize sözcüklerle değil; görüntülerle aktarır. Dolayısıyla içerik, imajın arkasında kaybolur. Televizyon tarafından 'kötü' ilan edilen bir şahıs, ne kadar doğruyu söylese de, toplum nezdinde 'kötü' görülmeye devam eder.

Beyaz camda, birkaç saniyede bir değişik görüntü geçmekte. Bu görüntü bombardımanı o kadar yoğundur ki, izleyicinin televizyon karşısından ayrılacak zamanı yoktur. Ancak görüntülerin bu denli yoğun geçmesi, izleyicinin seçiciliğini azaltır. Bu görüntülerden hiçbirinin arka planı düşünülmez. Uluslararası haber ajanslarından saniyede üç haber geçmesine rağmen, hiçbiri derinlikli verilmez. Televizyon bu noktada, yüzeysel bilgilerle bir şey hakkında malûmat sahibi olma sanısı yaratır. Bu ise insani bilgilendirmekten uzak bir enformasyondan ibarettir...

Evet, 'Gösteri-Televizyon-Tüketim Toplumu'nun 'kültür endüstrisi' açısından medyayı oluşturan güçlerden en önemlisi kuşkusuz televizyondur. Televizyonu, medyayı oluşturan diğer araçlardan daha önemli kılan, bünyesinde birçok etkileme unsurunu (görüntü, ses, müzik, hareketlilik) bir arada barındırıyor olmasıdır.

Televizyon için yapılan birçok tanımın, artık günümüzde geçerliliğini yitirdiğini söylemek mümkündür. Televizyon için yeni ve gerçekçi tanımların yapılması gerekmektedir. Günümüzde televizyon, tüm insanlığın toplumsal hayatını etkileyen, belirleyen en güçlü aygıttır. Televizyon, artık, gerçek-doğru bilginin iletim aracı değildir...

Televizyon haberciliğinin güvenilir bir haber iletme sistemi olduğu konusu artık şüphelidir. Hâkim sınıfın çıkarları doğrultusunda ve sınıfsal çıkarlarının gelişimiyle eşzamanlı yayınlar yapan medya kuruluşları, gelişen olayları yorumlama tarzlarıyla yönlendirerek, konserve hazırlanmış ya da gündelik toplumsal, politik, diplomatik kaygılarla oluşturulmuş yapay haberlerle kitleleri etkilemektedir. Çünkü medya organları yeryüzünü bir ahtapot gibi sarmış olan global kapitalizmin uzantılarıdır. Bugün haber iletim sistemlerinin teknik olarak nasıl geliştiği, bir o kadar da nasıl kirlendiğini ortaya koymak gerekmektedir. "Çağlar boyunca ulaşılması zor, öğrenilmesi zahmetli olan bilgi, bugün her yerde kaynayan bir bolluk içinde; akış hızı arttığı ölçüde de maliyeti düşmekte, ne var ki bir yandan da giderek daha fazla kirlenmekte. İletişim grupları arasındaki köprüler, dallanmalar ve birleşmeler acımasız bir rekabet ortamında günden güne çoğalırken bir medyanın bize ulaştırdığı bilginin, doğrudan ya da dolaylı olarak, yurttaşın çıkarı yerine üyesi olduğu büyük grubun çıkarlarını savunmayı amaçlamadığından nasıl emin olabileceğiz".[67]

Televizyon artık bir kitle iletişim aracı olmaktan çıkmış, kitlelerin beynini yıkama aracına dönüşmüştür. "Televizyon, nüfusunun çok büyük bir bölümünün beyinlerinin oluşturulmasında bir tür fiili tekele sahiptir".[68] Televizyonda insanlar birbirleriyle iletişimde bulunmazlar. İletimin olabilmesi için, birbirinden haberdar olan, karşılıklı tarafların olması gerekir. Televizyonda ise izleyicinin dinlemesine dayalı, tek taraflı bir iletim vardır. McQuail, kitle iletişim araçları olarak nitelendirilen aygıtların gerçek anlamda bir iletişim işlevi

[67] I. Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.153.
[68] P. Bourdieu, Televizyon Üzerine, çev. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yay., 1997, s.23.

yerine getirmediği, aynı şekilde bu araçların, başka hedeflerinin olduğu konusunda şu ifadelerde bulunur: "Kitle iletim araçlarının birincil amacı çoğu kez ne belirli bir enformasyon iletmek ne de kamuoyunu bir kültür, inanç veya değer yargısının ifadesinde birleştirmektir. Amaç çok basit olarak izleyicinin görsel veya işitsel olarak ilgisini çekmek ve bunu sürdürmektir. Bunu yaparken kitle iletişimin dolaysız tek bir ekonomik amacı vardır: bu da izleyicisinden kâr kazanmaktır. Bir de dolaylı amaç vardır, o da izleyicisinin ilgisini reklâmcılara satmaktır. Elliot'un belirttiği gibi kitle iletişimi düzenlenmiş anlamın transferi bağlamında çoğu kez iletişim bile değildir. Kitle iletişim daha çok izleyiciliktir ve kitle iletişim izleyicisi katılımcıdan veya enformasyon alıcısı olmaktan çok bir grup izleyicidir".[69]

Medya kuruluşu sahiplerinin, ideolojik ekonomik ve kültürel çıkarları doğrultusunda, olaylar ve bilgiler şekillendirilir, oluşturulur, yorumlanır ve halkın tüketimine sunulur. Medya kuruluşu sahipleriyle halkın çıkarlarının bu anlamda çakışmadığı görülmektedir. Televizyonun, bu durumda, halkın çıkarını ön planda tutmadığı, medya kuruluşu sahiplerinin çıkarları doğrultusunda halkı yönlendirdiği görülür. Televizyonda enforme edilen ekonomik ve politik iletinin gerçeği çarpıttığı ve bu çarpıklığı kitlelerin bilincinde zamanla hâkim kıldığı kolaylıkla analiz edilebilir.

Televizyonun tarafsız olmadığı, insanların bilgisini artırmadığı, tam tersine arka arkaya birbirinden kopuk iletilerin, insanlar tarafından olayların öneminin yitirilmesini ve analitik düşünme yeteneğini ortadan kaldırmasını Ramonet, şu cümlelerle ifade etmektedir: "Televizyon yanlılık gerektiren bir medya aracıdır; dolayısıyla, yapılan her aşırı bilgilendirme, neredeyse otomatik olarak o konuda bilgi yoksunluğunu da getirir. 'Anında' aktarılan ve bir çağlayan gibi boşalan -çoğu kez içi boş- haberler, televizyon izleyicisini aşırı uyarır, onda haber aldığı, bilgilendiği duygusu uyandırır. Ne var ki araya mesafe konduğunda, bunun pratikte bir aldanma olduğu her defasında ortaya çıkar".[70]

---

[69] D. McQuail & S. Windahl, Kitle İletişim Modelleri, İmge Kitabevi, 1997, s.70.
[70] I. Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.133.

Haberlerin sunumunda doğruluğun, güvenilirliğin ne derecede olduğu artık ortadadır. "Bir haberin doğruluğu bundan böyle, nesnel kesin ölçütlere uygunluğu ve kaynağından aktarılmasıyla değil, öteki medyanın da aynı bilgileri tekrarlayıp onu 'doğrulamasıyla' doğruluk kazanıyor... tekrarlama kanıtlamanın yerini almış durumda. Haberin yerini doğrulama aldı. Televizyon (ajanstan gelen bir mesajı ya da görüntüyü temel alarak) bir haber sunuyor, aynı haberi basın, ardından da radyo verirse bu, o haberin doğruluğunun bir kanıtı sayılıyor".[71] "Bir bilgi toplumunda yaşadığımı sanıyordum, oysa bilgi, bizi gerçek olandan kaçınılmaz olarak uzaklaştıran ayartma taktikleriyle biçimlendiriyor. Gazeteciler birbirini tekrarlıyor, taklit ediyor, kopya çekiyor, birbirlerine cevap veriyor ve birbiriyle o kadar benzeşiyor ki, tüm medya tek bir iletişim sistemi oluşturdukları izlenimini bırakıyor; tek başına ele alınan bir medyanın ötekilerle arasındaki farkları ayırt etmek giderek çok daha zor hâle geliyor".[72]

Haberleri izlemekle bilgilenmek arasında bir fark olduğu, aynı şeyler olmadığı konusunda Avcı şunları söylemektedir. "Çağımızı bilgi çağı diye adlandıranlar, bununla, kitle iletişim araçlarının geliştiğini, yaygınlaştığını, bunun sonucu olarak da, gittikçe daha çok sayıda insanın daha çok şeyden haberdar olduğunu söylemek istiyorlar. Ne var ki biraz düşününce, bir şeylerden haberdar olmakla, bir şeyleri bilmenin aynı şey olmadığını kolaylıkla anlayabiliriz... bu dünya, bizim yaşadığımız dünya değil, haberdar olduğumuz bir dünya".[73]

"Salonundaki koltuğuna rahat biçimde yerleşip, ekranda kendisine sunulan, çoğu etkili, şiddet içeren insanın yüreğini ağzına getiren imgelerden oluşmuş olaylar çağlayanını izleyen vatandaşların çoğu, dış dünyada olup bitenlerin kendisine ciddi biçimde aktarıldığını düşünüyor. Bu bütünüyle yanlış. Bu yanılgının üç nedeni vardır: bunlardan ilki, kurgu olarak hazırlanan televizyon haber

[71] I. Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.159.
[72] I. Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.160.
[73] N. Avcı, Enformatik Cehalet, Kitabevi Yay., 1999, s.84-85.

programlarının insanlara haber sunmak için değil, onları eğlendirmek için yapılmış olması. İkincisi, kısa ve parçalar hâlinde sunulan haberlerin (her haber programında yirmi dolayında haber yer alır) birbiri ardından hızla geçişi, iki yönlü, yani aşırı ölçüde bilgilendirirken insanı bilgiden yoksun kılan olumsuz etki yaratması (gereğinden çok haber sunulurken her birini üzerinde yeteri kadar durulmaz). Üçüncü olarak, da, hiçbir çaba harcamadan bilgi edinmeyi düşünmenin, uygarlık yolunda seferber olmaktan çok, basının yarattığı mitten kaynaklanan bir yanılgı olması. Bilgi edinmek yorucu bir iştir; vatandaş ancak bu yorucu çabayı gösterdiğinde demokratik yaşama bilinçli olarak katılma hakkını elde eder".[74]

Ve nihayet televizyonların vazgeçemediği program türlerinin başında sinema filmleri gelir. Sinema filmi deyince de akla ilk gelen Hollywood filmleridir. Bugün Amerika, tüm dünyaya emperyal ideolojisini Hollywood filmleriyle ihraç etmektedir. Hollywood filmleri, Amerika halkının yaşam tarzının diğer uluslarınkinden üstünlüğünü, zenginliğini, değerlerinin yüceliğini, sözde özgürlükçülüğünü, askeri gücünün ihtişamını vurgulayıp, ön plan çıkarır. Bir sistemi dayattığından ideolojiktir. Bu anlamda Hollywood filmlerinin ırkçı, milliyetçi ve militarist bir yaklaşım sergilediği görülür. Öte yandan bu filmler, insanların tüketime olan taleplerinin artmasında yeni tüketim alışkanlıkları ve davranış kalıpları geliştirdiğinden, büyük ekonomik bir sektör oluşturmaktadır.

Bu filmler aracılığıyla Amerikan yaşam tarzı, tüketim kültürü, başka uluslara dayatılmakta, bu durum, başka ulusların kültürlerinin ve yaşam tarzlarının derinden etkilenmesine, kültürel çatışma ve kültürel çelişkilerinin artmasına, yerel kültürlerin yok olmasına ön ayak olmaktadır. Hollywood filmleri, insanların hayata bakış açılarının, gelenek ve göreneklerinin, davranış ve ilişki biçimlerinin değişmesinde baş rol oynadığı gibi, insanlar arasında tüketim çılgınlığını körükleyerek sistemin bir iç dinamiği olarak görevini yerine getirir.

---

[74] I. Ramonet, Medyanın Zorbalığı, A.g.e., s.162.

3) ABD 'KÜLTÜR(SÜZLÜĞ)Ü'NÜN MEDYASI (VE HOLLYWOOD)

"Politika, toplumun kendisini
ciddi şekilde ilgilendiren olaylarda
yer almasını önleme sanatıdır".[75]

Bilindiği gibi "George Orwell, 'Hür toplumlarda, hiçbir resmi yasağa ihtiyaç olmadan, popüler olmayan fikirler susturulabilir ve uygunsuz gerçekler karanlıkta bırakılabilir' diye yazmıştı. Modern dünyanın en az tartışılan, belki de en çok bastırılan konularından biri, Batı iktidarlarının yayılması ve propagandalarının medyanın oynadığı rol. Bu propagandanın kökenleri, 60 yıl öncesine kadar gider. 1930'lu yıllarda ABD'de havada devrim vardı; emekçi erkek ve kadınlar, Büyük Buhran'ın getirdiği yasaktan çok daha farklı bir şey için sokaklardaydılar. Popülist John Dewey, 'Politika, barok piketlerin toplumdaki gölgesidir' diyordu. Milyonlarca insan, yaşadıkları zorluklar ve eşitsizliklerin kaynağı olarak kapitalistleri görmekteydi. Amerikan devletinin yanıtı, olağanüstü şiddette bir propaganda seferi oldu. Bir dizi 'Amerikanlaştırma' kampanyası başlatıldı; grev ve gösteriler 'vatan hainliği', sendikalar 'işçilerin düşmanı', sosyal demokrasi ise 'komünizm tarafından etkilenmiş' olarak resmedildi. Bu propaganda, 1950'lerde, McCarthycilik olarak bilinen engizisyon ile doruk noktasına ulaştı. McCarthycilik, 'hür teşebbüs' ve bir halkla ilişkiler şirketi tarafından üretilen bir slogan olan 'Amerikan yaşam tarzı'nı sorgulayan herkesi aforoz etti.

Fortune dergisinin editörü, bu haçlı seferinin boyutlarının 'afallatıcı' olduğunu yazıyordu. 1954 itibarıyla, okullarda okutulan ders kitaplarının yarısını, sermayenin sponsorluk yaptığı propaganda oluşturmaktaydı. Amerikanlaştırma faaliyetine öncülük eden sosyal bilimci Alex Carey, 20. yüzyılın en önemli üç siyasi gelişmesini 'demokrasinin gelişmesi, şirketlerin gücünün gelişmesi ve bu gücü demokrasiye karşı korumak üzere, şirket propagandasının gelişmesi' olarak tanımlıyordu. Bugün insanlığın çoğunluğu, bir şekilde şirketlerin propagandasına maruz kalıyor. Klişeler değişti;

[75] Paul Valéry.

'Amerikan yaşam tarzı'nın yerine 'küreselleşme' geçti. Amaç özde aynı: Başta Batı ve ABD sermayesi olmak üzere, sermayenin gücünü artırmak ve onu yaşamlarımızın her alanına sokmak: Böylece her şey bir mal olacak, değer ise maliyet ve tüketimle belirlenecek. 1930'ların aksine, modern haçlı seferi, muazzam bir güce sahip totaliter yapılarda kurumsallaşmış durumda: Dünya Bankası, IMF ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ). Bu kurumların manipülatif 'kredi', 'kurtarma' ve 'anlaşma'ları, eğitimden suya, canlı varlıklara kadar her şeyin yabancıların mülkiyetine geçirilmesini öngörüyor. Hintli çevreci Vandana Shiva, bu durumu bir tür beyin yıkama, 'aklın monokültürü' olarak tanımlamakta.

Haçlı seferinin propagandasını, esas olarak medya yürütüyor. Örneğin medyanın dili, pozitif kavramları sistematik olarak uygulamakta, bu kavramların sözlük anlamları boşaltılıp içerikleri yeniden tanımlanmakta. Bugün 'reform' gerileme, hatta yıkım demek. Piyasa kapitalizmini savunanlar ise 'reformcu' oluyor. Kamu kurumlarını satmak, 'tekellerin yok edilmesi' demek oluyor. 'Yeniden yapılanma' ise, gelirin üretimden spekülasyona transferi demek, iktidarı ulusal servetten uluslararası bankalar ve bir avuç yerli sermayedara kaydırmanın adı 'kuralsızlaştırma'. 'Piyasa ekonomisi' ise yoksulların kovuşturulduğu, zenginlerin sübvansiyonlar, vergi indirimleri ve vergi kaçırmak için sayısız yolla milyarlarca dolarlık sübvansiyona kavuştuğu bir sistem.

Siyasi dilin böylece tersine çevrilmesi, aralıksız bir mesaj iletiyor: Hepsi birbirinin aynı olan sermaye yanlısı partilere sahip olan tek-ideoloji devletinin alternatifi yoktur! (...)

Buna bir de bilgi çağı diyorlar?

En baskın mitlerden biri, 'bilgi çağı'nda yaşadığımız. Aslında bir medya çağında yaşıyoruz: Bize ulaşan bilginin çoğunluğunun tekrardan ibaret ve siyasi olarak 'güvenli' olduğu (yani tek doğru yola işaret ettiği!), dahası görünmez sınırlarla çevrelendiği bir çağ bu. Evet, 'dijital devrim' gibi medya teknolojileri, kişiye daha fazla seçenek sunuyor, ufkunu açıyor gibi görünmekte. Ama medyanın kendisi, hem mülkiyet bakımından hem de editöryal gündem veya

bakış açısı bakımından aslında küçülmekte. Önde gelen gönüllü kuruluşların yaptığı bir kapsamlı çalışmaya göre, sözde dünyanın en iyisi olan İngiliz televizyonları, içeriklerindeki ciddi bölümlerde büyük kesintiye gitti. Öyle ki bugün, televizyonların toplam yayınının sadece %3'ü insanlığın geri kalanının durumuna ayrılmış. Bu yayınların çoğu da, küçük kanallarda.

Ortadoğu haberlerini ele alalım. Filistinlilerin acıları yansıtılmakla birlikte, egemen olan İsrail'in haber gündemidir.[76] Terörist ve katliamcı bir strateji izleyen, sömürgeci İsrail ordusuna hâlâ 'güvenlik kuvvetleri' denilir, İngiltere ve ABD Irak'ta her gün yasadışı bir biçimde sivilleri öldürür, ama bunlar medyaya nadiren yansır. Anglo-Amerikan yapımı ambargo nedeniyle, çoğunluğu çocuk olan yüz binlerce Iraklının ölümü, medyaya hiç yansımamıştı. 'Körfez Savaşı' olarak adlandırılan 1991 saldırısında 200 binden fazla Iraklı öldü. Ama bu saldırı, askeri teknolojinin kansız bir zaferi olarak yutturuldu. 1999'da, Yugoslavya'ya atılan salkım bombaları 1.500 sivilin ölümüne neden oldu. Bu saldırıdan bir süre önce, İngiltere Başbakanı Tony Blair, Kosovalı Arnavutların '2. Dünya Savaşı'nı hatırlatan bir soykırıma uğramakta olduğunu' öne sürmüştü. Ortada soykırım falan yoktu. Uluslararası yargı ekipleri, bir yıllık bir süre içinde iki taraftan da 2.700 kişinin öldüğünü bulguladı. Ama bu bulgu, medyaya yansımadı... (...)

Ayrıca 1999'da, ABD'nin Seattle kentinde DTÖ'ye karşı düzenlenen gösteriler 'yeni bir fenomen' olarak sunulmuştu. Oysa azgelişmiş dünyada pek çok Seattle yaşanıyor. Bir yıl içinde, küreselleşmeye karşı 30 ülkede bir milyon insan sokaklara çıktı. 'Küre-

---

[76] "Jessica Lynch ve Rachel Corrie kardeş sanılabilirdi. Tam birer Amerikalı sarışın, Ortadoğu savaş bölgesinde değişen iki kader. Er Jessica Lynch, Batı Virginia'daki Filistin'de doğmuştu. Rachel Corrie ise İsrail işgali altındaki Filistin'de öldü.
Lynch, hükümetine sadık bir asker olarak Irak'a gitti. Corrie ise kendi hükümetinin eylemlerine karşı çıkarak Gazze'ye gitti. Bir ABD vatandaşı olarak, Filistinlileri Amerikan destekli İsrail silahlarına karşı korumak gibi özel bir sorumluluğu olduğuna inanıyordu. Lynch'in aksine, Corrie Gazze'ye savaş için gitmedi; savaşı engellemeye çalışmak için gitti" (Naomi Klein, "Er Lynch'i Kurtarmak, Rachel Corrie'yi Unutmak", The Guardian, 22 Mayıs 2003).

sel medya' bu eylemleri haber yaptığında, sadece karışık bir sokak çatışması görüntüsü veriyor.

Gazetecilik öğretenler, genç gazetecileri bu sinsi propagandadan, görmezden gelerek sansürleme yönteminden haberdar etmeli. Onları, sistemden kurtulmaları için donatmalı ve tuzaklar hakkında uyarmalı.

Örneğin, medya devi R. Murdoch'un 'halka istediği şeyi verme' sloganının, aslında halka hiçbir seçenek tanımamak demek olduğunu açıklamalı. James Cameron, gazeteciliğin 'tarih yazımının ilk taslağı' olduğunu söylemişti. Eğer iktidarın propagandası hiçbir eleştiriye tabi tutulmadan onaylanır ve yansıtılırsa, sirk gazeteciliği ve 'bencilik'in egemenliğine izin verilirse, gazeteciler tarihsel süreçte iktidarın aletleri olarak yer alacaklardır; bölünme ve çatışmaları alevlendiren unsurlar olarak. Ama propagandayı görür ve teşhir ederlerse, okuyucularına, izleyicilerine ve dinleyicilerine, kendi tarihlerini yazma olanağı vermiş olacaklardır. Claud Cockburn'ün zamanında vermiş olduğu tavsiyeyi unutmayalım: 'Bir şey resmi makamlarca reddedilene dek, ona inanmamak gerekir!"[77]

Ancak Ragıp Duran'ın ifadesiyle, "11 Eylül saldırılarının medyaya yansıtılması biçimiyle, sadece ikiz kuleler değil medya da çöker"ken;[78] ABD medyasının ne olduğu -tartışılamaz biçimde- gün ışığına çıktı...

Örneğin "Medya ve devlet arasındaki ayrıcalıklı yakın ilişki nadiren Felluce'de olduğu gibi apaçık gözler önüne serilir" diyen Mike Whitney'ın, 'Felluce ve Ortadan Kaybolan Medya' (29 Aralık 2004) başlıklı yazısında ifade ettiği üzere; "Felluce kuşatması, Amerikan şirket medyasının gerçek doğasını açığa vurmaya yardım ediyor. Şüphesiz, gerçek bir 'özgür basın' neredeyse iki aydır devam eden yoğun bir askeri çatışmanın ayrıntılarını haber yapacaktır. Fakat bu şirket medyası için geçerli değildir. Felluce'nin üzerine perde çekildi ve dünya kamuoyunun irdeleme alanının dışına çıkartılarak ordunun

[77] John Pilger, "Medyanın Haçlı Seferi", Evrensel Kültür, No:161, Mayıs 2005, s.75-76.
[78] Ragıp Duran, "Sadece İkiz Kuleler Değil Medya da Çöktü", 1 Ekim 2001, http://www. ozgurpolitika. org/2001/ 10/01/ hab15.html adresinin

kenti yerle bir etmesine imkân tanındı. Ortaya çıkan biricik haberler bağımsız gazetecilerin tanıklıklarının anlatımlarına dayanıyor. Başka herkes 'haberlerin topyekûn susturulmasına' boyun eğdi. Normal olarak, medya nesnellik görünümünü sürdürmeye çalışır. Her şeye rağmen, medyanın yaşayabilmesi güvenilirliğine bağlıdır, dolayısıyla medya için şirket Amerika'sının tamamen sahibi olduğu bir bayi görüntüsü çizmek kârlılık getirmez. Ne yazık ki, seçici haberler ve Felluce hikâyesinin planlı bir şekilde ihmali durumun böyle olduğunu gösteriyor. Medya 'kâr için' başka herhangi bir işle aynı standartlara uyarak işler ve kamu çıkarına çalışması beklenemez. Felluce'de kamuoyunu bilgilendirme amacı, Müslüman bir ulusu demokratikleştirmek için 'müşfik Amerikan müdahalesi' hakkında bir anlatı yaratmak isteyen mülk sahipliğinin daha kudretli hedeflerine bağımlı kılındı. Bu saçma bir fikirdir ve (anketlerin gösterdiği gibi) giderek daha az Amerikalı bu anlatıyı güvenilir buluyor. Bizim müdahalemizi destekleyen haberlerin neredeyse tek düzeliğine rağmen, savaşa destek giderek aşınmaktadır..."

Ve denilebilir ki 'bilinç endüstrisi', 'Made in US' markasını taşır. Bilinç endüstrisinin ideolojik yapısı ya Amerikan yapımı ya onun tıpa tıp kopyası ya da yansıması biçiminde üretilen kültürel ürünlerdir. Bu bağlamda "Kamuoyu yoklamalarına bir bakınız. Propagandanın etkilerini doğrudan göreceksiniz. Medya tarafından yayınlanan bir şeydir propaganda"![79]

Söz konusu çerçevede şunun altını özenle çizelim: "Hollywood-la Amerikan ideolojisi arasında sarsılmaz bir bağ bulunur..."[80]

Hemen herkesin bilgisi dâhilinde olduğu üzere;[81] "Hollywood-Pentagon uzun yıllardır işbirliği yapar. Ama kimin yararına? Kendi paranızla reklâm satın alır mıydınız? İki saat boyunca karanlık bir salonda oturup ordu propagandası izler miydiniz? Hayır demekte aceleci olmayın, çünkü büyük olasılıkla bunu çoktan yaptınız bile. Son elli yıldır Hollywood'da üretilmiş herhangi bir savaş filmine

[79] Noam Chomsky, "Yatalak Gazetecilik", Znet, Temmuz 2003.
[80] Ş. Aydemir, 'Amerika'nın Perdesi: Hollywood', Evrensel Kültür, Mayıs 2005, s.68-70.
[81] Bkz. David L. Robb, Hollywood Operasyonları, çev. Sinan Okan, Güncel Yay., 2005.

gittiyseniz, siz farkına bile varmadan ABD'nin gizli propaganda makinesinin icazet verdiği görüntülerin ve hikâyelerin belleğinize kazınmış olma ihtimalî yüksek. Bu makinenin bulunduğu yer Pentagon, şu andaki beyni Phil Strub ve işi de tüm dünyada milyonlarca kişinin izlediği savaş, macera vs. filmlerine, ABD ordusu ve hükümetin ne geçmişte ne de bugün hiç lekesi olmadığını, askeri ve siyasi hiçbir yanlış yapılmadığı propagandasını işlemek.

Yasal açıdan Pentagon, Hollywood'la işbirliği yapma sebepleri hakkında oldukça açık sözlü sayılabilir, zira resmi bir belge olan ABD Ordusu'nun Eğlence Endüstrisiyle işbirliği Rehberi'nde, işbirliğinin, '(orduya) yeni personel alımını ve hâlihazırdaki personelin göreve bağlılığını arttırıcı nitelikte' olması gerektiği belirtiliyor. Fakat işin karanlıkta kalan ve Pentagon'un kayda geçmesini istemediği tarafları da var. Masraflarını kısmak için mekân tahsisi, malzeme ve figüran temini gibi taleplerle Pentagona başvuran Hollywood yapımcıları, bir zahmet Pentagon'a gidip, Strub'un başında bulunduğu 'irtibat' bürosuna uğramak zorunda. Bu büroda yapılan -ve çoğunlukla tüm film çekimi esnasında devam edenpazarlıklar, sinema salonunda izlediğimiz ürünün son hâlini almasında kayda değer bir rol oynuyor. Pentagonun bir filmi 'yardıma değer' bulması için senaryonun, resmi/gayrı resmi kriterlere uygun olması gerekmekte. Dananın kuyruğunun koptuğu yer de burası; senaryoyu bu kriterlere uydurmak için yapılan değişikliklerin neredeyse tamamı ifade özgürlüğünü ve sanatsal yaratıcılığı kısıtlar nitelikte. Elbette Hollywood'da sanatsal yaratıcılığın geçer akçe olmadığı, ticari filmler yapan kişiler için bu durumun pek de büyük bir sorun teşkil etmediği söylenebilir. Ama ticari de olsa bir filmde ele alınabilecek konulara devlet eliyle sınırlama getirilmesi, üstüne üstlük bunun sinsice ve bir tür gizli şantajla -siz şunu yapmazsanız, biz de yardım etmeyiz- yapılması, 'dünyanın tek süper gücü'nün sansürcü kafasını ele veriyor. Pentagon popüler kültürün en güçlü kalelerinden birini kullanarak tarihin çehresini değiştirmeye çalışıyor, özellikle de yakın tarihin. Bütünüyle kurgusal hikâyelere müdahale edilmesi bir yana, herkesin malumu olan tarihi gerçekleri

konu alan filmler bile dolaylı-dolaysız engellerle karşılaşıyor. Örneğin, Kevin Costner'in yapımcılığını ve başrolünü üstlendiği, 1962 yılında ABD ve Küba arasında yaşanan krizi konu alan 1998 yapımı Thirteen Days/Yakın Tehlike filmi, dönemin Hava Kuvvetleri Generali Curtis LeMay'i 'olumsuz resmettiği', Küba hava sahasında bir Amerikan keşif uçağının düşürülmesi gibi 'gerçekdışı' olaylara yer verdiği gibi gerekçelerle Pentagon tarafından kara listeye alınmıştı. LeMay gerçek hayatta, adanın işgalini ısrarla savunmuş, saldırganlığı ve aptallığıyla ün yapmış biriydi, işin tuhafı, Amerikan keşif uçağının düşürülmesine dair bilgiler de devletin resmi kayıtlarında mevcuttu ve bu bilgiler kamuya açıktı. 27 Ekim 1962'de, Binbaşı Rudolf Anderson, Küba'daki füze üslerini fotoğraflamaya çalışırken düşürülmüştü. Hatta ölümünden sonra hava kuvvetleri onur nişanına lâyık görülmüş ve dönemin ABD başkanı John F. Kennedy pilotun eşine başsağlığı notu göndermişti. Yapımcıların bu tür detayları resmi belgelerle kanıtlaması bile Pentagon'u 'bu olayların hiçbir zaman gerçekleşmediği' iddiasından vazgeçiremedi. Pentagon'un konusu itibariyle başından beri hiç hoşlanmadığı bu filmin yapımında taraf olma sebebiyse senaryoyu çekim sürecinde yumuşatmak ve hatta makaslamak gibi görünüyor.

Pentagon'un hoşlanmadığı film karesi, replik ve karakter listesi oldukça uzun, şaşırtıcı ve bazen de trajikomik. James Bond serisinin Goldeneye/Altıngöz filmindeki safdil amiralin Amerikalı olması, Clear and Present Danger/Açık Tehlike filminde Amerikalı komandoların Kolombiya'da yasadışı operasyonlar düzenlemesi ve Amerikan başkanının yakın bir dostunun uyuşturucu taciri çıkması, Independence Day/Kurtuluş Günü'nde tek başına dünyayı uzaylılardan kurtaran karakterin bir sivil olması ve hava kuvvetleri yüzbaşısının bir striptizciyle birlikteliği, Forrest Gump filminde orduda kıt zekâlı askerler bulunduğu iması Pentagon'un itiraz ettiği ve elindeki tüm kozları kullanarak yapımcılara senaryo değişikliği dayattığı unsurlardan yalnızca birkaçı.

Aslında senaristler, yönetmenler ve çoğu yapımcı da bu durumdan pek memnun değil. Senaristler, senaryonun Pentagon

eliyle değiştirilmiş son hâlinin kendi yazdıklarıyla ilgisiz olduğundan, yönetmenler de kilit sahneleri ve diyalogları istedikleri gibi çekemediklerinden şikâyetçi. Özellikle Oliver Stone, Tony Scott gibi biraz sıra dışı yönetmenler, isimlerinin kara listede olduğundan eminler. Muhalif bir çizgi tutturan yönetmenlerin çoğu herhangi bir yardım için Pentagon'a başvurmanın zaman kaybı olacağının farkında. Tabii bu durum, uslu çocuk olup Pentagon'un sözünü dinleyen -John Woo gibi- yönetmen ve yapımcılarla, düşüncesini savunmakta kararlı olanlar arasında haksız rekabete de yol açıyor. Uslular, set kurulumu, figüran ve askeri ekipman masrafını en aza indirerek film bütçelerini otuz ilâ elli milyon dolara varan tasarruflarla rahatlatırken, yaramaz çocukların çektiği filmlerin maliyeti hep daha fazla oluyor. Bunun dolaylı yoldan rüşvet almak ve vermek olduğunu söylemek de haksızlık olmaz sanırım.

Tüm bu sansür ve askeri propaganda manevraları yaklaşık elli yıldır etkin biçimde sürüyor, dolayısıyla bu girişimlerin uzun vadedeki etkisini kendi gözlerimizle görmek için geleceği beklemek zorunda değiliz. Irak'taki Amerikan askerlerinin savaş filmlerinden fırlamış kovboyvari tavırları, kameralara rol keserek infaza girişmeleri, işkence ettikleri insanların yanı başında kabararak fotoğraf çektirmeleri hayatın sanatı nasıl farklı biçimlerde taklit ettiği konusunda bize bir fikir veriyor. Amacım, bu olayları tetikleyen şeyin sadece filmler olduğunu söylemek değil elbette. Fakat 1950'ler'den beri, günde ortalama on bir saatini TV başında korku pompalanarak geçiren, haftalarca vizyonda kalan savaş filmlerinde Amerika'nın her konuda kayıtsız şartsız haklılığına iman ederken, bir yandan da giderek artan bir ivmeyle şiddet soluyan bir toplumun kavga severliğe doğru başkalaşım geçirdiğine inanmamak için de bir sebep yok

Biz de son etkisi katlanarak artan bir doymak bilmezlikle Amerika'nın dilini, davranış kalıplarını ve popüler kültürünü ithal ediyoruz. İthal ürünler skalası giderek genişliyor ve çeşitleniyor. Böyle bir anlayışın uzantısı olarak bahsettiğimiz türden daha incelikli kontrol ve sansür mekanizmalarının ithali de mümkündür. Görüntülü medyayı denetleme göreviyle hâlihazırda tam güçle çalışan ve işleyiş

biçimi apaçık ortada olan kontrol mekanizmalarının yanına bir de Amerikan malı gizli sansürü koyduğunuzda, ifade özgürlüğüne yönelik çok güçlü bir tehdidin ortaya çıkması kaçınılmazdır".[82]

ABD Film Endüstrisinin Dünyada Kiralamayla Elde Ettiği Gelirler (milyon dolar) (1990-92)			
ÜLKELER	1990	1991	1992
Japonya	236,7	200,7	165,1
Almanya	175,0	142,4	162,0
Fransa	164,2	136,9	141,0
Kanada	148,3	133,9	130,4
İngiltere	144,4	121,3	127,4
İspanya	110,4	107,7	117,4
Avustralya	70,4	62,9	67,4
İtalya	117,0	74,9	65,2
Güney Kore	34,9	31,6	39,6
Meksika	22,7	27,1	36,9
İsveç	39,8	29,9	31,8
Belçika	26,4	22,6	26,1
İsviçre	27,5	24,3	24,3
Arjantin	14,1	20,5	24,2
Brezilya	48,4	45,9	23,1
İsveç	39,8	29,9	31,8

Burada konuya bağıntılı olarak eklenmesi gereken bir diğer şey de şudur: Hollywood filmleri, Amerikan toplumunun toplumsal gerçekliğini yansıtmadığı gibi başka toplumların ve insanların gerçekliğini de yansıtmamaktadır. Filmler, fantastik öğelerle yoğrulmuş, hayatın gerçekliğiyle örtüşmeyen, yapılandırılmış bir kurgusallıktan ibaret olmaktadır.

Hollywood yapımcıları, insanlar üzerinde, etki dozunu artırmak için, ölüm, seks, şiddet, eğlence, oyun gibi temalardan çok yararlanırlar. Aynı şekilde bu uzmanların, gelişmiş teknolojik imkânlardan, özel efektlerden ve büyük parasal kaynaklardan yoğun bir şekilde yararlanarak, insan doğasına müdahale edilmesi ve şekillendirilmesinde büyük başarı sağladıkları görülmektedir. Gerçeklik, abartılı bir şekilde taklit edilerek, gerçek ötesi bir gerçeklik (hiper-

[82] Sinan Okan, 'Pentagon Daha Beyaz Yıkar', Cumhuriyet Kitap, 24 Mart 2005, s.20-21.

gerçeklik) ile sunulurlar. Patlamalar, araba kovalamacaları, insanların kurşunlara dizilmesi, arka arkaya bindirilmiş saniyelik görüntüler, şiddetli müzik, oyuncuların rollerinde uzmanlaşmış olmaları, filmlerin insanları etkileme derecesini artıran faktörler arasındadır.

Hollywood filmleri, genellikle polisiye, cinayet, intihar, askeri operasyon, uçak kaçırma, uyuşturucu kaçakçılığı, uzaylı ya da canavar yaratıklar gibi kurgusal, fantastik gerçekliğe ilişkin çarpık bilgi içeren, salt eğlenceye dönük, insanları kendilerine ve hayata yabancılaştıran konuları malzeme edinir. Bu konuları işlerken yönetmenler bir olayın tarafı şeklinde filmin kurgusunu örer. Klasik iyi-kötü çatışması iyinin maniple edilmesi ile son bulur.

Hollywood filmleri insanları eğlendirirken, aynı zamanda karmaşık olmayan, insanların beyinlerine yerleştirilen kültürel kodlarla, belirli mesajlar verir. Bunlardan en çok ön plana çıkan iyi-kötü ayırımıdır. Bu kavramlarla bazı keskin yargılar verilir. Şablon hep aynıdır. İyi ile kötünün savaşımında, iyiler hep olağanüstü özelliklerle donatılan Amerikalı kahramanlar, kötüler ise Amerikan halkından olmayanlardır, ötekilerdir. İyiler, kahraman Amerikalı polisler, kötülerse sürekli suç işleyen, katiller, uyuşturucu bağımlıları, fahişeler, silah kaçakçıları ve ölümcül Çinliler, pis zenciler, sorunlu göçmenler, Ortadoğulu teröristler, Ruslar ve doğuştan patolojik olarak nitelendirilen insanlardır. İyiler, savaş oyununda hep kazanırlar, kötüler ise hep kaybederler, olayın sonunda cezalandırılır ve öldürülürler. İyiler, güzel, çekici, seksi ve yakışıklıdırlar, kötüler hep kaba ve küfürlü konuşurlar, çirkindirler.

III. AYRIM: TELEVİZYON DEYİNCE...

"Alışkanlıklar bırakılmazlarsa, zamanla en çok gerek duyulan şeyler olurlar".[83]

"Kapitalizmin en önemli gösteri alanı televizyon (ve reklâm dünyasıdır)"dur![84]

---

[83] Saint Augustus.

[84] Işıl Özgentürk, "Televizyonunu Kapat!", Cumhuriyet, 26 Nisan 2005, s.6.

"Televizyon, öyle yabana atılacak bir şey değil. Tam tersine, yerinde ve doğru kullanıldığında dünyanın en önemli araçlarından birisi. Bütün o tür araçlarda olduğu gibi, 'yanlış' kullanılması hâlinde de dünyanın en tehlikeli aracına dönüşüyor. Bu iki birbirini tamamlayan özelliğin birlikte bulunmasının nedeni televizyonun en geniş anlamıyla bir kültür üretme yeteneğine sahip olması. Toplumla kültürün bir araya geldiği her düzlemde bu sorun kendisini gösterir. Tarihin öğrettiği en önemli gerçeklerden birisi bu...

Kitlenin belli bir kültürle işlenmesi, ardından aynı kültürle yönlendirilmek istenmesi, aslına bakılırsa başından beri bilinen bir gerçek. Kapitalizm bunu sistematik hâle getirdi. Onu bir endüstriye dönüştürdü. Kitle kültürü denilen şey,[85] bütün boyutlarıyla bu saptamanın içinden doğdu. Siyaset bu gerçeği elbette biliyordu, kadim çağlardan başlayarak..."[86]

Bununla bağıntılı olarak, "Özel kanallar için izleyici her şeyden önce TÜKETİCİdir, yani alışveriş eden bir yaratıktır. Homo tüketimus'tur! Özel kanallar göz alıcı programlarla onları ekranın önüne çekmeye çalışıp, kelle hesabı üzerinden reklâmcılara satarlar".[87] Bu ticaretin yanında burjuva hegemonyasını güçlendirirler...

Bu bağlamda "Burjuva egemen sınıf pratiğinin gösterdiği odur ki, insan soyuna karşı suikastın en büyüğü ve etkilisi, insanın düşünebilme-sorgulama-yorumlama ve çözüm arama yetisine karşı düzenlenmektedir. İnsan soyunun gerçek temsilcileri olan emekçilere dayatılan düşünce ve onun güncel ve etkin araçlarla yaygınlaştırılan bin bir türü, denebilir ki bir tek hedefe kilitlenmiştir: Onların kendi adına ve kendileri için düşünmelerini ve sorunlarının çözüm yöntemleri üzerine kafa yormalarını engelleme; egemen ilişki biçimlerince örtülen ve görülmemesi için her yola başvurulan ezen-ezilen; sömüren-sömürülen sınıf ve kesimlerin birbirlerinden

---

[85] "Kapitalizm, özellikle Rönesans'tan beri gelişim çizgisinde popüler kültüre yaslanarak toplumlar üzerinde hâkimiyet kurmuştur" (Ali Akay, Kapitalizm ve Pop Kültür, Bağlam Yay., 2002).

[86] Hasan Bülent Kahraman, "Zehirli Cam: Televizyon!", Radikal, 12 Mayıs 2005, s.24.

[87] Haluk Şahin, "Meğer En Çok Belgesel Severmişiz!", Radikal, 27 Mart 2005, s.6.

kesin biçimde farklılaşmış çıkarlarını 'aynı' gösterme; böylece, yaşamlarını iyileştirme ve emeklerinin karşılığını alabilecekleri ve baskı görmeyecekleri bir düzen kurmak üzere girişecekleri hareket ve eylemleri önleme. Bu, bugünkü sistemin ve burjuva hegemonyasının insanı içine düşürdüğü mevcut yabancılaşma ve vahşete kurban olma durumunun devamı demektir.

Bunun içindir ki, insandan ve özellikle insan soyunun genç kuşaklarından dünyada ve insan toplumunda olanlar üzerine kafa yorma yerine, her yer ve durumda kolay olanı seçme, düşünmeme, irdelememe, çare aramama, başkasının yaşamı hakkında herhangi sorumluluk duymama istenmektedir. Farklı davranış içine girenlere ise şiddet ve vahşetin her türü mubah sayılmaktadır. İnsana dayatılan duyarsızlık, yabancılık, riyakârlık, çıkarcılık, yüzeysellik ve bütün bunların 'bileşkesi' olarak alçalmadır!

İnsanların birbirleriyle ilişkilerinden günlük yaşam biçimlerine; yeme ve içme 'kültürü'nden düşünme tarzlarına, denilebilir ki her şey basitleştirilmiş ve yüzeyselleştirilmiştir. Bu anlayış o denli yaygın ve etkili hale getirilmiştir ki, emekçiler, onların ileri kesimleri, kimi 'devrimci çevreler' içinde de karşılık bulabilmiştir. Yalan, riya ve bireyci çıkar; sorumsuzluk ve gününü gün etme anlayışı hâkim hale gelmiştir. Bunu gerçekleştiren, o, ahlâk ve fazilet üzerine her gün dinsel, sosyal ve politik vaazlar vermekten geri durmayan burjuvazidir.

Burjuvazinin dilinde, ülkenin ve kaynaklarının yabancı sermaye ve emperyalist tekellere peşkeş çekilmesinin adı, 'ekonomik gereklilik' ve 'gelişmeye uyum sağlamak'tır! Uluslararası tekellerin bağımlı-geri ülkelerin kaynaklarını yağmalamalarını kolaylaştırıcı iktisadi-politik ve mali düzenlemeler yapılması, binlerce işçinin işsiz kalması ve çocuklarıyla birlikte yoksulluğun ve açlığın kollarına atılması, burjuva propagandası ve düşüncesine göre 'zorunludur'! Böylece işletmelerin kârı artacak, faaliyet alanı genişleyecek, ihracat rakamları büyüyecektir. İşten çıkarılan işçilerin, başka bir yerde iş bulamama durumunda, yoksulluk ve açlığın girdabında can çekişmeleri, 'kader ve alın yazısı' üzerine kendilerine öğretilen-

ler doğrultusunda yakınmalarla bunalmaları, makinelerin, bankaların ve fabrikaların sahipleri için 'sorun' bile olmayacaktır.

Bu anlayış ve faaliyetin merkezden çevreye yayılmasında başlıca rolü ise ABD üslenmiştir. Yaygınlaştırılan ve yaygınlaştırıldıkça tahrip edici etkisi de artan ABD merkezli kültür-ahlâk anlayışı ve yaşam tarzı, burjuva propagandası ve kültürel etkinliğiyle, televizyon kanalları ve gazetelerle en ücra yerlerdeki evlere taşınmaktadır. Düşünce suikastı ve katliamı, oradan başlayarak tüm dünyadaki Amerikan misyonerleri eliyle yaygınlaştırılmaktadır.

Amerikan yaşam tarzı, düşünce sistemi, sineması, müziği, günlük yaşam biçimi hâkim hale getirilmiştir. Kişiliksizleştirme ve kültürsüzleştirme, kendi kültüründen uzaklaştırma ve dayanışma, paylaşma, haksızlığa karşı çıkma, baskıya direnme vb. insan soyunun ilerlemesi ve özgürleşmesi için zorunlu insani değerleri 'gereksizlikler' hanesine itme anlayışı egemen kılınmıştır.

Militarizme övgü ve kültürün militaristleştirilmesi had safhaya gelmiştir. Deliyürek[88] gibi mafya ve gelin-kaynana dizileri dâhil, çok sayıda yönlendirici 'kültürel-sanatsal' ve sosyal program ve etkinliğin doğuş yeri ya da esin kaynağı bu Amerikan kültürüdür. 'Biri bizi gözetliyor', 'Big Brother' gibi Batı kaynaklı programlar, Türkiye'ye aynen adapte edilmiştir. Hurafecilik, gizemcilik yeniden revaçtadır. İnsan, gerçek ilişkiler dünyasından hayaletler 'dünyası'na çekilmektedir. Matrix'ler, Yüzüklerin Efendisi, 'Sırlar Kapısı' boşuna çekilmedi.

Son dönemlerin televizyon yayınları içinde ve hemen tüm kanallarda, genç kız-kadın ve erkeklerin 'topluca pazarlanması' anlamına da gelecek diziler ağırlığı oluşturuyor. Biri biterken öteki başlayan bu diziler içinde 'gelinim olur musun?'; 'size anne diyebilir miyim?'; 'Bir prens aranıyor' vb. adlar altında yayınlananları, son dönemlerin 'en ilgi çekici dizileri' olma özelliği taşıyor. Bu tür dizilere yoğun ilgi, günümüz toplumunun sürüklendiği çürüme ve çöküntünün giderek

[88] "Derin devlet, derin mafya derken 'derin aşk' mevzuuna el atan Osman Sınav, aslında 'devrimci' ve 'yenilikçi' olduğunu savunuyor" (Hakan Gülseven, "'Derin'lerden Gelen Ses", Radikal Cumartesi, 14 Mayıs 2005, s.3).

boyutlandığını göstermekle birlikte, kitlelerin etkili iletişim araçlarıyla yönlendirilmesi gerçeğine de işaret ediyor. Söz konusu diziler, içerikleri ve görsel olarak öne çıkardıkları biçimsel yönleriyle aynı zamanda insanın düşkünlük hâlini teşvik edici-derinleştirici özelliktedir. Bu dizilerin hemen hepsinde, insanların, içinde bulundukları durumları da istismar edilerek 'bir eve' topluca konmuş; 'kaynana, gelin ve damat adayları'nın topluca dedikoduları, kavgaları, geçmişte ve şu sırada yaşadıkları sözüm ona aşk maceraları; birbirleri hakkındaki ifşaatları vb. bu kanalların ekranlarından tüm toplumun 'en önemli sorunu' olarak evlere taşınmıştır. Her biri bir holding grubuna bağlı televizyon kanalları, araya 'bol altınlı, arabalı yarışmalar' katarak, hedef kitleyi bir kez de bu 'yarışmalar' üzerinden taraflara, kamplara bölmeyi başarmışlardır. Futbol fanatizminin toplumu sarmasına benzer bir tutumla stüdyolarda ve dışarıda, kadınlı erkekli gruplar, 'Semracılar-Sinemciler"; "Belmacılar-Müjgancılar-Günay Teyzeciler'; 'Canancılar-Atakancılar-Öznurcular' olarak, kendileriyle ve sorunlarıyla tümüyle alâkasız bir tartışmanın içine çekilmişler; beyinleri ve bedenleri esarete alınmıştır.

Toplumsal ilgiye 'mazhar' bu yayıncılık politikalarıyla holding kanalları 'yarışmacılar'ın bölge, etnik köken, mezhep vs. farklılıklarını da istismar ederek, şoven ve ayrımcı anlayışları bir kez de bu 'alan' üzerinden yaygınlaştırma çabalarına girmişlerdir. Bunlar, olağan koşullar içinde, iki cinsin mensupları arasında yaşanabilecek sevgi ilişkisini, kendi 'kirli' amaçları yönünde istismar etmekle kalmamış; bu ilişkiyi vitrine konan malın pazarlanması teknik ve yöntemleriyle olabilir en alçalmış düzeyine düşürmüşler, bu istismar oyununa, 'halkoyu' gibi 'demokratik' maskeli onaylamalarla kitlelerin belli bir kesimini de alet etmeyi başarmışlardır. Başka herhangi sosyal-politik vb. konuda halkoyuna başvurmaktan, vebadan kaçar gibi kaçanların, sorun 'cinselliğin açık artırmada pazarlanması'na gelince, 'halkçı' kesilmeleri, burjuva alçaklığı ve ikiyüzlülüğünün şanından olmalı!

Burjuva 'medyası', başkasını ezerek, sömürerek, ilişkileri ve 'olanakları' kendi çıkarları yönünde kullanarak; başkasına karşı ma-

nevra çevirerek; Türkçesi ile ona 'kazık atarak' nasıl zengin olunacağına 'ışık tutan' programlara öncelik vermektedir. Kadın bedeni ise bu 'medya'nın en önemli ve denebilir ki başlıca pazarlama aracıdır. Biri bitmeden öteki başlayan 'yarışma programları' ile yolu açılan 'star olma'nın en önemli figürü kadındır. Hangi televizyon kanalının düğmesine basılsa, hangi gazetenin sayfaları çevrilse, karşılaşılacak ilk 'çarpıcı görüntüler' kadınlarla ilişkili olanlardır. Bu, özellikle istenerek ve planlanarak yapılmaktadır.

Hürriyet genel yayın yönetmeni, 'arka sayfa güzeli'nin seçimini kendisinin yaptığını övgüyle yazmıştı. Burjuva basını ve televizyon kanallarının kadın bedenini pazarlama tutumu, kapitalist meta pazarlaması kaynaklıdır. Ama günümüzde kadın bedeni doğrudan ya da herhangi meta eşliğinde, o metanın pazarlanmasının kolaylaştırıcı-çekici ürünü hâline daha fazla getirilmiştir. Metalar, kadın bedeni ve 'ruhu' eşliğinde arz edilmekte ve 'tam çıplaklığa ne kadar yaklaşılırsa o kadar alıcı bulunur' anlayışıyla hareket edilmektedir. 'Yarışma'ların özelliklerinden biri de stüdyo ve yarışmacılarla sınırlı kalmamalarıdır. Yarışan neredeyse tüm toplumdur. Burjuva propaganda aygıtları, birer tekelci işletme olarak da kazanmaktadırlar, ama en büyük kazanç 'toplumsal zihin' kontrolüyle sağlanmıştır".[89]

Dünyadaki örneklere gelince: "'Siz de zengin olabilirsiniz', 'Kim 500 Milyar İster' (Who Wants to be a Millionaire) vb. örneklerde olduğu üzere... Aslen İngiliz yapımı bir program olmakla birlikte ABD'de de oldukça etkili olmuş, bir simge hâline gelmiş bir yarışma. Bir araştırmaya göre, bu programın 106 ülkeye yayılarak dünyada en çok ülkeye satılan program formatı olduğunu ortaya koydu.[90]

Dünyada en yaygın ikinci format olan En Zayıf Halka (The Weakest Link) ise yarışma dünyasına bir gelenek armağan etmişti: Yalnızca daha çok soru bilerek, daha başarılı olarak rakibinin önüne geçmek değil, politika yürüterek kimin eleneceği konusunda oy vermek. Bazen en zayıf, bazen en güçlü, bazen en çok kızdığı,

[89] Sadık Aytekin, "Toplumsal Çürüme ve TV Dizileri", Evrensel, 22 Mart 2005, s.13.
[90] "Dünya Televizyonlarına Armağanımız!", Evrensel, 16 Nisan 2005.

bazen öylesine bir rakibinin elenmesi için adını veren yarışmacı, centilmence yarışmadan kapitalist rekabete transfer olmuştu artık. Sınıf atlama ihtirasının beklenen sonucu bu olmalıydı zaten. (...)

Amerikan televizyonunda son dönemin öne çıkan akımlarından biri, reality show olarak bilinen yarışmalar. Bunlar, geleneksel bilgi ve beceri yarışmalarının dışında, günlük hayatın parçası olarak yapılan pratiklerden türetme yöntemiyle ortaya çıktılar. Türün bizim ülkemize olduğu gibi dünyaya yayıldığı program olan Hollanda yapımı Biri Bizi Gözetliyor'da (Big Brother), yarışma konusu taksicilik yapmak ve aynı evde yaşamaktı. Amerikan televizyonları ise, reality show'u kısa sürede benimsedi ve çeşitlendirdi.

Amerikan reality show'ları, işin suyunun çıkarıldığı ve sınırlarının zorlandığı yeri temsil ediyor. Ticaret yapmak (The Apprentice/ Çırak),[91] eş değiş tokuşu, yani yarışmacı kadınların aile değiştirip başka ailelere annelik yapmaya çalışması (Wife Swap), çiftçilik yapmak (Celebrity Farm/Ünlüler Çiftliği), böcek yemek, kendi etini yakmak gibi sapıklığa varan fiziksel deneyler (Fear Factory), ıssız bir adada karnını doyurmak ve barınmak (Survivor) artık birer yarışma konusu. Bir kez kapı açıldı mı, tatmin olmak zorlaşıyor. Yalnız yapımcı için değil, bunu izlemeye alışan izleyici için de. Hiçbir yarışma, sezonlar boyunca sürmüyor bu yüzden. Biri gidiyor, daha çok sayıda reality show geliyor. Daha ne kadar süreceği belirsiz olan reality show furyası, belki televizyon tarihinin en hızlı tüketilen programlarını üretiyor, ve en doyumsuz izleyicisini".[92]

---

[91] "Kanal D'de yeni başlayan Çırak programı da Amerika'dan ithal. Ülkesinde reyting rekorları kıran (Donald Trump'ın) programı bir kez daha gözler önüne seriyor: Kapitalizm sınır tanımıyor. Barbarlık sınır tanımıyor. Emek sömürüsü yetmiyor ruhlarımızı da teslim almak istiyor barbarlar" (Başak Kamacı, "Çırak ya da İnsan Ruhunun Teslim Alınışı", Siyasi Gazete, No:14, Nisan 2005, s.28). Ayrıca bkz. Oğuz Özger, "TV Dizilerinde Şovenizm ve Faşizm", İşçi Mücadelesi, No:7, Mart-Nisan-Mayıs 2005, s.106-19; Cengiz Özdiker, "Televizyon Yayınlarındaki Mafya (!) Tiplemeleri ve Dizilerinin Bireysel ve Toplumsal Etkileri", Karizma Dergisi, No:21, Ocak-Şubat-Mart 2005, s.7-17.

[92] Ç. Günerbüyük, "Bak, Amerika Televizyonda", Evrensel Kültür, Mayıs 2005, s.71-74.

'DÜNYANIN EN MODA REALİTY ŞOVLARI'[93]	
Lawfirm (Hukuk Firması)	12 avukat gerçek davalarda, gerçek yargıçların önünde tartışarak kariyerini geliştirmek için yarışıyorlar. Mahkeme performansları, tek bir kişi kalıncaya kadar her hafta en az bir avukatı eleyen şirket ortağı tarafından değerlendiriliyor.
Die Burg (Kale)	10 ünlü kişi 14 gününü Ortaçağ tarzında yapılmış bir kalede geçiriyor. Lordlar ve kullar olmak üzere 2 gruba ayrılıyor. Hepsi sosyal pozisyonlarının gerekli kıldığı kurallara uymak zorunda. Seyirciler her gün bir üst sınıfa terfi etmek için kavga eden iki yarışmacıya oy veriyor. Kazanan ödüllendiriliyor. Kaybeden grup değiştiriyor ya da grubunu yanlış bir yola sürüklüyor.
Il Restorente (Restoran)	12 ünlü kişi birlikte A'dan Z'ye bir lokanta işletiyor. Her hafta bir müdür seçilerek kuralları belirliyor ve elenmek üzere 2 ünlüyü aday gösteriyor. Seyirciler oyluyorlar. Elenen ünlü bir sonraki müdürü seçiyor. Lokantanın kârı, kazanana gidiyor.
My Mom (Anneciğim)	Bir erkek 4 kızın anneleriyle bir hafta birlikte yaşar. Sadece tek bir kız bekârdır. Damat adayı, hangi annenin bekâr kıza sahip olduğunu bulmaya çalışır. Kızlar, başka bir odadan seyretmekte ve annelerine yazılı mesajlarla tavsiyelerde bulunmaktalar. Eğer doğru anneyi seçerse, kızla nakit ödülü paylaşır. Eğer yanılırsa kız, parayı annesiyle bölüşür.
Biggest Loser (En Büyük Kaybeden)	12 aşırı kilolu kişi 2 yarışma ekibine bölünür ve 2 farklı diyet izler. Aynı zamanda radikal fiziksel zorlamalarla egzersiz planları uygular. Sağlık uzmanları ve antrenörlerin yardımını alırlar. Her hafta en çok kilo kaybeden ekip, oyunda kalır. Kazananlar, diğer ekip üyelerinden birini eler. Sonunda en çok kilo kaybeden 250 bin dolar ödülle oyundan çıkar.
Vote For Me (Oyum Sana)	Politik uzmanlardan oluşan bir grubun önünde politikacılığı amaç edinen insanların seçimi... 8 yarışmacı uzman antrenörlük alıyor ve iletişim yeteneklerini ve politik inanılırlıklarını test etmek için meydan okumalarla yüz-yüze geliyorlar. Seyirciler en iyi milletvekili için oy atıyorlar. Her gün bir yarışmacı eleniyor ve kalan 4 finalist arasındaki son hesaplaşmanın ardından bir kişi kazanıyor.

Bu çerçeveye şu somut veriler de eklenmeli...

"İngiltere'de her 10 anneden dokuzu mükemmel bir anne olmak için kendini sürekli baskı altında hissediyor; bunun nedeni de medya..."[94]

[93] Yüksel Aytuğ, "Dünyanın En Moda Reality Şovları", Vatan, 11 Mayıs 2005, s.20.

"Özellikle çocukları kötü etkileyen televizyon dizileri toplumu şiddete karşı duyarsızlaştırıyor...

İnsanı oyalamaktan başka bir işlevi bulunmayan Brezilya dizilerinin yerini mafya ve ağa dizilerinin aldığını söyleyen Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Çelikkol, gençlerin 'vurup kırarak' para kazanmaya özendirildiğini belirtti...

Televizyonlarda sayıları hızla artan 'Kurtlar Vadisi', 'Alacakaranlık', 'Köpek' gibi mafya dizileri ile 'Gurbet Kadını' 'Büyük Yalan' gibi ağalık düzenini anlatan dizilerin şiddete karşı duyarsızlaşan ve kolay kazanç peşinde olan bireylerin ortaya çıkmasına yol açtığı belirtildi..."[95]

Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ferhunde Öktem ise şöyle diyor: "Anne ve babasını çaresiz gören çocuk ve gençler, mafya ve televole kahramanlarının yaşantısını gördüğünde, aidiyet duygusu örseleniyor. 'Büyüyünce ne olacaksın' sorusuna 'mafya babası' yanıtı veriyor. Özellikle gecekondu bölgelerinde, okul çantalarından bıçak, falçata çıkıyor. Mafya dizileri nedeniyle sorun çözmenin daha çok şiddete dayalı olduğu gözleniyor. 'Kurtlar Vadisi' dizisinde çocuklar, iyi mafya-kötü mafya seçimi yapmak durumunda kalıyor".[96]

"İÜ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölüm Başkanı Prof. Haluk Yavuzer, 'Şiddet içeren kontrolsüz yayınlar, internet oyunları, filmler... Ergenler o dizilerdeki, filmlerdeki oyuncular gibi davranmaya çalışıyor. Şiddete karşı duyarsızlaşıyor' derken, psikiyatr Ahmet Çevikaslan da ekliyor: 'Son yıllarda çocuklar ve gençler şiddet görüntülerine maruz kalıyor. Bu sadece televizyon dizilerinde değil, kitle iletişim araçları, ana haber bültenleri, internet oyunları, video oyunlarıyla yansıyor. Ergen tanıklık ettiği şiddeti bir yöntem olarak kullanabileceğini görüyor, duyarsızlaşıyor..."[97]

---

[94] "Medya Annelere Baskı Yapıyor: Mükemmel Ol", Radikal, 27 Nisan 2005, s.2.
[95] Sibel Bahçetepe, "'Brezilya' Gitti 'Mafya' Geldi", Cumhuriyet, 1 Nisan 2005, s.20.
[96] "Ne Olacaksın: Mafya Babası", Radikal, 29 Nisan 2005, s.9.
[97] D.B. Ergün-T. Soykan, "Şiddet Okullu Oldu", Radikal, Radikal, 30 Nisan 2005, s.9.

'Gelinim Olur musun', 'Size Anne Diyebilir miyim', 'Bir Prens Aranıyor'... gibi yarışma programlarına gelince Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Nazlı Ökten'e göre bu programları seyredenler 'ikiyüzlü bir haz' yaşıyorlar. Ökten, bu konudaki düşüncelerini şöyle özetliyor: "İnsanlar bunları izlerken haz da alıyorlar. Aslında bu programlar geçmişten gelen gelenekleri de destekliyor. Çünkü programların formatı görücü usulüyle evliliklere benziyor. Evet, bu programlar belli bir aşamaya kadar etkili, ama izleyici, yine de gerçek yaşamda kendi hayatına daha yakın insanla evleniyor..."[98]

"Kanal D'de yayımlanan 'Size Anne Diyebilir Miyim?', 'Beyaz Atlı Prens', 'Sahte Gelin'; Show TV'deki 'Gelinim Olur Musun?', 'Gel Yeniden' ve 'Bir Prens Aranıyor' ile atv'de yayımlanan 'Bizim Evde Neler Oluyor?' adlı programlar konusunda gelen bazı izleyici şikâyetlerden biri de 'Kadınların kavgalarından, küfürleşmelerinden ve aile içi şiddet olaylarından bıktık' biçiminde..."[99]

Toparlarsak: Sari Thomas, 'Televizyonun Mitleri' üzerine dikkate değer çalışmasında, televizyonun bir eğlence değil eğitim aracı olarak algılanması gerektiğini savunurken, işin ticari boyutunun sahiplik ilişkileriyle ya da reklâm kuşaklarıyla sınırlı algılanmasına karşı çıkarken çok haklıdır![100]

1) TELEVİZYONUN GÜCÜ

"Cogito, Ergo Sum".[101]

'İyi de televizyon insanlar üzerinde etki etme gücünü nereden almaktadır?' sorusunu yanıtını ararsak...[102]

Medya kuruluşları, uzun süreden beri, yayınları aracılığı ile biriktirdikleri büyük bir sermaye ile güçlendiler ve güçlerine güç

---

[98] Seda Akdoğan-Sibel Bahçetepe, "Size Anne Diyebilir miyim?: Çöpçatan TV'ler", Cumhuriyet Dergi, No:992, 27 Mart 2005, s.6.

[99] "Anneleri 'Yarışma' Kapmış", Radikal, 29 Nisan 2005, s.9.

[100] Sari Thomas, "Myths in and About Television", Downing, Mohammadi & Srebemy-Mohammadi Questioning the Media -A Critical Introduction içinde, 1995.

[101] "Düşünüyorum, o halde varım (Rene Descartes (1596- 1650).

[102] Yazımızın bütününde büyük ölçüde şu kaynaktan faydalandık: Tahir Karaboğa, "Bir Kitle İletişimsizlik Aracı Olarak Televizyon", http://id.ilef.net/.

kattılar. Bugün dünyadaki birçok ülkede medya, devleti yönlendirebilecek güce ulaşmıştır. Hatta devletten daha güçlü olduğunu söylememiz mümkündür. Medya kuruluşları, artık denetlemeleri, uymak zorunda oldukları ilkeleri pek ciddiye almaz oldular. Toplum sağlığını koruma adına denetleme kurulları oluşturulmasına rağmen, insanların düşünsel ve ruh sağlıklarını bozan yayınlarına bir şekilde devam etmektedirler.

Televizyon, ortalama insanın kavrayamayacağı, algılama gücünü aşan, karmaşık, organize ve gelişmiş bir yapıya sahiptir. Bu gelişmişlik düzeyini, yüzyıllar boyu biriken teknik gelişmişlikten ve insan doğasına ilişkin bilgilerin birikiminden ve bunların kullanılmasından alır.

Medya çalışanlarının çoğu eğitilmiş, uzman kişilerden oluşmaktadır. Bu donanımlı insanlar, insan doğasını ve yapısını araştıran birçok bilim alanından (sosyoloji, psikoloji, tıp, sanat, edebiyat, felsefe) yararlanmaktadırlar. Televizyon programlarını hazırlayan uzmanlar; aşırı heyecan, şok korku, tehlike, panik, patlama gibi heyecan uyandıran duygu durumlarından yararlanarak, kitleler üzerinde dikkat uyandırmayı başarmaktadırlar.

Televizyon haberleri gücünü, (düzensizlik, kargaşa, yıkım, savaş, ölüm, hırsızlık, intihar, kaza, dolandırıcılık, cinayet, dedikodu gibi) kötü olaylardan alarak beslenir. Bu olayları meydana gelmemesi televizyon habercilerinin işsiz kalması demektir. Televizyondaki haberler, yaşama kaynağını, insanlarda dehşet uyandıran olayların meydana gelmiş olmasından alır.

Televizyon gücünü görüntüden ve halkın kullandığı dilden alır. Televizyonun dili basit, yalın, sıradan, kurnaz ve ikiyüzlüdür. Televizyon, cemaatin mantığına değil kalbi ve duygularına seslenir. Televizyon haber sunucuları, tebaasına seslenirken bir vaiz gibi konuşurlar, ses değişimleriyle, müzikle, kendine güveniyle hipnoz etkisi yaratarak, cemaatlerine seslenirler. Televizyon izleyicileri, hem kurban hem de birçok çirkin olayın suç ortaklarıdırlar.

Televizyon demagoji üretir, aşırı heyecanlar yaratarak duygu şokları yaratır.

Televizyon için haber peşinde olan gazeteciler, her türlü ahlâksızlığı ve ilkesizliği, yalan, kurnazlık, rezalet, düzmece ilkeler edinerek, skandallar ve trajik olaylar peşinde koşuşturup duran insanlardır. Haber peşinde koşan televizyon çalışanları, tam bir linç çetesini andırmaktadırlar.

Televizyon insanlar üzerinde, bilginin maniple edilmesini nasıl sağlamaktadır?

Televizyonun insanlara gönderdiği iletilerin kimler tarafından nasıl seçildiğini, gündemlerin nasıl oluşturulduğunu, mesajların hangi teknik ve yöntemler aracılığıyla kitleye ulaştırıldığını, iletilerle insanların profesyonelce nasıl kandırılıp ikna edildiğini çok iyi bilmek gerekmektedir.

Aynı şekilde televizyon habercilerinin olaylar karşısında taraf tutmadığı, tarafsız olduğu fikrini sorgulamak gerekir. Bugün, habercilerin seçtikleri olaylar karşısında taraf tuttuklarını söylememiz mümkün. Haberciler olayları kendi inançları, ideolojileri doğrultusunda direkt değil de örtük bir şekilde yorumlayarak yansıtırlar.

Televizyonun yazı işleri müdürü haberleri seçer, bu seçim işleminde de konulardan bir gündem oluşturur ve bu, toplumun o günkü gündemi olur.

Televizyon haberlerindeki iletileri nasıl söylendiklerine göre anlamak gerekmektedir. Haberciler, haber konusu edindiği konuya bir anlam yükler. Bir olaya ilişkin bir görüntünün, birçok insanda farklı anlam yüklemesi mümkündür. Ancak televizyon çalışanları, niyetli bir şekilde, seçtikleri olay üzerinden, kendisinin yüklediği anlamla insanları düşünmeye yönlendirmeyi sağlamaktadır.

Televizyonlardaki sunucular bir çeşit anlatıcıdır. Anlatılacak şey ekrana çıkmadan önce düzenlenmektedir. Anlatının yaptığı çok önemli bir şey, materyali mekân ve zaman açısından şekillendirmektir. Yani olayların nerede, ne zaman ve ne hızda meydana geldiğini tanımlamaktır. Canlı televizyon yayınında bile anlatı bu yönlendirmeyi başarabilir. Tekrarlar gösterim süresini uzatmak için bir hiledir. İzleyicinin gerilimini yükseltmek için uzun uzun çekimler kullanılmaktadır. Televizyondaki anlatı zaman ve mekâna

dair farkındalığımızı yönlendirmek için sınırsız bir yeteneğe sahiptir. Bu da anlatımın bir başka şekilde yönlendirilmesidir.[103]

İkna süreci her şeyden önce bir öğrenme ve öğretme etkinliğidir. Staasslar'a göre ikna edici mesajın amacı, bir sözcüğe olumlu ya da olumsuz bir tepki verilmesini sağlayarak öğrenmeyi sağlamaktır.[104]

İletişimin etkinliği, öğrenmenin düzeyiyle de bağlantılıdır. Öğrenme; pekiştirme, hatırlama ve öğrenmede koşullu öğretme yöntemi simgelerle yapılır. Simgesel uyaranlar hatırlamayı harekete geçirmekte kullanılmaktadır. İnsanlar koşullandırma yoluyla alışkanlıklar biçiminde bazı davranışlarının kazandırılmasının, ancak bu alışkanlıklarının bireyi o anda etkileyen bilinçli ve bilinçdışı bazı gereksinimleri karşılayan bir işlev yapmaları hâlinde mümkündür.[105]

"Kaynaktan alıcıya mesaj iletimi, her toplum ve bireyde farklılık gösterebilen sosyal ve geleneksel bir ortam içersinde seyreder. Bireyin hayat karşısında konumlanışı, temsil ettiği görüş ve grubun özellikleri, beklentiler, bilinçsel işleyiş gibi farklı etmenler tarafından örülmüş bir ağ içersinde gerçekleşir. Bunlar alıcının hangi mesajı ne ölçüde ve ne biçimde algılayacağını ve zihinsel değerlendirmesini biçimlendiren etkenlerdir. Var olan tutumları destekleyici bilgilerde, alıcının algılama yeteneğini daha yükseltir".[106]

Herhangi bir konudaki görüşün, konunun uzmanı tarafından iddia edilmesi, sıradan kişilerin iddiasından daha yüksek güvenirlik taşımaktadır. Bu mesajın içeriğinin kabul edildiğini tek başına artıran bir etkendir. Bunun yanında bir futbol yıldızı, siyasal lider gibi bazı kurgusal katkılar da kullanılmaktadır.

"Algılama ve öğrenme işlevini hazırlamada, tekrar yönteminin etkili olduğu kuşkusuzdur. Enformasyon kanallarının ve mesaj miktarının artmasına rağmen, bunun kişilerin bilgi ve bilinç düzeylerini artırma düzeyine yansımadığı anlaşılmaktadır. (...) İletişim etkinliği-

---

[103] G. Burton, Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş. Alan Yay., 1995, s.127.
[104] Akt. Ş. Özerkan-Y. İnceoğlu, İletişimde Etkileme Süreci, Pan Yay., 1997, s.1.
[105] Ş. Özerkan-Y. İnceoğlu, İletişimde Etkileme Süreci, A.g.e.
[106] Ş. Özerkan-Y. İnceoğlu, İletişimde Etkileme Süreci, A.g.e., s.9.

ni artırma yollarını: a) Mesaj dilinin, alıcının dili ve kavrayış düzeyinin uygun olması ilk kuraldır. b) İletişimde mevcut tutum ve davranışı değiştirilmesi çok dirençli olmayan noktalarda hareket etmesiyle başarılabilir. c) Mesaj içeriğinin herkes böyle düşünüyor şeklinde sunulması olarak bildirmektedir. Bu yöntem alıcının mevcut tutumlarıyla çok çelişkili olmamak koşuluyla sağlayabilir. Bunun yanında mesaj sunumunda yönlendirme amacı taşıyan bazı yöntemlerle küçültücü dizayn resimler kullanmak, bazı cümlelere gereğinden fazla önem verilerek ya da tanımlamalarla bir zayıflığı belirginleştirmek de etkileme amacıyla kullanılan yollardandır".[107]

Ortak sembollerin bütünü olan dil, ikna uzmanları için en temel hammaddedir. Ses önemli mesaj ileticisidir. Müzik ve görüntü bu dili tamamlayıcı öğelerdir. Kişinin etkilenebilmesi için, dil kodlarının ortak olması gerekir. Dil ve iletişim ayrılmaz bütünlerdir. Haberin kaynağından çıkan mesajın anlamı ile alıcının algıladığı anlamın yakınlık derecesi, haber dilinin başarı düzeyini gösterir. Buna göre medya standart dili kullanmaya özen gösterir ve dildeki standartlaşma eğilimini de hızlandırır. Televizyondaki söylem büyük oranda görsel imajla yansıtılır. Televizyon konuşması sözcük ağırlıklı değil, görüntü ağırlıklı olarak aktarılır.[108]

Haberler drama üretmek eğilimindedir. Drama izleyicinin ilgisini toplama aracı olarak kullanılır. Materyallerin dramatik gerilimde önemli anlar yarattığını kabul ederiz. Heyecanlı anlar dediğimiz şeyleri görmeye alışkınızdır. Haber programı ilerde bir felaket görüntüleri vereceğini haber saati boyunca sık sık duyurur.

Kurgu, drama, kullanılan dil, bu öğelerin hepsi bir araya geldiğinde artık "Televizyon sunucuları daha çok verili bir programın belki de kendi kararımızı özgürce vermemizi engellemek için bize onun ne anlama geldiğini anlatma işi kalır".[109]

Haber seçme ve inşa etme bir sürecin sonucudur. Haber programları, bir araya getirilen insan yapımı şeylerdir. Aslında anlam

---

[107] Ş. Özerkan-Y. İnceoğlu, İletişimde Etkileme Süreci, A.g.e., s.19.
[108] Ş. Özerkan-Y. İnceoğlu, İletişimde Etkileme Süreci, A.g.e.
[109] G. Burton, Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş, A.g.e., 1995, s.130-34.

bunların içinde inşa edilmiştir. Anlamlar öylece ortaya çıkmaz, oradadırlar, çünkü birisi onları oluşturur. İletişimin ne kadar bilinçli bir şekilde yapıldığını açığa vuran, haber yapımıyla ilgili çeşitli görüşleri vardır. Örneğin muhabir ya da sunucu olayları bizim için yorumlarlar. Yazılı metinin ya da haber metninin ya da haber görüntülerinin tüm kurgulanma sürecinin, özgün olayla ilgili bakış açısının inşa edilmesinin aracı olduğu açıktır. Sonuçta inşa etme kavramı dikkatleri iletişimin yaratıldığı gerçeğine çeker.[110]

"Haber makinesi genel olarak kötü haberlerin dramatik etkisine değer verir. Kötü haber iyi haberdir. Borsada hızlı bir düşüşün yaşanması ya da ölümlerin olduğu bir kaza gibi olaylar oturmuş bir piyasadan, mükemmel güvenlik verilerinden daha değerlidir. Haber üreticisinin kültürüne ve coğrafyasına en yakın olan haberler en değerlidir. Yakın zamanda meydana gelen olaylar daha öncekinden değerlidir, bu nedenle habere önce ulaşmak yarışı vardır. İnsanlar bütün haberlerin çok taze olduğuna inanır. Bu çok ilginçtir, çünkü sunulan olayların sadece önemlileri yakın zamanda meydana gelmiştir. Özgün öykü ortaya çıktığında devamı geleceği açıkça belli olan konular değerlidir. Depremler ya da savaşlar gibi konularla ilgilenmek çekicidir, çünkü sonuçta bu devam eden bir dram hâline gelecektir. Görüntü öyküleri değerlidir. Öykülerin ele alış biçimi olarak dramatize edilmesi değerlidir, çatışma değerlidir. Örneğin felaketlerle ilgili haberlerin, yalın gerçekleri hemen ortaya çıkaracak olsa bile, bu yönde ele alındığını kazazede ve yakınlarıyla yapılan röportajların izleyiciyi cezbettiğini fark etmişizdir. Gerçeklik değerlidir. Haberciler olayın geçtiği yere, mekân çok sıkıcı da olsa bir muhabir gönderilir".[111]

Televizyonun bilgiyi nasıl maniple ettiği, gösterge ve imgelerle iletilmek istenilen iletileri nasıl seçerek şekillendirdiği konusunda Bourdieu, şunları söylemektedir: "Televizyonun tuhaf bir şekilde, yapılması gereken şeyin, yani bilgilendirme işinin yapılması için gösterilmesi gerekenden daha başka şeyler göstererek; ya da yine, gösterilmesi gerekeni gösterirken, bunu göstermeyecek ya da an-

---

110 G. Burton, Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş, A.g.e.

111 G. Burton, Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş, A.g.e., s.138-139.

lamsızlaştıracak bir tarzda yaparak, ya da onu gerçekle hiçbir şekilde uyuşmayan bir anlam kazanacak tarzda kurarak nasıl gizleyebildiğini göstermek suretiyle..."[112]

Herbert Schiller televizyon aracılığıyla iletilerin insan üzerinde nasıl tahakküm kurduğunu, insan zihni üzerinde nasıl manipülasyonu gerçekleştirdiğine ilişkin şu açıklamalarda bulunur: "Medya menajerleri imajların ve haberlerin yaratılması, işlenmesi, rafine edilmesi ve bunlara riayet edilmesi; dolaysıyla inançlarımızı ve tutumlarımızı, sonuç itibariyle davranışlarımızı belirleme işini kendilerine iş edinmişlerdir. Sosyal mevcudiyetin gerçeklerine tekabül etmeyen mesajları kasıtlı olarak ürettiklerinde medya menajerleri zihin menajerleri olup çıkarlar. Realitenin kusurlu olarak algılanmasına, hayatın gerçeklerini kavrama gücünden yoksun bırakılmış bir şuurun oluşmasına sebebiyet veren mesajlar, zihin menajerleri tarafından kasıtlı olarak üretilmiş manipülasyon amaçlı mesajlardır".[113] Örneğin televizyonda, eşitsizlik kanıksanmış, meşrulaştırılmış ve rasyonalize edilmiştir. Bu durum, özellikle dizilerde ve sinema filmlerinde belirgin bir şekilde görülmektedir. Zenginlik ve fakirlik iç içe geçmiş, adeta sorgulanamaz bir duruma dönüşmüştür.

İnsanlar neden televizyon izlerler? İnsanları televizyon izlemeye yönelten şey nedir?

Televizyon, hazırladığı programlarla insanların duygu dünyasına direkt müdahale eder. İnsan doğasında duygulara ilişkin ne varsa, onları ön plana çıkarır, kullanır ve sömürür. İnsanlar bunun farkında olmazlar. Gündelik hayat da (iş hayatı, aile hayatı, sosyal hayat) insanların televizyon izlemesine göre düzenlenmiştir.

Gündelik hayatın sıkıntı ve gerilimleri, televizyona kaçmak için yeterli sebebi oluşturuyor gibi görünüyor. Televizyona yönelme, sonuçta kolaya kaçma eylemidir. Televizyon izleme, insanların gündelik iş hayatının verdiği gerilimden, stresinden kaçmak için sığındıkları bir eylemdir.

---

[112] P. Bourdieu, Televizyon Üzerine, A.g.c., s.23.
[113] H. Schiller, Zihin Yönlendirenler, çev. Cevdet Cerit, Pınar Yay., 1993, s.9.

İnsanları televizyona yönelten diğer bir sebep de küçük yaştan beri alışkanlık hâline gelen bir davranış olmasıdır. Televizyon izleme böylece farkında olunmayan otomatik bir davranış şekline dönüşür.

Televizyon, toplumun yaşayış tarzından (dini inançlar, gelenek, görenek, milli değerler, cinsellik) kesitler gösterdiği için dikkat çekicidir. Birçok program toplum yaşayışına uygun basit bir dil kullandığından izleyiciler açısından dikkat çekicidir. Programların çoğu düşünsel etkinliği içermemektedir, yorucu değildir.

Televizyondan kaçış kitle açısından neredeyse imkânsızdır. Her nerede olunursa olunsun televizyon onları bir şekilde bulacaktır.

Televizyon insanlara eğlence sunar. Eğlendirirken de izlemeyi teşvik etmek için ödüller (para, araba tatil, hediyeler vb.) dağıtır.

Televizyon günümüzde insanların yaşayış şekli üzerinde güçlü bir belirleyiciliğe sahiptir. Televizyon, insanların gündelik hayatta neyi sorun edinmeleri gerektiğini, olaylara bakış açılarını, hatta neyi konuşmaları gerektiğini bile belirlemektedir. Tüm yaşam alanlarımıza sızmış olan televizyon kültürü, toplumsal hayatın içinde neredeyse hiç 'dışarısı' bırakmamıştır. İzleyen biz miyiz, yoksa 'o' mu? Televizyon bu anlamda, izlemeyi ve izlenmeyi arzu nesnesi hâline getirmiştir.

İnsanların hareketleri, konuşma biçimleri, giyim tarzları ve inançları genel olarak bütün davranış biçimleri 'çalış-tüket' mantığı çerçevesinde şekillenir. Neil Postman, televizyonun gündelik hayatımızdaki yeri ve etki gücüne ilişkin şu açıklamalarda bulunur: "elektronik medya sembolik ortamımızın niteliğini kesinkes ve geri dönüşümü olmayan biçimde değiştirdiğine göre eminim biz de kritik bir büyüklüğe ulaşmış durumdayız. Şu anda enformasyonları, fikirleri ve epistemolojisi basılı sözlerle değil, televizyonla şekillenen bir kültürüz".[114]

"Televizyon iletişim ortamlarımız, başka hiçbir iletişim aracının gücünün yetmeyeceği tarzlarda bizim adımıza düzenler... televiz-

[114] Neil Postman, Televizyon: Öldüren Eğlence, çev. O. Akınhay, Ayrıntı Y., 1994, s.38.

yon, dünyaya ilişkin bilgimizi değil, aynı zamanda bilme yollarına ilişkin bilgimizi de yönlendiren bir araç statüsüne yükselmiştir. Televizyonun hakikat, bilgi ve gerçeklik tanımlarını o kadar gözü kapalı kabul etmekteyiz ki ilgisizlik bize anlamlı görünmekte, tutarsızlık ise özellikle akıllıca davranmak gibi gelmektedir".[115]

Televizyon günümüz insanlarının tanrısıdır. İnsanların artık televizyon izlemedikleri gün neredeyse yok gibidir. Televizyon insanlarda, öylesine bir bağımlılık yaratmış ki, televizyon izlememek neredeyse imkânsız bir hal almıştır. Televizyonun girmediği yer kalmamıştır. Akşam saatlerinde, milyonlarca insan televizyon ekranının karşısına oturup ayine katılırlar. Bebekler, artık anne babalarının ninnileriyle değil, reklâmlar ve televizyon şarkılarıyla dinlendiriliyor ve uyutuluyorlar. Anne ve babaların kendileri de birer televizyon bağımlısı ve kurbanı durumuna gelmişlerdir. Televizyon en önemli zaman öldürme ve eğlence kaynağı hâline gelmiştir. Aynı şekilde eğitmenler de televizyonun kurbanlarındandır.

Çocukların zihin yapısı eskiden daha çok aile tarafından şekillendirilirken, günümüzde artık çocuklar daha okul çağına bile gelmeden, televizyon tarafından şekillendirilmektedir. Dolayısıyla, devletin en küçük birimi olarak aile ile televizyon arasında tarihsel, sosyolojik bağ kurulmuştur.

İktidar artık günümüzde kitleleri daha rahat gözetlemekte, denetlemekte ve kontrol etmektedir. Röntgenciliğin ve teşhirciliğin benimsemesi, denetim ve kontrol mekanizmasını arzu edilir kılınmasını, aynı zamanda desteklemesini sağlamaktadır. Yığınlar artık televizyonun teşvikiyle pornografik olarak kendilerini ortaya koymaktan ve gözetlemekten rahatsızlık duymamakta, tam tersine şiddeti bile pornografik düzeyde algılayarak haz duymaktadırlar.

Televizyon bir bütün olarak kendi kurallarıyla, kendine özgü kültürüyle hayata hükmediyor. Televizyon kendine özgü dayatmacı kültürü ile geliyor ve insanların hayatlarını derinden etkiliyor. Hiç kimse, onun karşısında direnemiyor. Eğitimsiz, cahil yığınlar üreti-

[115] Neil Postman, Televizyon: Öldüren Eğlence, A.g.e., s.91.

yor. Yanılsamalı bir hayatla gerçeğin karşısına dikiliyor. Hiç kimse farkında bile olmadan bir sürü şey olup bitiveriyor. Gerçek ellerimizden kayıp gidiyor.

Televizyon kitle kültürü üretme aracıdır.

Televizyonun yarattığı, kitle insanının özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

i) Rahat ve doğal değildir. Kendi doğasına yabancılaşmıştır.

ii) Kurallarla ve sınırlamalarla yaşar. Kimlik ve kişilik çatışmaları yaşar.

iii) Anlık heyecan ve zevkler peşinde koşuşturur.

iv) Bir nesneye sahip olduğu sürece, alışveriş yaptığı sürece, seks yaptığı sürece mutludur.

v) Hayatın sorunlarına karşı güçsüz ve zayıftır.

vi) Hayata karşı bir belirleyiciliği yoktur. Sorunları çözmekten acizdir.

vii) Kendi hayatının yönlendiricisi değildir; başkaları (medya sahipleri, reklâmcılar ve politikacılar) onu yönlendirir. Başkaları onun adına kararlar verir.

viii) Kendi yazgısının kurbanıdır.

ix) Çaresizlik içerisinde bir kabullenişi yaşar.

x) Sistemi, hayatı, olayları ve varlığını sorgulayamaz.

xi) İtaatkârdır, ehlileştirilmiştir.

xii) Sistem için bilinçsizce seri çocuk üretir.

xiii) Özgür olduğunu sanır, ama bedensel, düşünsel ve ruhsal olarak tutsaktır.

xiv) Kültür düzeyi düşüktür. Düşünsel sistematiği gelişmemiştir.

xv) Geçmiş ve gelecek zamanı yaşamaz, sadece şimdiki zamanın içinde kayıptır.

xvi) İdeolojilere, tanrıya, fala ve büyüye inanır.

xvii) Dili kullanma becerisi gelişmemiştir.

xviii) Kendisi gibi olmayan insanları bir tehlike olarak görür.

xix) Hayatını, paranın yasaları ve kuralları şekillendirir.

Böylesi bir insan türüne hükmedip sömürmek yönetici sınıf açısından son derece kolaylaşmıştır.

Televizyonun, günümüzde yarattığı insan (televizyon insanı), ruhsal ve düşünsel olarak özürlüdür.

Televizyonun ortaya çıkardığı insan, şekil olarak insan özelliklerini göstermekle beraber deforme olmuş Frankestein'ı andıran bir yaratık hâline gelmiştir.

Televizyonun yarattığı insan, yönlendirilen bir canavardır. Örneğin, televizyon insanı savaşı kanıksamıştır ve savaşı doğal bir şey olarak görür ve ona katılır. Dizi film ve sinema filmlerinde öylesine çok ölüm sahneleri var ki; ölüm, dizilerde, filmlerde ve haberlerde gerçek olmayan eğlenceli bir oyun gibi sunulmaktadır. Fantastik bir eğlence olarak sunulan ölüm oyunu, bir süre sonra gerçekliğin yerini almaya başladığında, 'televizyon insanı' gerçek hayattaki ölümleri, gerçek olmayan filmlerdeki bir oyun gibi görür ve hayata duyarsızlaşır. Böylelikle, ortaya çıkan bu yaratığın şiddet eğilimleri belirli bir yöne kanalize edilebilir ve tarihin tekerrüründe vahşet çağı yeniden yaşanır. Böylece, üretimin yapısından bağımsız olmayan kültürel yeniden üretim, gittikçe insanı kendi özüne yabancılaştırır.

Televizyonun yarattığı insan paylaşımcı değildir. Bencildir, kuşkucudur. Diğer insanlar güvenilmemesi gereken, tehlikeli yaratıklardır.

'Televizyon insanı' ciddi bir yanılsamayı yaşamaktadır. Onda, gerçeklik ile fantastik dünya yer değiştirmiştir. 'televizyon insanı' yaşanmış ciddi olayları, gerçek olmayan fantastik bir film gibi algılanırken; rasyonel dünyada fantezi, akıl sağlığını bozan en büyük hastalık hâline gelmiştir.

Özellikle genç kuşak arasında fazlaca görülen özdeşleşme; ölümsüzlük isteği, davranış ve giyim tarzlarının taklidi (ve bunun tüketimi koşullaması); yani özdeşleşilen starla hayatını değiştirme arzusu gerçek hayatla asla çakışmayan bir yanılsamadır.

'Televizyon insanı'nın kültür düzeyi düşüktür.

'Televizyon insanı', soyut düşünme yeteneği gelişmemiş, yalnızca görünenler üzerinde konuşan insandır. Televizyonda saniyelerle değişen görüntü bombardımanı altında olan televizyon insanı, görüntüyü düşünebilme, sorgulama, değerlendirme, analiz etme

yetisini kaybetmiştir. Televizyon insanının geçmişe ilişkin belleği ve geleceğe yönelik öngörüsü zayıftır. Konular üzerinde derinlemesine düşünme yetisini yitirmiştir. Sadece şimdiki zaman içerisinde anlık bellek ile yaşayan bir insandır. Televizyon, ayrıca okuma yazma kültürünü geliştirmez, tam tersine mevcut olanı köreltir.

'Televizyon insanı'nın konuştuğu konuları, genellikle kendi yaşam alanındaki mikro sorunlar oluşturmaktadır. Televizyon, politik ekonomik kültürünü geliştirmez. Çünkü dünya olayları onun için dışsaldır. Olayları sorgulamaz. Hayatın geneline ve hayata hükmeden güçlere ilişkin bütünsel bir bilgisi yoktur. Bu konuları, onun adına, yöneticiler, reklâmcılar, politikacılar, akademisyenler ve din adamları düşünür, karar verir.

Televizyon yöneticileri için tüm insanlar, yürüyen, hareket eden, yakalanması gereken banknotlardır. Çünkü izleyici sayısını parayla değiştirir. Programlar çoğunlukla kültür düzeyi düşük geniş bir kitleyi hedef alır. En kolay da onlar avlanır. Uzmanlar bunun için, özellikle psikoloji ve sosyolojinin ve de diğer bilim alanlarının sonuçlarından ustalıkla yararlanır. Bu uzmanlık karşısında hedef kitlenin televizyon ağından kaçış şansı neredeyse hiç yoktur.

Televizyon, alışveriş çılgınlığının artmasına neden olmaktadır.

Televizyon kültüründe insan, hem bir ürün hem de ürünü tüketendir. İlerleme ve gelişme yanılsamasıyla tüketimi devamlılığını sağlar. Teknolojik gelişim, toplumun ilerlemesinin bir ölçütü ve göstergesi olamaz.

Televizyon insanları kendisine uyuşturucu madde gibi bağımlı kılar. Sonuçta tüm programlar tüketim amacına hizmet eder. Arada ortaya çıkan, birbirleriyle yarışan, birbirini ezen, ezdikçe beğeni kazanan, insan tipleridir. Bu yarışı kazanmanın tek yolu, üretim ve tüketimin sorgusuz içinde olmak, yaşadığımız dünyayı daha fazla kirletmektir.

Televizyon kültüründe bireye empoze edilen değerler tüketimle ilgili değerlerdir. Tele-kültürde, hedef kitlenin niteliği önemli değildir. Kim olursan ol, önemli olan iyi bir tüketici olmandır.

Televizyonda, özellikle güç ve haz peşinde koşan insana 'ne kadar sahipse o kadar güçlüsü ve hükmedici olabileceği' mesajı verilir. Ancak gerçekte güç ve haz peşinde olan insan, asla bu gücü ve mutluluğu yakalayamaz.

Televizyon bugün kitle üreten bir fabrika merkezi konumundadır.[116] Bunun böyle olmasında da reklâm, propaganda ve manipülasyonun oynadığı rol kilit önemdedir...

1.1) REKLÂMLAR NİÇİN İZLETİLİR?

"Kendini herkese uydurmak için yontmaya koyulanlar, sonunda yontula yontula tükenip giderler".[117]

Öncelikle şunu belirtmek gerek: "Kültürün dilini, imajlarını, değerlerini ve mitlerini kullanan"[118] reklâmlar kapitalist toplumda yaşantıyı yansıtan ve biçimleyen en önemli kültürel etkenlerden birisidir. "Her yerde hazır ve nazır, herkesin yaşamının kaçınılmaz bir parçasıdırlar: Gazete okumasanız ve televizyon izlemeseniz bile, kentsel ortamımıza egemen kılınan imgelerden kaçınamazsınız".[119]

Evet, reklâmlar, insanları etkileyerek insanları ikna etmeye çalışırlar. Reklâmların günümüzde insanları etkileme ve yönlendirme,

---

[116] Televizyondan nasıl korunabiliriz? Televizyon göründüğü gibi, hiç de masum değildir. Televizyon getirdiği sonuçları itibariyle, toplumsal kültürde bir enkaz, insanların kişiliğinde onarılması zor tahribatlar yaratmaktadır.
Televizyon izlemenin alternatiflerinden birisi de sağlıklı, metodik kitap okumaktır. Her şeyden önce, televizyon izliyorsak, ciddi bir ruhsal ve zihinsel hasara maruz kalmamak için, iyi bir kültürel donanıma sahip olmak gerekir. Yoksa televizyon bizi sel suları gibi önüne katarak alıp götürür. Televizyon, asıl gücünü insanların cehaletinden ve bilgisizliğinden alır. Kitap okumak en azından, insanlarda körelmiş olan düş gücü, soyut düşünme yeteneği, kavramsal düşünme sistematiğini ve insani duyarlılığı geliştirir.
Çağın insanı gözünü dünyaya açtığından beri televizyon izliyor. Uyku dışında yaşadığı saatlerin neredeyse yarısını televizyon başında geçiriyor. Bunun içindir ki, televizyondan kopması, imkânsız gibi görünmektedir. Kişisel olarak, televizyon izleme saatlerinin en aza indirilmesi, kanserli bir hayattan kurtulmaya ve bir özgürlük alanı açmayı mümkün kılar. Sorunun bilinçli bir şekilde tespiti ve çözüm yollarının araştırılması, insanın kendisine ilişkin yolculuğunda bir kazanım olacaktır.

[117] R. Hull.

[118] Gillian Dyer, Advertising as Communication, London, 1982, s.13.

[119] Judith Williamson, Reklâmların Dili -Reklâmlarda Anlam ve İdeoloji, A.g.e., s.11.

arzularını belirleme yöntemleri, büyük boyutlarda gelişmiştir[120] - Bu noktada, insan bilimlerinin rasyonel sonuçlarını kullanır ve bu bilgi türlerini üretimin yapısı içerisine hapsederek işlevsiz hale getirir. İzleyicinin reklâmlardan bir şekilde etkilenmemesi imkânsızlaşmıştır. Reklâmcılar, hedef kitlenin demografik ve psikografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, meslek, sosyoekonomik konum, ilgi, harekete geçme sebepleri vs.) gibi ölçütlerle, kategorilere ayırarak, stratejik ürün mesajını, tüketiciye ulaşabilmesi için reklâm yayın saatlerini belirlerler.

Reklâmcılar tüketici kitlenin dikkatini çekmek için dil, gelenek, görenek, milli ve dini duygular, otantik değerler, cinsel ahlâki, karşı ahlâki değerler gibi kültürün tüm unsurlarından tüketimi koşullamak üzere yararlanırlar.

Reklâmcılar bize tanıttıkları ürünlere sahip olmamız durumunda mutlu olacağımız mesajını verirler. Gerçekte reklâm bir vaat üzerine kuruludur ve mutluluk satar.

Reklâmlar neden kitle açısından çekicidir? Reklâmların sürelerinin kısa olmaları, ürünlerin bir ödül gibi sunulması, sahip olunan ürünle toplumsal bir statüye terfi edileceğini düşündürmesi, yinelemelere dayalı ses, efekt ve imaj bombardımanı yapılması; bu yolla izleyicinin hipnotize edilmesi, reklâmları çekici hâle getirmektedir.

"Reklâmın kültürel öğeler ve mitlerle ilişkisi, tüketim toplumu olgusuyla yakından ilgilidir; çünkü tüketim toplumunda, tüketim, ihtiyaçtan daha çok prestij, farklılık, bir gruba ait olma, kimlik edinme, imaj edinme, sınıf atlama gibi simgesel değerler adına yapılmaktadır. Reklâmlar, tüketiciye ürünü kullanarak 'sınıf atlayacağı', 'yaşamının olumlu anlamda değişeceği', 'bir gruba ait olacağı' ya da 'farklı olacağı' gibi iletiler sunmakta, ürünün kendisinin tanıtımı ise geri planda yer almakta ya da hiç yer almamaktadır".[121]

---

[120] Reklâmcılar Derneğinin verilerine göre, medyayı besleyen reklâm harcamaları yıllara göre şöyledir: 1993'te 650-700; 1994'te 375; 1995'te 635; 1996'da 770; 1997'de 950; 1998'de 930; 1999'da 925; 2000'de 1.055; 2001'de 540; 2002'de 730 milyon dolar...

[121] Banu Dağtaş, Reklâmı Okumak, Ütopya Yay., Ankara, 2003, s.77-78.

"Deneyim başınıza gelenler değil,
başınıza gelenlerle ne yaptığınızdır".[122]

Ayla Algan'ın, "Televizyonda neden sanat ararlar, bilmiyorum"[123] dediği koşullarda;[124] televizyon bir propaganda aracıdır.

Bu bağlamda televizyondaki program biçimleri, dikkat çekmenin sözde yaratıcılık yoluyla tüm psikolojik mekanizmasını kullanır. İkinci adımda ürün tanıtımına ve tüketime yönelik harekete geçirme tekniğine başvurur. Bu arada, dikkati canlı tutmak için, cinsellik, seks, ölüm ve şiddete sürekli vurgu yapar.

Yapımcıların tüm programlar içerisinde en çok üzerinde durdukları, öncelikle haber programlarıdır. Özellikle süresi açısından akşam haberleri, tüm aile bireylerinin bir araya geldiği saatlerde yayınlanır. Ve izlenme oranının en yüksek olduğu programlarının başında yer alır. Haberler, en çok satan üründür.

Haber programları konularını politika, (politikacıların gündem için söyledikleri sözler, nereye gittikleri ne yedikleri), magazin, eğlence (mankenlerin, şarkıcıların, futbolcuların özel hayatları, bu kişilerin ne giydikleri ne yedikleri ne söyledikleri, sosyetenin nasıl yaşadığı, kimin kiminle çıktığı) moda, defile, skandal, yolsuzluk, dolandırıcılık, cinsel taciz, savaş, cinayet, intihar, trafik kazaları, katliam, ölüm, hırsızlık, yangın, sel, deprem, silahlı saldırı, kavga, hayvanlar gibi olaylardan seçer. Buradaki sorun, televizyon haber uzmanlarının insanın içini karartan, bunaltan konuları seçmelerinden de öte, soruna yaklaşım tarzları, niyetleri, yorumlarıdır.

Medya tarafından insanların her gün özeline taşınan felaket, cinayet, toplu ölüm haberleri şiddetin sıradanlaşmasına, bu da insanların duyarlılıklarını yitirmesine, insanın insana karşı yabancılaşmasına neden olmaktadır. Özellikle dizi ve yabancı filmlerde

---

[122] Aldous Huxley.

[123] Ayla Algan, "Televizyonda Neden Sanat Ararlar Bilmiyorum?", Cumhuriyet Pazar, No:999, 15 Mayıs 2005, s.9.

[124] "Akılsız sözler gibi akılsız suskunlukların da hesabını vermek zorunda kalırız". (Benjamin Franklin).

eğlenceli bir oyun gibi yer verilen şiddet, seks ve saldırganlık temaları insanların bu yönde eğilimlerinin artmasına neden olmaktadır. Dizi ve yabancı filmlerde hayat, gerçek olmayan fantastik bir eğlence, bir oyun gibi sunulmaktadır. Bu da insanların hayatın gerçekliğine yabancılaşmasına neden olmaktadır.

1) HABER (MEDYA MANİPÜLASYON)

"Batan bir devir, en az farkında olduğu şey yüzünden batar. Çünkü onun farkında olsaydı, batmazdı".[125]

Haberciler polislerle birlikte operasyonlara katılıp olay konusu olan insanları 'izleyici' karşısında aşağılayıp, yargılayabilmektedir. İnsanlara suçlu olup olmadıkları kesinleşmeden, görüntüleri teşhir edilmekte suçlu damgası vurulmaktadır. Haber konusu edilen olayların olduğu yerde, kameralar olay öncesinden hazır bulunmakta, olayın konusu edilen insanların özel hayatları işgal edilmekte ve kişilik hakları ihlâl edilmektedir. Televizyon habercilerinin mağdurları, bu pervasızlık karşısında 'özel'in ve 'genel'in daha insani bir tanımlamasının hukuksal yetersizliğiyle haklarını alamamaktadırlar.

Haber programlarında, insanların yaşadıkları olayları müzik ve diğer tekniklerle dramatize etme, gözyaşları içeren görüntülerin sıkça kullanılması, acıma duygusu verme, bunu dışlaştırma, özellikle bilinçli bir planlamanın sonucudur. Gözyaşları içinde çırpınan insanların feryatları, çığlıkları televizyon haberleri için vazgeçilmez görüntülerdendir. Trafik kazalarında araca sıkışmış ve her tarafı kan içindeki insan görüntüleri, parçalanan arabaların tekrar tekrar görüntüleri; aynı şekilde gecekondu yıkımlarında zabıtalarla ev sahipleri arasındaki kovalamacalar, kavga, ağlama çığlıkları ve feryatları; bir yangında evi yanan insanların bilinçsiz ve çaresizce koşuşturma hareketlerinin görüntüleri; mahkeme salonlarında insanların birbirlerini nasıl dövüp bıçakladıklarını, öldürdüklerini; cinayet ve intihar olaylarının görüntüleri; gösteri ve eylemlerde insanların polislerce kovalanmaları ve dayak yeme sahneleri, izleyicileri

[125] Kierkegaard.

heyecan ve etki altında tutmak için habercilerin başvurdukları görüntülerin en çekicilerini oluşturmaktadır.

Haberler gibi ön plana çıkan bir başka program türü de reklâmlar olmaktadır. Aslında tüm programları bir reklâm türü olarak düşünmek de mümkündür; ama gene de reklâmlar en özel kategoridir. Reklâmın temel amacı, ürünlerin tanıtılması ve tüketimine yönelik talebin artırılmasıdır. Ürünlerin tüketilmesi, beraberinde sosyoekonomik sistemin devamlılığını, ekonomik ve siyasal gücünü olağanüstü ölçüde artırır.

2) İLETİŞİM ARAÇLARINDA GERÇEKLİK NASIL KURULUR?

"Barış kelimesi ağızlardan savaş gibi çıkıyor/
Politikalar milliyetçilik kokuyor".[126]

Şimdi burada uzun bir parantez açılarak, iletişim araçlarında gerçekliğin kurulmasına ilişkin eklenmesi gerekiyor:

i) Tony Bennett, medyanın gerçekliği tanımlayıcı rolünü medya pratiğinde üç düzeyde saptamıştır. 1) Medyanın propaganda özelliği: her gazete, desteklediği politik görüşe halkın desteğini sağlamak için, haber olarak belli bir politik duruş sunar. 2) Medyanın hukuk ve düzene ilişkin ideolojik işlevi: Popüler basının hâkim toplumsal normları tehdit edici grupların, yani 'dışarda kalanlar'ın eylem ve davranışlarına nasıl anlamlar yüklediğinden söz edilebilir.[127]

ii) Amerikalı araştırmacı Gerbner ve grubu tarafından yürütülen kültürel çalışmalarda, en popüler kitle iletişim aracı olan televizyon, kurulu sanayi toplumunun kültürel kolu olarak nitelendirilmektedir. Gerbner'e göre, televizyon sanayi öncesi dinden beri ilk defa güçlü bir kültürel bağ oluşturmuştur. Çalışmalarını Amerikan toplumu üzerine yoğunlaştıran Gerbner, televizyonun bu toplum üzerindeki etkisini şöyle analiz etmiştir: "Televizyon, tıpkı Amerikan okulları gibi, Amerikan sistemi için fonksiyonel açıdan okuryazar cahiller üretir. Halka neyi ve nasıl tüketeceği öğretilir.

---

[126] Bejan Matur.

[127] Tony Bennett, "Media, Reality, Signification", Culture, Society and the Media, Routledge, Londra, 1988, s.287-307.

Sonuç olarak televizyon, insan düşüncesini demokratikleştirmiyor. Tam tersine ekonomik, kültürel ve siyasal olarak bağımlı bir hale getirmektedir. Toplumsal olarak televizyondan edinilen ortak deney, birinin gerçeğinin ötekinin hayali umudu olmasıdır; yani bu gerçek, günlük ilişkilerde kendini ezenle ezilen, işverenle işçi, işten kovanla kovulan, toprak sahibi ile topraksız, rüşvet verenle alan arasındaki ilişki olarak gösterir. İnsanlar, simgelerle değil, bu simgelerin çıktığı ilişkilerle yaşamlarını sürdürürler; köle veya efendi, aç veya tok, izleyici veya izletici olurlar".[128] Gerbner, televizyonun gerçekliği nasıl aktardığını böyle açıklarken, televizyonun gerçekliği nasıl dönüştürdüğünü vurgulamıştır.[129]

D.J. Sholle, Frankfurt Okulu ve İngiliz yeni Marksist Çalışmalarına dayanarak televizyonda ideolojinin işleyişini 8 başlık altında sınıflandırmıştır: 1) Çökelme (sedimentation): Dibeçöken, yani kendini bir ideoloji olarak depolayan söylemdir. Televizyonun ideolojik işlevinin bir kısmı çökelmiş söylemin toplumsal yaşam içinde yer alabileceği bir alan kurmak ya da zaten varolan bu alana destek sağlamaktadır. 2) Şeyselleşme (reification): Varolanın doğallaştırılmasıdır, nesnelerin bilinçli yorumunun ve belli bir algılama tarzının sabit kılındığı bir söylemdir. 3) Uyarlama (adaptation): Yavaş yavaş gerçekleşen uyumluluğun yaratılmasıdır. Televizyon, gözle görülen gerçekliğin tek akılsal söylem alanı hâline geldiği bir görsel kültür yaratır. Bu görsel kültürün yaratılma süreci yaşam deneyimini parçalayarak, bayağılık ve marazilik aracılığı ile görme ve işitmenin klişe biçimlerini yaygınlaştırarak tanımlanır. 4) Yatıştırma (molification): Yoğunluğu azaltmak, pasif kılmak ve susturmaktır. Televizyon söylemi bir temaşa söylemi yaratarak deneyimi yok eder. İdeolojik işlev, izleyicilerin kafasında düşünce üretmez, öznelliğin kendisini üretir. İdeoloji somut bir biçime yerleşmezse eylem üretemez. 5) Meşrulaş-

---

[128] Akt. K. Alemdar-İ. Erdoğan, İletişim ve Toplum, Bilgi, İstanbul, 1990, s.141-146.

[129] "Newsweek dergisi, Guantanamo'daki ABD askerlerinin Kuran'ı tuvalete attığı yolundaki haberinin 'yanlış olabileceğini' açıklayarak özür diledi" ("Newsweek Doğruyu Yalanladı", Evrensel, 17 Mayıs 2005, s.11). Ayrıca bkz. "Newsweek Dergisi Haberini Geri Çekti", Evrensel, 18 Mayıs 2005, s.11; "Newsweek'ten Geri Adım", Cumhuriyet, 17 Mayıs 2005, s.10; "Newsweek'in Özrü Yetmedi", Cumhuriyet, 18 Mayıs 2005, s.11.

tırma (legitimation): Resmi ya da biçimsel onayın verilmesidir. Başat söylemdeki çelişkilerin sorgulanmasını engellemek için toplumun gereksindiği rızanın üretimini dile getirir. 6) Depolitizasyon: Pratik sorunların kamusal tartışmadan dışlanmasıdır. 7) Fosilleşme: Değiştirme yetisinden yoksunlaştırmadır. Alternatif söylemlerin önünü keser. Bu, özellikle dil aracılığı ile gerçekleştirilir. 8) Ters Yönde Tartışma (reverse contestation): Kendi formülleştirdiği çatışmalarla beslenen söylemdir. Sınıf farklılıklarını bir bütünlük içinde birlik yaratacak şekilde dokur. Bu sınıflandırmadan da açıkça anlaşıldığı gibi, genelde kitle iletişim araçları, özelde televizyon, aktardığı gerçeklik tamamen yeniden oluşturulan, isteğe göre yönlendirilen, dolayısıyla içinde yaşadığımız dünya ile pek de bir ilgisi olmayan bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

iii) "Gerçekliğin kitle iletişim araçlarında aynen yansıtıldığı, bir diğer ifadeyle kitle iletişim araçlarının gerçeğin aynası olduğu inancı defalarca sorgulandı; ve her defasında, deyim yerindeyse yerle bir edildi. Öyle ki, kuramsal katkılarıyla bu inanca kaynaklık eden anadamar düşünürleri bile, gerçeklik ve iletişimin içeriği arasında olabileceğini varsaydıkları özdeşliği savunamaz hâle geldiler".[130]

"Medyanın yansıtıcı rolünü kuşkuya düşüren ve sorgulayan bir başka saptama ise, gerçekliğin basitçe verili olgulardan farklı bir şey olduğudur. Gerçek, gerçekliğin belirli bir tarzda kurulmasıydı. Medya, gerçekliği yalnızca yeniden üretmiyor, aynı zamanda tanımlıyor da".[131]

iv) Ve gelelim şu hakikat (gerçek) meselesine: "Foucault'nun 'Söylem ve Hakikat' adını taşıyan ve antik Yunan'daki parrhesia -ya da 'hakikati söyleme konusunda dürüstlük'- mefhumunun incelenmesine ayrılan seminer notlarından hareketle sormak gerek: Hangi konularda hakikati söylemek önemlidir? Kim hakikati söyleyebilecek durumdadır? Bir kimsenin kendisini hakikat anlatıcısı olarak tanıtmasını ve böyle görülmesini sağlayacak ahlaki, etik ve

[130] Bedriye Poyraz, Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik, Ütopya Yay., Ankara, 2002, s.11.
[131] Bedriye Poyraz, A.g.e., s.17.

ruhsal koşullar nelerdir? Hakikati söylemenin sonuçları nedir? Bunun iktidarla olan ilişkisi nedir?

Foucault, Sokrates öncesi ve Sokratesçilere, oradan da Yunan ve Latin stoacılarına kadar uğrayarak Batı düşüncesinin arkeolojisini sürdürüyor. Parrhesiastes, yani hakikati söyleyen sadece dürüst olmak ve düşüncesini söylemekle kalmaz, aynı zamanda onun düşüncesi hakikattir. Parrhesia'nın bir özelliği de inanç ile hakikat arasında her zaman tam bir örtüşme olmasıdır. Parrhesiastes'in dürüstlüğü konusunda herhangi bir 'ispat' varsa, bu cesaretidir. 'Çünkü bir insan ancak hakikati söylemenin risk ya da tehlike arz ettiği durumlarda parrhesia kullanıyor sayılır ve parrhesiastes olarak kabul görmeyi hak eder'.

Sözgelimi bir gramer öğretmeninin öğrencilerine anlattığı hakikat onu bir parrhesiastes kılmaz. Oysa bir tiranı eleştiren filozof, göze aldığı tehlike ile parrhesiastes'tir. Parrhesia'nın işlevi bir başkasına hakikati ispat etmek değil, eleştiri sunmaktır. Bu eleştiri dinleyiciye ya da konuşmacının kendisine yöneliktir. Son olarak da parrhesia'da hakikati söylemek bir ödev olarak görülür".[132]

v) Televizyonun düğmesine basıldığında kendimizi bir öyküler dünyasında buluyoruz.[133] Televizyon, sözde gerçekçi yapısına karşın düşsel bir dünya sunarak, bu anlamda günümüz toplumlarında yeni mitler üreten bir mekanizmaya dönüşmüştür. Mit, bize kendisi aracılığıyla dünyanın açıklandığı bir öyküdür.[134] Fiske'ye göre mit, "bir kültürün, doğanın ya da gerçekliğin herhangi bir yanını açıklamak ya da anlamlandırmak için geliştirilen bir öyküdür". Mit, çok sayıda ve birbirini bütünler nitelikteki bakış açılarına göre ele alınıp yorumlanabilen son derece karmaşık bir kültür gerçekliği-

---

[132] Yıldırım Türker, "Doğruyu Söylemek", Radikal, 16 Mayıs 2005, s.4.

[133] Bkz. Erol Mutlu, Televizyonu Anlamak, Gündoğan, 1991; Oya Tokgöz, Temel Gazetecilik, AÜ BYYO Yay., 1987; Roland Barthes, Göstergebilimsel Serüven, çev. M. Rıfat-S. Rıfat, YKY, 1997; Martin Esslin, Televizyon Beyaz Camın Arkası, çev. Murat Çiftkaya, Pınar Yay., 1981; John Fiske, İletişim Çalışmalarına Giriş, çev. Süleyman İrvan, Ark, 1996; Enformasyon Devrimi Efsanesi, der. Yusuf Kaplan, Rey Yay., 1991; Ayşe İnal, Haber Üretim Sürecine Farklı İki Yaklaşım, AÜ İletişim Yıllık 1993.

[134] Cees J. Hamelink, "Enformasyon Devriminden Sonra Yaşam Sürecekmiş", der. Yusuf Kaplan, A.g.e., s.11.

dir.[135] Bu tanımlardan da açıkça anlaşıldığı gibi mit, her zaman bir yaratılışın öyküsüdür. Bir şeyin nasıl yaratıldığı nasıl varolmaya başladığı anlatılır. İlkel mitler, yaygın bir biçimde bilindiği üzere yaşam ve ölüm, insan ve tanrılar, iyi ve kötü hakkındadırlar. Ancak çağdaş mitlerimiz, ilkel mitlere göre daha karmaşık olan erillik ve dişilik, aile, başarı, ordu, polis, güvenlik, bilim vb. hakkındadırlar. Dünyayı gerçek anlamda kuran ve onu bugün içinde bulunduğu duruma getiren kutsal olanın dünyaya akınıdır. Yani insan bugünkü durumuna, çağdaş mitlerimizin ifadesiyle ölümlü, cinsiyetli, kültürlü olarak doğaüstü varlıkların müdahalesinden kurtularak gelmiştir. Çağdaş mitlerde, elbette birtakım farklılıklar vardır; ancak temel mantığın hep aynı olduğunu unutmamak gerekir.

vi) Bunlarla bağıntılı olarak 'Bir Öykü Anlatma Biçimi Olarak Haberler ve Haber Programları' gerçeğine göz atarsak: Haberler ve haber programları birer öykü olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Haberin nesnel olamayacağını oldukça iyi açıklayan, hatta belki olması gerekmediğini de vurgulayan, Tuchman tarafından aktarılan ve Robert Park (1967) tarafından yıllar önce yapılan, 'haber basit bir hikâyedir' saptamasıdır. Park'a göre, haber eski kısa hikâyelerin modern hâlidir. Kısa hikâyeler, tıpkı şiir gibi, resim gibi günlük hayatın gerçek bir anlatımı olarak varolurlar. Hikâyelerin nesnel olmak gibi bir sorunları böyle bir ihtiyaçları yoktur. İngilizce'de 'story' (hikâye) kelimesinin kullanılması, üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Hikâyeler insanların duygularına seslenir, sonuçta insanların birtakım çıkarımlar yapmalarını isteseler de bu çıkarımlar da duygularımızla hayatı nasıl deneyimlediğimizle ilgilidir. Kısaca, yaşamın hikâyeler hâlinde kurgulanışında nesnellik tartışmalarından söz edilemez.

Sigelman, "medyanın nesnellik iddiasını sadece bir mit olarak değerlendirmektedir. Medya kurumlarında kontrolün 'tutum promosyonu' aracılığı ile gerçekleştiğini, bir diğer ifadeyle istihdamda bir seçiciliğin kaçınılmaz olduğunu, yani gazetecilerin daha işe başvururken bile kendi görüşlerine yakın olan medya kurumlarına

[135] Mircea Eliade, Mitlerin Özellikleri, çev. Sema Rıfat, Simavi Yayınları, 1993, s.13.

başvuruda bulunduklarını ve bu kurumların da kendi görüşüne yakın olanları seçtiklerini, dolayısıyla taraflılığın işe başvururken başladığını öne sürmektedir".[136]

vii) Ve nihayet: Marksist medya kuramına göre, haberlerin oluşturma ve verilme tarzlarının, kurumsal ve sistematik olarak egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda oluşturulduğu, bu nedenle de yanlı ve tek boyutlu olarak sunuldukları öngörülür. Marksist medya çözümlemeleri, genel olarak sermaye, devlet ve yayın tekelleri arasındaki organik kurumsal bağlantıları sergilemeye-ispatlamaya yönelik olarak uzmanlaştığından, medya mesajlarının içeriklerine, dolayısıyla da haberlere ait bütün saptamalar, genel kurumsal analizlerin bir türevi, zorunlu sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kısaca liberal çoğulcu yaklaşım, haber ve haberin oluşumunu 'özgür-serbest haber akışı' olarak değerlendirirken Marksizm ise 'yanlı-önyargılı haber akışı' şeklinde değerlendirir.[137]

Marksist iletişim kuramlarının devamı olan ve kendi içinde de Marksizm'e, farklı yorumlar getirmiş eleştirel yaklaşım, haber olgusunu, ne özgür bir haber akışı ne de önyargılı taraflı bir olgu olarak değerlendirmemektedir. Bu yaklaşıma göre haberde gerçeklik yeniden üretilip kurgulanır. Kültürel yaklaşımı benimseyenler ve medyanın ekonomi-politiğine vurgu yapanlar, farklı yaklaşımları benimsemiş olsalar da haberi ideolojik bir yapılanma, haberciliği de resmi kaynakların söylemlerinin yeniden üretildiği süreç olarak ele almaktadırlar. Resmi kaynakları, Hall ve arkadaşları, haberin birincil ve ikincil tanımlayıcıları şeklinde yaptığı saptamayla açıklamıştır. Araştırmacılara göre medya, kendisi haber üretmez, tersine güvenilir resmi kaynaklar tarafından önerilen konular arasından bir seçim yapar.[138]

---

[136] Lee Sigelman, "Reporting the News: An Organizational Analsis", American Journal of Sociology, 79, (1). 136-149.

[137] Aykut Çelebi, Söylem Çözümlemesi: Gazetelerin Haber Oluşturma ve Gündem Belirleme İşlevlerine Eleştirel Bir Yaklaşım, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Ana Bilim Dalı, 1990, s.44-45.

[138] Stuart Hall ve Arkadaşları, "The Social Production of news: Muggung in the Media", S. Cohen ve J. Youn Manufacture of News, London, 1988, s.340-346.

Özetlersek Benedict Anderson,[139] gazeteyi o ulusun (kendini) tahayyülü sürecinin asli aktörlerinden biri olarak saptarken, önemli bir noktaya parmak basmaktadır; ama gazeteciliğin (ve genel anlamda medya araçlarının) günümüzde üstlendiği rol 'ulus-imali'nin çok daha ötesindedir. Medya, artık cemaat ya da ulus değil, 'insan' imal etmektedir. Kapitalizmin mevcut evresinde, sistemin varlığını sürdürebilmek için onca gereksindiği 'düşün(e)meyen', 'duyumsa(ya)mayan', 'algıla(ya)mayan', yani onu 'insan' yapan tüm ayırt edici özelliklerinden soyunmuş 'otomat tüketici insan'ın imali, artık -neredeyse- tümüyle medyanın uhdesindedir.

Bu nedenledir ki, günümüzde var olduğu şekliyle kapitalizm ve onun küresel 'tüketim toplum'u, ancak ve ancak medya ve onun sınırsız manipülatif özellikleri, böylelikle, artık sistemi halk/toplum adına denetleyen 'bağımsız bir Dördüncü Kuvvet' olmaktan çıkmış, bizatihi bir iktidar aygıtına dönüşmüştür. Bu yazının başlığındaki formülü tekrarlayacak olursak, 'Medya (=Kapitalizm) ve Manipülasyon (=Yalan)'dan söz etmeden, artık medya üzerine söz edebilmek, mümkün değildir.

[139] Benedict Anderson, Hayali Cemaatler, Metis Yay., 1996.

YALANIN EGEMENLİĞİNE KARŞI*

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

"Bir söz söylemeye geldim
ve onu şimdi söyleyeceğim.
Bugün benim tek başıma yaptıklarım,
yarın yankılanacaktır yığınlardan.
Şimdi neler söylüyorsam tek yürekten,
yarın söylenecektir, binlerce yürek tarafından".[1]

Egemen "Medyanın, televizyon kanallarının pireyi deve yapmak ve deveyi pirenin içinde saklamak gibi özelliklerinin yanı sıra, güzel diye çirkini, yararlı diye yararsızı günlük yaşantımızın her alanında egemen ve görünür kılmak gibi bir özelliği var".[2] Bu bağlamda emekçilere ait gerçeğe ilişkin sözün bittiği yerde medya başlar dersek; hiçbir şeyi abartmış olmayız...

'Algımız ile gerçeği' altüst eden kapitalist medya;[3] yalanın ve/veya yanlış bilgilendirmenin koşulsuz hâkimiyetinden başka bir şey değildir.

---

* Ütopya Dergisi, No:8, Aralık 2003/ Ocak-Şubat 2004.

[1] Halil Cibran.

[2] H.Ş. Ataseven, 'Dikkat Edelim Kimseler Duymasın', Cumhuriyet, 14 Ocak 2003, s.14.

[3] Bkz. Medya İktidar İdeoloji, der. Mehmet Küçük, Bilim ve Sanat Yay., 1994; N. Chomsky, Medya Gerçeği, çev. A. Yılmaz, Tümzamanlar Yay., 1993; Edward S. Herman-Noam Chomsky, Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?, çev. B. Akyoldaş, Minerva Yay., 1998; Nurçay Türkoğlu, Kitle İletişimi ve Kültür, Naos Yay., 2003; Martin Esslin, TV: Beyaz Camın Arkası, çev. M. Çiftkaya, Pınar Yay., 1991; Erkan Büker, "Medya ve Etik", Humanite Dergisi, No:2, Haziran 2003, s.135-146; "Medya ve Yalan Haber", Evrensel, 27 Mayıs 2003, s.5; Erol Katırcıoğlu, "Medyanın Artan Önemi", Radikal, 14 Haziran 2003, s.13; Kenan Ateş, "Reklâmlar ve Bazı Değerler", Evrensel, 17 Haziran 2003, s.11; Selda Bağcan, "Medya Popçuları Esas Alıyor", Yeniden Özgür Gündem, 29 Mayıs 2003, s.11; İsmet Berkan, "Algı ve Gerçek", Radikal, 4 Şubat 2001, s.3; Ufuk Uras, "Sözün Bittiği Yerde TV'ler Başlar", Cumhuriyet Dergi, No:889, 6 Nisan 2003, s.4; Mahmut Mutman, "Medya, Eleştiri, Demokrasi", Radikal İki, 20 Nisan 2003, s.4.

"Serap için uygun çöller aranıyor".[4]

Örnek mi? Binlercesinden (hatta milyonlarcasından) bir tane: "Amerikan NBC televizyonu deneyimli gazeteci Arnett'i işten çıkardı. Ne yaptı Peter Arnett? Irak televizyonuna çıkıp düşüncelerini söyledi. Ne dedi? Koalisyon güçlerinin ilk savaş planlarının başarısız olduğunu, çünkü Irak halkının direnişinin hesaba katılmadığını, bu nedenle savaşın bir hafta ertelenerek yeni planlar hazırlandığını ifade etti. Ne oldu Arnett bunları söyleyince? Kamuoyundan ve özellikle George W. Bush yönetiminden büyük tepki geldi. (...) Peter Arnett'e ne mi oldu? NBC televizyonu tarafından işten atıldı fakat ertesi gün İngiliz Daily Mirror gazetesi ile Belçika'nın VTM televizyon kanalındaki yeni görevlerine başladı. Daily Mirror'daki 'Bu Savaş Yürümüyor' başlıklı ilk yazısında 'Bağdat'ta olup bitenin gerçeğini yazdım ve bunun için özür dilemeyeceğim' diyordu..."[5]

Bir ikinci örnek daha: "Doç. Dr. Şükran Şahin, 'Medya eliyle yapılan yanlış bilgilendirme bilimsel alana da kaydı' vurgusuyla ekliyor: 'SARS'ın kamuoyuna bir bilmece gibi sunulmasının altında 'korku salmak' ve dikkatleri belli bir yöne çekmek yatıyor'. Şahin, en büyük tehlikeyi bilimin bu amaca alet edilir hâle gelmesinde görüyor. SARS'ın medya kanallarından kamuoyuna yansıtılış biçimini biyo-terör olarak tanımlayan Doç. Şahin'e göre, tıp alanında korku salan abartılı bilgiler kadar insanları boş yere ümitlendiren 'pembe yalanlar' da tehlikeli..."[6]

Üçüncüsü: "ABD'nin Washington Eyaleti'nde çıkan King County Journal Gazetesi, polisin isteği üzerine yalan haber yayınladı. Gazete polis ve savcıların talebini 'Kamu çıkarı var' anlayışıyla değerlendirdiği için yalan haber yayınladığını açıkladı..."[7]

Ve nihayet dördüncüsü: "ABD'de yayımlanan The New York Times gazetesinin muhabirlerinden Jayson Blair'in çok sayıda yalan

---

[4] Karl Kraus.

[5] Zülal Kalkandelen, "Gazeteci Kimdir?", Cumhuriyet, 6 Nisan 2003, s.10.

[6] M. Zeybekoğulları, "Yalan Rüzgârları Çağındayız", Cumhuriyet, 24 Haziran 2003, s.7.

[7] Kasım Cindemir, "Toplumun Çıkarı İçin Yalan Haber Basılır mı", Hürriyet, 22 Nisan 2003, s.5.

haber yaptığının, okurları ve gazeteyi kandırdığının ortaya çıkması, 152 yıllık gazeteyi sarstı. Jayson Blair'in, dört yıldır çalıştığı gazetede çok sayıda yalan haber yaptığı ortaya çıktı..."[8]

'NEDEN' (Mİ?)

"Hayatı yaşamanın sadece iki yolu vardır.
Biri; hiçbir şeyin mucize olmadığı,
diğeri de her şeyin mucize olduğunu düşünmek..."[9]

'Neden'in yanıtı çok açık: Ertuğrul Özkök 13 Haziran 2003 tarihli 'Mayınlı bir sahaya giriyorum' başlıklı yazısında, "Gazete patronlarının yayın politikalarına hiç mi karışma hakkı yoktur" diye sorup, ardından da ekliyor: "Gazete sahiplerinin niye böyle bir hakkı olmasın?"[10]

Gazete (ya da medya) sahiplerinin kapitalist patronlar, emperyalistlerin ÇUŞ'ları ve işbirlikçileri olduğunu anımsarsak; ve onların da yayın politikalarına müdahalede ederek, karıştıklarını bilirsek; 'Neden'in yanıtı kendiliğinden ortaya çıkmış olmaz mı?

Bilmeyen var mı?[11] "Reklâmcıların diş macunu, çamaşır tozu sattığı gibi, ABD hükümeti de son savaşını satmaya çalıştı... Bunun için yepyeni bir yöntem geliştirdi. Gazetecileri askere aldı. Bundan önceki Körfez Savaşı'nda basının haber vermesi istenmedi. Ekran başından füzelerin ışıklarını seyretmekle yetinmeye mecbur kaldık. Gelişmelerden dışlanan gazeteciler, askerin basın toplantılarındaki bilgilerle sınırlı bırakıldı. Basının bağımsızlığını savunan Peter Arnett gibi ender kişiler işlerinden atıldı. Pentagon, Vietnam Savaşı'ndan ders almıştı..."[12]

---

[8] "Sahtekâr Muhabir New York Times'ı Sarstı", Cumhuriyet, 12 Mayıs 2003, s.8.

[9] Albert Einstein.

[10] Ertuğrul Özkök, "Mayınlı Bir Sahaya Giriyorum", Hürriyet, 13 Haziran 2003, s.8.

[11] Bkz. 'Bombacı Medya Faaliyete Geçti Bile', Evrensel, 20 Mart 2003, s.9; 'Bombalara Reklâm Arası', Cumhuriyet, 18 Nisan 2003, s.7; H. Şahin, 'Naklen Bombardımanın Etkileri', Radikal, 23 Mart 2003, s.6; T. Türenç, '2001 Medyanın Kapkara Yılı Oldu', Hürriyet, 2 Ocak 2002 s.13; E. Katırcıoğlu, 'Medyada Tekelleşme', Radikal, 21 Haziran 2003, s.13; Ş. Tekdal, 'Şark Kumazı Medya', Haksöz Dergisi, no:145 Nisan-Mayıs 2003 s.42-9; N. Özcan, 'Editoryal Bağımsızlık Nasıl Tartışılır?', Radikal İki, 22 Haziran 2003, s.4-5; 'Medya Gençlerin Sesini Duymuyor', Y. Özgür Gündem, 20 Mayıs 2003, s.10.

[12] Gündüz Vassaf, "Bir Savaş Nasıl Satılır?", Radikal, 20 Nisan 2003, s.21.

Savaş, Irak ve Afganistan toprakları kadar; milyarlarca dünyalının da beynindeki harekâtlarla sürdürüldü... Tıpkı Orhan Erinç'in dediği gibi, "İkinci Bush Savaşı, hem havada, denizde ve karada hem de beyinlerde sürdürülüyor... Savaşın kullanılanlar açısından öne çıkan iki özelliği var: Akıllı bomba ve akılsız medya... Akıllı bomba, ara sıra karıştırsa da çoluk çocuk, kadın, yaşlı ve hastalarla birlikte yer hedeflerini, akılsız medya da beyinleri hallaç pamuğu gibi atıyor..."[13]

Bunun içindir ki, "Irak'taki savaş, propaganda, manipülasyon, dezenformasyon gibi terimlere ilişkin tartışmaları yeniden gündemin üst sıralarına taşıdı..."[14]

Örneğin, "Savaş sırasında gazeteci ya da emekli sembolik seçkinler dolgu malzemesi olarak programlarda yerlerini aldılar, standart soruları yanıtladılar. Ama Bush ya da Blair'in konuşmalarında içini boşalttıkları kavramları tartışan kimse yoktu..."[15]

Öte yandan Murat Belge'nin dahi, "BBC de şovenizm yapıyor, yalan söylüyor, yönlendiriyor, çarpıtıyor"[16] dediği "İngiltere'nin dünya çapındaki yayın kuruluşu BBC'nin Genel Yayın Yönetmeni Greg Dyke bile, Irak savaşın başlangıcından bu yana yaptığı ilk açıklamasında, Amerikan televizyon ve radyo kanallarına savaş yanlısı yayınları nedeniyle ateş püskürdü..."[17]

SAVAŞ(ÇI) MEDYASI

"Bila diz hebin şevereş gelek in".[18]

Burada durup, Edward Said'in, "Ayrımcılığa ve 'öteki'nin aşağılanmasına, boyun eğdirilmesine dayanan bir bilgi sistemi, hümanizmle taban tabana zıt değil midir"[19] sözünün altını çizerek; son

---

[13] Orhan Erinç, "'Akıllı Bomba' ve 'Akılsız Medya'", Cumhuriyet, 27 Mart 2003, s.7.
[14] Yasemin İnceoğlu, "Savaşta Medya Cephesi", Radikal, 23 Nisan 2003, s.9.
[15] Nazan Özcan, "Savaşa Karşı Tarafsız Olunmaz", Radikal İki, 6 Nisan 2003, s.4.
[16] Murat Belge, "BBC", Radikal, 19 Nisan 2003, s.9.
[17] "BBC Bile İsyan Etti!", Evrensel, 1 Mayıs 2003, s.15.
[18] "Hırsızlar olduktan sonra, karanlık geceler çok olur" (Kürt Atasözü).
[19] Edward Said, "İçimde Kalabalıklar Gizli", PostExpress, 19 Mayıs-15 Haziran, s.62.

Irak savaşındaki 'İliştirilmiş Gazetecilik Şahikası'na[20] özenle dikkat çekerek ekleyelim: "Amerika'da yayın yapan Fox TV ile İngiltere'nin Sky televizyonu, Irak savaşında ABD için çalışırken, Türkiye'de de medya, savaş yanlısı tutumundan taviz vermiyordu..."[21]

Ve tam da o günlerde savaş(çı) medyası[22] ilişkin olarak Ali Bayramoğlu şunları diyordu: "Bizde 'utanmazlık diz boyu'...

Savaş karşıtı gösterilerin ve dalganın yok sayıldığı, basında tek satır yer bulamadığı tek ülke, burası.

Her şeyin, ideolojilerin, aydınların, gazetecilerin en sığlarının barındığı ve yeşerdiği bu topraklarda 'savaşkan sefil ruh' akıl almaz boyutlara ulaşmış durumda.

Ülkenin en saygın televizyonlarında emekli paşalara, 'asker ruhlu gazeteciler'e ABD saldırısını yorumlatıyoruz...

Akıllı akılsız herkesin elinde bir harita ve bir sopa tutuşturarak 'askeri' ahkâm kestiriyoruz...

Harekâtın kurmay başkanlarıymış gibi konuşan, gerinen gazetecileri ve uzmanları izliyoruz...

Savaşı, atılan ve atılacak bombalara, inecek helikopterlere indirgiyoruz...

Biz programları bile askerileştiriyoruz...

Gazetelerde manşetler ve yazılar 'ah, vah'larla ve öfkeyle dolu. Neden bu savaşa daha önceden ve daha aktif katılamadığınızı

---

[20] "Amerikan Fox Televizyonu çalışanı ve Irak saldırısının iliştirilmiş gazetecisi Benjamin James Johnson, Irak'tan çaldığı sanat eserleriyle yakalandı" ("İliştirilmiş Yağmacı!", Evrensel, 25 Nisan 2003, s.13).

[21] "Medya Savaştan Taraf", Yeniden Özgür Gündem, 21 Mart 2003, s.10.

[22] Bkz. Özcan Sapan, "İdeoloji, Medya, Hegemonya ve Irak Savaşı", Humanite Dergisi, No:2, Haziran 2003, s.63-82; Ertuğrul Mavioğlu, "Savaş ve Medya", Özgür Düşün, Mayıs-Haziran 2003, s.10-13; "Savaş Medyası Tartışıldı", Evrensel, 25 Mayıs 2003, s.15; "Ayaklanma Ertesinde Bolivya Medyasının Vandalizmi", Sosyalist Barikat Dergisi, No: 12, Nisan 2003, s.54-56; Ali Kargılı, "Savaş, Medya ve İşbirlikçileri", Gelecek Dergisi, No:9, Mayıs 2003, s.24-25; T. Özgüven-B. Tutar, "Medya Silahları Çekti", Yeni Şafak, 21 Mart 2003, s.12; Aysun Sadıkoğlu, "Savaş Medyası", Kaldıraç Dergisi, No:36, Nisan 2003, s.37-38; "Savaşın Gerçekleri ve Medyanın Yalanları", Kızıl Bayrak, 22 Şubat 2003, s.15; Sevgi Özel, "Savaşın Dili", Cumhuriyet, 18 Nisan 2003, s.17; Oral Çalışlar, "Savaş Gazeteciliği mi, Savaşçı Gazetecilik mi?", Cumhuriyet, 26 Mart 2003, s.4; Oray Eğin, "Medya Çalışanlarını Savaşa Yollanıyor", Radikal İki, 23 Mart 2003, s.4.

sorguluyorlar ve önüne gelenden hesap soruyorlar. Tepinmeleri, 'parayı da kaçırdık, savaşa da tam katılamadık, gelişmelerden pay da alamayacağız' diye... (...)

Utanmazlıkları diz boyu...

Onlar savaş yandaşlığını bile, olabilecek en alt düzeye, üç beş dolara indirdiler.

20 Mart 2003 tarihli gazetelerin manşetleri şöyleydi:

Üçte sıfır (Milliyet), Pazarlık fiyaskosu (Hürriyet), Havada bulut parayı unut (Radikal), Bana onun kellesini getirin (Sabah)...

Onlar savaşı, insanı, siyaseti böyle anlıyorlar...[23]

Evet, ortada bir utanç var, bir taciz var, bir kirlilik var...

Bu ülkede yaşayan milyonlarca insan gibi sabah gazeteleri okurken bunu iliklerimde hissediyorum..."[24]

Savaş(çı) medyası hakkında "Olayların sadece Amerikan tarafını görmenin, yalan söylemekle eşdeğer olduğunu söyleyen medya eleştirmeni Ahmet Tezcan, Türkiye'deki hâkim medyanın yayın tutumu için şu nitelemeyi kullanıyor: 'İğrenç bir yayın çizgisi'. Ayrıca da Tezcan, ABD'nin ayırdığı özel bir bütçeden bazı basın kuruluşlarının yararlandığını dile getirerek, yapılan yanlı yayınların nedeninin bu bütçeden pay kapmak olduğuna işaret ediyor..."[25]

İMPARATORUN TEKELCİ MEDYASI

"Emperyalizm her yere,
özgürlük değil, ama egemenlik eğilimi götüren
mali sermayenin ve tekellerin çağıdır".[26]

Savaş(cı) medyası, aynı zamanda tekelci-kapitalistlerindir; sömürgeci ve emperyalisttir... Ve nihayet dünya gericiliği için kilit önemdedir...

"ABD'de medya tekelleşmesi gerçekten inanılmaz boyutlara varmıştır. Televizyon yayıncılığı alanında üç dev televizyon impa-

---

[23] "Savaştan daha rezil, daha feci, daha tahripkâr, daha nefret edilesi bir şey yoktur. Ve bir kere savaş ilân edildi mi, bütün devlet işleri bir azınlığın iştahının insafına kalır" (Erasmus).
[24] Ali Bayramoğlu, "Utanç Dünyası", Yeni Şafak, 21 Mart 2003, s.4.
[25] "Egemen Medya Gazetecilik Yapmıyor", Evrensel, 14 Nisan 2003, s.2.
[26] V.İ. Lenin.

ratorluğu NBC, ABC ve CBS, bu üç devin ardından da CNN ve Fox TV öne çıkıyor".[27]

"Bugün Amerika'daki dev şirketlerin hemen hepsinin televizyon kanalı var. Amerika'da 6 büyük şirket, ülkedeki medyanın kontrolünü elinde tutuyor. AOL-Time Warner CNN, TBS ve WB'a, Viacom, MTV, CBS ile UPN'e, General Electric NBC ve CNBC'ye, Disney ABC'ye, News Corporation Fox ve Fox News Channel'a, Vivendi International ise Canal+ ve USA Networks Inc.'e (%43 oranında) sahip. (...)

Medya tekellerinin sahip oldukları, yalnızca televizyon kanalları ile sınırlı değil. Bugün Amerika'nın en büyük medya ortaklığı AOL Time Warner'ı ele alırsak, bu şapka altında toplanan şirketler sıralanmakla bitecek gibi değil: Ülkenin en büyük internet servis sağlayıcısı AOL, en büyük kablolu TV şirketi HBO (Amerika'da 7, uluslararası alanda 6 kanal), CNN (dünya çapında 10 kanal), TBS televizyon kanalı, Time Warner Communications telefon servisi, NY1 (New York'un en çok izlenen yerel haber kanalı), WB Televizyon kanalı, Comedy Central (TV kanalı), The Warner Channel (Latin Amerika, Asya-Pasifik, Avustralya ve Almanya'ya yönelik yayını ayrı ayrı yapan TV kanalı) en büyük müzik şirketlerinden Warner Music, Time, Life, Fortune, People dergileri başta olmak üzere Amerika ve İngiltere'de yüzlerce dergi, 12 ülkeye yayılmış bulunan Warner Bros. Sinemaları, The Atlantic Music Group, Elektra Music Group ve daha niceleri... Bir şirket, iletişim alanında bu derece söz sahibi olduğunda neler olur?"[28]

Bunlara eklenmesi gereken iki şey var; ilki Rupert Murdoch'un medya alanındaki yatırımının değeri 42 milyar dolar civarındadır![29]

İkincisi de; "ABD'de medya sektörüne hâkim olan tekelleşme eğilimi, Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın oğlu Michael Powell'ın

---

[27] İsmail Kaplan, "ABD'nin Kamuoyu Oluşturma Gücü", Evrensel Kültür, No:137, Mayıs 2003, s.17.

[28] Zülal Kalkandelen, "Özgürlükler Ülkesinden Bir Medya Hikâyesi", Cumhuriyet, 8 Haziran 2003, s.10.

[29] "GM'in TV'si 6,6 Milyar Dolara Murdoch'a Geçti", Hürriyet, 11 Nisan 2003, s.10.

ABD'DE MEDYA TEKELLERİ[30]	
1. General Electric Şirketi	Hepimizin evlerimizde ve iş yerlerimizde kullandığımız elektrik ampullerinden tanıdığı General Electric şirketi, nükleer santral, askeri ve sivil uçak yapımı alanlarında büyük yatırımları olan bir gruptur. Bu grup, medya alanında da büyük bir güçtür. ABD'deki üç dev televizyon imparatorluğunun şu sıralarda birincisi olan NBC televizyon şebekesi, General Electric şirketinin bir koludur. Hatırlayacağınız gibi, NBC, Irak televizyonuna demeç verdiği gerekçesiyle Bağdat muhabiri Peter Arnett'i işten kovmuştu. General Electric Şirketi, Dow Jones Şirketiyle ortaklaşa, ekonomi haberleri ağırlıklı CNBC şebekesinin sahibi olduğu gibi, dünyanın en büyük bilgisayar yazılım şirketi Microsoft'la ortaklaşa MSNBC kablolu haber kanalı ve internet haber sitesinin de sahibidir.
2. Viacom Şirketi	Viacom, ABD'nin ikinci dev televizyon imparatorluğu olan CBS televizyon şebekesinin sahibidir. Bu medya şirketi, ünlü müzik kanalı MTV'nin de sahibidir. Hollywood'un önde gelen film yapım ve dağıtım şirketlerinden Paramount Pictures, Viacom'a aittir. Ünlü yayınevi Simon&Schuster, The Free Press, Pocket Books, Scribner de bu grubun içinde yer alıyor. Video, DVD ve video oyunları alanının önde gelen şirketi Blockbuster de Viacom'a bağlı bir şirkettir. Viacom'un radyo birimi Infinity Broadcasting 185 radyo istasyonuna sahiptir. Viacom, Paramount Parks adlı yan şirketi aracılığıyla temalı eğlence parkları alanında da başa oynamaktadır.
3. Walt Disney Şirketi	ABD'nin üçüncü dev televizyon imparatorluğu olan ABC televizyon şebekesi, Walt Disney şirketinin bir koludur. Walt Disney grubu, Hollywood'un önde gelen yapımcılarından Hollywood Pictures, Miramax Films ve Touchstone Pictures'ın sahibi olarak sinema alanında da büyük bir tekeldir.
4. News Şirketi	ABD'nin dört numaralı televizyon şebekesi Fox TV, George Bush'un ve Tony Blair'in en büyük destekçisi, aşırı sağcı medya patronu Rupert Murdoch'a ait News Corporation grubunun bir koludur. Sinemacılığın büyüklerinden Twentieth Century Fox da News Şirketi'ne aittir. Ünlü HarperCollins yayınevi ile bu yayınevinin İncil ve Hıristiyanlık kitapları yayınında uzman kolu Zondervan da bu grubun içinde yer alıyor. Los Angeles Dodgers beyzbol takımı, News Şirketi'nin elinde bulunuyor. İngiltere'deki Sky TV de şirkete aittir.
5. AOLtime Warner Şirketler Grubu	Bu grup, en büyük internet şirketi America Online, en büyük dergi yayıncısı Time, büyük sinema ve film şirketleri Warner Bros, New Line Cinema, sinema filmleri göstermekte uzmanlaşmış paralı televizyon kanalı Home Box Office ile Time Warner Telecom gibi iletişim şirketlerinden oluşan bir tekeller tekelidir. Grubun kitap yayıncılığı alanındaki kolları Little, Brown and Company yayınevi ve Warner Books yayınevidir. ABD'nin beş numaralı televizyon şebekesi CNN haber televizyonu, AOLTime Warner grubunun bir koludur. Atlantic, Elektra, Rhino, Warner Bros Entertainment, Warner Music International ve World Entertainment adlı plak şirketlerini bünyesinde toplayan Warner Music Group, AOLTime Warner'in en değerli parçalarından birini oluşturuyor. AOLTime Warner, dergi yayıncılığı alanında başta bir numaralı haftalık haber dergisi Time olmak üzere 140 dergi çıkarıyor.
6. Gannett Şirketi	Gannett Co., Inc. tiraj açısından ABD'nin bir numaralı günlük gazete grubudur. Gannett Şirketi, başta ABD'nin en yüksek tirajlı (2,2 milyon) gazetesi USA Today olmak üzere 94 günlük gazete çıkarıyor. Şirkete bağlı Army Times Publishing Company, ABD silahlı kuvvetleri mensuplarına yönelik yayın yapıyor ve toplam tirajı 360 bine ulaşan gazete ve dergilerden oluşuyor. Gannett, ayrıca 22 televizyon istasyonu işletiyor. Şirketin, İngiltere'deki kolu olan Newsquest Medya Grubu, toplam tirajı 735 bine ulaşan 17 yerel günlük gazete çıkarıyor.

[30] Muhsin Salihoğlu, "ABD, Medya ve Üniversite Sistemi", Ürün Dergisi, No: 13, Mayıs-Haziran 2003, s.9-13.

7. Tribune Şirketi	Tribüne Company, 2000 yılında Times Mirror grubunu satın aldı ve Gannett'in ardından ikinci büyük gazete yayıncısı oldu. Şirketin, Los Angeles Times ve Chicago Tribüne dahil 12 günlük gazetesi var. Şirket ayrıca 20 televizyon istasyonu ile 4 radyo istasyonuna sahiptir. Büyük ortağı AOLTime Warner olan WB televizyon şebekesinin %22 hissesi Tribune Şirketi'nin elindedir.
8. Advance Publications, Inc. Şirketi	Dergi yayıncılığı alanında AOLTime Warner'dan sonra iki numaradır. American City Business Journals başlığı altında 41 iş dünyası dergisinin yanı sıra Vogue, Vanity Fair, Allure gibi ünlü dergilerin sahibidir. Advance Publications, Inc. şirketi, ayrıca, 25 günlük gazete yayınlamaktadır.
9. Knight Ridder, Inc. Şirketi	Detroit Free Press, The Philadelphia Inquirer ve The Miami Herald da içinde olmak üzere 31'i günlük olmak üzere 53 gazete yayınlamaktadır. Gazetelerin hafta içi günlük toplam tirajı 8 milyon, Pazar günkü tirajı 12 milyondur.
10. Cox Enterprises, Inc. Şirketi:	17 günlük, 25 haftalık gazete yayınlamaktadır ve 15 televizyon istasyonuna sahiptir. ABD'nin dördüncü büyük kablolu televizyon şirketini de elinde tutmaktadır.
11. Hearst Şirketi	Hearst Corporation grubu, 12 günlük, 14 haftalık gazete ve Cosmopolitan ve Esquire dahil 15 dergi yayınlıyor. Şirketin, ayrıca 27 televizyon istasyonu ile 2 radyo istasyonu vardır.
12. New York Times Şirketi	ABD'nin en etkili ve 'prestijli' günlük gazetelerinden The New York Times'ı ve uluslararası alana hitap eden günlük International Herald Tribune gazetesini yayınlamaktadır.
13. Washington Post Şirketi	En etkili ve 'prestijli' günlük gazetelerden The Washington Post'un yayıncısıdır. Ayrıca, ABD'nin iki numaralı haber dergisi Newsweek'i çıkarmaktadır.
14. Dow Jones Şirketi	1,8 milyon tirajlı, etkili ve 'prestijli' günlük The Wall Street Journal gazetesinin yayıncısıdır. Dünya borsalarının barometresi Dow Jones Endeksleri'nin de hazırlayıcısıdır. En büyük hissedarı General Electric Şirketi olan CNBC televizyon şebekesine ortaktır. Ayrıca yerel nitelikte 14 günlük, 12 haftalık gazetenin sahibidir.
15. McGraw-Hill Companies, Inc. Grubu	Etkili ve 'prestijli' Business Week dergisinin yayıncısı, Standard& Poor's derecelendirme kuruluşunun sahibi ve ayrıca ders kitapları alanının bir numaralı ismidir.
16. The Reader's Digest Association.	25 dilde 100 milyon okura ulaşan Reader's Digest dergisinin yayıncısıdır.
17. The E. W. Scripps Şirketi	The E.W. Scripps Company, toplam tirajı bir buçuk milyona ulaşan 21 günlük gazete, 10 televizyon istasyonu, 165 milyon abonesi olan 4 kablolu ve uydu televizyon kanalı ve 70 milyon aboneye ulaşan evden elektronik alışveriş şebekesine sahiptir.
18. Mort Zuckerman Grubu	ABD'nin üç numaralı haber dergisi, etkili ve 'prestijli' LIS News & World Report'un yayıncısıdır. Ayrıca New York Daily News adlı günlük gazeteyi de çıkarıyor. Mort Zuckerman, aynı zamanda, sahip olduğu arsaları ve binalarıyla gayrimenkul alanının en önde gelen isimlerindendir.
19. Baba Oğul Ralph ve Brian Roberts'in Comcast Şirketi	21.4 milyon abonesi olan kablolu televizyon şebekesinin, evden elektronik alışveriş şebekesi QVC'nin ve E. Entertainment Televizyonunun sahibidir. Ticaretle televizyonculuğu birleştiren Comcast, son yıllarda Westinghouse kablolu TV, Storer kablolu TV ve AT&T Broadband kablolu TV şirketlerini satın alarak sağladığı hızlı büyümesiyle dikkati çekiyor. Philadelphia Flyers hokey takımının ve 76ers basketbol takımının da sahibidir.
20. The McClatchy Şirketi	Başta Minneapolis'te çıkan The Star Tribüne olmak üzere toplam tirajı bir buçuk milyona ulaşan 11 günlük ve 13 haftalık gazeteye sahiptir.

girişimleriyle hız kazandı.[31] Oğul Powell'ın başkanlığındaki Federal İletişim Komisyonu (FCC) bir tek medya şirketinin bir kentte gazete, televizyon ve radyo kanallarından oluşan bir kombinasyona ve nüfusun %45'ine hitap eden bir televizyon kanalına sahip olmasını öngören yeni düzenleme üzerinde çalışıyor".[32] Amerikan Federal İletişim Komisyonu'nunca medya sahibi olma konusunda önerilen değişikliğe göre, tek bir şirket, Amerikan halkının %45'ine hitap eden bir televizyon kanalına sahip olabilecek. Daha önce bu kural, halkın %35'ine hitap etmekle sınırlanmıştı.[33]

Bu iki notun ardından imparatorun tekelci medyası hakkında, Karl Marx'ın, "Eğer para dünyaya, bir yanağında doğuştan kan lekesiyle geliyorsa, sermaye tepeden tırnağa her gözeneğinden kan ve pislik damlayarak geliyor" uyarısından hareketle şunları da anımsatmadan geçmeyelim: i) "İmparatorluk'tan geçinenin ölümü de İmparatorluk'tan olur!"[34] ii) "İmparatorluklar dünyayı fethetmekte ne kadar başarılı olurlarsa, kendi toplumlarını dejenere etmekte, çökertmekte de o kadar başarılı olmaktadırlar".[35]

SANSÜRLENEN, SUSTURULAN MEDYA

"Kaybedecek bir şeyi olmayan insandan korkulur".[36]

İmparatorun tekelci savaş(çı) medyası, neon reklâm[37] lambalarının 'ışıltısı' ardında devasa bir karanlıktır; acımasız (ve elbette amansız) bir despotluktur; sansürdür; kırımdır...

---

[31] Bkz. "Birleşmenin Önü Açıldı: ABD Medyası 'Dev'leşiyor", Hürriyet, 4 Haziran 2003, s.12; "Medyaya Tekelleşme İzni", Cumhuriyet, 4 Haziran 2003, s.10; Eric Klinenberg, "Yeni Medya Monopolleri", Le Monde Diplomatique-Türkiye, 15 Nisan-15 Mayıs 2003, s.56-59; E. Katırcıoğlu, "Amerikan Medyasının Yeni Kuralları", Radikal, 7 Haziran 2003, s.13; B. Demiryol, "CNN'den Büyüklere Masallar", Cumhuriyet, 23 Mart 2003, s.9; "Benim Cici Silahım: Gazetem ve Televizyonum", Odak Dergisi, 9 Nisan 2003, s.12-14; R. Duran, "CNN Bu Kez Başaramadı", Siyasi Gazete, Nisan-Mayıs 2003, s.29.

[32] "ABD'de Medya Tekelleşme Yolunda", Radikal, 14 Mayıs 2003, s.11.

[33] "ABD Medyası Tekelleşmeye Doğru", Cumhuriyet, 14 Nisan 2003, s.6.

[34] Ignacio Ramonet, "Yeni Emperyalizm", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:14, 15 Mayıs-15 Haziran 2003, s.3.

[35] Cüneyt Akman, "Roma'yı Yenmek...", Gelecek Dergisi, No:9, Mayıs 2003, s.40.

[36] Goethe.

[37] "Reklâm dünyası vicdanımıza ve libidomuza ulaşmak için çabalıyor" (Z.A., "Reklâmcılarla Yatağa Girmek", Radikal İki, 18 Şubat 2001, s.7).

'Nasıl' mı? 'Örnek' mi? İşte birkaç çarpıcı örnek...[38]

* "ABD askerleri, Bağdat'ta yaşanan gelişmeleri dünyaya duyuran gazetecilerin kaldığı Filistin Oteli'ne ve El Cezire televizyonunun bürosuna saldırı... Saldırıda 3 gazeteci öldü, 4 gazeteci yaralandı..."[39]

* "Irak yerel televizyonlarını kapatan ABD ordusu, yeni kurulan televizyon kanalında yoğun sansür uyguluyor. Kanalda sadece Amerikan propagandası yapılıyor. ABD tarafından desteklenen yeni Irak televizyonu yapımcıları, Amerikalı yetkililerin kendilerine sansür uygulamasından şikâyetçi. Yeniden yayına başlayan Irak televizyonunun, bir dizi baskıyla karşı karşıya kaldığı bildirildi.

ABD askerlerinin Irak'ı işgal etmesinden bu yana yerel televizyonların hepsi kapatıldı. Irak medya ağı, ABD'nin kısıtlamaları nedeniyle yarım saatlik canlı haber programı planını ertelemek zorunda kaldı. Elektriğe sahip olan 'şanslı' Iraklılar, bundan böyle televizyon ekranlarında sadece Irak bayrağı görüntüsü eşliğinde çalınan ulusal marşı ve Jay Garner'in üç dakikalık konuşmasını dinleyebilecek. Yeni televizyonda Kur'an'dan ayetler okunmasına dahi izin verilmedi..."[40]

* "Filistinlilerin evlerinin yıkılmasını görüntüleyen İngiliz bir gazeteci James Miller, İsrail kurşunuyla öldü. İsrail tankı, beyaz bayrağa karşın ateş açmış..."[41]

* "İtalya'nın en yüksek tirajlı merkez sağ görüşlü gazetesi Corriere della Sera'nın genel yayın yönetmeni Ferruccio De Bortoli'nin istifasının yankıları sürüyor. İstifanın arkasında Başbakan Silvio Berlusconi'nin olduğu iddiaları başta gazeteciler olmak üzere basın özgürlüğünü savunanları harekete geçirdi. Fiat, Pirelli, Telecom Italia gibi endüstri devlerinin kontrolündeki Rizzoli Corriere della Sera

---

[38] Bkz. "ABD, Gazetecileri Kasten Vurdu", Cumhuriyet, 10 Nisan 2003, s.10; "21 Günde 11 Gazeteci Öldü", Radikal, 9 Nisan 2003, s.11; "Bu Kez Kurban Gazeteciler", Radikal, 9 Nisan 2003, s.11; "Peter Arnett, 'Savaş Başarısız' Dedi Kovuldu", Hürriyet, 1 Nisan 2003, s.16; "Peter Arnett'a İş mi Yok?", Radikal, 2 Nisan 2003, s.2; Erkan Kuray, "Tele-Medya Sistemleri ve İdeolojik Vizyon", Güney Dergisi, No:24, Nisan Mayıs Haziran 2003, s.18-22; "Amerikan Medyası Eleştiremiyor", Yeniden Özgür Gündem, 21 Nisan 2003, s.10; Hasan Pulur, "Savaşın Yalanları...", Milliyet, 10 Nisan 2003, s.3.

[39] "ABD Medyayı Susturuyor", Cumhuriyet, 9 Nisan 2003, s.11.

[40] "Bu da ABD'nin Basın Özgürlüğü", Evrensel, 17 Mayıs 2003, s.11.

[41] "Yıkım ve Ateş Hattı", Radikal, 4 Mayıs 2003, s.10.

grubuna bağlı olan 700 bin tirajlı gazete hükümeti eleştirel tavrıyla biliniyordu. Gazete Irak savaşına da karşı çıkmıştı..."[42]

* 'Özgürlük Evi' (Freedom House) adlı kuruluş, basın özgürlüğünün 2002 yılında dünyada, siyasi ve silahlı çatışmalar ile hükümetlerin uygulamaya koyduğu yeni kısıtlamalar nedeniyle zarar gördüğünü açıkladı.[43] "2002 yılı, basın özgürlüğü açısından pek kötü bir yıl oldu. Gazeteciler 1420 saldırıyla karşılaştılar. 2001 yılına göre tutuklanan, zindana atılan gazeteci sayısı %40 arttı. Yıl boyunca 692 gazeteci hapishanenin tadına baktı. 25 gazeteci öldürüldü. Bu rakamlar 2002 yılının rakamları. ABD'nin Irak saldırısında basının uğradığı kayıplar bu rakamlara dahil değil. 2003'te mesleğini yaparken öldürülen gazeteci sayısı, 2002 yılının sayılarını katlıyor. 2003 yılının ilk dört ayının bilânçosu 17 gazetecidir..."[44]

VE EN HAKİKİ AMERİKALI: TÜRK(İYE) MEDYASI

"Aptalların tek tesellisi
dünya üzerinde kendilerine benzeyen
çok insan olmasıdır".[45]

En hakiki Amerikalı olma 'şanına' sonuna dek 'layık' olan Türk-(iye) medyası; savaş(çı) medyası olması yanında; apoletli medya olma özelliklerine de haizdir; yani resmi ideolojinin 'Andıç'larından malûldür... Ve nihayet, kriminaldir, hortumcudur, anomiktir...[46]

---

[42] "Bortoli'nin 'İstifasına' Tepkiler: İtalyan Basını Ayakta", Cumhuriyet, 4 Haziran 2003, s.10.

[43] "Freedom House'nin Raporu: Basın Özgürlüğü Dünyada Azalıyor", Cumhuriyet, 2 Mayıs 2003, s.19.

[44] Güray Öz, "İletişim Sınırsız, Basın Sınırlı!", Cumhuriyet, 7 Mayıs 2003, s.6.

[45] Mark Twain... Ayrıca aptallık bap'ında anımsatmadan geçmeyelim: "Aptal insanlarda en azından iki şey doğru çalışır: Ağız ve mide" (Mark Twain). "Çok güzel giyinmiş aptallar olduğu gibi, allanıp pullanmış aptallıklar da vardır!" (Sebastien-Roch Chamfort). "Zaman zaman tüm insanların yüzünün, birbirinden pek az farklı olduğu duygusuna kapılıyorum" (Giacometti).

[46] Bkz. R. Duran, "Apoletli Türk Medyası, Artık Hakiki Amerikalı", Y. Özgür Gündem, 17 Nisan 2003, s.10; "Aydın Doğan'ın Hedefi Medyada Tek Güç Olmak", Y. Özgür Gündem, 10 Mayıs 2003, s.10; Emin Çölaşan, "Gazete Satışları", Hürriyet, 31 Ocak 2001, s.5; Y. Baydar, "Başlıktaki Haksızlık", Milliyet, 15 Ocak 2001, s.19; "Sezer: Medya-Devlet Ticareti Demokraside Yozlaşma Getirir", Cumhuriyet, 21 Şubat 2003, s.6.

Öncelikle resmi ideolojinin 'Andıç'ıyla başlayıp, sözü öncelikle 'Kürtler' hakkında da bir kitap yazan Hasan Cemal'e bırakalım: "Bazı olaylarda basının kayıtsızlığı beni çok rahatsız etti. Büyük tepki duyduğum olaylardan biri de 28 Şubat sürecinde yaşanan 'Andıç' olayıdır. Ne yazık ki, ben de tepkimi olayın yaşandığı tarihte açıkça belirtemedim. Tepkimi ancak altı-yedi aylık gecikmeyle verdim. Acaba tepkimi anında verseydim o yazım yayımlanır mıydı, bu bir soru işareti. Oysa yapılanın dezenformasyon olduğunu biliyorduk. Şemdin Sakık'ın ifadesine dayanılarak Mehmet Ali Birand ile Cengiz Çandar'ın PKK'dan para aldıkları ileri sürülmüştü. Ben onların böyle bir suçlamayı hak etmediğini biliyordum. Zaten Sakık sonradan böyle bir şey söylemedim dedi. 'Andıç' denilen belgenin varlığı da çok sonra ortaya çıktı. (...)

Böyle bir özeleştiri yapmanın zamanı geldi geçiyor. Bizim mesleğimizin bazı kuralları var ve geçmiş dönemde bu kurallar görmezden gelindi. Bugün de bu devam ediyor. Oysa televizyonu ve yazılı basınıyla 'medya', bir sivil toplum kuruluşudur. Bu sivil toplum kuruluşu görevini tam yapmıyor. Kırık not almaya devam ediyor. Çünkü medya büyüklerinin iş ve siyaset dünyasıyla bir iç içeliği var. Hem gazete sahipleri, hem gazete yöneticileri, hem gazete yazarları açısından böyle bir iç içelik var. Bu iç içelilikte mesleğin kuralları yer yer kayboluyor..."[47]

Hasan Cemal'in 'itirafları', yoruma gerek bırakmayacak kadar açık ve net...

Medyanın Toplam Reklâm Gelirleri (2001)[48]	
DOĞAN YATIRIM HOLDİNG	Yüzde 39
SABAH GRUBU	Yüzde 19
ÇUKUROVA GRUBU	Yüzde 9
UZAN GRUBU	Yüzde 6
İHLÂS GRUBU	Yüzde 5
DOĞUŞ GRUBU	Yüzde 3
AKSOY GRUBU	Yüzde 2
DİĞERLERİ	Yüzde 17

[47] Hasan Cemal, "Basın General Emri Dinlememeli", Radikal, 26 Mayıs 2003, s.6.
[48] Metin Münir, "Sabah, Hürriyet ve Diğerleri", Sabah, 18 Ocak 2002, s.9.

TV'lerin Reklâm Geliri (Milyar Lira)[49]				
KANAL	Reklâm Geliri (2002)	Ödediği Vergi (2002)	Reklâm Geliri (2001)	Ödediği Vergi (2001)
Kanal D	117.203	12.306	67.071	7.042
ATV	108.384	11.380	51.400	5.712
Show TV	81.221	8.528	53.248	5.591
NTV	32.005	3.360	10.436	1.095
Star	23.090	2.424	13.728	1.441
CNN Türk	18.663	1.959	11.788	1.237
TGRT	12.258	1.287	8.241	865
TRT	7.218	757	15.534	1.631
Kanal-7	4.700	493	2.198	230
STV	3.698	388	2.385	250
Star 2 TV(Kral)	2.823	296	1.101	115
Cine 5	2.754	289	2.013	211
Flash TV	2.453	257	360	37
Kanal 6	1.238	130	1.259	132
BRT	439	46	2.230	234
Meltem TV	328	34	302	31
TOPLAM	418.483	43.940	246.301	25.861

Ve gelelim şu kriminallik, hortumculuk vd. meselesine...

En hakiki Amerikalı Türk(iye) medyasını amiral gemisi Hürriyet gazetesi diyor ki; "Sabah Gazetesi'nin Genel Yayın Müdürü Ergun Babahan, 14 Mart 2003 tarihli yazısına şu cümleyle giriyor: 'Medya patronlarının gazetecilik dışı işlere girmesinin sakıncalarını aylardır yazıp duruyorum'. Babahan'ın cahilliği daha yazısının ilk cümlesinden ortaya çıkıyor. Geçmişten beri patronu olan Dinç Bilgin'in Etibank'ı devletten alıp, hortumlayıp batırdığını, devlete 1,2 milyar dolar borç taktığını unutuyor.

Yeni patronu Turgay Ciner'in, geçmişte neler çevirdiğini, basın dışı hangi işlere karıştığını şöyle bir arşivleri karıştırıp bakmıyor.

Yine Turgay Ciner'in asıl işinin madencilik ve enerji olduğunu, medya dışı alanlarda çok sayıda şirketi olduğunu hiç dikkate almıyor'.

Kriminal medya patronu olur mu?

Herkes her işi yapamaz. Hiçbir ülkenin Merkez Bankası Başkanı hırsız, Genelkurmay Başkanı korkak olamaz.

Medya da kirli ellere bırakılamaz!

---

[49] "Reklâmın Şampiyonu Yine Kanal D Oldu", Milliyet, 1 Mart 2003, s.8.

Turgay Ciner'in resmi kayıtlara geçen suç sicilini okuyun ve vicdanınızla, aklınızla karar verin: Kriminal medya patronu olur mu?"[50]

"Medya 'kriminal patron'la 'hortumcu'ya bırakılmaz"![51]

Onlar böyle de, 'celep ve koyun tüccarı' Ertuğrul Özkök'ün genel yayın yönetmenliğini yaptığı Aydın Doğan'ın Hürriyet'i (ve diğerleri) farklı mı?

Ve nihayet yığınların sürüleştirilmesinde bir bilinçlerin paketlenmesi ve kontrol mekanizması işlevi üstlenerek; 'anormali normalleştiren' ve Psikiyatr Prof. Dr. Özcan Köknel'in, "TV'deki diziler, insanlarda zihinsel gerilemeye yol açıyor[52] ve ruh sağlığını bozuyor"[53] dediği Türk(iye) medyasının anomik özelliklerine gelince...

"Son yıllarda toplumsal değerlerin, kural ve kontrolün dışında olaylarla sık karşılaşır olduk. Öyle ki, normalin ötesindeki olaylar, insanlar, davranış biçimleri, hem günlük yaşam pratiğinde hem de kitle kültüründe büyük çeşitlilik kazandı. Türkiye toplumunda, özellikle ekonomik krizle birlikte ivme kazanan anomik eğilimler, kitle iletişim araçlarında, özellikle medyada kendine yer bulmakta gecikmedi.

Oysa toplumsal planda anomik olan rahatsız eder, ondan kaçınılır. 'İtiraflar' başlığı altında kategorize edilebilecek programlar, hemen her kanalda, söyleşi, tartışma, suçun teşhiri biçimlerinde yüksek seyredilirlik oranı kazanıyor, anomik olanın giderek normalleştiğini görüyoruz. Çünkü kitleler artık biliyor ki, bu programlarda uç durumlar diye görünen insan hâlleri, aslında 'norm'un maskesini aşağı indiriyor, merkez dışı diye nitelenebilecek ahlâki çöküntü, cinsel taciz, fuhuş, işsizlik, yoksulluk ve yol açtığı tahribat durumları merkez dışılıktan merkeze geliyor.

Kısaca anomik eğilimler, gelir adaletsizliğinin, sosyal çözülmenin, değerler erozyonunun bunca yoğun olduğu dünyada 'normal'i oluş-

---

[50] "'Etikçi' Yayın Müdürü Bir de Patronuna Bak", Hürriyet, 16 Mart 2003, s.12.

[51] "Medya 'Kriminal Patron'la 'Hortumcu'ya Bırakılmaz", Hürriyet, 9 Mayıs 2003, s.11. Ayrıca bkz. "Medyanın Yavuz Hırsızı" Hürriyet 28 Nisan 2003, s.9.

[52] "Çocukları ailelerden çok ekran eğitiyor. Uzman uyarısı: Şiddet görüntüleri saldırganlığa yol açıyor. Çocuğu televizyonla baş başa bırakmayın" ("Ekranla Bir Başına", Radikal, 22 Haziran 2003, s.22).

[53] Özlem Güvemli vd., "Düşler Dünyasına Hapsolduk", Cumhuriyet, 18 Mayıs 2003, s.9.

turuyor. Egemen sistemin adaletsiz ve dışlayıcı olduğunu düşünen kitleler, sistemin kurbanlarına giderek artan bir hoşgörüyle, anlama çabasıyla bakıyor. Anomi durumu hem kavramsal içeriğini kaybetti, hem de toplumsal korku ve kaygıyı artırdı. Olabilecek olanın 'normal' olduğu, hiç düşünülmeyenin herkesin başına gelebileceği bir koşullar ağının korkusu. Çünkü ahlâk, kamusal alanı terk etti artık. Erdem alanı olsa olsa ötede kalmaya çalışan, içe, özel alana kaldı. (...)

Kitle iletişim araçları, ürettikleri programların insanların gerçek ihtiyaç ve arzularına seslenme gereğinden yola çıkarak, bu iki ihtiyaca cevap vereceklerdir elbet. Sosyal dokunun bozulmuşluğunun sonuçlarını örnekleyen insan hâlleri, 'İtiraflar'da sergilenirken, erdem alanını, büyük ölçüde kamusal alandan kopartıp; eve-aileye, özel alana havale etmek gerekir".[54]

ALTERNATİF MEDYA: İKİ NOT

"Mücadeleden kaçanlar,
mücadele edenlerden daha çok yara alırlar".[55]

'İyi de bunlar karşısında ne yapılabilir' mi?

Hiçbir şeyin kolay olmadığını bir an dahi unutmayıp, göz ardı etmeden; 'HAYIR' denilebilir...[56] Hem de Meksika Dağlarından İsyancı Komutan Yardımcısı Marcos'un, "Bu savaşa 'HAYIR' demek, aynı zamanda korkuya 'HAYIR', pes etmeye 'HAYIR', teslim olmaya 'HAYIR', unutmaya 'HAYIR' ve insanlığımızı reddetmeye 'HAYIR' demek olacak. Bu insanlık için ve neo-liberalizme bir 'HAYIR'. Umuyoruz ki, bu 'HAYIR' sınırları aşar, gümrük kapılarından süzülür, dil ve kültür farklılıklarının üstesinden ve insanlığın dürüst, asil kesimlerini birleştirir. Çünkü öyle reddedişler vardır ki, İnsan olmanın onurunu tasdik eder"[57] kararlılığıyla 'HAYIR' denilebilir...

---

[54] Sezer Ateş Ayvaz, "Anomi Dünyası", Radikal İki, 23 Mart 2003, s.5.
[55] Oscar Wilde.
[56] Bkz. Sema Uludağ, "'Basın' Her Zaman Özgür Olmamalı!", Evrensel, 23 Mayıs 2003, s.15; Pınar Selek, "Basın Etiği ve Demokrasi", Yeniden Özgür Gündem, 21 Nisan 2003, s.12; Erdinç Urku, "Basın Etiği Nerede Kaldı?", Cumhuriyet, 4 Mayıs 2003, s. 10; Haluk Şahin, "Araştırmacı Değil, Soruşturmacı Gazeteci", Radikal, 2 Mayıs 2003, s.6; Okay Gönensin, "Le Monde Diplomatique", Sabah, 25 Şubat 2002, s.6.
[57] Meksika Dağlarından İsyancı Komutan Yardımcısı Marcos.

Sonra, "Azgelişmişliğin temel özelliği belleksiz olmaktır"[58] gerçeğini ıskalamadan 'ASLA UNUTMAMAK'ın gereklilikleri 'verbo volent, scripta manent'[59] diyerek hayata geçirilebilir...

Diz çökmemiş Özgür Gündem deneyi, Datçalı Sinan Kara[60] ya da İmparatorluğun yel değirmenleri (CNN, NBC, ABC, CBS, Fox TV vb.) ve en hakiki postmodern yağdanlıkları (32. Gün) karşısında Don Kişot (El Cezire) anımsanabilir... Bilindiği üzere, "91'deki Körfez Savaşı'nda dünya gelişmeleri CNN'den öğrendi. Bugünkü savaşta ise artık medya organizasyonlarının Batı bağımlılığı ortadan kalktı. Bunda da El Cezire televizyonu çok etkili oldu..."[61]

"Adını Basra Körfezinde bir yarımada olan Katar'ın coğrafi konumundan alan El Cezire (Yarımada) televizyonu, CNN'in tekelini kırdı, Arap dünyasında medya ortamını tamamen değiştirdi. Sihirli bir formülü yok: Habercilik ve gazetecilik yapıyor o kadar..."[62]

Ve Don Kişot'luk yaparken iki şeyi kesinlikle unutmamak gerekiyor:

i) "Gazetecinin, özgürlüğünü savunabilmek için halkın desteğine gereksinimi var. Çünkü o özgürlük aslında gazeteciden çok, halkın hakkı, halkın özgürlüğüdür..."[63] ii) "Kapitalist ideoloji, kendisine karşı başını ezemeyeceği kadar büyüyen her şeyle, onu kabul ederek, içselleştirerek başa çıkar. Böylece içini boşaltır..."[64]

---

[58] Afşar Timuçin, "Geçmişi Olmamak", Agora Dergisi, No:31, Mayıs-Haziran 2003, s.3.
[59] "Sözler uçar, yazı kalır".
[60] "Datçalı gazeteci Sinan Kara, 2002 yılının son 'basın suçlusu' olarak cezaevine konuldu" (Derya Sazak, "Sinan Kara Olayı", Milliyet, 30 Aralık 2002, s.19).
[61] Nurdoğan Rigel, "Batı, Bu Kez Sansürleyemedi", Cumhuriyet, 9 Nisan 2003, s.9.
[62] Ragıp Duran, "Ne CNN ne Arap, Sadece TV", Cumhuriyet Dergi, 13 Nisan 2003, s.8.
[63] Güray Öz, "İletişim Sınırsız, Basın Sınırlı!", Cumhuriyet, 7 Mayıs 2003, s.6.
[64] Metin Solmaz, Türkiye'de Pop Müzik, Pan Yay., 1996, s.13.

EGEMEN MEDYA HAKKINDA -ELEŞTİREL- ANIMSATMALAR...*

TEMEL DEMİRER

Sinan Kara için...[1]
"Korku yalan doğurur".[2]

Neo-liberal küreselleş(tir)me saldırısının en önemli silahlarından biri de medya...

Hayatımıza her gün daha da fazla burnunu sokan "Medya günümüzde yazılı-görsel-işitsel basını tanımlamak için kullanılıyor. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlük'ünde 'Ruh ötesi deneylerinde, ruhlarla insanlar arasında aracılık ettiği söylenen kimse' olarak açıklanan ve Latince 'medium'dan alınmış 'medyum' sözcüğünün çoğulu. Dolayısıyla 'medya', etimotolojik anlamıyla 'Ruh ötesi deneyler'nde, ruhlarla insanlar arasında aracılık ettiği söylenen kimseler' demek oluyor. Günümüz gazeteciliğini tanımlamak için ilk kez kimler, ne zaman ve niçin bu parapsikolojik kavramı kullanma gereksinimi duymuşlar, bilmiyorum. Fakat gün gelmiş, biz de benimseyip kullanmaya başlamışız.

'Medya' sözcüğünü duyduğumuzda, bununla yazılı-görsel-işitsel basının tümünün, genelinin anlatılmak istendiğini anlıyoruz. Ama nedense bu sözcük çoğumuzda renkli, cicili bicili gazeteleri, spikerleri zevzek radyoları, magazin ağırlıklı televizyon kanallarını çağrıştırıyor".[3]

---

* Devrim Tiyatrosu-Tiyatro Ankara-Yeni Kapı-Bilim Kültür Sanat Topluluğu'nun Ankara Eğitim Fakültesi'nde (22 Mart 2005 Ankara) konferans konuşması... Uzun Yürüyüş Dergisi, No:73, Ocak 2006; İnsancıl Dergisi, Şubat 2006; Bakış Gazetesi, No:14, 6 Mart 2006; Demokratik Gündem Gazetesi (Almanya), No:10, Mart-Nisan 2006.

[1] "Sinan Kara, gazeteciliğin bedelini, hakkındaki 30 dolayındaki dava ve hapis cezasıyla ödedi" (İlhan Taşcı, "Gazetecilik Sanık Kürsüsünde", Cumhuriyet, 16 Ekim 2003, s.4).

[2] Dostoyevski.

[3] D. Kavukçuoğlu, 'Gazetecilikten Medyalamacılığa', Cumhuriyet, 16 Haziran 2004 s.17.

Ve de "90'lı yıllar medyanın dünyaya damgasını vurduğu yıllar olurken, toplum yaşamındaki etkileri artarak devam ediyor".[4]

'TELEVİZYON' DEYİNCE (Mİ?)!

"Zevke esir olan değil, hâkim olan mesuttur".[5]

'60 dakikalık yayına 68 dakikalık reklâm' konulan[6] "TV hayatımızın en önemli parçası oldu. Ekran başında her gün dört saat geçiriyoruz".[7]

İnsan(lık)ı; yalan ve eğlence (yanılsaması) ile katleden televizyonun[8] "Müthiş bir magazin matematiği var: Haber takibi yapan ajansların verilerine göre, magazin âleminde taşlar, oynamak ötesi, delirmiş! Özellikle 'Popstar'la birlikte, birçok eski ünlünün 'haber değeri' düşmüş! 2003 Ocak-2004 Ocak haber olma sayıları kıyaslandığında, durum bazıları için düğün, bazıları için cenaze tadında.

'Popstar ile yıldızı kayanlar' ve 'Popstar ile yıldızı parlayanlar' diye iki liste yapmış Eyüboğlu. Bakıyoruz, mesela Petek Dinçöz'de %55'lik bir gerileme (Ocak 2003: 261 haber, Ocak 2004: 117 haber), Kadir İnanır'da %75,8'lik bir erime (Ocak 2003'te 203

---

[4] Okan Cem Çırakoğlu, "Kime İnanmalı?", Radikal İki, 7 Aralık 2003, s.7.

[5] Aritippas.

[6] "Medya Takip Merkezinin araştırmasına göre, 29 Nisan 2004' gecesi yayımlanan ve yayın süresi 60 dakika olan Kurtlar Vadisi dizisinde yer alan reklâmların toplam süresi 68 dakika olarak belirlendi. Bir İstanbul Masalı ve Alacakaranlık ise yaklaşık 65'er dakika reklâm yayınladı", 'Dizi Tiryakisinin Korkulu Rüyası', Cumhuriyet, 3 Haziran 2004 s.20.

[7] "TV'nin Esiri Olduk", Birgün, 24 Ekim 2004, s.20.

[8] Bkz. Ahmet Dağ, "Kriminal Bir Suç Aleti Olarak Televizyon", Umran Dergisi, Mayıs 2004, s.88-91; Eşref Ural, "Bir Küresel Felaket: Televizyon", Berfin-Bahar Dergisi, 10, Mayıs 2004, s.23-24; Refik Zerengil, "Hoşça ve Boşça Vakit Geçirmek", Kızılcık Dergisi, Mart-Nisan 2004, s.90-93; "Kitlelerin Afyonu: Televizyon", Özgür Düşün, Mart 2004, s.13-5; Şenay Aydemir, "Televizyon Hâlleri", Evrensel, 2 Mayıs 2004, s.12; Reha Koyuncu, "TV Üstüne Öğretici Masallar", Eski Dergisi, Nisan 2004, s.25; Hasanali Yıldırım, "Türk'ün Televizyonla İmtihanı", Umran Dergisi, Temmuz 2004, s.79-81; Ç. Dursun, "Popüler Suç Ortaklığı: Televizyon Yarışmaları", Kitle Dergisi, Temmuz 2004, s.11; M. Mutlu, "Televizyonlarda Dizi Kirliliği", Vatan, 12 Temmuz 2004, s.15; E. Kongar, "Ekranda Artık Sadece AKP ve Reklâmlar Var", Cumhuriyet, 16 Eylül 2004, s.16; G. Polat, "Kurtlar Vadi'sinde Türk İşi Şiddet", Birgün, 3 Aralık 2004, s.12; M. Arslan, "Televizyonlardaki Her Üç Haberden 1'i Şiddet İçerikli", Zaman, 29 Kasım 2004, s.2; H. Şahin, "Kanserli Televizyon", Radikal, 4 Mart 2005, s.6; G. Franzen, Reklâmın Marka Değerlerine Etkisi, çev. F. Yalım, MediaCat Yay., 2005.

haberden Ocak 2004'te 49 habere), garibim Nez'de ise %90'lık bir bitiş (150'den küüüt 15'e) görülüyor.

Öbür tarafta Deniz Seki ve bacakları, Ocak 2003'teki 109 haberini, Ocak 2004'te 361'e çıkarmış: %231. Bu da bir şey mi? Gamze Özçelik ve bacakları, 11'den 91'e %727 yol kat etmişler. Fakat en kârlı çıkan, Ercan Saatçi olmuş: Sadece 8 haberden vınnnn 134 adet habere, ki bu da %1.575 ediyor.

İşte böyle; futbolda topa sahip olma oranı, baskette kimin kaç ribaunda çıktığı nasıl açık seçik belli oluyorsa, magazin âlemi de pekâlâ sayıya dökülebiliyor..."[9]

Bir de 'dışarıdan' örnekle devam edelim: "Bir Amerikan televizyon kanalı, 'reyting tutturan' her yarışmacının hayatı boyu lüks içinde yaşayacağı bir şov hazırladı

ABD'de Fox TV kanalında başlayacak bir reality show, katılanlara, yaşamları boyunca çalışmadan, bir tatil beldesinde yaşamayı vaat ediyor. 'Ebedi Cennet' adlı yarışma programının formatı şöyle:

Yarışmacı kadın ve erkekler, yabancı bir ülkede, lüks bir tatil beldesine yerleştirilecekler ve 24 saat kameralarla izlenecekler. Dünyayla bağlantısı kesilecek yarışmacıların akıbetine, programın yapımcıları karar verecek. Eğer yarışmacı, seyirci tarafından sevilir ve programın izlenme oranına katkıda bulunursa, aylarca, yıllarca, hatta program bu kadar sürerse, belki de hayatı boyunca tatil beldesinde bedava yaşayabilecek.

Fox TV'nin Alternatif Programlar Müdürü Mike Darnell de, programın amacını, 'yıllarca sürecek gerçek bir pembe dizi yaratmak' olarak açıkladı. Programın temelinde yatan fikir, Jim Carrey'nin, tüm hayatı pembe dizi olarak yayınlanan bir karakteri canlandırdığı 'The Truman Show' filmine benzetiliyor".[10]

Hayat(lar)ımızın, egemenlerin televizyonlarınca 'Truman Show'a dönüştürüldüğü gidişatta;[11] "Televizyonlarda kısa zamanda

---

[9] Nur Çintay A., "Magazinin Matematiği", Radikal, 20 Şubat 2004, s.2.

[10] "Televizyondaki 'Ebedi Cennet'", Milliyet, 13 Ocak 2004, s.3.

[11] "Bir kültürün ruhunun tükenmesinin iki yolu vardır. Birincisinde kültür bir hapishaneye dönüşürken ikincisinde kültür bir hicve dönüşür" (Neil Postman, Televizyon: Öldüren Eğlence").

para sahibi olmak, silah sahibi olmak, çok iyi giyinmek, lüks otomobiller kullanmak, güzel kadınlarla birlikte olmak gibi modeller yer alıyor. Bu model ise kültürel düzeyi düşük, aynı odada birkaç kişinin yaşamak zorunda kaldığı kalabalık aile yapısı olan, göç etmiş, yoksulluk sınırında, meslek sahibi olmayanların geleceğinde ideal oluşturuyor.

Tüketim ekonomisinin dizginlerini elinde tutan televizyon dünyası, yarışmalar ile dizi filmlerin yardımıyla popüler kimlik oluşturuyor; bu durumdan en çok çocuklar etkileniyor. Uzmanlara göre televizyon dizilerinin bağımlısı hâline gelenlerin çoğunluğunu, sorunlarını çözmekte zorlanan kişiler oluşturuyor.

Çocukların popüler kimlik modellerinin başındaysa pop şarkıcıları ve mafya liderleri geliyor. Dizilerin bağımlısı hâline gelen kişilerde içe kapanma, hayal dünyası içinde yaşama, sorunların varlığını inkâr etme gibi problemler ortaya çıkıyor. Bu kişilerin zamanla çevreyle iletişimi giderek kopuyor..."[12]

"Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Müge Elden'in reklâmların izleyiciler üzerindeki etkisine yönelik araştırmasından ilginç sonuçlar çıktı. Araştırmaya göre çocukların %59'u televizyonu en inanılır kaynak olarak kabul ederken anne ve babaya inanma oranı %17'de kalıyor. Her beş anneden üçü de çocukları nedeniyle eskiden kullandıkları markayı değiştiriyor. Doç. Dr. Elden çalışmasında şu saptamalara yer verdi:

Çocukların %59'u televizyonu en inanılır kaynak olarak kabul ediyor. Anne ve babayı inanılır bulma oranı ise %17. Çocukların televizyonla gereğinden fazla baş başa kalmaları, ebeveynlerin çocukları sakinleştirmek için televizyon izlemelerine göz yummaları, televizyon izlerken çocuklarını denetlememeleri çocukların televizyonun daha fazla etkisinde kalmasına neden oluyor.

ABD'de yapılan bir araştırma 4 yaşındaki çocukların televizyondaki her şeyi gerçek sandıklarını ortaya koymuştur. Çocuklar televizyonda izledikleri programları sonradan, yetişkinlere oranla 3 kat daha fazla anımsıyor.

---

[12] İ. Özbey, "Diziler 'Küçük Mafya Liderleri' Yaratacak!", Cumhuriyet, 4 Mart 2004, s.9.

İngiltere'de yapılan bir araştırma çocukların ve gençlerin 18 yaşına kadar 140 bin televizyon reklâmı izlediklerini ortaya koymuştur. 5-6 yaş grubu çocukların %80'i meyve suyunu markasını söyleyerek istemektedir. Çocuklarıyla alışverişe giden ailelerin %82-sinin tüketim miktarı artıyor..."[13]

"Çok küçük yaşta televizyon izlemek, ileriki yaşlarda konsantrasyon sorununa yol açıyor. Bir-üç yaşında çok televizyon izleyen çocuklar okul çağında dikkat dağınıklığı çekiyor, kafaları çabuk karışıyor!"[14]

Ve nihayet "Çocuk şiddeti televizyondan öğreniyor... ABD'de yapılan bir araştırmaya göre çocuklar lise son sınıfa kadar 20 bin saat televizyon izliyor, 40 bin cinayet olayına tanık oluyorlar..."[15]

"Birmingham Üniversitesi'nden Kevin Browne ve Catherine Hamilton-Giachritsis adlı psikologların The Lancet dergisinde yayımlanan araştırmasında, televizyondaki şiddet görüntülerinden en fazla erkek çocukların etkilendiği belirtildi. Şiddet görüntülerinin çocuklara etkisi üzerine Kuzey Amerika'da yapılan araştırmaların sonuçlarını inceleyen ve bu görüntülerin çocuklar üzerinde bıraktığı, kısa ve uzun vadedeki etkiler konusunda klinik araştırmalar yapan psikologlar, evde kalan çocukların, yaşlarına, gelişim evrelerine ve ruh sağlıklarına uygun olmayan şiddet sahnelerini izlediklerini söyledi..."[16]

Özetin özeti, insan(lık) bilincinin egemenler tarafından paketlendiği medya serüvenin niteliğine ilişkin birkaç veriyi ardı ardına sıralayarak devam edersek...

MEDYA HAKKINDA...

"Bütün gün ne düşünürsek onu yaşarız".[17]

"1897 yılında Le Matin (Sabah) gazetesini satın alan iki işadamı Henry Poidatz ve Maurice Bunau-Varilla, basında devrim yapmaya ve para kazanmaya kararlıydılar. İkisini de başardılar. Yepyeni bir habercilik anlayışıyla yükselişe geçen Le Matin gazetesinin,

---

[13] Bahar Tanrısever, "Çocuk Televizyona Güveniyor", Cumhuriyet, 1 Şubat 2004, s.20.
[14] "'TV Çocukları' Biraz Dağınık", Radikal, 7 Nisan 2004, s.2.
[15] Figen Atalay, "Çocuk Şiddeti Öğreniyor", Cumhuriyet, 14 Şubat 2004, s.20.
[16] "Şiddet de Zehirler", Radikal, 19 Şubat 2005, s.26.
[17] R. Waldo Emerson.

dünyanın her yanında birinci sınıf muhabirleri vardı ve sonradan yazarlığıyla ünlenecek Gaston Leroux, 1904-1905 ihtilal girişimlerini izlemek üzere Rusya'ya gönderilmişti.

Leroux, olağanüstü röportajlar gönderdi gazetesine. Yorumları hiç de iç açıcı değildi: Rusya batıyordu. Ancak Le Matin, tarihin haklı çıkardığı muhabirin röportajlarını yayımlamadı! Çünkü tam o yıllarda, Fransa'da toplam 6 milyar frank değerinde Rus tahvili satılmış ve Rus İmparatorluk hükümeti, topladığı bu parayı Paris Borsası'na yatıracağını açıklamıştı. Fransız Maliye Bakanlığı'nın resmi 'izni' ve büyük bankaların 'inayeti' ile Rus Hazinesi, 'gerçekleri yazmasın' diye Fransız basınını aylık rüşvete bağladı. Rusya ayda 100 bin frank veriyor, Fransız gazeteleri bu parayı aralarında paylaşıyorlardı. Ve tabii habercilikte devrim yaparak 1,6 milyon tiraja ulaşan Le Matin gazetesi, rüşvetin aslan payını alandı!"[18]

Evet, medya böylesi bir güç; ya da egemenlerin Hermes'i...

Bu böyle olunca da, büyük sermaye ile medyanın iç içe geçmesi 'kaçınılmaz' oluyor. Bu da "Tarafsız haber ve yorumların verilmemesine neden oluyor...

Örneğin, Fransa'daki Silah endüstrisinin (uçak) patronu Serge Dassault, Figaro gazetesinin denetimini ele alır almaz redaktörlere şöyle sesleniyor: 'Gazetenin, olabildiği kadar kuruluşlarımızı öne çıkarmasını isterim. Bazı haberlere çok dikkatli yaklaşmak gerekir. Bu, örneğin henüz iş bağlantısı görüşmelerinin sürdüğü durumlarda geçerlidir. Bazı haberler, iyilikten çok kötülük yapabilir. Ülkemizin ticari ve sınaî çıkarlarına zarar verebilir'.

Dassault'nun 'ülkemiz' dediği, kolaylıkla anlaşılacağı üzere, kendi firması, 'Dassault Uçak' endüstrisidir. Tayvan'a hileli uçak satışıyla ilgili bir söyleşiyi de yine firmasını korumak için sansüre tabi tutmuştur. Tıpkı, Cezayir'e 'Rafale' uçaklarının satışıyla ilgili Başkan Chirac'la, Abdülaziz Buteflika arasındaki konuşma haberinin sansüre uğratılması gibi..."[19]

---

[18] Mine G. Kırıkkanat, "Basında Namus", Radikal, 22 Ağustos 2003, s.7.

[19] Hüseyin Baş, "'Reklâma İlişkilendirilmiş Gazetecilik' ve Saf Değiştiren 4. Kuvvet", Cumhuriyet, 11 Şubat 2005, s.9.

Örnekleri daha da çoğaltmak mümkün...

Örnekleri sıralamak yerine şunun altını çizip, özenle vurgulamak gerek: "Medyadan günümüzdeki büyük sermayeye ve iktidarlara bağımlı konumuyla 'gerçeği' beklemek abesle iştigaldir. Haberi çarpıtmanın, maniple etmenin, düpedüz yalandan düzmeceye, abartmadan özetleyerek özünü örtbas etmeye, haber verir gibi görünerek habersizleştirmeye, haber bombardımanı ile insanların kafalarını karıştırarak haberin özünü gözden kaçırmaya, istenildiğinde haberi kesip biçip çarpıtmaya, gözden saklamaya uzanan inanılmaz sayıda 'teknikler' alabildiğine kullanılmaktadır.

I. Ramonet'e göre, 'Aşırı ölçüde 'medyalaştırılan' toplumda insanlar paradoksal olarak habere güvensizlik duymaktadır. Haber alabildiğine geniş alanlara ulaşırken, aynı zamanda, güvenilirliğini de sıfırlamaktadır. Çoğu zaman bu haberler yalanlanır. Spekülasyon ve gösteri gazeteciliğinin, enformasyon gazeteciliğine galebe çaldığı bir dönem söz konusudur'".[20]

"Batılı yayın kuruluşlarının araştırmacı gazetecilikten vazgeçti"ği[21] bu koordinatlarda Katharine Ainger'in ifadesiyle "Medya, yalnızca 'küreselleşme taraftarı' değil, bu sürecin bütünleyici bir parçası da olmuştur. Neoliberalizm çoğu gazeteci için temel varsayımlarına meydan okunabilecek bir ekonomik ideoloji değil, yalnızca 'gerçeklik'tir. Arada bir piyasa ekonomileri ve şirketlerin hâkimiyeti gibi sorunları işlemeye istekli olsalar da, küresel iktidar yapısıyla ilgili sistemi etkileyen eleştirileri, alay ederek ve anlayışsızlıkla karşılarlar. Bilge bir kişinin bir zamanlar dediği gibi, 'Suyu ilk keşfeden, herhâlde bir balık olamazdı'.

21. yüzyılın küreselleşme fatihleri, Disney, AOL Time Warner, Bertelsmann, News Corporation, Viacom, Vivendi Universal, Sony gibi, kültürel kapitalizmin medya devleridir. Meksika'daki yerli Zapatista isyancılarının sözcüsü olan Komutan Yardımcısı Marcos'a göre, küresel medya 'küreselleşme sürecinin gerektirdiği şeyin sureti olarak yaratılmış sanal bir dünya sunmaktadır'.[22]

---

[20] Hüseyin Baş, "Medyanın Çarpıttığı Gerçekler", Cumhuriyet, 12 Şubat 2005, s.9.

[21] "Medyaya Ne Oldu?", Dawn gazetesi, 29 Ekim 2001.

[22] Subcomandante Marcos, Our World is Our Weapon, Seven Stories, New York 2001.

Yakınlarda CNN'de yapılan bir tartışmada, AOL Time Warner'ın yürütme kurulu başkanı Gerry Leyin, küresel medyanın bu yüzyılda hükümetlerden daha güçlü, baskın bir sanayi olacağını belirtti. ABD yurttaşları artık eğlenceye, giysi ya da sağlıktan daha fazla para harcıyorlar ve bu model gelişmiş dünyaya aynen yansıtılıyor. Davos dedikoducusu ve medya imparatorlarının danışmanı Michael J. Wolf, 'Eğlence -arabalar, çelik, ya da mali hizmetler değil- hızla yeni dünya ekonomisinin itici gücü olma yolunda diyor. Savunma-sanayi birleşimini unutun; artık medya-eğlence birleşimi var.

Fikirler, bilgiler, şarkılar, öyküler, veriler ve kültür artık servet yaratan öğeler olurken, gezegen gitgide genişleyen bir teller ve kablolar ağıyla örtülüyor. Medya holdingleri de bir tür madencilik sanayii oluşturuyor. Jeremy Rifkind'ın dediği gibi, 'Dünyanın her yerinde yerel kültürel kaynakları kazıp çıkararak, onları kültürel emtia ve eğlence olarak yeniden paketleyip piyasaya sunuyor'[23]..."[24]

Yeri geldi ekleyelim: "Bush yönetiminin medya skandallarının başı sonu gelmiyor. ABD başta olmak üzere bir dizi ülkede bazı gazetecileri kendi politikalarını övmesi için maaşa bağladığı ve Beyaz Saray'daki basın toplantılarına ABD Başkanı'nın gönlüne göre sorular soracak sahte bir muhabir soktuğu ortaya çıkan Bush yönetimi, bunlarla yetinmeyip 'haber merkezi kurdurmuş'.

New York Times'ın haberine göre, Bush yönetiminin talimatıyla, dışişleri ve savunma ve tarım bakanlıklarıyla nüfus bürosu gibi 20 federal ajans, işi gücü bırakıp ABD Başkanı'nın propagandasını yapan sahte haberler hazırlamakla uğraşıyor. Dört yıldır seri üretimden çıkan yayıma hazır 'haber'lerden yüzlercesi, ABD çapında yüzlerce yerel televizyon kanalında gösterildi.

'Bush haber merkezi'nde makyajdan geçirilen konuların başında ise ABD'nin Afganistan-Irak bataklığı ve Amerikan halkına yutturulmaya çalışılan sosyal reformlar geliyor. Bu haberlerden birinde, aslında ABD'de bulunan bir Iraklı, Bağdat'ın düşüşünü 'Teşekkür-

---

[23] Jeremy Rifkind, The Age of Access, Penguin Putnam, New York 2000.

[24] Katharine Ainger, "Duyarsızlık Diyarının İmparatorları", New Internationalist, Nisan 2001.

ler Bush, teşekkürler ABD' diye karşılıyor. Afganistan'daki kadınların durumu ya da Irak'ın güneyinde Amerikan yardımı dağıtılmasına dair tümüyle dışişleri çalışanlarının elinden çıkan 'haber'ler gösteriliyor. Bir başka çekimde muhabir, 'Bush yönetiminin havacılık sektöründe güvenliği güçlendirme kararlılığı, havacılık tarihindeki en önemli kampanyalardan biri' diye bağırıyor. Üst düzey Amerikalı yetkililerin önceden hazırlanmış sorulara prova edilmiş yanıtlar verdiği röportajlar da eksik değil. Hatta Bush yönetimi, spikerlerin bunları nasıl sunacağının metnini bile gönderiyor.

Yerel televizyonların bunları 'Bush yapımı' olduğunu bilmeden yayımladığı ve muhabirlerin hükümet için çalıştıklarını asla dile getirmediği belirtildi. Buna göre, kamu fonlarındaki yüz milyonlarca dolarla çevrilen bir çarkın içinde, hükümet için çalışan halkla ilişkiler firmaları çekimleri Fox News, CNN ve AP Televizyonu gibi büyük şirketlere veriyor, büyük şirketler de yerel kanallara dağıtıyor. Bu yerel kanallar da, kendilerine bedava gelen malzemeyi sorgulamadan yayımlıyor".[25]

'İyi de bu neden böyle?' denilirse "Arundhati Roy'un altını çizdiklerine bakmak gerekir: 'Hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığı bu yeni imparatorluk çağında, ilgili şirket yöneticilerinin dış politika kararlarını etkilemelerine izin vardır. Merkezi Washington'da bulunan 'Kamusal Alanda Dürüstlük Merkezi/The Center for Public Integrity', Bush yönetiminin Savunma Politikası Kurulu'nda yer alan 30 kişiden en az dokuzunun, 2001 ve 2002'de 76 milyar dolarlık askerî ihale kazanan şirketlerle ilişki içinde olduğunu ortaya çıkardı. Eski Dışişleri Bakanı George Schultz, Irak'ın Kurtarılması Komitesi'nin başkanıydı. Shultz aynı zamanda Bechtel grubunun yönetim kurulunda da yer alıyor. Irak savaşı örneğinde bu iki görevinin bir çıkar çatışması yaratıp yaratmayacağı sorulduğunda, şöyle cevap verdi: 'Bechtel'in bu işten özel bir çıkarı olacak mı bilmiyorum. Ama ortada yapılacak iş varsa, bu işi Bechtel gibi firmalar yapabilir. Ama kimse meseleye çıkar sağlanacak bir şey gözüyle bakmıyor'. 2003 Nisanı'nda Bechtel Irak'ın yeniden inşası ihalelerinden 680 milyon

[25] "Beyaz Saray Haber Ajansı", Radikal, 15 Mart 2005, s.13.

dolarlık iş aldı'. Yine Roy'un medya üstüne bir saptamasını oturup iyice bir düşünelim: 'Söylemeye gerek yok kuşkusuz, İmparatorluğun açtığı her savaş, bir Haklı Savaş'a dönüşüyor. Bu işte büyük ölçüde şirket medyasının parmağı var. Şirket medyasının sadece neoliberal projeyi desteklemediğini anlamak önemli. Medyanın kendisi neo-liberal proje. Bu onların seçtiği bir ahlâki duruş değil; yapısal bir şey. Medyanın ekonomik işleyiş biçiminin özünde olan bir şey'".[26]

Söz konusu 'yapısallık' da, ister istemez 'imbedded(iliştirilmiş)'e eşitleniyor...

1) IMBEDDED NE YAPAR, NEYE YARAR?

"Her şey üstünde düşünmeye alıştırın kendinizi; ama gerçekte olduğu gibi düşünün, söylendiği gibi değil!"[27]

Bu konuda, sadece ve sadece, olayın taraflarına dair -savaş öncesi ve sırasındaki- saptamaları yorumsuzca naklediyorum...[28]

"ABD medyası şimdiden Körfez savaşının haberlerinin hangi sınırlar çerçevesinde yapılacağına dair kuralları kabul etmişe benziyor. CNN, CBS, ABC ve New York Times'ın muhabirleri şimdiden Amerikan deniz ve kara kuvvetlerinin yanına yerleştirilmiş durumda. Sansürün boyutu henüz kesinleşmiş değil. Ancak Pentagon'un haber metinlerinin ne kadarını kesip sansürleyeceği pek de kimsenin umurunda değil. CNN'de uygulamaya konulan yeni 'haber onaylatma sistemi' -ki bu sistem yazılan tüm metinlerin Atlanta'da 'ismi açıklanmayan' yetkililer tarafından yayına uygun olup olmadıkları konu-

---

[26] Yıldırım Türker, "Amerika Karşıtı mısınız?", Radikal, 21 Şubat 2005, s.4.

[27] Bernard Shaw.

[28] Bkz. Tim Wise, "Medya Görüntüleri, Devlet Propagandası ve 'Mutlu Iraklılar'", Zmag, 4 Nisan 2003; Edward Said, "Propaganda ve Savaş", http://www.zmag.org/meastwatch/propwar.htm.; David Edwards, "Medya Terörizme Karşı Acımasız, Ama Terörizmin Nedenlerine Karşı Değil", http://www.zmag.org/toughedwards.htm.; Danny Schechter, "Türbanatörler ve Teröristler: Savaş Suçları ve Medyanın Atladıkları", News Dissector, 7 Aralık 2001; "Hoon, Fisk ve Gerçeği Haber Vermek", The Independent, 4 Nisan 2003; Robert Fisk, "Ateş Altındakiler", The Independent, 22 Şubat 2002; "Gazeteci Cinayetini Canlı Yayında Milyonlarca Kişi İzledi", Jordan Times, 9 Nisan 2003; Robert Fisk, "Yanlış Bilgilendirme Savaşı Başladı", The Independent, 16 Mart 2003; Norman Solomon, "Güvenilir Kaynakların Ölümcül Yalanları", Znet, 5 Şubat 2004; Ayşenur Arslan, "Bir Haberin Yarısı Neden Kaybedilir?", Radikal İki, 25 Nisan 2004, s.3.

sunda onaylanmasını, içlerindeki onaylanmayan bölümlerin atılmasını öngörüyor- Savunma ve Dışişleri Bakanlığı'nın kaygılanmalarına gerek olmadığını gösteriyor. Tabii İsraillilerin de.

CNN'de yayımlanan 'onaylama sistemini anımsatma bildirisi'ni okursanız nefesiniz kesilebilir: 'Muhabirler haberlerini onaylatmak için Atlanta'ya yollayacak. Metinler onay alınmadan kesinlikle redakte edilip yayına hazırlanmayacak. Bir metin, yetki sahibi bir müdür tarafından onaylanmadan yayına konulmayacak'.

Kullanılan ifadelere dikkat edin. 'Onaylamak' ve 'yetki sahibi'. CNN'in Kuveyt, Kudüs veya Bağdat'taki bir muhabiri hazırladığı haberin ardında yatan gerçekleri ya da öyküyü çok iyi bilir. Elbette Atlanta'daki müdürlerden daha iyi bilir. Ancak haberin akıbetini ne yazık ki Atlanta'dakiler belirleyecek.

CNN bu paranoyak habercilik anlayışını güden tek kurum değil."[29]

"Amerika'nın savaş şarkıları söylemeye başladığında, Hollywood da buna uygun olarak üç savaş kahramanını beyaz ekrana geri getirdi. Sylvester Stallone, Arnold Schwarzenegger ve Bruce Willis şimdi Rambo, Terminatör ve Zor Ölüm serilerine bir yenisini daha eklemeye hazırlanıyorlar..."[30]

"ABD medyası, Afganistan'daki sivil kayıplar için çeşitli haberler yayınladı. Bu konuda oldukça dikkatliydiler ve sık sık bunların çoğunun, doğruluğu sorgulanması gereken Taliban iddiaları olduğunu vurguladılar. Fakat çoğu haber kuruluşu, aynı özeni Pentagon tarafından yapılan açıklamalarda göstermediler.

Örneğin CNN, muhabirlerine, sivil ölümler hakkında yaptıkları haberler için, 'Pentagon'un bu haberlerden oldukça rahatsız olduğunu, yapılan kayıp sayılarının düşük tutulmasını istediğini' ve 'Taliban rejiminin, binlerce masum ABD'linin ölümüne yol açan 11 Eylül saldırısı ile bağlantısı olan teröristlere desteğinin sürdüğünü' açıklamasını yapmıştı..."[31]

---

[29] Robert Fisk, "CNN'in Sansür Yöntemi", The Independent, 25 Şubat 2003.
[30] B. Wazir, "Hollywood Konsepte Uygun Çalışıyor!", The Observer, 8 Şubat 2003.
[31] "Siviller Ölüyormuş, Kimin Umurunda!", FAIR sitesi, Kasım 2001.

"'Hava akınları', 'koalisyon güçleri', 'terörler savaş'... Daha ne kadar bu yalanlara katlanmak zorundayız? Aslında 'operasyon' yok, sadece dünyanın en zengin ve en güçlü devletinin, dünyanın en fakir ve en bölünmüş ulusuna karşı bombardımanı var. CNN, Sky ve BBC'deki meslektaşlarım 'koalisyon güçleri' ve 'terörle savaş' laflarıyla kafa ütülüyor? Acaba izleyicilerinin bu saçmalıklara inandıklarını mı sanıyorlar? Müslümanlar kesinlikle inanmıyor..."[32]

Ve nihayet "Adı ilk Körfez Savaşı'yla özdeşleşen Peter Arnett, ikincisinde yarı yolda kaldı. Pazar günü Irak devlet televizyonuna konuşan Arnett, pazartesi günü işinden oldu. Savaşı NBC televizyonu adına Bağdat'tan izleyen Arnett'ın NBC ve MSNBC ile ilişkisi kesildi..."[33]

Yeter mi?

'İyi de bunun ardında ne var?' derseniz; yanıtımız 'dünya medyası' olur...

Alın size dünyanın en büyük altı medya grubunun iş hacmi ve denetiminde bulunan bağlı şirketlerin bir kısmı hakkında bilgiler...

Dünya Medyasının Profili ve Kapsama Alanı[34]

I) AOL Time Warner

Yönetim: Steve Case (Başkan), Gerald Levin (Yürütme Kurulu Başkanı/CEO)
Çalışan sayısı: 79.000
Geliri: 31,8 milyar dolar.
Ocak 2001'de America Online ile (daha önce Time-Life yayıncılık ile Warner Bro's filmcilik şirketlerinin birleşmesinden ve geçtiğimiz yıllarda CNN'in bağlı bulunduğu Turner grubunun da katılmasından meydana gelen) Time Warner, şirket gruplarının birleşmesiyle ortaya çıkan dünyanın en büyük medya imparatorluğu. Time dergisinin ifadesiyle, bundan sonra "Time Warner'i her yerde, her an hazır ve nazır bir kuvvet olarak düşünebilirsiniz".
Varlıkları:
* TV-Film: Warner Bro's (Daffy Duck'ın sahibi) ve Hanna Barbera çizgi roman ve film şirketi (Scooby Doo'nun sahibi) dahil, 12 firma. On iki ülkede sinema multipleksleri.
* Kablo-dijital: Polonya'dan Brezilya'ya kadar, CNN ve Warner Cable dahil, 29 ayrı faaliyet. Yalnız ABD'de 13 milyon abone.

[32] Robert Fisk, "En Zenginlerin İki Yüzlüğü", The Independent, 3 Kasım 2001.
[33] "Peter Arnett Bildiremiyor", Reuters, 30 Mart 2003.
[34] New Internationalist, Nisan 2001.

* Kitap yayını: Time Life Books'tan Little, Brown'a kadar 24 ayrı yayıncılık firması.
* Dergi yayını: Time, Fortune ve 33 dergi. Toplam 120 milyon okur.
* Internet: AOL/US ve AOL/International (14 ülkede faal) ve ayrıca Compuserve ve Netscape dahil sekiz internet firması. Time Warner Cable'ın, ABD'de internet üzerinden telefon hizmeti verecek bir faaliyetin deneme aşamasında. AOL'un kendisi 27 milyon aboneye sahip. Bunların internette kullandıkları zamanın 84'ü AOL'e bağlıyken sarf ediliyor. Böylece Time dergisinden Madonna'nın son albümüne kadar bir sürü ürünün satılabildiği ve büyük ölçüde holdinge ait markaların baskın olduğu bir on-line alışveriş ortamı meydana gelmiş durumda.
* Diğer: Ayrıca 24 kitap yayın faaliyeti, 52 plak/kaset/CD markası ve dört spor kulübünün de sahibi olan Turner Entertainment Corporation'ın tamamı.

II) The Walt Disney Corporation

Yönetim: Michael D.Eisner (Başkan ve CEO)
Çalışan sayısı: 120.000
Geliri: 23,4 milyar dolar
Grubun amacı, Disney deneyimini insan yaşamının her alanına yaymak olarak tanımlanıyor. Örneğin Florida'nın Celebration kasabası 2,5 milyar dolar harcanarak tamamen Disney tarafından kurulmuş bir 'yapaykent'; burada kimlerin oturabileceği bile şirketin denetiminde.
Varlıkları:
* TV: Başta gelen Amerikan TV ağları; üç büyükten biri olan ABC TV ve radyo dahil, 10 TV kanalı ve 29 radyo istasyonu.
* Film: Walt Disney, Touchstone, Miramax, Buena Vista ve dört filmcilik şirketi.
* Kablo-Dijital: The Disney Channel 8 ülkede; ESPN (spor televizyonu) Asya, Avrupa, Latin Amerika'daki 165 ülkede yayın yapıyor. Ayrıca Walt Disney TV, Sportsvision Australia ve sekiz kanal.
* Dergi/gazete yayını: Beş dergi yayıncılık grubu ve St. Louis Record dahil dört gazete.
* Tiyatro: Disney Theatrical Productions'ın yapımları arasında Aslan Kral (The Lion King), Çirkin ve Güzel (Beauty and The Beast) gibi müzikaller bulunuyor.
* Tema Parkları: Los Angeles ve Paris'teki Disneyland'ler; Florida'daki Disney World, MGM stüdyoları, Disney's Animal Kingdom (Hayvanlar Krallığı), World Sports Complex (Dünya Spor Kompleksi), 36.000'den fazla odalı 27 otel, iki yolcu gemisi ve profesyonellerin 'sihrin ardındaki iş dünyasını keşfedebilecekleri' bir enstitü: The Disney Institute.
* Diğer: Disney Rooks (çocuk kitapları yayıncılığı), Infoseek dahil 18 internet girişimi, 6 müzik yapım firması, birkaç beysbol ve hokey takımı ve bütün dünyada 720 Disney mağazası.

III) Bertelsmann AG

Yönetim: Dr. Thomas Middelhof (CEO)
Çalışanların sayısı: 64.800
Gelirleri: 16,3 milyar dolar
1921'den sonra Bertelsmann yayıncılık firmasının başına geçen Heinrich Mohn'un SS üyesi ve finansörü; şirketin Üçüncü Reich döneminde Nazilerin propaganda malzemesini basan başlıca matbaalardan biri olduğu biliniyor.

Varlıkları:
* TV: İngiltere'deki Channel 5 dahil ve RTL ağı dahil, tüm Avrupa'da radyo ve TV istasyonları var. RTL, 10 ülkedeki 22 TV ve 18 radyo istasyonuyla Avrupa'nın en büyük radyo-TV yayıncısı. 'Bertelsmann Broadband' ise TV-bilgisayar karışımı yeni bir interaktif televizyonculuk girişimi.
* Ajanslar: Multi medya reklâm ajansı Pixelpark'ın marka müşterileri arasında Adidas firması gibi büyük isimler yer alıyor.
* Kitap yayıncılığı: Dünyanın en büyük yayıncılık şirketi. Sahibi olduğu Random House, yalnız Amerika'da günde 1 milyon kitap satıyor. Avrupa'da (Almanya, Fransa, İspanya, Avusturya gibi ülkelerde) ve Amerika'da (Doubledciy Book Club gibi) kitap kulüpleri, Latin Amerika'da çeşitli girişimleri, ayrıca birçok ülkede entegre basım tesisleri var. Önde gelen bilim kitabı yayıncılarından.
* Dergi-gazete yayını: Grüner-Jahr bütün dünyada 80'den fazla dergi (Femme, Prima vb) yayınlıyor; Almanya ve Doğu Avrupa'da dokuz gazete çıkarıyor.
* Internet: Almanya'dan Malezya'ya, internetten kitap satışı yapan Bertelsmann online (BOL) gibi siteler, Lycos internet portalı, Barnes&Noble kitapçı zincirinin internet satış sitesi bn.com ve sayısız internet girişimi.
* Müzik: Bertelsmann Music Group (BMG) 54 ülkede faal. ABD'deki müzik yapımcılık işletmeleri bütün dünyada 200 markanın sahibi.

IV) Viacom

Yönetim: Summer M. Redstone (CEO)
Çalışanların sayısı: 126.820
Geliri: 12,86 milyar dolar
Viacom, CBS TV ağını satın aldığında medya organlarının sahipliğiyle ilgili Amerikan hukuki mevzuatını ihlâl etmiş oldu. Bir hafta içinde, Viacom'un seçim kampanyasına bağışta bulunduğu Senatör McCain bu mevzuatın değiştirilmesi için Kongre'ye bir değişiklik tasarısı sundu.
Varlıkları:
* TV-Kablo/Dijital: ABD'nin en büyük üç TV kanalından biri olan CBS'nin kendine bağlı 200 TV kanalı var ve gösteri programlarını bütün dünyaya dağıtıyor. Müzik video kanalı MTV bütün dünyada 342 milyon izleyiciye ulaşıyor. MTV'nin 'rakibi' olan müzik kanalı VH1 de Viacom'a ait. Diğer önemli yayın ağları arasında Nickelodeon, Paramount ve Comedy Central bulunuyor.
* Film: Paramount ve Avrupa, Japonya ve Güney Amerika'da 104 sineması olan United Cinemas International dahil önemli film yapım ve dağıtım şirketleri ve sinema işletmeleri. Blockbuster, 27 ülkedeki video dükkânıyla dünyanın en büyük videocusu.
* Diğer: Grup yılda iki binden fazla kitap yayınlıyor. ABD'de 180 radyo istasyonu ve ayrıca dünyanın en büyük reklâmcılık şirketi olan Infinity Outdoors'un sahibi.

V) News Corporation

Yönetim: Rupert Murdoch (Başkan)
Çalışanların sayısı: 50.820
Geliri: 13,5 milyar dolar
Avustralya kökenli Murdoch'un News Corp. medya grubu, bütün dünyaya yayılmış olan etkinliğini, vergi hesaplarını yerelleştirerek en düşük oranları sunan ülkelerde vergi ödemek için kullanıyor; bu sayede 1998 haziran dönemine kadar geçen dört yıl içinde ödediği verginin oranı sadece %6,1 idi. Murdoch'un kendi ifadesiyle, "Biz insanlara sabah yataktan kalktıkları andan, gece yattıkları ana kadar ulaşabiliyoruz".

Varlıkları:

* Kablo-dijital: Fox News dahil sekiz Amerikan haber ağı. Birleşik Krallık'ta 150 kanal ve servisi kapsayan BskyB, Sky TV istasyonları. Avustralya'da Foxtel. STAR TV uydu kanalı Asya'da 300 milyondan fazla izleyiciye ulaşıyor. Phoenix uydu televizyonu ve ayrıca dört kanal Çin'in büyük kesimine yayın yapıyor. Grup ayrıca Hindistan, Japonya, Endonezya, Yeni Zelanda, Latin Amerika ve Avrupa'ya da yayın yapıyor.
* Film-TV: Fox TV, 22 istasyonuyla ABD'nin en büyüğü. 'Who Wants to Marry a Millionaire/ Kim Bir Milyonerle Evlenmek İster?' gibi çok popüler şov programlarının sahibi. 20th Century Fox dahil, uluslararası çapta 14 Fox şirketi var.
* Kitap yayını: Harper Collins dahil, sekiz yayıncılık şirketi.
* Dergi-gazete yayını: ABD'de New York Post, Birleşik Krallık'ta The Times, The Sun ve The News of The World. Avustralya'da The Australian, Daily Telegraph, Sunday Tasmanian dahil 100 ulusal ve yerel gazete/dergi ile 67 taşra gazetesi. Ayrıca Yeni Zelanda'da 55 ulusal ve yerel gazetenin yanı sıra Independent Newspapers of New Zealand grubu ve Fiji ile Papua Takımadaları'nda basın organları.
* Spor: Avustralya Ulusal Rugby Ligi'nin işletmecisi. Los Angeles'in ünlü Dodgers beyzbol takımı ile Birleşik Krallık'ta bazı futbol takımlarının da sahibi.

VI) Vivendi Universal

Yönetim: Jean-Marie Messier (takma adı: J2M)

Çalışanların sayısı ve geliri: Henüz bilinmiyor.

Porto Riko'dan İngiltere'ye kadar, özelleştirilen şehir suyu şebekelerini satın alarak alanında dünya devi hâline gelen Vivendi, medya imparatorlarının arasına yeni katıldı. 2000 yılında medya şirketi Seagram ile birleşti. Avrupa'nın AOL Time Warner'a karşı çıkardığı rakip olan Vivendi, film, müzik ve cep telefonu şirketlerini bünyesine katarak entegrasyon sürecini en ileri noktasına kadar götürdü. Bir telekom devi olarak, bu sektörlerin ürünlerinin yayılmasına hizmet eden telefon ve kablo TV şebekelerine büyük yatırımları var.

Varlıkları:

* Telekom: Fransa'da iki büyük cep telefonu şirketinin sahibi. Vivendi Telecom International'ın İspanya, Macaristan, Monako, Polonya ve Mısır'da işletmeleri var.
* Film-TV: Önde gelen Fransız kanallarından Canal +'nın 11 Avrupa ülkesinde 14 milyon abonesi var. Universal Studios'un bütün dünyada ağları olduğu gibi, Universal TV de Kojak, Miami Vice, Columbo gibi popüler TV dizilerinin sahibi. Sinema işletmeleri arasında Cineplex Odeon zinciriyle United Cinema international yer alıyor.
* Müzik: Universal Music Group, Polygram ve Motown gibi markalarla dünya müzik piyasasının %22'sini elinde tutuyor ve 63 ülkede faaliyet gösteriyor.
* Kitap yayını: Havas yılda toplam 80 milyon kitap ve 40 milyon CD satan 60 yayıncılık şirketinin sahibi.
* Internet: VivendiNet grubun tüm internet projelerinin üretim merkezi. Vizzavi.com ile Vodafone internet, cep telefonu ve interaktif TV projelerinin entegrasyonunu sağlıyor. Ayrıca müzik sitesi Napster'in rakibi olan MP3.com ile bir internet eğitim sitesi olan education.com'un da sahibi.
* Tema parkları: Barselona'dan Pekin'e kadar beş ayrı ülkede tema parkları işleten Universal Studio Experiences.
* Diğer: Su ve altyapı hizmetleri grubu olan Vivendi Environment Birleşik Krallık'taki Connex tren işletmesinin de sahibi.

"Alışkanlık, anahtarı kaybolmuş bir kelepçedir".[35]

"Türkiye'deki genel çürüme medyaya da bire bir yansıyor. Medya yavaş yavaş işlevinden uzaklaşıyor. Batı'da 'medya demokrasisi' diye alaycı bir ifade vardır. Seçilmemişlerin, yetkileri gazeteyle sınırlı olması gerekenlerin, dünyaya, ülkeye nizam vermeye, kamuoyunun bilincini oluşturmaya, onların siyasi tercihlerini belirlemeye başladıkları bir süreç olarak tanımlanabilir bu 'medya demokrasisi'.

Türkiye'de buna doğru gidiliyor. Artık mitingler ekranlarda yapılıyor, seçim gezileri kanallar arası geziye dönüşüyor. Televizyon kanallarının meşrebine göre lider portreleri, parti portreleri seçmene sunuluyor, seçmenin neye nasıl oy vereceğini medya tespit etmeye başladı. İşin çivisi çıkmış..."[36]

Örneğin, "AKP görsel ve elektronik basında, yerel seçimler çerçevesinde en fazla konu olan siyasi parti oldu. MTM araştırmasına göre, en fazla oy alan partiler aynı zamanda medyada en fazla yer alan partiler oldu. İktidar olmanın olanaklarını her alanda çok iyi kullanma başarısını gösteren AKP, medyada da en yakın rakibi CHP'ye göre 3 bin 119 kez fazla haber oldu. TV kanallarının 42 günlük yayınları boyunca AKP haberleri 12 gün, CHP haberleri 9, DYP haberleri 4 günlük yer tuttu.

2004 yerel seçimlerinde, medyada en fazla yer alan parti AKP oldu. İktidar partisi olmanın olanaklarını iyi kullanan AKP, en yakın rakibi olan CHP'yi 3.119 adet haber fark ile geride bıraktı. Medya Takip Merkezi'nin (MTM) 15 Şubat-27 Mart tarihleri arasında yaptığı araştırmaya göre, TV kanallarının 42 günlük yayınları boyunca AKP haberleri 12 gün, CHP haberleri 9, DYP haberleri 4 günlük yer tuttu.

MTM tarafından yerel seçimler ile ilgili yapılan araştırmada, medyada yer alan partilerin haber oranları ortaya kondu. 15 Şubat-

[35] Amos Parrish.
[36] Aydın Engin, "Türk Medyası Nereye?", Radikal Cumartesi, 2 Ekim 2004, s.3.

27 Mart 2004 tarihleri arasında; 35 ulusal gazete, 19 TV kanalı ve 71 portal üzerinden yapılan araştırma sonucunda, 42 günde seçimlerle ilgili toplam 33.946 adet haber yayımlandığı belirlendi.

GÜNLÜK GAZETE TİRAJLARI[37]				
ULKE	Tiraj (bin)	Nüfus (bin)	Nüfusa Oranı (yüzde)	Kişi Başına Gelir (bin dolar)
AVRUPA				
Almanya	22.600	82.400	27	27,6
Ingiltere	18.600	60.200	30	27,7
Fransa	8.000	60.400	13	27,5
Italya	6.300	58.000	11	26,8
Ispanya	4.300	40.200	10	22,0
Hollanda	4.200	25.000	25	28,6
Türkiye	4.000	68.800	6	6,7
Isveç	3.600	8.900	40	26,8
Rusya	3.200	143.700	2	8,9
Polonya	2.700	38.600	7	11,0
İsviçre	2.500	7.400	33	32,8
Norveç	2.500	4.500	55	37,7
Avusturya	2.300	8.100	28	30,0
Finlandiya	2.200	5.200	42	27,3
Çek Cum.	1.800	10.200	17	15,7
Macaristan	1.500	10.000	15	13,9
Belçika	1.400	10.300	13	29,0
Danimarka	1.400	5.400	25	31,2
Romanya	1.200	22.300	5	6,9
Portekiz	695	10.500	6	18,0
Irlanda	595	3.900	15	29,8
Yunanistan	595	10.600	5	19,9
ORTADOĞU-AFRİKA				
Israil	395	6.100	5	19,7
Arap Yarımadası	2.200	207.000	1	14,5
Güney Afrika	1.030	68.800	6	6,7

Yazılı, görsel ve elektronik basında, yerel seçimler çerçevesinde en fazla konu olan siyasi parti AKP oldu. Buna göre, medyada yer alan haberlerin %33'ü AKP ile ilgili olurken %23'ü CHP haberlerinden oluştu. DYP %8, MHP %6 ve SHP de %5,5'lik oranla medyada yer edindi.

TV kanallarında en yoğun ve en uzun süreli yer verdiği iktidar partisi AKP, 283 saat boyunca ekranlarda seçmenleriyle buluştu.

[37] "Fakiriz Ama Zenginler Kadar Gazete Okuyoruz", Hürriyet, 7 Ağustos 2004, s.11.

CHP, TV kanallarında yaklaşık 208 saat yer bulurken üçüncü sırada ise yaklaşık 98 saat ile DYP yer aldı. SHP 57, GP 47, MHP 36, ANAP 35, DSP 29, SP 27 saat adı anılan partiler oldu".[38]

Bu böyleyken, -Türk(iye) medyasında- "'Derin devlet' belgesi hakkında birkaç gazeteci dışında kimse kalem oynatmıyor. Çünkü basın mensupları bu yapının varlığını zaten biliyor ama sessiz kalıyordu".[39]

Bunun nedeni ise, elbette bir 'sır' değildi...[40]

"Türkiye, kişi başına geliri, okur-yazar oranı, kentleşme eğilimleri, reklâm pastası, tüketim harcamaları vb. ekonomik ve sosyal göstergeleri ile hiç uyumlu olmayan bir medya niceliğine sahip. Sayılarla ifade edelim:

* TV'ler: 16'sı ulusal, 15'i bölgesel, 229'u yerel ölçekte yayın yapan 260 televizyon kanalı (53'ü kablolu).

---

[38] Nihat Akkaya, "AKP, Medyanın Gözdesi", Cumhuriyet, 18 Nisan 2004, s.4.

[39] Avni Özgürel, "Medya, MGK ve Özeleştiri", Radikal, 16 Eylül 2003, s.9.

[40] Bkz. Bkz. Tuna Gönen, "Aydın Doğan'ın Öyküsü", Radikal Kitap, No:140, 21 Kasım 2003, s.14-15; Emin Karaca, Plazaların Efendisi Karakutu Yay., 2003; Atilla Özsever, "Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci", Birgün, 11 Temmuz 2004, s.8; Siyasi Gazete, No:9, Nisan-Mayıs 2004; "Türk Medyası İştah Kabartıyor", Cumhuriyet, 19 Mart 2005, s.12; Gülseren Adaklı, "Sermayenin Sureti Olarak Türk Medyası", s.24-5; Ragıp Duran, "Tek Parti, Tek Medya", s.25; Merdan Yanardağ, "Gazeteciliğin Düşüşü: Daha Nereye Kadar?", s.26; Deniz Kavukçuoğlu, "Gazetecilik mi Medyacılık mı (3)", Cumhuriyet, 7 Temmuz 2004, s.17; Murat Belge, "Basın Ahlâkı", Radikal, 12 Haziran 2004, s.9; Fikret İlkiz, "'İftiracı' Basın", Cumhuriyet, 15 Temmuz 2004, s.17; Zeynep Atikkan, "Toplumun Kafasına Geçirilen Gazetecilik", Akşam, 30 Mayıs 2004, s.11; Mehmet Barlas, "İcazetli Gazete Yazarlığının Dayanılmazlığı Üzerine", Sabah, 12 Temmuz 2004, s.5; "Türkler, İtalyan, İspanyol ve Yunanlılardan Daha Çok Gazete Okuyor", Hürriyet, 4 Nisan 2004, s.14; Okay Gönensin, "Gazetecilik ve Zevzeklik", Vatan, 31 Temmuz 2004, s.14; Güngör Uras, "Soruşturma Gazeteciliğinin Bedeli Ağır", Milliyet, 27 Mart 2004, s.7; Serdar Turgut, "Militan Gazetecilik", Akşam, 7 Ağustos 2004, s.5; Erol Mutlu, "Neogazetecilerin Özellikleri", Radikal İki, 29 Ağustos 2004, s.1; "Gazeteciliğin Hâli Harap", Evrensel, 16 Mart 2004, s.15; M. İlknur, "Erdoğan-Gazeteci Savaşları", Cumhuriyet, 30 Temmuz 2004, s.7; Hasan Pulur, "Basın Özgürlüğü Kişilik Hakları", Milliyet, 22 Ocak 2005, s.3; H.B. Kahraman, "Dünya Değil Marka Yalan", Radikal, 21 Ekim 2004, s.22; E. Tuşalp, "Gazeteci Olmak İçin", Birgün, 30 Eylül 2004, s.6; S. Bozkurt, "Gazetecilik", Birgün, 25 Kasım 2004, s.4; Erol Özkoray, "Tekellerde Gazetecilik Olmaz", Ü. Özgür Gündem, 8 Kasım 2004, s.2; Cemil Gültetyüz, "Onlardan Dönek Bile Olmaz", Özgür Düşün, No:24, Temmuz Ağustos 2004, s.32-34; Deniz Kavukçuoğlu, "Gazetecilik mi, Medyalamacılık mı? (1)", Cumhuriyet, 13 Haziran 2004, s.17; İlhan Selçuk, "Ahmet Rasim'e Göre Gazeteciyle Mazeteci", Cumhuriyet, 28 Mart 2004, s.2.

* Radyo: 30 ulusal, 108 bölgesel, 1.062 yerel yayın yapan 1.200 radyo istasyonu.
* Yazılı basın: Tüm ülkede dağıtımı yapılan 32 gazete ve 85 dergi.

Türkiye'de 2010'a Kadar Toplam Reklâm Harcamaları ve GSYİH'ye Oranı Tahmini[41]		
YIL	Reklâm Harcamaları (milyon dolar)	GSYİH'ye Oranı
2000	1.057	0,53
2001	550	0,37
2002	715	0,39
2003	892	0,40
2004	1.157	0,44
2005	1.322	0,48
2006	1.533	0,53
2007	1.791	0,59
2008	1.977	0,62
2009	2.209	0,66
2010	2.355	0,67
Not: 2004 ve sonrasındaki yıllarda yıllık büyüme oranı %5 olarak hesaplanmıştır.		

1994'ten 2004'e Büyüme ve Reklâm Harcamaları[42]		
YIL	Büyüme	Reklâm Harcamaları Değişim (yüzde)
1994	-5,5	-40,0
1995	7,2	48,0
1996	7,0	18,0
1997	7,5	14,0
1999	-3,0	-4,7
2000	7,4	29,0
2001	-7,5	-51,0
2002	7,8	33,0
2003(*)	5,8	22,0
2004(*)	5,0	30,0
*Tahmini		

Bu nicelikteki medya kuruluşu neyle döner?

Medyanın iki tür geliri var. Birincisi reklâm gelirleri, ikincisi gazete-dergi satışları, ancak bu iki kanaldan giren gelirin bu nicelikteki medyanın maliyetlerini karşılaması mümkün değil. Yine sayılara dönelim.

[41] "Türk Medya ve Reklâm Sektörü Nereye Gidiyor?", Vatan, 7 Mart 2004, s.8.
[42] "Türk Medya ve Reklâm Sektörü Nereye Gidiyor?", A.g.y., s.8.

Reklâmcılar Derneği verilerine göre, medyayı besleyen reklâm harcamaları yıllar itibariyle şöyle gelişmiş: 1993'te 650-700 milyon USD... 1994'te 375 milyon USD... 1995'te 635 milyon USD... 1996'da 770 milyon USD... 1997'de 950 milyon USD... 1998'de 930 milyon USD... 1999'da 925 milyon USD... 2000'de 1.055 milyon USD... 2001'de 540 milyon USD... 2002'de 730 milyon USD...

Medyada en büyük paya sahip olan ve tuzu en kuru izlenimi veren Doğan Grubu, reklâm pastasındaki payını %40-42 dolayında olarak açıklıyor. Bu, 654 milyon dolarlık medya reklâm pastasının %42'sini oluşturan 275 milyon doların Doğan Grubu'na ait olması demektir. Doğan Grubu gazeteleri satış gelirinden %41 pay alıyorlar. Bu, 254 milyon dolarlık gazete satış gelirinin 104 milyon dolarının Doğan Grubu'na ait olması demektir.

Özetle Doğan Grubu TV ve yazılı medyası 275 milyon dolarlık reklâm, 104 milyon dolarlık gazete satış geliri olmak üzere 379 milyon dolarlık bir sektör girdisine sahip görünüyor. Bunu kabaca 400 milyon dolar olarak kabul edelim.

Ama tuzu en kuru görünen Doğan Grubu'nun bile, medya faaliyetlerini sübvansiyonla götürdüğünü söyleyebilecek sarih bir görüntüye sahibiz. Yine, sadece bir TV kanalının operasyonel giderlerinin yılda 100 milyon dolar olduğu kabul edilirse, kabaca 400 milyon doları bulan Doğan Grubu gelirinin iki TV kanalının finansmanına ve yılda 630 milyon adet gazetenin üretimine yetmeyeceğini söylemek mümkün..."[43]

Türkiye Medyasının -Bir Zamanlar ki- Profili ve Kapsama Alanı
I) Doğan Grubu
Varlıkları:
* TV: Kanal D ve haber kanalı CNN Türk yanında Ultra TV isimli kablo TV'si ile dijital TV yatırımları bulunuyor. Ayrıca başta Almanya olmak üzere yurtdışında faaliyet gösteren Euro D ile TV sektöründe önemli bir pazar payına sahip.
* Radyolar: Radyo Forcks, Radyo D, Hür FM.
* Gazete ve Dergiler: Yola Milliyet gazetesiyle çıkan Doğan Grubu, ardından Hürriyet'i satın aldı. Posta, Radikal, Finansal Forum, Gözcü, Asabi, Fanatik, Fanatik Basket, Turkish Daily News günlük yayınları.

[43] Mustafa Sönmez, "Medyanın Ekonomik Açmazları ve Kırılma Zamanı", Evrensel, 24 Mart 2004, s.15.

* Haftalık ve aylık dergileri arasında ise Tempo, Formsante, Burda Bebek, Bride, Elle, Blue Jean, Hey Girl, Auto Show, Amica, Beauté, Atlas, Focus, Capital, Seans, Ekonomist, Gösteri, PC Net, Max, Elele bulunuyor. Süreli yayınların bir kısmı Burda ve Rizzoli'yle ortak dergi grubu içinde yer alıyor.
* Haber Ajansı: Doğan Haber ajansı ve Mil Ha.
* Portal ve internet şirketleri: Doğan on-line adlı şirketinin altında e-kolay.net portalı ile borsa yatırımcısına hitap eden tradecnet.com, hizmet alanlarını sürekli geliştiriyor.
* Kitap: Doğan Kitap ile çocuk kitapları çıkardığı Doğan Egmont (Danimarka) ortaklığı.
* Baskı Tesisleri: Doğan Ofset ve Doğan Printing Center.
* Dağıtım: Türkiye'nin neredeyse tek süreli yayın dağıtım örgütü olan Biryay ve Yaysat'a tamamen hâkim. D&R kitapçı zinciri (Şubat 2001 krizden önce 25 dükkândı).
* Prodüksiyon: ANS, Hürriyet TV Production ve D Production.
* Müzik: Doğan Müzik Yapım Ticaret (DMC).
* Spor: Gümüşhane Doğan Spor.
* Mali Sektör: Doğan, 1994 krizinde TYT Bank'ı batıran Lapis Grubu'nun İş Bankası'ndan aldığı Dışbank'ı devraldı. Ayrıca Dış Yatırım Menkul Değerler, Dış Ticaret Faktoring, Doğan Finans Kiralama, Ray Sigorta ve Doğan Hayat Sigorta ve daha da önemlisi Kıbrıs'ta off-shore bankası, Hollanda'da bir bankası ve vergi cenneti sayılan Malta'da bir başka bankası bulunuyor.
* Sanayi: Tarihi bir ihaleyle sonra özelleştirilen Petrol Ofisi'ni İş Bankası'yla ortak olarak satın aldı. Diğer sanayi şirketleri ise Çelik Halat, Ditaş Doğan. Doğan Grubu, ayrıca İstanbul Trakya yakasının ve Doğu Anadolu'da bazı bölgelerin elektrik dağıtım ihalesine de girdi.
* Pazarlama: Dergilerini pazarladığı Doğan Burda Rizzoli, Rekpa, Milpa, Hürpa, Miltur, Milta, Doğan Otomotiv. Medya D ile Bimaş kanalları adı altında kendi dışında birkaç TV kanalının pazarlamasını yapan bir şirket. Information Teknoloji, Doğan Multimedya.

II) Sabah Grubu

Babası da basın sektöründen gelen Dinç Bilgin, Selanik'ten sonra yerleştikleri İzmir'de Yeni Asır'ı kurdu. Ardından basın rekabetinin merkezi İstanbul'a gelen Bilgin, Sabah gazetesini Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazeteleri arasına soktu. 1998'in Ocak ayında aldığı Etibank'ın içini boşalttığı gerekçesiyle tutuklandı.

Varlıkları:

* TV: ATV
* Gazete ve Dergiler: Sabah gazetesi yanında, Takvim, Fotomaç, Aktüel, Yeni Asır.
* Power, Sinema, Para, Aktüel, Otohaber, Esquire, Bazaar, Cosmopolitan, PC Magazine, Gezi, Gurme, House Beautiful.
* Haber Ajansı: Sabah Haber Ajansı (SHA).
* Kitap: Sabah Kitapçılık (Şimdi Merkez Yayıncılık -yay.n.).
* Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım (Kontrolün DMG'ye geçtiği söyleniyor).
* Yayıncı: Amerikan medya deyi Hears Corp. ile ortak 1 Numara Hearst Yayıncılık, Sabah Yayıncılık, Bilgin Yayıncılık (Samandıra'daki dev tesisin sahibi).
* Diğer: Medya Basın Servisleri, Gazete Matbaacılık, Bilgin Hava Taşımacılık, Securacard Güvenlik Kartları, Medya Holding, Parıltı Elektronik, Sabah Dış Ticaret AŞ., Sabah Otomobil, Medya Sigorta Aracılık Hizmetleri, Sabah Pazarlama, Medya Holding International, Sabah-de Agostini.

* Bilişim: Internet erişim paketi ve portalı Türkport'u Etibank'a el konulmasından sonra kapatan grubun elinde sadece Atel şirketi bulunuyor.
* Finans: Etibank'tan sonra finans sektöründeki tüm şirketlerine el konuldu.

III) Karamehmet Ailesi (Çukurova Grubu)

Birçok dalda faaliyet gösteren bir diğer grup olan Karamehmet Ailesi'nin ve Akşam gazetesi ve Show TV'nin sahibi olan grubun önemli varlıkları arasında ilk etapta sayılabilecek Turkcell, Pamukbank, Yapı Kredi Bankası bulunuyor.

Varlıkları:

* Gazete: Akşam, Güneş, Platin (aylık dergi), Amann, Alem.
* TV: Show TV, Digitürk (Ankara kökenli Işık TV'yle ortak).
* Radyo: Show Radyo, Alem FM.
* Kitap: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
* Bilişim: Turkcell, Kcell (Kazakistan), Azercell (Azerbaycan), Geocell (Ukrayna), KKTCell, Verinet. Superonline Topaz Telekomünikasyon Yayıncılık, Mobicom, Bilgi İletişim Hizmetleri, HOBİM Bilgi İşlem Hizmetleri, Basın Yatırım AŞ, BİLPA - Bilgi İşlem Pazarlama
* Mali Sektör: Yapı Kredi Bankası, Pamukbank, Bank Kreiss (Almanya), Pamukbank Off-shore (KKTC), Pamukbank Int. Services (İrlanda), Banque de Commerce et de Placements (İsviçre), Yapı Kredi Moscow, YK Int. Financial Services (İrlanda),Yapı Kredi Bank/Almanya, Yapı Kredi Holding B.V./Hollanda, Pamuk Yatırım, Pamuk Leasing, Halk Reasürans Genel Yaşam Sigorta, Yapı Kredi Sigorta, Yapı Kredi Hayat Sigorta, Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, Yapı Kredi Kart Hizmetleri, Yapı Kredi Factoring, Yapı Kredi Yatırım, Yapı Kredi Finansal Kiralama, Yapı Kredi Yatırım Ortaklığı.
* Sanayi: Noksel, BMC, BMC Ompaş, Baytur, Agrosan, Çimsataş, Maysan, Komag, Auer, Atkasan (atık kâğıt değerlendirme), Selkasan (kâğıt paketleme) Kaplamin ambalaj, SCA Packaging Ambalaj Sanayi, Ova SCA Packaging, Ekova Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri, Çukurova İthalat ve İhracat, Çukurova Ziraat.
* Ticaret: EPE (Equipment and Parts Export), Çukurova Dış Ticaret, ÇTU- Çukurova Tüketim Ürünleri, SINOVA LIMİTED (Hong Kong), Baytur Trading (İsviçre), Baytur S.A. (İsviçre).
* Taşımacılık/Enerji: Pegasus Hava Taşımacılığı, Genel Denizcilik Nakliyat Anadolu Taşımacılık, Inter-depo Liman İşletmeleri, Intereon Danışmanlık, İSEDAŞ-İstanbul Elektrik Dağıtım AŞ, Çukurova Havacılık, Pamukspor Turizm Hizmetleri.
* Turizm: Enternasyonel Turizm Yatırım, Kartal Otel (Robinson Club Marmaris), Sultanahmet Turizm (Four Seasons Oteli), Köroğlu Turizm, Anadolu Turizm Yatırımları, Kumköy Evleri, Club N.

IV) Uzan Grubu

Türkiye'nin ilk özel kanalı Star TV'nin sahibi olan Uzan Grubu ise yıllardır yaptığı yatırımlar sonunda Star gazetesini kurarak Türkiye'nin en çok tiraj alan gazetelerı arasına soktu. Uzanlar'ın çok farklı sektörlerde yatırımları olmasına karşın en önemli faaliyet alanları çimento, enerji ve iletişim (bilişim) sektörü.

Varlıkları:

* TV: Star TV, Star Digital, Teleon, Kral TV.
* Gazete: Star gazetesi.

* Finans: Imar Bankası ve Adabank ile yurtdışında bankacılık girişimleri bulunuyor.
* Bilişim: Telsim, Rumeli Telekom, Unitel, Aktif Kablo, Kartel, Artel, JPP, Rumeli Tanıtım, KKTC Telsim, R.T.Net, Rumeli Yazılım, Standart Pazarlama.
* Basım, Prodüksiyon ve Pazarlama: Ulusal Basın Gazetecilik, Park Medya Filmcilik, Medya Park Yayıncılık, Ulusal Medya Haber Ajansı, Birikim Gazetecilik ve Matbaacılık, Medya Pazarlama.
* Enerji: Çukurova Elektrik, Kepez Elektrik.
* Çimento: Şanlıurfa Çimento, Gaziantep Çimento, Trabzon Çimento, Bartın Çimento, Van Çimento, Gümüşhane Çimento, Edirne-Lalapaşa Çimento, Rumeli Çimento, Ergani Diyarbakır Çimento, Ladik Çimento, Merkez Kâğıt Torba.
* Finans: Imar Bankası, Adabank, Rumeli Bankası (Lefkoşa), Rumeli Sigorta, Rumeli Hayat Sigorta, Ulus Factoring.
* İnşaat: Merkez Yapı, Yapı Ticaret.
* Demir Çelik: METAŞ (İzmir Metalurji Sanayi), Anadolu Yay Sanayi (AYSAN), Demir Mamulleri Sanayi (DEMAŞ), Liman Hizmetleri Sanayi (LİMAŞ).
* Spor: Adanaspor, İstanbulspor.
* Havacılık: Mavi AŞ, Rumeli Havacılık.

V) Doğuş Grubu

Bu dev grupların yanında Garanti Bankası, Osmanlı Bankası ve Körfezbank'ın sahibi olan Doğuş Grubu'nun NTV, CNBC-e gibi televizyonları, NTV Mag, F1 gibi dergileri ve NTVMSNBC ile CNBC-e gibi haber portalları bulunuyor. Portföyünde henüz bir gazete olmayan grubun diğer sektördeki şirketleri şunlar:

Varlıkları:

* İnşaat: Ayson Sondaj, Doğuş İnşaat, Doğuş Yapı ve Teknik Mühendislik.
* Finans: Garanti Bankası, Körfezbank, Osmanlı Bankası, Garanti Finansal Kiralama, Garanti Sigorta, Garanti Hayat Sigorta, Garanti Portföy Yönetimi, Garanti Yatırım, VW Doğuş Finans, Doğuş Sigorta, Aktif Finans, Aktif Leasing.
* Yurtdışı Finans Şirketleri: UGBİ (United Garanti Bank Int.), Garanti Bank Moscow, DOC Finans (İsviçre), Garanti Founding Corperation 1 ve 2 (Cayman Adaları), CI Investment (Malta), CI Finans (Malta), Bosphorus Fm. Serv. (Malta), Compagnie Ottomane d'Investissement (Hollanda), İnstruments Finance Company (İrlanda), Garanti Fund Management (Malta), Clover Bank Off - Shore (KKTC), Ottoman Real Estate Company (Lüksemburg).
* TV: NTV, CNBC-e.
* Dergi: F1 (Formula 1), Gar, National Geographic, L'officiel, Popüler Tarih.
* Radyo: Radyo Eksen, NTV Radyo.
* Otomotiv: Doğuş Motor, Doğuş Ağır Vasıta, Doğuş Oto Değerlendirme, Doğuş Otomotiv, Genoto, Genpar, Katalonya Oto, Yüce Auto.
* Gıda: Filiz Gıda, Unmaş, Lamb-Weston Doğuş.
* Turizm: Antur, Datmar, Doğuş Air, Garanti Turizm, Göktrans Turizm, Marinalar, Voyager Turizm.
* Perakende: Macrocenter (Hipermarket), Arena Giyim, TANSAŞ, DO-ÇA Tekstil Temizleme, Jeeves.
* İletişim: Ixir, Doğuş İletişim, Sebit.
* Diğer: Humanitas (İnsan Kaynakları), Doğuş Sağlık (Cleveland Clinic'le ortak hastane kuracak), Garanti Ödeme Sistemleri, Abacus.

'SONUÇ YERİNE'

"Karanlığa baktığın zaman karanlık da sana bakar".[44]

Bu tablo neyi gösteriyor? Artık 'sermayenin medyası' evresinde çıkacak 'sermaye-medya' evresinde yaşanmakta olduğumuzu... Bir başka deyişle, kapitalistlerin medya organlarını 'havuç sopa' taktikleriyle denetim altına almaktan vazgeçmemekle birlikte, medya ile insanlar-arası dolayım/etkileşim alanını bizatihi temellük etmekte olduğunu... Sermayenin aynasından yansımayan, onun süzgecinden geçmeyen tek bir haber-bilgi alamayacağımız günlere doğru hızla ilerlemekte olduğumuzu... 'Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar'ı iletişim, haberleşme, bilgilenme, kültürel zenginleşme, dünya görüşü edinme vb. kanalları üzerinden tam bir hâkimiyet kurarak biçimlendirme yetisini tekeline atmakta olduğunu...

Mecliste yabancıların (Kuzeyli medya devlerinin) iletişim/ haberleşme sektörüne girebilmesinin önünü açacak yasaların tartışıldığı şu günlerde, yukarıda ifade ettiğimiz tablodaki tasallut ve temellük daha da vahim bir anlam kazanıyor. Özellikle "Star TV başta olmak üzere TMSF'nin elindeki radyo ve televizyonların yabancılara satışını sağlayan yasa kabul edildi. Yasaya göre, hâlen %25 olan yabancıların medya kuruluşlarında ortaklık payı sınırı kaldırılıyor"[45] haberlerinin hayata geçmesiyle, kanaatlerimizin ve dolayısıyla da davranışlarımızın biçimlendirilmesi işlevi Murdoch'lar, Levin'ler, Eisnes'ler, Messier'ler üstlenecek... 21. yüzyılın sömürgeciliği, bu değilse nedir?

Öte yandan duymayan, bilmeyen yoktur: "Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'nün (RSF) açıkladığı Dünya Basın Özgürlüğü Raporuna göre, 2003 yılı içinde 42 gazeteci meslekleri nedeniyle öldürüldü, 130'u ise hapiste bulunuyor... 2003 yılı içinde Türkiye'de 14 gazeteci gözaltına alındı, 18'i saldırıya uğradı, 8'i yılın bir bölümünü ya da tamamını cezaevinde geçirdi, bunlardan 4'ü yıl içinde tahliye edildi..."[46]

---

[44] Nietzsche.

[45] "Yabancının Medya Sahipliği Yargıya Gidecek", Radikal, 17 Mart 2005, s.17.

[46] "Basına Özgürlük Sözde Kaldı", Cumhuriyet, 4 Mayıs 2004, s.6.

"AB standardına ulaşmak için hazırlanan yeni Basın Kanunu, 'milli güvenlik' ve 'devlet sırrı' gibi sansür gerekçelerine hiç dokunmadı..."[47]

"1 Nisan 2005'te yürürlüğe girecek yeni TCY ve CMY basını kısıtlayan maddelerle dolu... Yeni Ceza Yasası ve Ceza Muhakemesi Yasası 1 Nisan'da yürürlüğe girdiğinde basına adliye haberlerinden ekonomiye, politikadan magazin haberlerine kadar çok sayıda kısıtlamalar gelecek. Yeni yasa, mahkemelerden görüntü almayı, soruşturma dosyalarıyla ilgili haber yapmayı, mafya ile siyasiler arasındaki telefon konuşmalarının yayımlanmasını yasaklıyor..."[48]

Özetle baskı ve sansürün, -bin bir biçimde- üzerinden kalkmadığı[49] ve kalkmasının da olası olmadığı bir mücadele alanı olarak medya konusunda, 'İyi de alternatif ne' mi? Elbette mülksüzlerin medyasıdır; bunun için mücadele etmek ve de bunları yaparken El Cezire örneğini göz ardı etmemektir...

Bilindiği üzere "Medya, ancak çoğulcu olduğu, gerçekleri yansıttığı ve eleştirel olduğu ölçüde yaşar ve gelişir".[50] Örneğin, en azından bir El Cezire gibi ya da Blair karşısında geri adım atmamaya gayret eden BBC gibi...[51]

---

[47] Adnan Keskin, "Basın Kanunu Sil Baştan", Radikal, 4 Nisan 2004, s.4.

[48] "Basın Özgürlüğüne Sansür", Cumhuriyet, 15 Mart 2005, s.9.

[49] Bkz. H. Nedim Şahhüseyinoğulları, "Dünden Bugüne Sansür", Berfin-Bahar Dergisi, No:75, Mayıs 2004, s.13-21; Rahmi Yıldırım, "Sansür", Odak Dergisi, 7 Mart 2004, s.28-29; Oral Çalışlar, "Basın Yasası ve Türkiye Gerçeği", Cumhuriyet, 12 Haziran 2004, s.4; "Basın Özgürlüğü Tehlikede", Cumhuriyet, 15 Eylül 2004, s.5; "Basın Özgürlüğü İhlâl Ediliyor", Ülkede Özgür Gündem, 20 Mayıs 2004, s.2; "Basın Özgürlüğü mü Dediniz?", Atılım Gazetesi, 12 Haziran 2004, s.3; "Basına Özgürlük Yok", Atılım, 19 Mart 2005, s.3; Ali Sirmen, "Medyamız Özgürlüğü Hak Ediyor mu?", Cumhuriyet, 18 Mart 2005, s.4; "Basın Kanunu Yine Devlet Sırrına Takıldı", Radikal, 18 Temmuz 2003, s.6; Orhan Erinç, "İktidar, Yargı ve Medya...", Cumhuriyet, 22 Aralık 2003, s.7.

[50] E. Kongar, "Melih Aşık 2000'li Yıllara Tanıklık Ediyor", Cumhuriyet, 1 Temmuz 2004.

[51] Bkz. Ragıp Duran, "Global Faşist Medya Nasıl Altedilir?", Halkların Uluslararası Mücadele Bülteni, No:2, Mart-Nisan 2004, s.13-15; Ertuğrul Kürkçü, "Mazlumun Hakkı, Hakkın Haberi!", Radikal İki, 25 Temmuz 2004, s.1; Mustafa Mutlu, "Gazeteci Olun Çocuklar!", Vatan, 27 Temmuz 2004, s.15; Pascal Boniface, "El Cezire Televizyonu", Le Monde Diplomatique-Vatan, 23-29 Mayıs 2004, s.7; "Zebari'den El Cezire'ye Gözdağı", Cumhuriyet, 27 Temmuz 2004, s.11; "El Cezire Hedef Oldu", Ülkede Özgür Gündem, 27 Temmuz 2004, s.11; "Irak: El Cezire Susturuldu", Akşam, 9 Ağustos

Mülksüzlerin medyası; ya da onun çok gerisinde olsa da bir El Cezire örneğinin asli işlevi; ne pahasına olursa olsun; insan(lar)ı ait olduğu gerçekle yüzleştirmektir...

Unutulmasın: "Sansürün en kötüsü, kendi hesaplarınızı ve çıkarlarınızı düşünerek kendi kendinize uyguladığınız sansürdür... Olayların varlığını ya da haber değerini inkâr edercesine... Kendi önyargılarını kullanarak ve kullanış tarzının iktidar çevrelerince de beğenileceğini umarak... Sansürün kötüsü budur"![52]

Ve kırılması gereken de, -egemen medya mamulâtı/yapımı!- bu zihinsel/ruhsal köleliktir...

Bunun için tam da bu noktada 'Ne yapılmalı' sorusuna yanıt aranırken anımsanması-anımsatılması gereken...

Jan Mc Keithen'in, "Kararlılık keskin bir bıçağa benzer, bir kerede ve dümdüz keser. Kararsızlık ise kör bir bıçak gibi kestiği her şeyi parçalar ve yırtar";

Jacques Brel'in, "Serüvene koşmak için trenler bekliyorsan, güneşi yakalayıp gözlerine yerleştirmek için beyaz yelkenlerin gelip seni almasını bekliyorsan, yarına inanmak için günbatımına, iyi kalpli görünmek için zayıflığa ve güçlü görünmek için öfkeye gereksinimin varsa; demek ki hiçbir şey anlamadın";

Marcus Aurelius'un, "Bir şeyi yapmak yalnızca sana zor geliyor diye, bunun bir insan için olanaksız olduğunu düşünme. Eğer bir şey insan için olanaklıysa ve insan doğasına uygunsa, senin tarafından da yapılabileceğine inan";

2004, s.17; Ignacio Ramonet, "İspanya'da Medya Seçimi Kaybetti", Le Monde Diplomatique-Vatan, 28 Mart-3 Nisan 2004, s.1; "El Cezire'ye Allavi Sansürü", Radikal, 8 Ağustos 2004, s.11; Mehmet Sucu, "BBC Yayın İlkeleri ve Gazetecilik", Cumhuriyet, 29 Haziran 2004, s.7; Haluk Şahin, "BBC, Irak ve Gerçekler", Radikal, 31 Ocak 2004, s.6; "Blair-BBC Kavgası Kızıştı", Cumhuriyet, 7 Temmuz 2003, s.11; "BBC'nin Bağımsızlık Savaşı", Radikal, 28 Temmuz 2003, s.11; "BBC Kılıçları Çekti", Radikal, 30 Haziran 2003, s.11; "BBC Geri Adım Atmıyor", Radikal, 28 Haziran 2003, s.11; İngiltere'nin BBC İmparatorluğu", The Times, 18 Eylül 2002; Polly Toynbee, "BBC'nin Reforma İhtiyacı Yok", The Guardian, 19 Eylül 2003; Greg Palast, "BBC Aklaması", Znet, 19 Ocak 2004; Yorgos Romeos, "Ya Şu El Cezire Olmasaydı", To Vima, 4 Kasım 2001; Gilles Paris, "Arapların Yeni Dünyası: El Cezire TV", Le Monde, 8 Ekim 2001.

[52] Mümtaz Soysal, "Sansür Medyası", Cumhuriyet, 6 Mart 2004, s.2.

Benjamin Franklin'in, "Sözcükler bir adamın zekâsını gösterebilir, ama amacını gösteren eylemlerdir";

B.C. Leeming'in, "Bir insanın davranışının evrensel ölçüsü, düşündüğü veya anladığı değil, yaptığıdır";

N. Donald Walsch'in, "Bir şeyi bilmek ayrı, bildiğini uygulayabilmek ayrı bir şeydir Bilgiye sahip olmak ayrı, bilgeliğe sahip olmak ayrı bir şeydir Bilgelik, uygulamaya konmuş bilgidir";

Mark Twain'in, "Cesaret korkuya direnmek ve korkuyu alt etmektir. Korkusuzluk değildir";

Helen Keller'in, "Yüzünüzü güneşe döndüğünüz zaman gölgeler hep arkanızda kalır";

Robert Alden'in, "Dünyadaki karanlıkların tümü bir küçük mumun ışığını bile söndürmeye yetmez" sözleri, uyarılarıdır...

II. AYRIM

'YDD' MEDYASI

'YDD' MEDYASI VE YABANCILAŞ(TIRIL)AN İNSAN(LIK)*

TEMEL DEMİRER - SİBEL ÖZBUDUN

"Gerçeğin üzerindeki örtüyü kaldırmalı sözlerimiz.
Gerçeğin yüzü kimi dehşete düşürecek,
kime acı verecekse; onlar dehşete düşsün, acı çeksin"![1]

'Hiç İçin Metinler'de,[2] "İnsanların çaresizliğini sergileyen, umut kırıcı, karamsar ve mutsuzluk veren 'modern zamanların trajikomik' görüngüsü yansıtan Samuel Beckett'in[3] betimlemeleriyle", 'YDD'[4] medyasının[5] yarattığı yıkım tablosu arasında müthiş bir

---

* Özgür Üniversite Forumu Dergisi, No: 12, Ekim-Aralık 2000.

[1] Babür Pınar, Yaba Edebiyat, "Gülümseyerek Susmak", Temmuz-Ağustos 2000, s.4.

[2] Samuel Beckett, Hiç İçin Metinler, çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 1999.

[3] Bkz. Charles Juliet, Samuel Beckett ile Görüşmeler, çev. Sema Rıfat, Om Yay., 2000.

[4] Bkz. Noam Chomsky, Evrensel Pazar, "Dünya Düzeni ve Kuralları", 26 Mart 2000; P. Hirst-G. Thompson, Küreselleşme Sorgulanıyor, çev. Ç. Erdem-E. Yücel, Dost Kitabevi Yay., 1998; Michel Chossudovsky, Yoksulluğun Küreselleşmesi, çev. N.N. Domaniç, Çivi Yay., 1999; Hasan Muhammedali, İşçi Demokrasisi, "Küresel Adalet İçin Seferberlik", No:16, 1 Mayıs 2000, s.5; Birlik ve Mücadele Dergisi, "Küreselleşme, Sınırlar, Eşitsiz Gelişme", Eylül 2000, s.19-21; Proleter Devrimci Duruş Dergisi, "Emperyalist Kapitalist Ekonominin Güncel Durumu ve 'Küresel' Çarpıtmalar", 5 Eylül 2000, s.7-32; A.A. Aşıcı, İskenderiye Yazıları, "Küreselleşmenin Keskin Köşeleri", No:25, Yaz 2000, s.8-13; D. Cohen, Dünyanın Zenginliği, Ulusların Fakirliği, çev. D. Hattatoğlu, İletişim Yay., 2000; P. Sweezy-L. Huberman-P. Baran vd., 2000'li Yıllara Girerken Kapitalizm, der. A. Başer Kafaoğlu, Kaynak Yay., 2000; Selçuk Erez, Cumhuriyet Dergi, "Küreselleşme Kaçınılmazsa", No:742, 11 Haziran 2000, s.9; S. Kobrin, Foreign Policy Dergisi, "Çok Taraflı Yatırım Anlaşması ve Küreselleşmenin Çatışması", No:3, Güz 1998, s.91-102; A. Baharçiçek, Bilgi Toplumu Dergisi, "Global Uluslararası Sistemde Devletlerin Egemenlik Sorunu", 1999, s.163-72; Ö. Semiz, Demokrasi Kuşağı İçin Girişim Dergisi, "Ulus Devlete Ne Oldu!", Mart 2000, s.89-93; Foreign Policy Der., No:1, Bahar 1998; S.M. Walt, "Uluslararası İlişkiler: Bir Dünya Binbir Kuram", s.14-29; L. Freedman, "Uluslararası Güvenlik: Değişen Hedefler", s.30-43; S.R. Ratner, "Uluslararası Hukuk: Global Normların Sorgulanması", s.44-58; Robert O. Keohane, "Uluslararası Kurumlar: Karşılıklı Bağımlılık Yürüyebilir mi?", s.59-72; J. Milner, "Uluslararası Ekonomi: Küreselleşmenin Sırlarının Çözülmesi", s.73-86; H. Milner, "Uluslar-

benzerlik olduğunu düşünüyoruz... Bu 'abartma' değil! Çünkü post-modern 'Simülasyon Dünyası'nın dayattığı mahkûmiyet çemberinin ortasında yaşıyoruz;[6] 'Simülasyon Dünyası'nda gerçek yok; gerçeğin yerine 'gibi'nin ikame edildiği vahşetin yıkımıyla 'sürüleştirilme'ye çalışılan insan(lık) var... Ve kazananının önceden belli olduğu bu hileli oyunda kumanda sermaye medyasının ve/veya Sermaye Devletin İdeolojik Aygıtlarının kontrolünde...

Olup biten kapitalist emperyalist 'YDD' saldırganlığıyla bire bir ilişkili... Yani neo-liberal saldırganlığın tüm dünyayı kasıp kavurduğu 'Yeni Düzen(sizlik) Cinneti' ile her şey 'piyasanın sihirli eli'ne teslim edilmişken; yabancılaşmayı katmerlendiren insan(lık)-dışı saçma(lık), yaşamı magazinleşiyor. Bunlarla ilintili olarak, birey gerçek sorunlarına ve/veya toplumsal gündemine yabancılaşırken, emek/sermaye çelişkisinin maskelendiği simülasyon bataklığında debeleniyor! Olup-biten 'saçma'nın 'meşrulaştırılıp', 'yeniden üretilmesi'nde de sermaye medyası baş aktör konumunu üstleniyor...

'İletişim Çağı' dedikleri bu Ortaçağ karanlıklarında onlar iletişimi yaygınlaştırmıyorlar; sadece muhtaç oldukları yalanı yayıp, tek-tip düşüncenin zorba egemenliğini emekçilere dayatıyorlar.[7]

---

arası Ekonomi Politik: Hegemonyacı İstikrarın Ötesinde", s.87-99; M.G. Hermann-J.D. Hagan, "Uluslararası Karar Verme Mekanizması: Liderliğin Önemi", s.99-111; J.E. Stiglitz-L. Squire, "Uluslararası Gelişme Mümkün mü?", s.112-25; G. Tümer, Agora Dergisi, "Küreselleşme Üzerine", Nisan 2000, s.7-8; Etienne Balibar, Birikim Dergisi, "Dünya Değişti mi?", No:132, Nisan 2000, s.54-59; E. Martinez-A. Garcia, Devrimci Hareket Dergisi, "Yeni-Liberalizm Nedir?", No:4, Temmuz-Ağustos 1997, s.28-29; Cem Uzun, Anti-Kapitalist, "Küreselleşme Nedir?", 18 Eylül 2000, s.11; Alıntılarımız, "G-8'in Yeni Saldırı Hazırlığı", No:45, 9 Ağustos 2000, s.12; Sevgi Yılmaz, Devrimci Hareket Dergisi, "Emperyalist YDD'nin Küresel 'Adalet'i", No:11, Mart-Nisan 1999, s.29-30; A.B. Kafaoğlu, Aydınlık, "Globalleşme: Kapitalizmin Can Simidi-I", 30 Temmuz 2000, s.20; Devrim Dergisi, "Küreselleşme Çağında Mali Sermaye-I", No:23, Ağustos 2000, s.20-21; E. Yıldızoğlu, Bir Adım Dergisi, "Küreselleşme ve Ulus-Devlet", No:2, Haziran 1999, s.60-68; N. Domaniç, Gerçek Gazetesi, "Küreselleşme Nedir, Ne Değildir?", Temmuz 2000, s.26.

[5] Bkz. Temel Demirer-Hüseyin Aykol, Canavarlaşan Medya, Yorum Yay., 1996; Faruk Arhan-Temel Demirer-Umur Hozatlı-Özgür Orhangazi-Sibel Özbudun, Medya Eleştirisi ya da Hermes'i Sorgulamak, Özgür Üniversite Kitaplığı, Öteki Yay., 1998.

[6] Bkz. Oğuz Adanır, Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler, Dokuz Eylül Yay., 2000.

[7] Bkz. Funda Başaran, İletişim ve Emperyalizm, Ütopya Yay., Ankara, 2000.

Ted Turner'in deyişiyle "CNN'de haber olmayan hiçbir olay ve gerçeğin yaşanmadığı" bu Ortaçağ karanlıkları küresel iletişimsizlik esaretini örgütlerken; medya ve iletişim de, 'YDD' efendilerinin 'Süblimasyon Mekanizması' ve/veya 'Yüceltim Aracı' ya da 'Büyük Birader'in denetim aygıtı işlevi üstleniyor...

'BÜYÜK BİRADER'İN İLETİŞİMİ Mİ? KONTROLÜ MÜ?

"Ayaklanan, adalet istemekle başlar. (...)
Adalet ve özgürlük başkaldırma deviniminin temelindedir. (...)
İnsan varolmak için başkaldırmak zorundadır"![8]

'Denetim!' dedim![9] Berlin Üniversitesi Tarih Bölümü profesörlerinden Meinolf Dierks'in, "Gelişen teknolojinin denetlenmesi giderek güçleşen çalkantılı bir denizi andırdığı"na dikkat çekerek ekliyor: "İnsanlık kendi dünyasında tutsak mı oluyor?"[10] Evet! 'Echelon'u bilmeyen-duymayan var mı? 'Bilgisayar polisi kuruldu'! Ya da 'M15'in e-kulak skandalı İngiltere'yi sarstı'![11] 'ABD'nin kulağı Echelon Avrupa Parlamentosu masasında'![12] 'Avrupa Parlamentosu toplantısı ABD'nin Echelon 'casusluğu'nu kınadığını açıkladı'[13] türünden haberleri duymamış olamazsınız...

Bu konuda İ. Hakan Yetkiner'in, 18 Nisan 2000 tarihli 'Echelon' haberine göz atmakta yarar var: "ÖZEL YAŞAMA SON: Echelon, ABD öncülüğünde İngiltere, Yeni Zelanda, Avust-

---

[8] Gürbüz Yıkılmış, Ürün Dergisi, "Başkaldırma ve Devrim", Mayıs-Haziran 2000 s.55-6.
[9] Bkz. Şeref Oğuz, Yeni Binyıl, "İnternet ve Gözetim", 15 Nisan 2000, s.6; Sedef Koray, Cumhuriyet, "Big Brother Sizi İzliyor", 26 Mart 2000, s.6; Hilmi Tozan, Cumhuriyet, "Almanya'da 'Big Brother' Tartışması", 5 Mart 2000, s.6; Taylan Bilgiç, Özgürlük Dünyası, "İnternetin İki Yüzü", Temmuz 2000, s.36-44; Özgür Gelecek Der., "Sanal Dünya: İnternet", No:23, 15-28 Eylül 2000, s.38-37; Alıntılarımız Gazetesi, "www. Derinleşen Sömürü Com", 11 Haziran 2000, s.12; M. Anar, Selam Gazetesi, "Bilinmeyen Ülke İnternet: Dikkat İzleniyorsunuz!", 9-15 Ocak 2000, s.13; Enis Coşkun, Selam Gazetesi, "Mahremiyetin Sınırlarını Yıktılar", 30 Nisan-6 Mayıs 2000, s.15; Nadir Koraltan, Sol Dergisi, "İnternet, Kot Pantolon ve Özgürlük", 14 Nisan 2000, s.29; Oktay Aslan, Düşeyle, "Bilgi Çağında İnternet", No:4, Mayıs 2000, s.26-27.
[10] Meinolf Dierks, Cumhuriyet, 9 Nisan 2000, s.20.
[11] Hürriyet, 10 Mart 2000, s.23.
[12] Özgür Bakış, 29 Mart 2000, s.9.
[13] Özgür Bakış, 31 Mart 2000, s.9.

ralya ve Kanada casusluk servislerinin birlikte yarattıkları bir dinleme sistemi. 'Echelon sistemi' olarak adlandırılan bu sistem konusunda 'Arkadaş' hitabıyla başlayan, beş ülkenin dünyayı yasadışı biçimde dinlediği belirtilen Fransa kaynaklı mesaj şöyle: 'Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) 120 alıcısıyla dünyanın her yerindeki e-posta, telefon ve faksları dinleyebiliyor. Her gün Amerikan Kongre Kütüphanesi'ndeki bilgi, belge kadar kayıt tutuyor. NSA Karargâhı Ford Meade'in bilgisayarlarını işlevsiz hâle getirmek istiyorsanız, bu mesajları bütün dostlarınıza gönderin. Listedeki anahtar sözcükler, NSA'nın bilgisayarları tarafından anında kapılacaktır. Matematiksel olarak, yalnızca internete bağlı Fransızlar bile bu sistemi birkaç saatliğine de olsa çökertebilir'.

KİMLER İZLENİYOR?: Sistem, Fidel Castro, Saddam Hüseyin gibi hedef liderin sesine ve yüzlerce anahtar sözcüğe duyarlı. Bu kelimelerin geçtiği her türlü mesaj (e-posta, telefon konuşması, faks, teleks, radyo yayını) anında belirleniyor. Sistemin kalbini, Kuzey Yorkshire (İngiltere) yakınlarındaki Harrogate tepelerinde ve Menwith Hill Askeri Üssü (ABD) çevresinde bulunan devasa dinleme antenleri oluşturuyor. Casus bilgisayarlarca seçilen anahtar sözcükler, gizli servis görevlileri tarafından düzenleniyor. Askeri, sanayi, ticari, hatta kişilere yönelik çok özel sırlar, kullanılmak üzere Echelon'a üye ülkelere iletiliyor.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Microsoft'un Windows yazılımındaki casus programı ise bilgisayar yazışmalarını izlemede kullanılıyor. İşte NSA'nın izlemeye aldığı 'anahtar sözcükler'den bazıları: Patlayıcılar, silahlar, suikastlar, uzi, teflon mermiler, mayınlar, nükleer silahlar, uranyum, napalm, nükleer, el bombası, gizli servis, terör, özgürlük, ETA, IRA, PKK, enformasyon terörizmi, gerilla, patlama, bilgisayar, internet güvenliği, güvenli internet bağlantıları, OO3, audiotel, kimlik, endüstriyel casusluk, Siemens, Shell, ELF, 2600 dergisi, Time, hilal, cihad, müezzin, KLM, SABENA, elektronik banka hesapları, market, visa, külçe altın, internet underground, password, NATO, NASA, FBI, Beyaz Saray, IMF, MİT, JİTEM, seks, Monica, fetiş, klon, Armani, Yasemin, mısır

çiçeği, Ninja, top secret, GSM, AT&T (Amerikan Telefon Şirketi), yasa, Zen, Marx, Fukuyama, George Soros, pikrik asit, gümüş, kömür, sülfür, nitroselüloz, kokain..."[14]

ÖZGÜRLÜK MÜ? TOTALİTARYANİZ Mİ?

"Güneşin,
sadece akıldan başka efendileri olmayan insanların
üzerine doğacağı zaman gelecektir"![15]

'YDD'nin medyatik 'İletişim Çağı' tas tamına budur! Tekrar ediyorum: Bu bir Ortaçağ'dır! Yaşananın 'kara büyücüsü', özgürlük düşmanı sermaye medyasıdır! Yeri geldi anımsatayım: Mumia Abu-Jamal, Afro-Amerikalı bir gazetecidir ve yıllardır, "Bana ölümün gölgesinin vadisinden söz etme, ben orda yaşıyorum" dediği ölüm hücresindedir![16] Düşüncesini özgürce ifade ettiği[17] için Eşber Yağmurdereli Çankırı mahpusundadır![18] Ragıp Duran, Işık Yurtçu ve ötekilerin 'malum öyküsü'. Ya da 'Yeni Gündem' Gazetesinin

---

[14] "BÜYÜK KULAĞA BÖCEK KAÇTI: Dünyanın en büyük casusluk sistemi Echelon'u çökertmek için Fransız muhalifler harekete geçti. Hedef: Echelon'u sahte mesajlarla bloke etmek. Başında ABD'nin bulunduğu dünyanın en büyük casusluk uydu sistemi Echelon'u çökertmek amacıyla internette bir hareket başlatıldı. Hedef: Casusluk sisteminin otomatik olarak seçip dinlediği anahtar sözcükleri sıkça kullanarak, dinleme ve kayıt yapan Ulusal Güvenlik Merkezi'nin (NSA) bilgisayarlarını devre dışı bırakmak! Fransa'dan yayınlanan 'deşifre' listesinde 1.416 'anahtar sözcük' bulunuyor. Listenin casusluk örgütünün dinlediği sözcüklerin tamamını içermediği belirtiliyor. Söz konusu listede Türkiye'den MİT, JİTEM ve PKK da var. Bu anahtar sözcüklerin kim tarafından deşifre edilip, internette dolaşıma sokulduğu henüz belli değil ama niyet belli: 'Büyük Birader'in tüm dünyaya nüfuz etmiş kulaklarını etkisiz hale getirmek! Çünkü anahtar sözcüklerin bu kadarı bile, banka hesaplarından, telefon, faks, e-posta mesajlarına, gizli servisler, elçilikler ve özel şirketlerden uyuşturucu trafiğine kadar her türlü bilginin Echelon'da toplandığını gösteriyor" (İ. Hakan Yetkiner, Faculty of Economics, P.O. Box 800, 9700 AV Groningen, Tel: (050) 363 7204, Fax: (050) 363 7337).

[15] Concordet.

[16] Bkz. Cemile Çakır, Cumhuriyet Dergi, "19 Yıldır Hücrede", 21 Mayıs 2000, s.2-3.

[17] Oysa; Dünya Basın Konseyleri Birliği (WAPC) Kuala Lumpur açıklamasında (1985), "Düşünceleri ifade etme özgürlüğünün insan haklarının ayrılmaz ve ihlâl edilemez bir temel hakkı olduğu" ifade edilir (Dünya Basın Konseyleri Birliği VII. Uluslararası Kongresi ve IV. Genel Kurulu: Bildiriler Kitabı, ed. Tamer Atabarut, Basın Konseyi Yay., 1999, s.iii) demektedir!

[18] Berat Günçıkan, Cumhuriyet Dergi, "2 Yıl Yattı, Daha 20 Yılı Var", No:744, 25 Haziran 2000, s.1-6-8.

bombalanması... Aslında her şey, A. Maurois'ın, "Ahlâk düzeni sağlam olmayan ve soyguncularıyla başa çıkamayan bir toplum - ruhunda arta kalmış vahşet hissinin de baskısıyla- haydutlarına karşı hayranlık duyar" vurgusunda özetlediği üzere...

Bu bağlamda 'Yeni Düzen(sizlik) Cinneti'ne ve medyasına 'köşeli' bakmak 'olmazsa olmaz'!

Evet; sermaye medyasını irdelerken, öncelikle, bunların altının özellikle çizilmesi gerekiyor... Bunların altı çizilmedi mi, "Teslim olmanın, kalabalığa benzemenin, kalabalığın sıcak itiş kakışı içinde yok oluvermenin, uzlaşmanın, onaylamanın, erimenin, baştan biçimlendirilmeye açık olmanın ılık ikliminde soluklanmak"ta[19] karakterize olan kapitalist medya mamulâtı yaşam ve alıp-götürdükleri sorgulanamaz...

Bilmeyen var mı? Yaşamı ve gerçekleri magazinleştiren sermaye medyası ile 'İnsanlar rüyalarını kaybetti'![20] Şimdi, yani sermaye medyasının 'Modern Zamanlar'ında "Sanatın sesi kısık, felsefenin ne söylediği anlaşılmıyor, bilimin sesi ara sıra reklâmlarda duyuluyor"![21]

Olup-bitenden sermaye egemenliği ve onun doğrudan aracı medya sorumlu! Görmeyen var mı? Hâlâ varsa ne yazık! "Çağımızın insanı başı dönmüş, yönünü yitirmiş, geçmişini unutmuş, geleceğine yabancı, yaratıcılığından arınmış tek başına insan. Felsefenin sorduğu en temel sorunlara bile yanıt bulamayan şaşkın bir insan. Neyim ben, kimim, nereden gelip nereye gidiyorum diye soramayacak kadar belleği boşalmış şaşkın bir insan. Yıkımlarla dolu bir çağın içinden geçerek uykulu uykulu bir başka bir yüzyıla giren bu insan yolculuğunu belirsizliğe doğru sürdürüyor. Uyku hâlinin ne zamana kadar süreceği belli değil. Kendinin uyanmaya niyeti olmadığı gibi onu bu durumda tutmak isteyen iktidarlar da tarih yolculuğunun başlangıcında sığındığı mağarasına sığınması için zorluyor. Dekoru değişmiş bir mağara bu. Her türlü aleti, cep telefonu, bilgisayarı, teknik donanımı olan bir mağara.[22] (...) Baş

[19] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Hayatta Kalmanın Haysiyeti" 16 Temmuz 2000, s.3.
[20] Ahmet Mercan, Selam Gazetesi, No:439, 30 Nisan - 6 Mayıs 2000, s.2.
[21] Afşar Timuçin, Agora Dergisi, "Bilimin Sefaleti", No:7-8, Temmuz-Agustos 2000, s.3.
[22] Bkz. Enis Coşkun, Küresel Gözaltı, Ümit Yay, 2000.

döndürücü teknik gelişmelere rağmen insanın yaşama ilişkin sorduğu sorular ne kadar az"![23]

Denis Huisman, "İletişimin felsefeye ihtiyacı vardır"[24] dese de; sermaye medyası -'YDD' tiranlığının despotik iletişimsizliğini örgütleyerek!- insanları yabancılaştırıp; soru sormasını engelliyor: "Bilmemem gereken/ şeyler öğrendim/ Sorular sordum/ Sormamam gereken/ Gördüm apaçık,/ görmemem gerekeni/ Söylenmezi söyledim"[25] diyen insan(lık)ı yok ederek yerine, 'Tüketiyorum, öyleyse varım' diyen paketlenmiş 'bilinç(sizlikler)in' kör karanlıklarının yabancılaşmasını (=felsefesizliğini) ikame ediyor...

HER ŞEY PAZAR İÇİN... HER ŞEY SATILIK...

"Sermaye, kâr olmadığı zaman
ya da az kâr ettiği zaman hiç hoşnut olmaz.
Yeterli kâr olunca sermayeye bir cesaret gelir.
Güvenli bir kâr yüzdesi ile her yerde çalışmaya razıdır;
kesin yüzde 20 iştahını kabartır; yüzde 50 küstahlaştırır;
yüzde 100 bütün insani yasaları ayaklar altına aldırır;
yüzde 300 kâr ile, sahibini astırma olasılığı bile olsa,
işlemeyeceği cinayet, atılmayacağı tehlike yoktur"![26]

Bakın bu konuda Almanya örneği konusunda Ahmet Atillâ Doğan neler diyor: "Alman gazetesi yazıyor, 'Televizyon Yayınları Bizi Aptallaştırıyor mu?'"[27] Aptallaştıran yayınların başında söyleşi (sohbet) -talk show- türü programlar geliyor. Sosyalleşme sorunu olan insanların, uyuşturucu bağımlılarının, teşhircilerin, özetle sıra dışı insanların yer aldığı grup söyleşilerinde tartışılan konular. 'Eyvah... yoksa köpeğim homoseksüel mi' 'Çocuk istiyorum ama koca asla', 'Kızımın erkek arkadaşını seviyorum' ve benzer başlıklarda ekranları dolduran ortalama bir saatlik programlar tekrarları ile birlikte bir kanalda yılda en az 600 kez yayımlanıyor, en az üç

[23] A.K. Bilgin, Edebiyat Gündemi Der., "Post(al)-Modernizm", no:2, Nisan 2000, s.23.
[24] Denis Huisman, Sokrates İnternet'te, çev. Kerem Eksen, Güncel Yay., 2000.
[25] Metin Altıok.
[26] Akt. T.J. Dunning, K. Marx, Kapital, C:1, Sol Yay., Ankara, s.788.
[27] Express, "Macht uns das Fernsehen blöd?", 30 Ocak 1998.

kanalda yer alan bu tartışmaların ekranları işgal ettiği süreyi varın siz hesaplayın.

Ayrıca şiddet içerikli filmler, ekranda kadın ve erkek cinsel organlarının plastik kalıplarının çıkarıldığı erotik yapımlar,[28] 100 marka yürüyen merdiven tutacağını yalayan, 300 marka soyunup oto yıkayan, 500 marka tanımadığı 10 erkeği dudağından öpen kadınların yer aldığı eğlence programları, kamera şakaları ve neler neler... Bugünlerde RTL-2 adındaki televizyon kanalı, saat 20.15 ile 21.00 arasında izlenme rekoru kırıyor.

Ne mi yayımlıyor? Kısaca anlatalım... Uzun tanıtımlar ve eleme süreci sonunda seçilen, yaşları 20-35 arasında on genç, Köln şehri yakınlarında inşa edilen 150 metrekarelik bir baraka içinde 100 gün birlikte yaşayacak. Barakanın özelliği, tuvalet dışında her yerde kamera olması. Motorlu kameralar özel bir reji odası tarafından idare ediliyor. Çeşitli açılarda yerleştirilen kameralar en ufak ayrıntıya kadar bu insanları 2-4 saat takip ediyor.[29]

Reji odasındaki elemanlar 28 kameradan gelen bu görüntüleri sürekli kaydediyor. Dahili ses sistemi aracılığı ile onlara yönergeler (talimatlar) gönderiyorlar. Bu zavallı on kişi kameraya bakarak söylenenleri yapıyor, teşekkür ediyor ya da kızıyor. Beş kadın ve beş erkekle başlayan bu izlenceyi (programı) izleyenler, özel hatlara telefon ederek katılımcıları eliyor. Böylelikle her hafta bir kişi barakayı terk etmek zorunda kalıyor. 100 gün sonra bu barakada kalmayı başaran kişiye 250 bin Alman Markı ödül verilecek.

Ancak bilimciler bu programın yasaklanmasını, insanların kobay gibi kullanılmasının doğru olmadığı, bu yarışmacıların ruhsal rahatsızlık geçirebilecekleri konusunda uyarıda bulunuyorlar. İzleyiciler ise, merakla her gece içerdeki kızlı erkekli yarışmacıların ne zaman seks yapacaklarını bekliyor. Şimdilik duş alma ve giyinme anlarındaki kısa çıplaklıklarla yetiniliyor. Yapımcılar ise yasaklanma korkusu ile izleyicilerin beklediği sahneleri özete koymuyor. Almanya'da özel televizyon yayınları, rekabet uğruna genel kabul

[28] Vox "Wahre Liebe", 17 Şubat 2000.
[29] RTL-2, "Big Brother", 1 Mart 2000.

gören ahlâk kurallarını bir bir yıkmaya başladı. Program yapımcılarının sınır tanımayan girişimleri üzerine bir grup araştırmacı geçen ay sonunda bir deney yaptı. Deneklere, altı aylıktan dokuz yaşına kadar çocukların rol alacağı bir televizyon dizisi çekileceği ve bu dizi için bazı çocukların seçileceği söylendi. Çocukların şöhret olacağını uman ailelere bazı sorular yöneltildi.

Örneğin 'Bu dizi için çocuğunuza estetik ameliyat yapılmasına izin verir misiniz?' ya da 'Tehlikeli sahneler var, çocuğunuz ölebilir ya da sakat kalabilir bunu kabul ediyor musunuz?', 'Bazı sahnelerin çekimi için çocuklarınız üç aylığına sizden uzak kalabilir veya uzak ülkelere çekime götürülebilir... izin verir misiniz?' vb... Normal bir insanın kabul edemeyeceği bu sorulara, anne ya da baba olan çoğu kişinin olumlu yanıt vermesi araştırmacıları dehşete düşürdü.[30]

Şöhret olmanın çekiciliğine kapılan insan, insanlıktan çıkıyor. Televizyon kanalları ahlâk kurallarını altüst ediyor. Bu konuda Kilise de rahatsız... 1988 yılında Kardinal Georg Sterzinsky; Alman televizyonlarında arttığını öne sürdüğü seks ve porno filmlere karşı halkı uyarırken, 'televizyonların seks pazarı ile kazanç peşinde koşmasını kınadığını'[31] söyledi".[32]

YABANCILAŞ(TIR)AN MEDYA

"Yerleşik iktidarın bize üzüncü bulaştırdığı
tatsız bir dünyada yaşamaktayız.
Üzüntü, üzgün bulaşıcılıklar,
eylem gücümüzü en aza indirenlerdir.
Yerleşik iktidarların bizi köleliğe indirgemek için
bizim üzüntülerimize ihtiyaçları vardır"![33]

Bilmeyen yok! YDD'nin küreselleştirdiği devasa yabancılaşmanın başat aktörlüğünü sermaye medyası üstlenirken insan(lık), sermaye medyası ve Sermayenin İdeolojik Aygıtları tarafından şeyleştirilmektedir. Yabancılaşmada somutlanan 'meta fetişizmi'nin ürünü

---

[30] RTL, "Stern TV", 15 Mart 2000.
[31] Hürriyet Avrupa Baskısı, "Kardinalden TV'de Sekse Karşı Uyarı", 16 Mayıs 1996.
[32] A. Atilla Doğan, Cumhuriyet, "Sınır Tanımayan Ahlâksızlık", 20 Nisan 2000, s.2.
[33] Gilles Delezue-Claire Parnet, Diyaloglar, çev. Ali Akay, Bağlam Yay., 1990, s.89.

olarak "Şeyleşmenin özü, üreticilerin toplam emek ürünleri ile olan ilişkilerinin, onlara, emek ürünleri arasında kurulan bir ilişki olarak görülmesidir".[34] Metaların (nesnelerin) değerini artırırken insanları değersizleştiren kapitalist ekonomik işleyiş ile "İnsanlar arasındaki belirli toplumsal ilişki, onların gözünde, şeyler arasında düşsel bir ilişki biçimine dönüşür".[35] Bu süreçte, insanlar, metaların (nesnelerin) egemenliğine tutsak düşerlerken özne (insan) olma bilinçlerini yitirir ve "Kendi toplumsal etkinlikleri, nesnelerin etkinlikleri biçimini alır ve onlar nesneleri yöneteceğine, nesneler onları yönetir".[36] Şeyleşmenin en karakteristik özelliği, "İnsanların kendi faaliyetlerini, kendi emeğini insanların karşısına nesnel bir şeymiş, insandan bağımsız bir şey, insana yabancı olan yasalar çerçevesinde hükmeden bir şeymiş gibi koymakta oluşudur".[37]

Bunların ortaya çıkardığı sonuç ise "Üreticinin kendi üretim araçlarından kopması, tüm dolayımsız üretim birimlerinin dağılıp parçalanması vb... Modern kapitalizmi oluşturan tüm ekonomik sosyal koşullar etkilerini hep bu doğrultuda gösteriyor: İnsan ilişkilerini örtüsüz saklısız ve dolayımsız olarak kendi özgüllüğüyle gösteren ilişki veya bağıntıların yerine, rasyonel olarak şeyleştirilmiş ilişkileri koymak"tır![38] Bu durum ise "Boyun eğmeye sığınmak durumunu yaratan güçlü eğilimler ortaya çıkar"mıştır.[39]

"20. yüzyılın ortasında yetkenin niteliği değişmiştir; açık yetke değil, bilinmeyen, görünmeyen, yabancılaşmış bir yetkedir bu artık: Bizden 'kimse' bir istekte bulunmaz; ne bir insan, ne bir fikir, ne de bir ahlâk yasası. Gene de hepimiz, çok yoğun yetkeci bir toplumdaki insanlar ölçüsünde ya da onlardan daha çok uyarız yetkeye. Gerçekten de 'o'nun dışında yekte yoktur. Nedir bu 'o' denen? Kâr, ekonomik zorunluluklar, Pazar, sağduyu, kamuoyu, 'insan'ın yaptıkları, düşündükleri, duyduklarıdır. Bilinmeyen yetkenin yasaları, pazarın

[34] Metin Çulhaoğlu, Bin Yılın Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu, Sarmal Yay., s.282.
[35] K. Marx, Kapital, Cilt:1, A.g.e., s.82.
[36] K. Marx, Kapital, Cilt:1, A.g.e., s.85.
[37] György Lukacs, Tarih ve Sınıf Bilinci, Belge Yay., İstanbul, s.161.
[38] György Lukacs, Tarih ve Sınıf Bilinci, A.g.e., s.168.
[39] Erich Fromm, Özgürlükten Kaçış, Payel Yay., s.44.

yasaları gibi görünmez ve aynı ölçüde dokunulmazdır. Görünmeyene kim saldırabilir? Kim başkaldırabilir 'Hiçkimseye' karşı?"[40] İşte böylesi bir toplumda "Birey, kendi olmaktan çıkar;[41] kültürel kalıpların kendisine sunduğu kişiliği tümüyle benimser, böylece tıpkı diğerleri gibi ve onların kendisinden beklediği gibi olur. 'Ben' ile dünya arasındaki tutarsızlık ve onunla birlikte de bilinçli yalnızlık ve güçsüzlük duygusu ortadan kalkar. Bu mekanizma bazı hayvanların kendilerini korumak üzere renk değiştirmesiyle kıyaslanabilir. Onlar da kendi çevrelerine o kadar benzerler ki, çevrelerinden neredeyse ayırt edilemezler. Kendi bireysel benliğinden vazgeçen ve bir robot hâline gelen kişi, çevresindeki diğer milyonlarca robotla aynı olur ve artık kendisini yalnız hissetmez, kaygı duymaz. Ama ödediği bedel yüksektir, kendi benliğini yitirmiştir".[42] Özetle yabancılaşmış insan açısından yaşadığı trajediyle ulaştığı "sonuç[43] uyarlanım değil ama öykünmedir".[44]

DÜNYANIN HÂL-İ PÜR MELALİ...

"Sadece bir ülke, paranın ülkesi, tüm bayrakların üstüne yerleşti.
Böylece, 'globalizasyon'dan bahsetmeye başladılar.
Ve biz anladık ki, bir ülkeden,
paranın ülkesinden başkasına hizmet edilmediği,
sınırların kardeşlikten, dayanışmadan dolayı değil,
milliyetsiz güçlüleri besiye çeken bir kan kaybetmeden dolayı
kaybolduğu bu saçma düzene 'globalizasyon' diyorlar.
Yalan uluslararası para hâline dönüştü"![45]

---

[40] Erich Fromm, Sağlıklı Toplum, Payel Yay., s.143.
[41] Oysa Marx'ın belirttiği üzere: "Hayvan yalnızca kendi türünün ölçüleri ve gereksinmelerine göre yaratır, insan bütün türlerin ölçülerine göre üretir ve nesnenin kendi içinde yatan ölçüsünü nasıl uygulayacağını bilir. Dolayısıyla insan aynı zamanda güzelliğin kurallarına göre yaratabilir" (K. Marx, 1844 Felsefe Yazıları, s.80, Sol Yay.).
[42] Erich Fromm, Özgürlükten Kaçış, Payel Yay., s.152.
[43] "Para sahibi, şimdi kapitalist olarak önde çalımla yürüyor; emek-gücü sahibi onun emekçisi olarak peşi sıra onu izliyor. Biri önemli insan pozunda sırıtkan, işbilir; öteki sıkılgan, çekingen, kendi derisini pazara götüren ve yüzülmekten başka umudu olmayan bir kimse gibi" (K. Marx, Kapital, C: 1, A.g.e., s.191-192).
[44] Herbert Marcuse, Tek Boyutlu İnsan, İdea Yay., s.21.
[45] Komutan Yardımcısı Marcos.

"Her birimiz içimizdeki fırtınalar ve dingin sularla...
'Bilinmeyen' denizlere yelken açan
'bilinmeyen' yolcular olmaya devam edeceğiz.
'Tarihin Sonu' hiç olmayacak! (...)
Bu yoldaki o arayış aşk olacak,
o arayış umutsuzluk olacak,
o arayış umut olacak,
yalnızlık, çokluk, itilmişlik, dayanışma, zaaf, haslet, pes ediş
ya da mücadele, hayat, ütopya, devrim, karşı devrim olacak"![46]

Kamuoyunun suskunluk sarmalıyla[47] kuşatıldığı post-modern[48] kesitte, 'YDD'nin önemli saldırı aygıtı medya, bireyi birey olmaktan çıkartıp, toplumsal sorun ve sorumluluklarından uzaklaştırırken; 'YDD' gerçeğini de gölgelemektedir... 'Nedir bu gerçek' Örneğin, "Dünya nüfusunun büyük bir kısmı yoksulluğun pençesinde kıvranıyor. 1,2 milyar kişi günde 1 dolarlık harcamayla, geri kalan 3 milyarı da 2 doların altında bir gelirle mutlak yoksulluk sınırı altında yaşarken; 1999'da tam 13 milyon kişi önlenebilir hastalıklardan yaşamını yitirdi... 1945'ten beri 150 milyon insan önlenebilir hastalıklar yüzünden yaşamını kaybetti. Savaşta ölenlerin sayısı ise 23 milyon... Her saat 300 kişi AIDS'ten ölürken sıtma her yıl 2,6 milyon insanı öldürüyor... Sağlık harcamalarına ayrılan pay, azgelişmiş ülkelerde, gayri safi milli hâsılanın %1'inin altına düşmüş durumda. Bu gelişmiş ülkelerde %6'nın üzerinde; Türkiye'de ise %3,6... Dünya genelinde askeri harcamalarda hızlı bir artış yaşanıyor. Harcama miktarı 1995'te 864 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ancak AIDS, tüberküloz ve sıtma gibi hastalıklarla mücadele için ayrılan para 15 milyarla sınırlı kaldı... İshal, boğaz enfeksiyonları ve sıtma gibi hastalıklarda ölenlerin sayısının, 1999'da doğal felaketlerde ölenlerin sayısından 160 kat daha fazla...

---

[46] Umur Talu, Milliyet, "Tarihin Sonu Hiç Olmayacak!", 27 Haziran 2000.

[47] Bkz. Elisabeth Noelle-Neuman, Kamuoyu: Suskunluk Sarmalının Keşfi, çev. Murat Özkök, Dost Kitabevi Yay., 1998.

[48] Bkz. M. Sinan Birdal, Evrensel Kültür Dergisi, "Postmodernizm ve Sosyal Bilimlerin Sonu", No:102, Haziran 2000, s.38-40; Çiler Dursun, Toplum ve Bilim Dergisi, "Zaman: Modern ve Postmodern", No:84, Bahar 2000, s.189-212.

AIDS'le boğuşan Afrika ülkelerinin[49] üretimlerinin 2005 yılında yüzde14'lük bir düşüş göstermesi bekleniyor... 1999 yılı, uluslar arası sağlık yardımlarının 2,5 milyar dolarla en düşük düzeyde gerçekleştiği yıl oldu ve düşüş eğilimi sürüyor... Yardıma çok gereksinimi olan 50 Güney ülkesinin toplam borcu 300 milyar dolar... Birçok Afrika ülkesinde, 15 yaşında olan her üç kişiden ikisinin ölme olasılığı %50'den fazladır..."[50]

Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk[51]				
Ülke	Kişi Başına Gelir (Dolar)	En Yoksul %20	En Zengin %20	Eşitsizlik Göstergesi
Brezilya	4.720	2,5	64,2	60,1
Güney Afrika	3.400	3,3	63,3	58,4
Şili	5.020	3,5	61,0	56,5
Meksika	3.680	4,1	55,3	50,3
Türkiye	3.130	4,7	54,9	49,0

"BM Kalkınma Programı (UNDP) 2000 Yılı İnsani Gelişme Raporu'na göre Türkiye, 174 ülke arasında insani gelişmişlik sıralamasında 85. oldu. Türkiye'de her 6 kişiden birinin yoksulluk sınırı altında yaşadığını ortaya koyan raporda, Türkiye nüfusunun en zengin %20'lik bölümünün toplam ulusal gelirin %47,4'ünü

---

[49] "Dünyada yaşayan 36 milyon AIDS'linin 23 milyonu Afrika'nın güneyinde yaşıyor. Hastalıktan en çok kızlar ve çocuklar etkileniyor. Her gün 8.500 çocuk ve genç hastalığa yakalanıyor ve 2.500 kadın ölüyor. 4 milyon çocuğun hasta olduğu düşünülürse bugünkü durumun hastalığın yakında yaşanacak boyutlarının ancak %10'u olduğu anlaşılır. Zimbabwe'de yetişkin nüfusun %30'unda virüs var. Nüfusun %10'undan fazlası virüsten etkilendiğinde yaşam beklentisi 17 yıl düşüyor. AIDS bundan yirmi yıl önce bulundu. Bir hastalık olmaktan çıktı ve toplumsal, siyasal ve kültürel bir gerçeğe dönüştü. AIDS, son yirmi yılda Batı'nın cinsiyet ve ırk ayrımcılığına ve sömürgeciliğe dayanan kültürünün açığa çıkarılmasında kullanılan en önemli araç oldu. Anlaşıldı ki, AIDS, iddia edildiği gibi, öyle tek başına ne eşcinsellikten, ne 'evlilik dışı' cinsel ilişkiden ne de 'siyah' Afrikalılardan kaynaklanıyor. Bütün bunlar geçenlerde Durban'da yapılan ve 11 bin doktor, bilim adamı ve sağlık görevlisinin katıldığı toplantıda ortaya konuldu. Gene de görüldüğü gibi işin asıl dramatik yanı Afrika'yla ilgili olanı. O zaman ne yapılabilir? (...) Dünya bütün bu olup bitene gözünü kapatmış ve kulağını tıkamış durumda. Afrika kıtasına Clinton'ın öngördüğü yardım topu topu 246 milyon dolar. Ne okul ne ilaç sorununu çözmeye yetiyor" (Hasan Bülent Kahraman, Radikal, "İki Siyah A: AIDS ve Afrika", 17 Temmuz 2000, s.9).

[50] Emine Karakitapoğlu, Cumhuriyet, 29 Haziran 2000, s.1-8.

[51] Kızıl Bayrak, 8 Temmuz 2000, s.8 (1997 yılı verileri).

aldığına işaret edildi. Türkiye'de en yoksul %20'lik nüfusun ulusal gelirin yalnız %5,8'i ile yetinmek zorunda bırakıldığı vurgulandı.[52]

Türkiye'de Enflasyon ve Milli Gelir GSMH (Artış Yüzdeleri)[53]		
	Enflasyon	Milli Gelir
1984	48,5	7,1
1985	50,4	4,3
1986	37	6,8
1987	39,6	9,8
1988	71,7	1,4
1989	63,7	1,6
1990	60,3	9,3
1991	65,9	0,3
1992	70,1	6,4
1993	66,1	8,1
1994	104,6	-6,1
1995	93,6	8,1
1996	80,4	7,1
1997	85,6	8,2
1998	84,6	3,8

İnsani gelişim ve kalkınmanın, insan hakları korunmadan gerçekleşemeyeceği vurgulanan rapor, küreselleşme süreciyle gelir dağılımı uçurumunun büyüdüğü, yoksulluğun derinleştiğini ortaya

---

[52] "Türkiye'de her yıl 1 milyon 360 bin bebek dünyaya geliyor. Bebek ölüm hızı binde 42. Beş yaş altı ölüm hızı ise binde 50. Doğan her bin bebekten 40'ı bir yaşına varmadan ölüyor" (Selam Gaz., 'Ölüm Oranı Yüksek', 23-29 Nisan 2000, s.16). "DTP verilerine göre, Türkiye'de 60 bin çocuk sokaklarda" (M.E. Tayman, Yeni Binyıl, 1 Temmuz 2000, s.5). "Çocuk Kurultayı'na sunulan bir rapora göre, çocukların %88'i 9-14 yaş arasında iş hayatına atılıyor. %80'inin ilkokulu bitirdikten sonra çalışmaya başladığı, %7,8'inin ilkokulu terk ettiği ve %1,3'ünün ise hiç okula gitmediği görülüyor. Çocuklar yasaların kendilerine tanıdığı sürelerin çok ötesinde çalıştırılıyor. %43'ü günde 7,5 saat, %44'ü günde 7,5-9 saat ve %13'ü de 10 saatten fazla çalışıyor. Zira çocukların %70'ine sürüye göre ödeme, %30'una da parçaya göre ücret veriliyor. Çocukların %87'si işe başlamadan önce herhangi bir doktor muayenesinden geçmiyor. (...) Beyoğlu'nda sokak satıcılığı yapan 216 çocuk ve 100 aile ile Abdullah Karatay'ın yaptığı bir ankete göre, sokak satıcısı çocukların %82'si Mardin, Siirt ve Batman'dan geliyor. Çocukların annelerinin %32'si Türkçe konuşamamakta, %13'ü ise zorlukla meramını anlatabilmekte. Türkçe konuşamayan babaların oranı ise %5. Ailelerin %90'ı 6 kişiden kalabalık. Çocukların babalarının %34'ü, annelerinin ise %86'sı okuma yazma bilmemekte. Ailelerin %46'sının hiçbir sosyal güvencesi yok. Ve bu koşullarda aile içinde hasta birey oranı %54 gibi çok yüksek bir düzeydedir" (Rıdvan Akar, Yeni Binyıl Pazar Eki, 2 Temmuz 2000, s.7).

[53] H. Kızılkaya, İktisat Der., 'Türkiye'de İstikrar Programları ve IMF', Kasım 1999, s.79.

koydu. Çalışmasına göre, dünyanın en zengin 200 kişisinin toplam geliri 1 trilyon doları geçiyor. En yoksul 43 ülkede yaşayan 582 milyon insanın toplam geliri ise yalnız 146 milyar dolar... Dünyada 100 milyon çocuğun başını sokacak bir evi bile yok ve sokakta yaşıyorlar... Her gün 30 bin çocuk önlenebilir hastalıklar sonucu ölüyor. Her yıl bulaşıcı hastalıklar nedeniyle yaklaşık 18 milyon kişi ölüyor...[54] Dünyanın en gelişmiş 10 ülkesi, Kanada, Norveç, ABD, Avustralya, İzlanda, İsveç, Belçika, Hollanda, Japonya ve İngiltere oldu. İnsani gelişme sıralamasında en geride kalan 5 ülke ise Burundi, Etiyopya, Burkina Faso, Nijer ve Sierra Leone oldu... Dünyada 500 milyon küçük silah serbestçe el değiştiriyor... 1990'lı yıllarda 50 milyon kişi savaşlar ve iç karışıklıklar yüzünden evini terk etti. Dünyada bugün 10 milyon mülteci ve 5 milyon evsiz-barksız insan var. İç savaşlarda son 10 yılda 5 milyon kişi yaşamını yitirdi, yaklaşık 6 milyon kişi sakat kaldı... Dünya parlamentolarında kadınlar yalnız %14 oranında temsil ediliyor... Ulusal ve uluslararası eşitsizliklerin artması, hakları tehdit etmektedir..."[55]

"1997 yılında en zengin 227 kişinin serveti dünya nüfusunun %47'sinin gelirine eşit"[56] olduğu adaletsizlik tablosunda; Noam Chomsky'nin, "Küreselleşme, mükemmel bir şekilde dizayn edilmiş, sürekli bir şekilde yoğunlaşmakta olan özel güçlerin çıkarlarını kollayan bir yol. Birbirlerine sıkı sıkıya bağlı birkaç güçlü devletle mega şirketin maddi çıkarlarını yeniden ürettikleri bir süreç. (...) Küreselleşme dar, güçlü çıkarların diğerlerinin zararına uluslararası düzeyde

---

[54] Bkz. Yeni Demokrasi Yolunda Özgür Gelecek Dergisi, "Emperyalizmin Sefalete Mahkûm Ettiği Yer: Afrika Kıtası", 12-25 Mayıs 2000, s.37; İÜ Öğrenci Dergisi Kolektif, "Yoksulluk Hızla Küreselleşiyor", No:3, Nisan 2000, s.10-11; Odak Dergisi, "Dünyadan Üç Resim", 7 Haziran 2000, s.28-29; Fırat'ta Yaşam, "Almanya'da İşsizlik Kapıda", 12-19 Haziran 2000, s.7; Proleter Devrimci Duruş Dergisi, "Asalaklaşan Kapitalizmin Derinleşen Hastalığı: İşsizlik", 15 Haziran 2000, s.19-34; Odak Dergisi, "İnsanlık, Tarihinin En Eşitsiz Dönemini Yaşıyor", 12 Mayıs 2000, s.16-18; Roja Tez, "Zengin ve Yoksul Ülkeler Arasındaki Uçurum Büyüyor", No:53, 14 Temmuz 2000, s.10; Yaşam ve Politika (Politika'da Atılım Eki), "Sınırsız Açlık", Haziran 2000, s.9; Ufuk Uras, Sosyal Demokrat Hareket Dergisi, "Adım Adım Yoksulluk", Mart 2000, s.9.

[55] Cumhuriyet, "Kârı Düşünürken İnsanı Unutmayın", 30 Haziran 2000, s.1-8.

[56] Kızıl Bayrak, No:2000/24, 1 Temmuz 2000, s.7.

birleşmesinin özel biçimidir"[57] diye betimlediği "Küreselleşme, emeğin varlık koşullarının topyekûn tahribatını ve dünyanın emperyalistlerce ekonomik ve politik bakımdan yeniden paylaşımını hedefleyen saldırgan kapitalist stratejinin adıdır".[58] Bu emperyalist-kapitalist stratejiyle dünya, çokuluslu şirketlerin 'Toplama Kampı'na dönüştürüldü!

Dünya İşsizlik Oranları (yüzde)[59]			
ULKE	1996	1997	1998
Avusturya	4,3	4,4	4,2
Belçika	9,7	9,2	8,3
Danimarka	6,8	5,5	4,2
Finlandiya	15,3	13,1	11,6
Fransa	12,4	12,4	9,7
Almanya	8,9	9,6	8,7
Yunanistan	9,6	9,6	8,4
İrlanda	11,6	10,1	8,7
İtalya	12,0	12,0	12,1
Lüksembourg	3,0	2,6	5,7
Hollanda	6,3	5,2	3,7
Norveç	4,9	4,1	3,3
Portekiz	7,3	6,4	6,2
İspanya	22,2	20,8	18,9
İsveç	9,6	9,9	8,3
İsviçre	4,7	5,2	4,5
İngiltere	8,2	7,0	6,3
ABD	5,4	4,9	4,5
Japonya	3,4	3,4	4,2

EN BÜYÜK 200 ÇOKULUSLU TEKEL (1998)[60]			
Ülke	Sayı	Ciro (milyon dolar)	Yüzde
ABD	74	2.776	36,5
Japonya	41	1.830	24,1
Almanya	23	958	12,6
Fransa	19	610	8,0

[57] Noam Chomsky, Virgül Dergisi, "Medya, Küreselleşme ve Şiddet Üzerine", No:31, Haziran 2000, s.9-10.

[58] Devrim Dergisi, "AB, Emperyalist Stratejiler ve Liberal Sol Tezler: Büyük Satrançta Küçük Oyuncular", No:22, Mayıs-Haziran 2000, s.21.

[59] A. Bilge Yalman, Sınıf Tavrı, "Dünyada İşsizlik Kıskacı", No:12, Şubat 2000, 14.

[60] Le Monde Diplomatique, Aralık 1999, s.11.

İngiltere	13	399	5,3
İsviçre	6	217	2,8
İtalya	5	179	2,4
Hollanda	4	158	2,1
İngiltere/Hollanda	2	138	1,8
Güney Kore	3	82	1,1
Çin	3	76	1,0
İsveç	2	49	0,7
Belçika/Hollanda	1	31	0,4
Venezüella	1	25	0,3
Brezilya	1	25	0,3
Meksika	1	20	0,3
İspanya	1	19	0,3
Toplam	200	7.592	100,0
İlk 6 Ülke	176	6.790	89,3

200 ÇOK ULUSLU TEKEL VE DÜNYA[61]

Yıllar	Dünya Yurtiçi Üretimi (trilyon dolar)	OECD Üyesi Olmayan Bütün Ülkelerin Toplam Yurtiçi Üretiminin Dünya Üretimi İçindeki Payı (yüzde)	200 Tekelin Toplam Cirosunun Dünya Üretimi İçindeki Payı (yüzde)
1982	11,2	28,6	27,2
1992	23,8	20,2	24,7
1995	28,6	22,8	27,5
1998	26,9	24,5	26,3

Dünyanın En Büyük 50 Tekelinin Dünya Ekonomisindeki Payı (1999)[62]

Ülke	Tekel Sayısı	Borsa Değeri Payı (yüzde)	Borsa Değeri (milyon dolar)	Payı (yüzde)
ABD	33	66	4.901,2	71,8
İngiltere	5	10	591,6	8,7
İsviçre	3	6	249,0	3,6
Japonya	3	6	478,0	7,0
Almanya	2	4	199,2	2,9
Fransa	1	2	73,6	1,2
Diğerleri	3	6	329,9	4,8
Toplam	50	100	6.822,5	100,0

[61] Le Monde Diplomatique, Aralık 1999, s.11.
[62] Le Monde Diplomatique, Aralık 1999, s.11.

Yurtdışındaki Varlıklarına Göre En Büyük 25 Çokuluslu Şirket (1997)[63]			
Şirket Adı	Ulke	Sektör	Çalıştırdığı Toplam İşçi Sayısı
1. General Electric	ABD	Elektronik	276.000
2. Ford Motor	ABD	Otomotiv	363.892
3. Royal Dutch-Shell	Hollanda-İngiltere	Petrol ve yan sanayileri	105.000
4. General Motors	ABD	Otomotiv	608.000
5. Exxon	ABD	Petrol ve yan sanayileri	80.000
6. Toyota	Japonya	Otomotiv	159.035
7. IBM	ABD	Bilgisayar	269.465
8. Volswagen	Almanya	Otomotiv	279.892
9. Nestle	İsviçre	Gıda ve içki	225.808
10. Daimler Benz	Almanya	Otomotiv	300.068
11. Mobil	ABD	Petrol ve yan sanayileri	42.700
12. Fiat	Italya	Otomotiv	242.322
13. Hoechst	Almanya	Kimya	137.374
14. Asea Brown Boveri	İsviçre	Elektrikli alet	213.057
15. Bayer	Almanya	Kimya	144.600
16. Elf Aquitaine	Fransa	Petrol ve yan sanayileri	83.700
17. Nissan	Japonya	Kimya	137.201
18. Ünilever	Hollanda-İngiltere	Petrol ve yan sanayileri	269.315
19. Siemens	Almanya	Elektronik	386.000
20. Roche	Isviçre	Ilaç	51.643
21. Sony	Japonya	Elektronik	173.000
22. Mitsubishi	Japonya	Çeşitli	8.401
23. Seagram	Kanada	Içki	31.000
24. Honda	Japonya	Otomotiv	109.400
25. BMW	Almanya	Otomotiv	117.624

Bu öylesine bir talandır ki, örneğin, "IMF'nin kontrolünde bağımlı ülkelere verilen 1,2 trilyon dolar kredinin %70'i spekülasyonlarda kullanılan, üretken olmayan kredilerdir.[64] Dünya döviz işlemlerinin günlük hacmi 1 trilyon doları aşarken, bu miktarın ancak %15'i gerçek mal ticaretine ve sermaye hareketlerine tekabül ediyor (%10'u sermaye, %5'i mal). Buna karşılık geri kalan %85'i kredi, hisse senedi, tahvil ve bonodur. Para, tahvil ve hisse senedi

[63] Devrim Dergisi, "2000'li Yıllara Girerken Çokuluslu Cehennem", No:22, Mayıs-Haziran 2000, s.29.

[64] Bkz. H. Aydın, Selam Gazetesi, "DTÖ'yü Yönlendiren Gelişmiş Ülkeler", No:423, 9-15 Ocak 2000, s.6; M. Yıldız, Devrimci Demokratik Sendikal Birlik Bülteni, "IMF, Dünya Bankası ya da Çuvaldaki Mızrak", Mayıs 2000, s.10-11; Selam Gazetesi, "IMF ve Dünya Bankası Tartışılıyor: Kime Ne Faydası Var?", No:438, 23-29 Nisan 2000, s.9.

piyasalarının büyüklüğü 1990'da, 20 yıl öncesine göre 80 misli arttı. (...) Dünyada spekülatif alana yönelen sermaye öyle boyutlara ulaşmıştır ki, finans yatırım şirketlerinin günlük işlem hacmi 1,3 katrilyon dolardır. Bu rakam, günlük dünya ticaret toplamının 100 katına eşittir. (...) IMF'nin[65] şu anda dünyada 100 civarında ülke ile borç-alacak ilişkisi bulunuyor. Emperyalist ülkeler dışında gelişmekte veya gelişmemekte olan ülkelerin borçları 1970 yılından 1995'e kadar 32 kat artış göstererek 62,5 milyon dolardan 2 trilyon dolara ulaştı. Bağımlı ülkeler, bütçelerinin %50'sine yakın bir kısmını borç ödemelerine ayırmak zorundalar".[66] Vd.leri, vd.leri...

Uluslararası Silah Tekellerinin Kârları[67]		
ŞİRKET	ÜLKE	KÂR (milyon dolar)
Lochead	ABD	19,39
Boeing/Mcdonelli Douglas	ABD	17,90
Reyheon/Hughes/Texas İns.	ABD	11,67
British Aerospace (Bae)	İngiltere	6,47
Northorp Grumman	ABD	5,70
Thomson	Fransa	4,68
Aerospatiale/Dassault	Fransa	4,68
GEC	İngiltere	4,12
United Tecnologies	ABD	3,65
Lagardere Groupe	Fransa	3,29
Daimler-Benz Aerospace (Dasa)	Almanya	3,25
Direction Des Constructions Navales	Fransa	3,07
General Dynamics	ABD	2,90
Finmeccania	İtalya	2,59
Litton Industrial	ABD	2,40
Mitsubishi Heavy Industries	Japonya	2,22
General Electric	ABD	2,15
Tenneco	ABD	1,80
TRW	ABD	1,71

[65] "IMF, dünya çapında tüm ülkeleri ekonomik despotizmin kontrolü altına alan kurumdur", Ergun Adaklı, Selam Gaz., "Küreselleşme Köleleştiriyor", 23-29 Nisan 2000, s.15.
[66] Kemal Yurttaş, Özgürlük Dünyası, "Küreselleşme ve Borç Kıskacı", No:101, Temmuz 2000, s.22-23-25.
[67] Proleter Devrimci Duruş Dergisi, "Kapitalist Asalaklığın Parlak Kanıtı: Silahlanma", No:27, Ocak-Şubat 1999, s.55.

"Gerçekte inandığım bir şey var
ve ben bunu 'bir gün gelecek' diye adlandırıyorum.
Ve inandığım şey,
bir gün gelecek.
Evet, belki de gelmeyecek,
çünkü bize gelmesin diye hep yıktılar,
binlerce yıl boyunca yıktılar.
Gelmeyecek, ama yine de inanıyorum"![68]

'Vahşet Dünyası'nı ayakta tutan sermaye medyasının Türkiye'deki apoletli siluetine gelince... Türk(iye) medyasının,[69] 'tefrika-sanal hayatlar' ekseninde apolitik, toplumsalı yadsıyan daracık ve kapkara bir gökyüzü vardır.[70] Egemen boyunduruğu kutsayan - MGK/TSK patentli- Türk(iye) medyasının başat anlam dünyasını şoven-milliyetçi şiddet[71] oluşturur. 'Örnek' mi? Leeds-GS futbol[72] maçı öncesi ve sonrasında Star Gazetesi ve TV'sini veya Reha

[68] Ingeborg Bachmann.

[69] Bkz. Bekir Coşkun, Hürriyet, "Bu Medya Var ya...", 2 Ağustos 1998, s.2; Cemal Çağlı, Özgür Bakış, "Medyası Böyle Olan Bir Ülke Ağlar!", 15 Haziran 1999, s.2.

[70] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Basının Daracık Gökyüzü", 9 Nisan 2000, s.7.

[71] Nilgün Gürkan, Radikal İki, "Şiddet Medyanın Başlıca Anlam Dünyası Olursa", 23 Nisan 2000, s.14.

[72] Futbol konusunda Bkz. C.U. Karadeniz, Sol Dergisi, "Zorunlu Bir Futbol Yazısı: Euro 2000'in Ardından", No:94, 14 Temmuz 2000, s.62-63; Politikada Atılım Eki Yaşam ve Politika, "Kapitalizmin Futbol Arenasında Kirlenen İnsanlık", No:13, Mayıs 2000, s.8-9; Odak Dergisi, "Sporun Toplumsal Yaşamdaki Yeri ve Rolü Üzerine", 12 Mayıs 2000, s.26-27; İ. Karaali, Teori Dergisi, "Emperyalist Spor Kültürü", No:123, Nisan 2000, s.67-77; Sinan Ceviz, Evrensel Gençlik, "Futbolu Yeniden Yorumlamak", No:47, 5 Temmuz 2000, s.3; Bora Ataman, Bilim ve Ütopya Dergisi, "Eğlence Endüstrisi ve Futbol", No:72, Haziran 2000, s.32-40; M. Uyurkulak, Radikal, "Şiddetin Futbolla Dansı: 'Holiganda'", 22 Mayıs 2000, s.10; A. Gümüş, Radikal İki, "Holiganizm Aşılabilir mi?", 2 Temmuz 2000, s.13; Okay Gönensin, Yeni Binyıl, "Silah Kültürü", 20 Mayıs 2000, s.3; T. Ateş, Cumhuriyet, "Konumuz Futbol", 10 Haziran 2000, s.3; O. Bursalı, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Bir Futbol Yazısı", No:690, 10 Haziran 2000, s.3; Milliyet, "Santrada Para Var", 31 Mayıs 2000, s.2; Hürriyet, "Transfer Borsasına Gözaltı", 7 Haziran 2000, s.9; M.Y. Yılmaz, Radikal, "Euro 2000 Geyikleri", 18 Haziran 2000, s.24; İsmet Berkan, Radikal, "Euro Futbol Şenliği", 25 Haziran 2000, s.3; Tevfik Çavdar, Sol Dergisi, "Kapitalist Sistemin Afyonu: Futbol", No:81, 14 Nisan 2000, s.11.

Muhtar'ın Show TV'sinin Kopenhag'daki 'maç seyircileri'nin[73] marifetlerini anımsamaları[74] yeter de artar bile!

Türk(iye) medyasının kimi özelliklerine gelince: Trabzon'da toplanan 11. Yerel Medya Eğitim Semineri'nde saptandığı üzere, "12 Eylül dönemi[75] ile basın(ın -b.n) geriledi"ği,[76] "Gazeteciler(in -b.n) yasa

---

[73] "İşte Türk futbol seyircisi: Yaşı: 15-30... Medeni durumu: Bekâr... Mesleği: Öğrenci-İşsiz... Cinsiyeti: Erkek... Öğrenimi: Ortaokul-Lise... Müzikleri: Pop-Arabesk... Kahramanları: Şener Şen-Van Dam-Kadir İnanır-Rambo..." (Ayten Görgün, Hürriyet Cumartesi Eki, "İşte Türk Futbol Seyircisi...", 20 Mayıs 2000, s.1).

[74] Bkz. Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Sıradan Milliyetçilik ve Futbolun Ötesi...", 25 Mayıs 2000, s.5; Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Futbol Basını Faciası", 26 Mayıs 2000, s.5; Fehmi Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Büyük Zafer Güzellemesi", 25 Mayıs 2000, s.19.

[75] İşte 12 Eylül 1980 döneminin bilânçosu: 1) 7.000 kişi için idam istendi; 2) 517 kişiye ölüm cezası verildi; 3) 259 kişinin idam dosyası Meclis'e gönderildi; 4) 49 kişi idam edildi; 5) 650 bin kişi gözaltına alındı; 6) 1 milyon 683 bin kişi 'fiş'lendi; 7) Açılan 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı; 8) 98.404 kişi 'örgüt üyesi' olmak suçundan yargılandı; 9) 30 bin kişi sakıncalı olduğu için işten atıldı; 10) 388 bin kişiye pasaport verilmedi; 11) 14 bin kişi vatandaşlıktan çıkarıldı; 12) 30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti; 13) 300 kişi 'kuşkulu bir şekilde' öldü; 14) 171 kişinin işkenceden öldüğü belgelerle kanıtlandı; 15) 14 kişi cezaevindeki uygulamaları protesto etmek için yaptıkları 'açlık grevi' sonucu yaşamını yitirdi; 16) 937 film 'sakıncalı' bulunduğu için yasaklandı; 17) 23.667 derneğin faaliyeti durduruldu; 18) 3.854 öğretmenin, üniversitelerde görevli 120 öğretim üyesi ve 47 hâkimin işine son verildi; 19) 7.233 devlet görevlisi bölgeleri dışına sürüldü; 20) 1402 sayılı yasa nedeniyle 9.400 kişi kamu görevinden atıldı ya da sürüldü; 21) Gazetecilere toplam 3.315 yıl 6 ay hapis cezası verildi; 22) İstanbul'da gazeteler toplam 300 gün yayımlanmadı; 23) 13 büyük gazete için 303 dava açıldı; 24) Gazeteciler hakkında toplam 4.000 yıl hapis cezası istendi; 25) 300 gazeteci saldırıya uğradı; 26) 3 gazeteci öldürüldü; 27) 49 ton gazete, dergi ve kitap, sakıncalı olduğu için imha edildi... Özetle yüz binlerce insanın gözaltına alındığı, tutuklandığı, ağır hapis cezalarına çarptırıldığı, kaybedildiği, işkencelerden geçirildiği, işsiz bırakıldığı 12 Eylül mimarlarının 'Ne yaptığı'na gelince -toplumsal belleği canlı tutulmaya katkısı olması için- emekli darbecilerin nelerle iştigal ettiğini de sıralamak yararlı olur: KENAN EVREN: Ressam(?), tabloları Sabancı gibi zenginlerce çok seviliyor ve alınıyor... Org. Turgut SUNALP: Netaş ve Garanti Bankası Yön. Kur. Üyesi idi... Org. Semih SANCAR: Akbank Yön. Kur. Üyesi... Org. Adnan ERSÖZ: İşbankası Yön. Kur. Üyesi... Org. Faik TÜRÜN: Umumi Mağazalar Yön. Kur. Üyesi... Org. Süreyya YÜKSEL: Yaşar Holding Danışmanı... Org. İbrahim ŞENOCAK: Etibank Yön. Kur. Başkanı... Org. İsmail Hakkı AKANSEL: Petkim Danışma Kur. Üyesi... Org. Vecihi AKIN: Aksigorta Yön. Kur. Üyesi... Org. Doğan ÖZGÖÇMEN: Yapı Kredi Bankası Yön. Kur. Üyesi... Org. Şeref AKINCI: Doğuş Holding Yön. Kur. Üyesi... Org. Kemalettin EKEN: Şekerbank Turizm Yön. Kur. Üyesi... Org. Sabri DELİÇ: Profilo Holding Başkan Yardımcısı... Oramiral Bülent ULUSU: AKSA Yön. Kur. Üyesi... Org. Nazif OKA: Hema Holding Yön. Kur. Üyesi... Org. Halil SÖZER: Borusan Yön. Kur. Üyesi... Korg. Fevzi AYSUN: Derborsa Yön. Kur. Üyesi... Korg. Hikmet KESİM: Türk/ABD Havacılık Sanayi

kıskacında" olduğu[77] Türkiye'de, Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Ziya Sonay, "Gazeteci, işverenlerin ücretli kölesi hâline gelmiştir"[78] diye haykırıyor... Bu koşullarda "Gazetecilik dediğin zor zanaat" diyen Nezih Demirkent ekliyor: "Gazetecilik mesleği git gide yozlaşıyor"![79]

İnkârı mümkün mü? Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nail Güreli[80] dahi, "Basın demokrasiden değil güçlüden yana" deyip, medyada 'karanlık işlere bulaşmış', 'MİT ile iç içe geçmiş' kişilerin varlığından söz ediyor![81] İsmet Berkan, 'Gazeteci para kabul eder mi?'[82] diye sormadan edemiyor! New York Times'ın Türkiye büro şefi Stephen Kinzer, "Muhabir olmanın bu ülkede (Türkiye'de -b.n) hiçbir kıymet-i harbiyesi yok"[83] diyor!

Evet, TGS'nin 15. Genel Kurulu'nun saptadığı gibi, "Basında örgütlenme engelleniyor"![84] Sabah Gazetesi, 'sahibinin sesi' kalemi 'Cengiz Çandar'a dahi sansür' uyguluyor![85] Mustafa Balbay, "Gazeteler güçlerin aracı hâline geldi"[86] diyor!

'Kartel Anlaşma'larıyla[87] ayakta duran Türk(iye) medyasında -Mesut Yılmaz'ın tavsiyesiyle- Milliyet Gazetesi'nin %75,59'u, 185 milyon

---

(TAI) Yön. Kur. Üyesi... Korg. Tevfik ALPASLAN: Altay Şirketler Grubu... Tümg. CEMİL METE: Minex Savunma Sanayi Yön. Kur. Üyesi... Tümg. Hayri SÖZEN: Borusan Danışmanı... Tümg. Servet BİLGİ: Bekoteknik Yön. Kur. Üyesi... Tuğg. Tanju ERDEM: Yaşar Holding Danışmanı... Tuğg. Fikri TOPSEVER: AKSA Personel Müdürü... Tuğg. Sezer BİLGİLİ: Pamukbank Denetçisi... Tuğg. Şahap AR: Alarko Holding Yön. Kur. Üyesi... Tuğg. Sıtkı SUNDAY: Otomarsan Başkan Vekili... Tuğg. Orhan KÖKER: Profilo Holding Müşaviri... Tuğg. Yılmaz ORAL: Hema Holding Yön. Kur. Üyesi... Tuğg. Kamuran GÜMÜŞSOY: Gima Yön. Kur. Üyesi... vb., vb...

[76] Cumhuriyet, 12 Haziran 1998, s.3.

[77] Cumhuriyet, 1 Ocak 1999, s.8.

[78] Ziya Sonay, Cumhuriyet, "Çalışan Gazeteciler Günü Kutlandı", 11 Ocak 1999, s.3.

[79] Nezih Demirkent, Salı Yazıları Medya-Medya 2, Dünya Yay., 2000.

[80] "İktidar samimi olarak basın özgürlüğüne inanıyorsa düşünceyi özgür bırakan yasal düzenlemeleri bir an önce çıkarmalıdır. Bunu yapmadıkça demokrasi takıyyesiyle halkı aldatmaktadır" (akt. İlhan Selçuk, Cumhuriyet, "Duran'a Selam", 20 Haziran 1998, s.2).

[81] N. Güreli, Yeni Binyıl, Basın Demokrasiden Değil Güçlüden Yana, 7 Mayıs 2000 s.12.

[82] İsmet Berkan, Radikal, "Gazeteci Para Kabul Eder mi?", 26 Ekim 1998, s.3.

[83] S. Kinzer, akt. Haluk Şahin, Radikal, "Muhabirler Aranıyor", 21 Haziran 1998, s.6.

[84] Cumhuriyet, 13 Eylül 1998, s.4.

[85] Ülkede Gündem, 19 Haziran 1998, s.8.

[86] Mustafa Balbay, Cumhuriyet, 10 Haziran 1999, s.9.

[87] Özgür Bakış, 30 Mayıs 1999, s.12.

813 dolara Susurlukçu Korkmaz Yiğit'e satılabilirken;[88] Türk(iye) medyasına yansıyan 'Çakıcı Haberleri'ne dikkat çeken Mahmut T. Öngören özenle şunların altını çiziyordu: "Çakıcı'nın kaldığı odayı ekranda izlesek ne yazar? Çakıcı'yı yaratan 'vatan için yaptığı' ve hatta ilerde yapacağı hizmetlere onu görevlendiren koşullar, ortam ve devlet görevlileri ne güne duruyor?"[89] Neden onların üzerine gidilmiyor? Tam da bu koşullarda; 'Sansür ne oldu diyeceksiz' sorusunu, -ironik anlatımıyla- "Ne sansürü?" diye yanıtlıyor Bekir Çoşkun![90]

Türk(iye) medyasının 'Nazi Almanya'sına benzer uygulamalar'a ilişkin olarak Türker Alkan da şunlara dikkat çekiyor: "20 Mayıs 1999 tarihli Milliyet'te yer alan Erbil Tuşalp'ın haberine göre, İçişleri Bakanlığı, Anadolu Ajansı ve TRT'ye gönderdiği bir liste ile 'sakıncalı' görülen sözcükleri belirtmiş, 'Bunları zinhar kullanmayın' dedikten sonra, hangi sözcükleri kullanmanın caiz olduğunu da lütfedip göstermiş... Bu 'sakıncalı sözcükler listesi', ayrıca üniversitelere de gönderilmiş!"[91]

Böylelikle de Müşerref Hekimoğlu'nun ifade ettiği üzere: "Medyada tek seslilik eğilimleri giderek tırmanıyor meslek dalımızda. Sağlıklı kamuoyu oluşmuyor, demokratik yaşam tıkanıyor sonunda. Sağlıklı kamuoyu, iletişim özgürlüğü ve çokseslilikle oluşabilir ancak... Yoksa şaşırtmaca sürer gider!"[92]

'Sürüp giden şaşırtmaca'nın aslî nedenini de -"Mesleğin 'duayen =en kıdemlisi' olarak basından söz etmek istiyorum" diyen!- Metin Toker şöyle izah ediyor: "Uzun yıllar gazetecilik, bizde ve dışarıda bir 'aile işi' sayılmıştır... Gazete çıkartmak öyle büyük bir sermaye gerektirmezdi. (...) Fakat teknolojideki ilerleme ve tirajlardaki patlama durumu değiştirdi. Gazete 'atölye işi' olmaktan çıktı. 'Fabrika işi' olmayı da geride bıraktı. Hatta 'şirket dönemi' bile bitti, 'holding dönemi' başladı. Bu, 'büyük sermaye'nin dışarıdan med-

---

[88] Cumhuriyet, 8 Ekim 1998, s.1.
[89] Mahmut T. Öngören, Cumhuriyet, "Çakıcı Haberleri", 4 Eylül 1998, s.4.
[90] Bekir Çoşkun, Hürriyet, "Sansür Nasıl Kalktı?", 5 Kasım 1998, s.3.
[91] Türker Alkan, Radikal, 'Bilim Jürilerinde Hükümet Komiserleri', 15 Haziran 1999 s.5.
[92] Müşerref Hekimoğlu, Cumhuriyet, "Seçim ve Medya", 7 Ağustos 1998, s.15.

yaya girmesi mecburiyeti demekti. (...) Böylelikle 'Basında tekel', 'Basında kartel' şikâyetleri o zaman doğal olarak ortaya çıktı"![93]

Bu 'doğal' mı? 'Doğal' ise, 'demokrasi' ve 'bilgi edinme özgürlüğü'nü bu 'doğal'lığın neresine koyabilirsiniz? Olmaz böyle şey! Çünkü Nail Güreli'nin, "Türkiye'de halkın gündemi ile medyanın gündeminin örtüşmediği görülüyor"[94] dediği koşullarda gazete okunmuyor, "Gazete okurluğunda Türkiye 'en azgelişmişler' ligindedir"![95] 1998 yılının Mayıs ayında 'Medyaya Güven' sadece %45 iken,[96] bugün bu oran çok daha aşağı düzeydedir...

Söz konusu koordinatlarda; 'Hürriyet Gazetesi mucizesinin sihirli formülü'nü; 'Güç odaklarından etkilenmeyiz'! 'İlkelerden ödün vermeyiz'! 'Haklının yanında oluruz'! 'Gücümüzü halktan alırız'! vb. 'iddialar'la ambalajlayan Seçkin Türesay'ın[97] sermaye medyasında; 'Meslek onuru'[98] söylevleri çeken Zeynep Atikkan'ın 'sanrıları'nı elimizin tersiyle itersek;[99] Mehmet Ali Kışlalı, -Made in Türk(iye) medyası patentli ve MGK/TSK standartlarına uygun!- 'Farklı Gazetecilik Anlayışı'nı şöyle özetliyor: "Herkesin, sistemin işlemesi için, üzerine düşeni yapması gerek"![100]

Hayır! Sermaye medyasının hiçbir santimetre karesi, Mehmet Ali Kışlalı'nın ifade ettiği anlayışın ötesine geçemez! Hatta 'Basın özgürlüğünün her türlü tehlikeye karşı korunması'ndan ya da 'Halkın gerçekleri öğrenmesi özgürlüğü'nden söz eden Altan Öymen[101] veya 'Basın özgürlüğünden doğacak sakıncaları gidermenin en iyi yolu yine basın özgürlüğüdür'[102] diyen Mehmet Y. Yılmaz ya da benzerlerinin 'sözde iddia'ları bile...

---

[93] Metin Toker, Milliyet, "Bizim Meslek", 25 Ekim 1998, s.17.
[94] Nail Güreli, Özgür Bakış, "İnsan Hakları Çağrısı", 28 Mayıs 1999, s.12.
[95] Okay Gönensin, Yeni Binyıl, "Kitap, Gazete, Okur", 17 Mart 2000, s.3.
[96] Ülkede Gündem, 30 Mayıs 1998, s.8.
[97] S. Türesay, Hürriyet, 'Hürriyet Mucizesinin Sihirli Formülü", 29 Haziran 1998, s.2.
[98] Zeynep Atikkan, Hürriyet, "Meslek Onuru İçin", 25 Ekim 1998, s.8.
[99] Bkz. Derya Sazak, Milliyet, "Gazetecilik Bildirgesi", 5 Kasım 1998, s.16.
[100] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Gazetecilik Farkı", 27 Mayıs 1999, s.7.
[101] Altan Öymen, Milliyet, "Basın Konseyleri Kongresi", 20 Eylül 1998, s.14.
[102] M. Y. Yılmaz, Radikal, "Genel Yayın Müdürü'nü Ne Yapalım?", 23 Eylül 1998, s.24.

Kim ne derse desin, Türk(iye) medyasında 'Promosyon kimi gazetelerin ikinci adıdır'![103] Ya da -Mehmet Fuat'ın betimlemesiyle- Türkiye'de "Televizyonlar halkı sokaklara dökecek yalan ya da abartılı haberler verirler. Gazeteler ilgi çekme adına, hükümet ileri gelenlerinin ağzından doğruluğu kuşkulu demeçler yayınlarlar... Ellerinde yayım olanağı bulanlar özgürlük adına özgürlükleri çiğnerler... Günümüzde onurluluk pek önemsenmiyor... Televizyon programlarını açıyorsunuz: 'Gerçekleri izlediniz', 'Türkiye'nin en çok izlenen haber programı', 'Bizi izlemezseniz farkı anlayamazsınız'... haykırışları. Ne kadar onur kırıcı bir durum olduğunu düşünmüyoruz bile bunun... Utanmak güzel bir duyguydu. Günümüzde bu duygu bütünüyle yitirilmeseydi, ürününü tanıtan satıcı, işverenin çıkarlarını koruyan TV konuşmacısı ya da köşe yazarı azıcık utanabilseydi, böylesine çirkin görünürler miydi?"[104] Görünmezlerdi; ama bu çirkinliklerden muaf bir Türk(iye) medyası düşünülebilir mi?

MGK'LI TÜRKİYE = RTÜK'LÜ TV

"Bizim istediğimiz, çölün içerisinde bir vaha değil;
çölün olmadığı bir yaşamdır"!

"İnsanı yaşatan, ölümsüzlük duygusudur"![105]

'Varoşları hedefleyen diziler'iyle[106] lümpenliği ve çürümeyi örgütleyen; 'Reklâmın sanatçıyla flört ettiği'[107] veya Ersin Bal'ın, "Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından sık sık kapatılan televizyonları artık savcılar da denetleyecek. Savcılar üç ayda bir rapor hazırlayıp RTÜK'e iletecekler"[108] haberine konu olan Türk(iye) TV'sine –'hak ettiği'!- bir parantez açarsak...

---

[103] A. Ayakta, Cumhuriyet Dergi, 'Hayat Bir Sözlüktür', No:744, 25 Haziran 2000, s.20.
[104] Mehmet Fuat, akt. G. Arıtürk, "Mehmet Fuat'ın Medyaya Anımsattıkları", Cumhuriyet Kitap, 6 Temmuz 2000, s.11.
[105] Melih Cevdet Anday, Bahçe Dergisi, "Ölmezlik Üstüne", No:20, Sonyaz 200, s.2.
[106] Nilgün Toptaş, Radikal İki, "Televizyonların Sonbaharı", 13 Eylül 1998. s 16.
[107] Cumhuriyet Dergi, No:740, 28 Mayıs 2000, s.12-13.
[108] Ersin Bal, Sabah, "RTÜK'ten Sonra Savcılar", 6 Ağustos 1998, s.7.

RTÜK'lü Türk(iye) TV'si konusunda[109] Emre Kongar, "Tek bir Uğur Dündar tüm medyayı aklar"[110] derken; şimdilerde Uzanlar'ın 'Star'ında boy gösteren Uğur Dündar'ı kimin aklayacağı ayrı bir tartışma konusudur! İngiltere Basın Konseyi Direktörü Kenneth Morgan, "Medya kamu yararını kendi çıkarlarıyla karıştırmaktadır"[111] derken; Uzanlar'ın 'Star'ı veya onun 'yeni haber sorumlusu' Uğur Dündar bu gerçekten nasıl 'muaf' olabilir?

RTÜK'lü Türk(iye) TV'si konusunda devam edelim: "Beşi iktidar, dördü de muhalet partisinin adaylarından oluşturulan RTÜK uluslararası hukuka aykırı" despotik bir örgütlenmedir.[112] 'Modus Operandi/İş Görme Biçimi'yle RTÜK'lü sermaye medyasının, MGK/TSK'lı Türkiye'den -yapısal anlamda!- zerrece farkı yoktur! Bu bağlamda da MGK/TSK'lı Türkiye 'normları'na 'Evet' denilerek, nasıl 'demokrat' olunması mümkün değilse; RTÜK'lü sermaye medyasında da 'Meslek Onuru' söylevleri çekenlerin 'sanrıları' ciddiye alınamaz... Bir an Levent Kırca[113]-Oya Başar'ın, 'Olacak O Kadar'ın da, dönemin Bakanı Işılay Saygın'ı hicvetmesiyle RTÜK'ün[114] nasıl devreye girdiğini anımsayın![115] Bu kadarı bile tabloyu yeterince yansıtmıyor mu? Ya da 'faili belli 'meçhul'ler'in[116]

---

[109] "RTÜK, Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle çekilen, birçok ödül alan 'Mum Kokulu Kadınlar' filmini yayınladığı için ATV'ye kapatma cezası verdi" (Sabah, "Karatma Geceleri", 5 Ağustos 1998, s.7).

[110] Emre Kongar, Cumhuriyet, "Tek Bir Uğur Dündar Tüm Medyayı Aklar", 15 Ekim 1998, s.14.

[111] K. Morgan, Cumhuriyet, 'Medya, Politikacı ve Okuyucu İkiyüzlü', 20 Eylül 1998, s.5.

[112] Orhan Eriç, Cumhuriyet, "RTÜK Uluslararası Hukuka Aykırı", 16 Eylül 1998, s.7.

[113] Levent Kırca, "Kendi bekâretinden söz edildiğinde bu kadar kızıyorsa, bu kadar insanın bekâretiyle niye uğraşıyor... RTÜK, halk için değil, kendi menfaatleri için konulmuştur" (Levent Kırca, Radikal, "Işılay Saygın'ı Kapatsınlar", 2 Kasım 1998, s.6).

[114] Bkz. Yavuz Gökmen, Hürriyet, "RTÜK Durdurulmalıdır", 3 Ağustos 1998, s.22.

[115] Duygu Asena, GazetePazar, "Levent Kırca ve RTÜK", 1 Kasım 1998, s.16.

[116] İşte bir haber: "Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 1999 yılı verilerinden derlenen bilgilere göre, Adana, Ankara, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Malatya ve Van DGM cumhuriyet başsavcılıklarına 1.092 adet faili belli olmayan olaylara ilişkin yeni dosya geldi. Bu sayı önceki yıllardan devrolan 17 bin 547 dosyayla başsavcılıklardaki toplam genel dosyaların içerisinde %63,4'lük bir yer tutarak 18.639'a ulaştı" (Radikal, "Faili Meçhuller Dağ Gibi", 10 Temmuz 2000, s.9).

veya Susurluk'un[117] Türkiye'sinde RTÜK'lü sermaye medyasının ne yaptığı, neye hizmet ettiği bir 'sır' mıdır?

Bir kez daha tekrarlıyorum: "TV insani gündelikleştiriyor, gayri ciddîleştiriyor"![118] Reklâmlarındakine benzeyen,[119] onlarla tıpatıp örtüşen 'yeni Türkler'[120] yaratıyor![121] Hem de tıpkı Ertuğrul Özkök'ün, "Evet, yeni Türkler, artık bu ülkede iktidarı ele alıyor. Ve tıpkı reklâmlardaki gibi"[122] vurgusundaki üzere... Başkaldıran insanı, insani değerleri, onuru ve toplumsal vicdanı yok ederek... Toplumu medya afyonuyla uyuşturup, duyarsızlaştırarak...

Bu bir yıkımdır. Ve de her cevabın bir soruya dönüştüğü bu 'Cinnet Kesiti'nden çıkabilmenin tek yolu: "Hayaller, gerçeklerden önce gelir" diyen A. Einstein'ın 'imkânsızı isteyen gerçekçiliği'ne sarılmaktır...[123] Böylelikle; sermaye medyası -yerli yerine oturtulup- bir 'meçhul'ün 'bilinmeyen-tanınmayan' kaosu olmaktan çıkartılarak; mülksüzlerin

---

[117] Bkz. Necdet Açan, Aktüel Dergisi, "Tuğgeneral Veli Küçük'ün Telefonu 'Susurluk Santralı' Gibi", No:397, 1999.

[118] Haluk Şahin, Radikal, "TV Haberlerinde Başarı Ölçüsü", 16 Ağustos 1998, s.6.

[119] "İnsan yaşamını 'bir şeylere sahip olma' çerçevesinde oluşturan reklâmlar yanıltıcı"dır (Bülent Savran, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Yanıltıcı Reklâmlara Önlem", No:694, 8 Temmuz 2000, s.17).

[120] Bkz. Ferhat Kentel, Binyıl Pazar, "Yeni Türkler, Eski Türkler", 28 Mayıs 2000, s.14.

[121] "Türkiye'de çocukların %98,9'u televizyon izliyor. Okul çağındaki çocuklar ders ve ödev yapmanın dışında kalan zamanlarının %77,3'ünü TV izlemeye ayırıyor"ken; (Cumhuriyet, "Çocuklar Televizyon Bağımlısı Oldu", 21 Ocak 1999, s.19). Neil Postman'a göre, "TV çocuklukla yetişkinlik arasındaki sınır çizgisinin yok ediyor" (Çocukluğun Yokoluşu, İmge Yay., 1995).

[122] E. Özkök, Hürriyet, "Bu Yeni Türkler de Fazla Oluyorlar", 19 Mayıs 2000, s.23.

[123] Öyle ise "Yazınsal Uğraşı" başlıklı çalışmasında, "Bir süredir gücünü yitirmiş olan, kaçınılan ve hasır altı edilen, kullanıldığında kullananı alay konusu yapan, içi küçülüp çirkinleşene dek boşaltılan, böylece bir uyarıya dönüşen sözcüklerin arasına 'yazar' sözcüğü de katıldı" diyen Elias Canetti'nin, "Gerçekte bugün yazar olma hakkında ciddi olarak kuşku duymayan kimse yazar sayılmaz. İçinde yaşadığımız dünyanın durumunu görmeyenin o dünya üzerine yazacak hemen hiçbir şeyi yoktur" (Sözcüklerin Bilinci, çev. Ahmet Cemal, Payel Yay., 1984, s.273-282) uyarısını anımsamak gerekiyor... Ve işte bu bağlamda -yani "imkânsızı isteyen gerçekçilik"le- sermaye medyasının eleştirisi gerekiyor... Hem de Feridun Andaç'ın, "Yazarlık bir seçimdir. Kimse sunmaz size. (...) Yazmak bir özgürlük, kendini ifade alanı olduğu kadar cehennemdir de. (...) Önce, yazmak istediklerinizi değil, yazılması gerekenleri yazarsınız. (...) 'Yazan kişiler', yazdıkça hayatın anlamını kavramaya, anlamlandırmaya çalışır" (Agora Dergisi, "Bilimin Sefaleti", No:7-8, Temmuz-Ağustos 2000, s.3) saptamasındaki inatçı yaratıcılıkla...

medyası ütopyasının önü açılabilecektir... Bunun içindir ki, sermaye medyası karşısında organik aydınların devasa bir sorumluluğu vardır...

ORGANİK AYDINLARINA DÜŞEN... YA DA SİMURG OLABİLMEK...

"Kautsky tebdil-i kıyafet dolaşıyor...
Bernstein'ın ruhu avdet etti...
Dikkatli olalım"![124]

"Yeni törenler gerek bize
Yeni törenler -kimi zaman en eski"![125]

"Sizi budala zaptiyeler!
Kum üzerinde kurulu sizin 'düzeniniz'.
Devrim daha yarın olmadan,
'zincir şakırtıları içinde yine doğrulacak!'
ve sizleri dehşet içinde bırakıp,
trampet sesleri arasında şöyle haykıracaktır:
'Vardım, varım, varolacağım'". [126]

"Ter ve emekle bir hayat kuracağız,
istenen ve gereksinen
ama ne hayat olacak!"[127]

Bilindiği üzere, 'Tarihin Sonu' safsatalarının 'prim yaptığı' tekellerin Ortaçağında "Çubuğu dışa bükmeye meyilli aydınımız, 90'lı yılların başından itibaren şiddetlenen ve ivme kazanan emperyalist-kapitalist sistemin ideolojik tahakkümüne teslim olmuştur. Bu tahakkümün kırılması için aydının kendinde taşıdığı güç yetmemektedir. Aydın, Türkiye nesnelliğiyle kendi arasındaki ilişkiyi bir özne-nesne ilişkisi olarak tarif etmekten uzaklaşmıştır. Bunu aydının misyon kaybı olarak adlandırabiliriz. Günümüzde aydının kendisine biçtiği misyon toplumsal süreçleri dışardan izleyen ve bu süreçlere yönelik müdahalelere burun kıvıran bir edilgenliktir.[128] Oluşan bu tipolojinin mantıksal bir aydın tanımlaması içerisinde kendisine yer

---

[124] Devrimci Hareket Dergisi, "RP'nin Toplumdaki Dayanakları", Mart-Nisan 1997, s.7.
[125] Cemal Süreya, Sevda Sözleri, Can Yay., 1994, s.177.
[126] Rosa Luxembourg.
[127] Nilola Yankov Vaptsarov, Seçme Şiirler, çev. Erdal Alova, Yön Yay.
[128] "Bizim aydın geleneğimizde bilgi, başkalarını görmede ve ötekinin açığını yakalamada bir silah olarak kullanılır" (M. Mungan, Radikal İki, "Kil, Humus, Granit", 28 Mayıs 2000).

edinmesi de mümkün değildir. Aydının kendisini bu topraklarda var edebilmesinin önkoşulu siyasetle bağını koparmamaktır".[129]

Öyleyse, sermaye medyasının dayattığı küresel yabancılaşma karşısında organik aydının sorumluluğunun çok daha fazla arttığının altını özenle çizerek,[130] Pulitzer ödüllü Jhumpa Lahiri'nin, "Yazarken karşı çıkıyorum"[131] uyarısını anımsayalım...

O hâlde Marx'ın, 'Alman İdeolojisi'nde, "Üretim güçlerinin gelişiminde öyle bir an gelir ki o noktada var olan koşullar içinde yıkıcı sonuçları olan, artık üretici güçler de denilemeyecek olan, yıkıcı güçler diye adlandırılabilecek olan üretici güçler ve iletişim araçları oluşur"... 'Felsefenin Sefaleti'nde, "Sunulan ürünler kendinde yararlı değildir. Onun yararını belirleyen tüketicinin kendisidir"... 'Komünist Manifesto'da, "Bu toplumda çalışanlar kazanmıyor, kazananlar çalışmıyor" diye betimlediği 'YDD' cinnetinin sermaye medyasına ilişkin notlarımızı; -"Kimileri sonsuz geceye doğar" diyen William Blake'e inat!- Yusuf Şahin'in, "Korkmaya hakkımız yok. Korkarsak, hiçbir şey yapamayız";[132] Kenan Sarıalioğlu'nun, "Korku ile berabere kalınmaz/ Ya yenilecek/ Ya yeneceksin"; J.P. Sartre'ın, "Aydın çağından sorumludur, çağının hem tanığı hem de sanığıdır"; A. Einstein'ın

---

[129] Orhan Deniz, Sol Dergisi, "Aydın'a Kimlik Arayışı", No:94, 14 Temmuz 2000, s.37.

[130] "Jean-Paul Sartre, entelektüeli 'özgürlük ve adalet' savaşçısı olarak tanımlıyordu. M. Foucault ise Sartre'ın kendini özgürlüğe adamış, halk adına konuşan evrensel entelektüeline karşı, 'özgül' (spesifik) entelektüeli çıkarmıştı. Özgül entelektüel, ezilenler 'adına' konuşmak yerine ilgilendiği alana bizzat müdahale eden kişiydi. Bilgi birikimini iktidar karşıtı bir tavırla, olayların akışını değiştirecek biçimde ortaya koyuyordu. Örneğin bir nükleer mühendis araştırma ve denemelerin insan ve doğa üzerindeki tahribatını, gizli anlaşmaları, şer projelerini açığa çıkarıyordu; tabii başka tanımlar da var: Antonio Gramsci, Umberto Eco, Alvin Gouldner, Edward Said vd... Douglas Kellner ise entelektüelleri iki kategoriye ayırıyor: İşlevsel entelektüeller ve eleştirel muhalifler... İlk kategoridekiler varolan toplumun değerlerini meşrulaştırıp yeniden üretiyor. Klasik devlet ideologları ve çeşitli çıkar gruplarının fikirlerini dile getirenler bu kategoride. Kellner, tıptan psikolojiye teknik bilgiyi geliştiren ancak bunları yaparken hedeflerini ve değerleri sorgulamayanları da bu kategoriye sokuyor... İkinci gruptakilerse toplumsal düzeni eleştirenler. Bunu kâh yiten değerlere ('hukukun üstünlüğü ilkesi'nin zedelenmesi gibi) sahip çıkarak kâh daha üst bir değer ('katılımcı demokrasi', 'sosyalizm' gibi) adına var olanı eleştirerek yapıyorlar" (Emre Aköz, Gazetepazar, "O Şimdi Aydın!", 24 Ocak 1999, s.7).

[131] Jhumpa Lahiri, Binyıl Kitap, No:26, 7 Temmuz 2000, s.15.

[132] Akt. Nilüfer Kuyaş, Milliyet, "Düşüncenin Kanatları Var", 22 Aralık 1998, s.18.

"Köklü problemler hâlâ önümüzde duruyor... Son söz geleceğindir";[133] R. Luxembourg'un, "Henüz kaybetmedik ve nasıl öğreneceğimizi unutmadıksa eğer, gene kazanırız... Devrim, ulu amaçlarına yönelik -hâlâ açık mezarların üzerinden, 'zaferler'in ve 'yenilgiler'in ötesine- yürüyüşünü ileriye doğru sürdürüyor";[134] Dante'nin, "Segui il tuo corso, e lascia dire le genti/Sen yolunda yürü ve bırak ne derlerse desinler" uyarılarına kulak verip, Feridedin-i Attar'ın, 'Simurg Anka Kuşu'na ilişkin satırlarıyla noktalayalım dediklerimizi.

"Rivayet olunur ki, kuşların hükümdarı olan Simurg Anka, bilgi ağacının dallarında yaşar ve her şeyi bilirmiş. Kuşlar, Simurg'a inanır ve onun kendilerini kurtaracağını düşünürlermiş. Kuşlar dünyasında her şey ters gittikçe, onlar da Simurg'u bekler dururlarmış. Ne var ki, Simurg ortada görünmedikçe kuşkulanır olmuşlar ve sonunda umudu kesmişler. Derken, bir gün uzak bir ülkeden bir kuş sürüsü, Simurg'un kanadından bir telek bulmuş. Simurg'un var olduğunu anlayan dünyadaki tüm kuşlar toplanmış ve hep birlikte Simurg'un huzuruna gidip yardım istemeye karar vermişler. Ancak Simurg'un yuvası, etekleri bulutların üzerinde olan Kafdağı'nın tepesindeymiş. Oraya varmak için yedi dipsiz vadiyi aşmak gerekiyormuş. Kuşlar hep birlikte göğe doğru uçmaya başlamışlar. Yorulanlar ve düşenler olmuş. Önce, bülbül geri dönmüş, güle olan aşkını hatırlayıp; papağan, o güzelim renklerini bahane etmiş -oysa tüyleri yüzünden kafese kapatılırmış-, kartal yükseklerdeki krallığını bırakamamış, baykuş yıkıntılarını özlemiş, balıkçıl kuş bataklığını... Yedi vadi üzerinde uçtukça sayıları an be an azalıyormuş. Altıncı vadi 'şaşkınlık', yedinci ise 'yok oluş' vadisi imiş. Kafdağı'na vardıklarında geriye otuz kuş kalmış. Simurg'un yuvasını bulunca öğrenmişler ki, Simurg Anka otuz kuş demekmiş. Onların hepsi de Simurg'muş. Her biri de Simurg'muş..."

---

[133] A. Einstein-L. Infeld, Fiziğin Evrimi, Sol Yay., s.209.
[134] Rosa Luxembourg, Siyasal Yazılar, s.136.

KORKU (İMPARATOR) İLE YALAN (SOYTARI)*

TEMEL DEMİRER

"Bu savaş [Vietnam -b.n.] bir yalanla[1] başlamıştı,
ve bu şimdi de [Irak ile -b.n.] tekrarlanabilir".[2]

Alâmetler belirdi... Zaman sıkıştırıyor... 'Akıl Tutulması' dedikleri bu... Bir 'Cinnet Eşiği'ndeyiz sanki... Yalanla korku iç içe geçiyor...

"BBC ile The Scotsman gazetesinin haberlerine göre, İngiltere Irak'ta, savaş sonrası sömürge imparatorluğu olduğu günleri hatırlatacak üç yıllık bir işgale hazırlanıyor"![3]

"İngiltere Savunma Bakanı G. Hoon, 'Irak'ta nükleer silah kullanma hakkımız saklı' dedi. ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'un hangi hedeflerin nükleer silahla vurulacağını belirleyecek bilgisayar programı geliştirdiği haberi verildi".[4] "Los Angeles Times'ın haberinde Pentagon'un, yeraltı silah sığınakları ile diğer önemli hedefleri yok etmek için nükleer silahlı kullanabileceği belirtildi".[5]

---

* Eski Dergisi, No:17, Mart 2003.

[1] "Lyndon Johnson, Vietnam Savaşı'nı başlattığında, ortada ne savaş ilanı vardı, ne Amerikan Kongresi'nin onayı. Onay olmadığı için, savaş bütçesi yoktu tabii. Vietnam'ın 'işinin' çabuk bitirilemeyeceği ve uzun soluklu bir savaş olacağı, dolayısıyla da epeyce para gerektiği anlaşılınca, Johnson, 'akıllara durgunluk veren' bir savaş bahanesi bulmak üzere Pentagon'u görevlendirdi. Pentagon, vahim günlere özgü ciddiyetiyle aranan savaş nedenini açıkladı: Amerikan Maddox kruvazörü uluslararası sularda uslu uslu yüzerken (belki de balık avlıyorlardı) gece yarısı Kuzey Vietnam hücumbotlarının kalleşçe saldırısına uğramıştı. Anında toparlanan Kongre, Johnson'a büyük bir savaş bütçesi onaylamakla kalmadı, Vietnam'a 500 bin asker göndermc izni verdi... Oysa Maddox kruvazörü, Kuzey Vietnam hücumbotları tarafından vurulduğunda uluslararası sularda değil, Kuzey Vietnam kıyılarına 'sabotajcı' çıkarması yapıyordu. Yani saldıran ABD'ydi, Kuzey Vietnam değil. Amerikan tarihinin en uzun, en kanlı ve yenilgiyle sonuçlanan ilk dış savaşı işte bu yalanla başladı" (Mine G. Kırıkkanat, "Savaş Yalanları", Radikal, 8 Şubat 2003, s.7).

[2] Dustin Hoffmann, "Yıldızlar Bomba ara Karşı", Akşam, 12 Şubat 2003, s.14.

[3] "Sömürge Gücün Dönüşü", Radikal, 5 Şubat 2003, s.11.

[4] "Bağdat'a Nükleer Tehdit", Radikal, 4 Şubat 2003, s.11.

[5] "Los Angeles Times: ABD Küçük Nükleer Silah Kullanacak", Cumhuriyet, 5/2/2003, s 10.

"Irak, ABD için yeni silahların deneneceği bir sahne de olacak. Bunların arasında HPM adı verilen 'çok gizli' bir silah da bulunuyor".[6] "Time Dergisi'nde yer alan habere göre, ABD, Irak'a karşı devrimsel bir silahı deneyecek: Ürettiği 2 milyar vatlık enerjiyle tüm elektronik devreleri imha eden HPM, koca bir orduyu devre dışı bırakıyor".[7]

"Amerikan ulusal savunma bütçesi 2001'de 304 milyarı, 2002'de 351 milyar doları buldu. 2007'de savunma faturası 470 milyar dolar olacak".[8]

"Irak krizi, NATO'nun yanı sıra BM'yi de sarsıyor. ABD Başkanı Bush'un BM'ye son mesajı: 'Ya Saddam Hüseyin'i dize getirmemde bana yardım et ya da etkisiz, ilgisiz ve sadece tartışan bir grup olarak tarihin derinliğine gömül' oldu".[9]

Ve nihayet "Christian Science Monitor gazetesinde yer alan bir incelemede; 'ABD İmparatorluğunun sınırları yavaş yavaş ortaya çıkıyor' deniliyor. Scoot Peterson imzalı yazıda, 'terörle savaş sloganıyla etki alanı genişleyen ABD'nin tıpkı Roma ve Büyük Britanya İmparatorlukları gibi dünya çapında yayıldığı' belirtiliyor".[10]

"Washington George-Town Üniversitesi öğretim üyesi, siyaset bilimci Charles Kupchen, 'Bush, askeri güçle dünyada her şeye erişilebileceğine ilişkin sonsuz bir güven duygusu içinde... ebedi olarak tek süper güç kalacağına inanıyor' diyor".[11]

Belki inanmayacaksınız ama; Nazlı Ilıcak'ın da dediği üzere; "Şimdi yeni bir sömürgecilik dalgasıyla karşı karşıyayız. ABD, Ortadoğu'da petrolün başına oturacak, petrol paralarının kontrolünü eline alacak"![12] Bu tabloda -yine inanmayacaksınız ama- İsmet

---

[6] "Gizli Silah Deneyecekler", Evrensel, 22 Ocak 2003, s.10.

[7] "Şimşek Bombası", Milliyet, 21 Ocak 2003, s.21.

[8] Hayri Kozanoğlu, "Önleyen Değil, Öldüren Vuruş", Gelecek Dergisi, No:8, Ocak 2003, s.35. Ayrıca "ABD 2001'de dünyada 26 milyar dolar olan toplam silah ticaretinin %45,8'ini, yani 12,1 milyar dolarlık kısmını ABD yapmıştır. Onu 5,6 milyar dolarla Rusya ve 2,9 milyar dolarla Fransa izliyor" (Murat Çelikkan, "Saddam'a Silahları Verenler", Radikal, 6 Şubat 2003, s.4).

[9] "Amerika BM'yi Gözden Çıkardı", Radikal, 15 Şubat 2003, s.1.

[10] Ümit Zileli, "İmparatorluğun Bendeleri!", Cumhuriyet, 6 Şubat 2003, s.17.

[11] Orhan Bursalı, "Fırtına Öncesi", Cumhuriyet, 21 Ocak 2003, s.6.

[12] Nazlı Ilıcak, "Amerika Dünyayı Sömürgeleştiriyor", Tercüman, 8 Şubat 2003, s.7.

Berkan'ın belirttiği üzere: "Amerikan yönetimi tek taraflılığı, tek kutupluluğu ve tek süpergüç olarak dünyanın hâkimi olmayı tartışmayı aklına bile getirmiyor... 'Bize izin verirler mi' diye düşünmüyor bile... Deliller, uluslararası hukuk vs. de hikâye".[13]

Özetle Noam Chomsky'nin de saptadığı gibi, "Bu savaş için ABD'nin hiçbir nedeni olmadığını savunmak istemiyorum, elbette var. Irak'ı kontrol altına almak Amerika'nın dünyanın büyük enerji kaynaklarındaki egemenliğini arttırması için gücünü artıracak... Bu yolda ABD'nin Irak'tan sonraki hedefi İran olacak".[14]

Ve benzerleri... Ve benzerleri... Ya da alâmetler belirip, zaman sıkıştırırken, bir 'Cinnetin Eşiği'nde yalanla korku iç içe geçiyor... Korkunun besleyip, egemen medyanın[15] emzirdiği yalanlarla durmadan kandırılıyoruz![16]

I. AYRIM: 'İYİLİK İMPARATORLUĞU'!?

"Washington'da çok barış anıtı vardır.
Her savaştan sonra bir tane dikilir".[17]

Kimi 'iddia'lara göre "Bush yönetimi, 11 Eylül'de Amerika'nın ruhuna sinen korkuyu, 'kötü'yü simgeleyen Saddam'ı devirerek yenmek ve 'iyi'lerin yenilmezliğini dünyaya kanıtlamak için savaşa hevesli"dir.[18] 'Kötü' Saddam'a karşı 'iyi' ABD... Hem de öyle bir

---

[13] İsmet Berkan, "Tek Kutuplu Dünyadan Kaçış Var mı?", Radikal, 13 Şubat 2003, s.3. Ayrıca bkz. İsmet Berkan, "Amerika-Avrupa Mücadelesi", Radikal, 14 Şubat 2003, s.3.

[14] "Bu Savaşı Durdurmak Elimizde", Cumhuriyet, 10 Şubat 2003, s.9. Ayrıca bkz. Hakan Aksay, "İran ve Kuzey Kore Daha Belalı", Akşam, 13 Şubat 2003, s.14; Mehmet Sucu, "Büyük Birader Savaşla Besleniyor", Cumhuriyet, 11 Şubat 2003, s.7.

[15] "Onlar gazete patronlarıydı./ En çok satıyordular./ Yirmi dört saatte bir ilim şöhreti yaratıyordular./ Ve gaz ve değirmen işleri,/ Krupp fabrikası ve en çok veren/ büyük elçiliklerle ilgiliydiler (Nâzım Hikmet, Memleketimden İnsan Manzaraları, Cem Yay., 1978, s.112).

[16] "Gündelik yaşantımızdan da bildiğimiz gibi, insana en ağır gelen şeylerden biri aldatıldığını kabul etmesi... Aldatılabileceğini kendine kondurmaması. Devletlerin bizleri aldatma alışkanlığı ise artık en son silah teknolojisinden de hızla gelişen bir 'bilim' olma yolunda. Barış sözcüğünün bile savaşın silahı olarak kullanıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Ama Abraham Lincoln'un şu sözleri de kayda değer: 'Herkesi bazen, bazılarını her zaman kandırabilirsiniz. Ama herkesi her zaman kandıramazsınız'" (Gündüz Vassaf, "Yakın Tarih Yalanları", Radikal, 26 Ocak 2003, s.21).

[17] E. Taylor.

[18] O.Ulagay, ABD 'Büyük Korku'yu Irak'ta Yenmek İstiyor, Milliyet, 3 Şubat 2003, s.15.

'iyi' ki; "ABD'de yayımlanan Covert Action dergisindeki bir haberde de, işkence aletleri üreten sanayinin hızla küreselleştiği açıklandı... ABD'nin başkenti Washington'da 'İşkenceyi Önleme ve İşkence Kurbanlarına Destek -TASSO' örgütü direktörü Dr. Orlando Tizon, 'İşkence aletleri teknolojisinin ABD'den Asya ve Avrupa ülkeleriyle Güney Afrika'ya yayıldığı'nın altını özenle çizdi. 1970'lerde, tüm işkenceci hükümetlere işkence aleti satan sadece iki ABD firması olduğunu vurgulayan Dr. Tizon, 'Şimdi 22 ülkede işkence aletleri satan 150 firmanın çalıştığını' bildirdi. Tizon, güçlenen işkence aletleri pazarında, son 10 yıldır birinciliği koruyan 80 ABD firmasının etkinlik gösterdiğini söyledi"![19]

"ABD'nin Afganistan'da yakalayıp Küba'daki Guantanamo Üssü'nde uluslararası yasalara rağmen yargılamadan tuttuğu esirlere fiziksel ve psikolojik işkence yaptığı ifade edildi"![20]

Ve "Özgür Dünyayı temsil ettiğini savlayarak silahına sarılan ABD, istediğini sorgusuz sualsiz toplama kamplarına tıkıyor...

11 Eylül, ABD'nin Bush rejimiyle birlikte iyice hızlandırdığı küresel militarizasyon dolayında dünyanın yeniden biçimlendirilmesi sürecine mükemmel bir zemin hazırladı. Bir çırpıda çıkarılıveren 'Vatanseverlik Yasası'yla hükümete vatandaşlar hakkında neredeyse sınırsız kişisel bilgi toplama izni tanındı. Ekim 2001 yılında çıkarılan yasanın hükümetin telefon dinleme, internet kayıtlarını kontrol etme ve kuşkulu bulduğu vatandaşı fütursuzca sorgulama konusunda yetkisini nasıl genişlettiği üstüne yeterince yazılıp çizildi. Amerikan medyasının işbirliğiyle bu konuda muhalefet edenlerin sesinin kamuoyuna yeterince duyurulmadığını da biliyoruz.

Güvenilirliğiyle sivrilmiş 'New York Times' ve 'Washington Post' bile 11 Eylül sonrası ağırlıklı olarak devletin görüşlerine yer veren yayınlar olarak sicil temizleme gayretinde. Popüler medyanın aydınlatmadığı, vatan haini ilan edilmenin tehdidiyle sindirilmiş Amerikan kamuoyu bir süredir açıkça savaşa hazır ediliyor".[21]

---

[19] Engin Aşkın, "İşkence de Küreselleşiyor", Cumhuriyet, 29 Temmuz 2002, s.9.
[20] "Esire İşkence İddiası", Radikal, 15 Şubat 2003, s.10.
[21] Yıldırım Türker, "Amerika Müslümanları Fişliyor", Radikal İki, 26 Ocak 2003, s.3.

Örnekler daha da çoğaltılabilir... Ama bu kadarı bile yeter de artar... Tüm bunların ışığında 'ABD iyiliği simgeliyor'muş!

Bilmeyen var mı acaba? ABD İmparatorluğu 1979 yılından itibaren 20 ülkeye müdahale etti: 1980'lerde Honduras'a, 1970'ler-90'larda Filipinler'e, 1979-81'de Şeyseller'e, 1979-84'te Güney Yemen'e, 1980'de Güney Kore'ye, 1981-82'de Çad'a, 1979-84'te Grenada'ya, 1982-84'te Surinam'a, 1981-89'da Libya'ya, 1987'de Fiji'ye, 1989'da Panama'ya, 1979-92-2001'de Afganistan'a, 1980-92'de El Salvador'a, 1987-94'te Haiti'ye, 1990-91'de Bulgaristan'a, 1993'te Somali'ye, 1990-2001'de Irak'a, 1990-2001'de Peru'ya, Meksika'ya 1990-2001'de, Yugoslavya'ya 1995-2001'de...

Son 20 yılın biraz daha ötesinin ya da son 45 yılın dökümüyse şu: "ABD 1945 ile 2000 arasında 28 büyük ve sayılamayacak kadar küçük savaşa girdi. Kore, Guatemala, Kongo, Laos, Peru, Vietnam, Kamboçya, El Salvador, Nikaragua, Yugoslavya ve Irak, ABD'nin bombaladığı ve işgal ettiği ülkelerden birkaçı... Sadece Körfez Savaşı sırasında Irak'ta ve yakın zamanda Afganistan'da bombalanarak ölenlerin sayısı 70 bin civarında... ABD'de Müslümanların fişlenmesi, Müslüman devletlerin 'şer' ülkeler kategorisinde gösterilmesi ve Filistin yaşam bölgelerini yerle bir eden İsrail buldozerlerine destek verilmesi, ABD'nin başlattığı bir din savaşının tehlikeli göstergeleri olarak kabul edilebilir..."[22]

Ve son 100 yılın ABD saldırganlığı açısından 'kaba' dökümüyse şöyle:

"* 1898 yılında Meksika'yı işgal ettiğini ve aynı yıl Küba'ya girdiğini;

* 1921 yılında Nikaragua'ya saldırıp anti-emperyalist direniş hareketinin lideri Sandino ile birlikte 300 devrimciyi öldürerek uzun yıllar sürecek 'beyaz terör dönemi'ni başlattığını;

* 1945 yılında Japonya'nın Hiroşima ve Nagasaki kentlerine atom bombası atarak yüz binlerce masum insanı katlettiğini, yüz binlerce kişiyi de sakat bıraktığını;

---

[22] Murat Çelikkan, "Oran: 1 ABD'li=5 Bin Arap", Radikal, 5 Şubat 2003, s.4.

* 1950-53 yılları arasında Kore'de yüz binlerce yurtseverin canına kıydığını;

* 1954 yılında Guatemala'ya girerek binlerce Guatemalalıyı öldürdüğünü;

* 1955 yılında Endonezya, Laos ve Kamboçya'da CIA operasyonları düzenlediğini;

* 1956 yılında Fidel Castro'nun önderlik ettiği Küba Devrimi sırasında diktatör Batista'ya verdiği askeri destekle üç yıl içinde yaklaşık altmış bin Kübalının ölümünde payı olduğunu;

* 1961 yılında Küba'ya karşı Domuzlar Körfezi çıkarmasını örgütlediğini;

* 1965 yılında Endonezya'da diktatör Suharto'nun komünistlere ve ilericilere karşı gerçekleştirdiği ve yarım milyondan fazla cana mal olan kıyımda parmağı olduğunu;

* Aynı yıl Dominik Cumhuriyeti'ne paraşüt birlikleri indirdiğini ve on binin üzerinde Dominikliyi öldürdüğünü;

* 1975 yılında Vietnam'dan kovulduğunda arkasında bir milyonun üzerinde ölü ve sakat bıraktığını, Vietnam'a attığı bombaların 2. Dünya Savaşı sırasında Avrupa'ya düşen toplam bomba sayısının yarısından fazla olduğunu;

* Kamboçya ve Laos'ta gerici rejimleri desteklediğini, 1970-75 yılları arasında süren savaşlarda yaşamını yitiren bir milyondan fazla insanın ölümünden sorumlu olduğunu;

* 1973 yılında Şili'de General Pinochet tarafından Cumhurbaşkanı Salvador Allende'ye karşı girişilen ve Allende ile birlikte otuz bin yurtsever Şililinin öldürüldüğü faşist darbenin planlayıcısı olduğunu;

* Arjantin'deki faşist askeri darbelere destek verdiğini, demokratik direniş hareketleri sırasında 'kaybolan' otuz bin Arjantinli devrimcinin akıbetinden en az darbeci generaller kadar sorumlu olduğunu;

* 1983 yılında Lübnan'a on dört bin deniz piyadesi çıkardığını, düzenlediği operasyonlarda asker ve sivil binlerce Lübnanlıyı katlettiğini, aynı yıl Lübnan'a ikinci kez saldırıp kentleri ve köyleri bombaladığını;

* Yine 1983 yılında Grenada'yı işgal ettiğini, yüzlerce yurtseveri öldürdüğünü;

* 1986 yılında Libya'yı bombaladığını;

* 1989 yılında Panama'ya asker çıkardığını ve beş bin Panamalıyı öldürdüğünü;

* 1991 yılında Körfez Savaşı sırasında uçaklarının 12 bin sorti yaptığını, attıkları bombalarla yüz bin Iraklıyı öldürdüğünü;

* Yalnızca 1945-75 yılları arasında tam 215 kez askeri güce başvurduğunu... mutlaka biliyorsunuzdur..."[23]

Yalan ile korkunun iç içe geçtiği ABD imparatorluğunun saldırganlık dünyasında 'Amerikan Rüya'sı iki kaynaktan, tüketim yarışından ve korku kültüründen besleniyor... Bir an anımsayın: "Amerika'ya gelen ilk öncüler, kendi ülkelerinde haksızlığa uğramaktan korkup geldiler. Yeni kıtada Kızılderilileri görünce çok korkup katliamlara giriştiler. Tüm işlere yetişemeyeceklerinden korkup köle ticaretine başladılar. Fazlasıyla çoğalan kölelerden korkup onları öldürdüler. Birbirlerinden korkup, önce 'cadılar' icat edip onları öldürdüler, sonra birbirleriyle savaştılar. Güneyliler iç savaşı kaybedince çok korkup Ku Klux Klan'ı yarattılar. İç 'düzen' sağlanınca bu kez dış güçlerden korktular. Komünizmden korkup köktendinci akımları beslemeleri, Usame Bin Ladin'i yetiştirmeleri, Şili'de halkın seçtiği Allende yönetimini devirip Pinochet'yi getirmeleri, İran, Vietnam, Nikaragua, El Salvador, Panama ve daha nice ülkede askeri darbeleri desteklemeleri hep bu korkudandı...

Şiddet ihraç etmek de korku kültürünün bir parçası... Neden-sonuç ilişkisidir... Korkuyu büyüttükçe daha çok saldırganlık... Saldırganlık arttıkça daha çok korkmak... Ölümcül bir çark bu..."[24]

Bu çark hızla döndürülürken "ABD, silahlanma, çevre ve diğer konularda birçok uluslararası anlaşmayı imzalamamaktadır. ABD bu tutumuyla kendini uluslararası hukukun üstünde gördüğünü tüm dünyaya ilan etmektedir..."[25]

---

[23] Deniz Kavukçuoğlu, "Mutlaka Biliyorsunuzdur...", Cumhuriyet, 5 Şubat 2003, s.17.
[24] Zeynep Oral, "Korku Kültürü", Cumhuriyet, 15 Şubat 2003, s.15.
[25] R. du Boff, "Yasa Tanımaz Devlet: ABD", Gelecek Dergisi, No:8, Ocak 2003, s..36.

1) İMPARATORUN ŞECERESİ...

"Az kaldı dünyayı yönetecekti bu [Hitler -b.n.]
Halklar onun üstesinden geldi.
Ama sevinmeyin hemen, çünkü onu:
Doğuran karın bugün hâlâ verimli".[26]

Anımsanacağı üzere "1947 yılında Baylor Üniversitesindeki konuşmasında Başkan Truman, 'Amerikan sistemi, bir dünya sistemi olmadan Amerika da yaşayamaz' diyor"du.[27] Gerçekten de böyle oldu! Emperyalist ABD, dünya çapındaki sömürgeci saldırganlığın odağı olurken;[28] küresel tahakküm'ünden de vazgeçemezdi.[29] Çünkü emperyalizm talansız, yıkımsız, savaşsız varolamazdı...

Örneğin "Irak'ı vurmaya hazırlanan ABD'nin dünya ekonomisine vereceği zararın boyutları tartışılırken, ABD Ordusu'na yılda 100 milyar dolarlık iş yapan özel sektörün işlem hacmi de her ge-

---

[26] Bertolt Brecht, Bütün Eserleri 2, çev. Yılmaz Onay, Mitos-Boyut Yay., 2002.

[27] H. Gerger, "Amerika'yı Keşfetmek", Sanat ve Hayat Dergisi, Ocak-Şubat 2003, s.11.

[28] ABD İmparatorluğu konusunda bkz. Le Monde Diplomatique-Türkiye, 15 Ocak-15 Şubat 2003: J. Derrida, 'Haydut Devletler: Güçlü Olanın (H)aklı(lığı)', s.22; G. Achcar, 'Prag'da Son NATO Zirvesi: Washington Hegemonyasını Güçlendiriyor', s.16-18; S. Belli, 'Irak Tek Hedef Değil', Sosyalist Demokrasi, 17 Ocak 2003, s.4; 'Emperyalizmin Savaş Denetçileri: BM ve NATO', Devrimci Gençlik, Ocak 2003, s.16-7; 'Şu Yaşlı Rumsfeld', Le Monde, 25 Ocak 2003; P. Lastrohan, 'Sam Amca'nın Tetikçileri', Le Canard Enchaine, 29 Ocak 2003; 'Bush'un Petrol Bağlantısı', L'Humanité, 18 Ocak 2003; J.B. Foster, 'Emperyalizmin Yeniden Keşfi', Cosmopolitik, Kış 2003, s.16-25; M. Özcan, 'Dini Söylemin Amerikancılaştırılması', Umran Derg., Şubat 2003, s.18-21; 'ABD'nin Gözü Siber Savaşta', Radikal, 8 Şubat 2003, s.11; K. Randall-B. Grey, 'Liberal Şahinden Emperyalist Nağmeler', Evrensel, 17 Ocak 2003, s.2; I. Kutlu, 'WASP: Beyaz, Anglosakson, Protestan', Sanat ve Hayat, Ocak-Şubat 2003 s.30; C. Post, 'İmparatorluk ve Devrim', Sosyalist Demokrasi İçin Yeni Yol D., Ocak 2003, s.105-18; M. Eğilli, 'ABD'nin Yeni Hamlesi ve Ortadoğu'daki Üsleri', Haksöz Dergisi, Ocak 2003, s.15-21; C. Somel, 'ABD Saldırganlığı Zayıflama Belirtisi', Devrimci Gençlik, No:13, Ocak 2003, s.11; G. Erbil, 'ABD'nin Savaş Okulları', Sol Dergisi, Şubat 2003, s.10-2; K.U. Akpınar, 'Amerika'nın Siyasal Dili', Tezkire Der., Temmuz-Ekim 2002, s.34-40; H. Aykol, 'ABD Dış Politikasının Temel Öncülleri', Sanat ve Hayat, Ocak-Şubat 2003, s.82-85; W.I. Robinson, 'Küresel Kapitalizm ve Ulusötesi Kapitalist Hegemonya...', Praksis Dergisi, Güz 2002, s.125-168; 'ABD Hegemonyası Çökerken', Devrimci Gençlik, Ocak 2003, s.8-9; 'ABD Neden Saldırıyor?', Özgür Düşün, Şubat 2003, s.20-22.

[29] Ancak "Amerikan tarzı müdahaleciliğin temel problemlerinden biri şudur: Onlar durumu iyileştirmezler, daha kötü hale getirirler"! (Tarık Ali, "ABD İmparatorluğu", Sanat ve Hayat Dergisi, No:4, Ocak-Şubat 2003, s.39).

çen gün artıyor".[30] "Le Monde gazetesindeki bir habere göre, aralarında Kelleg Brown&Root, Holliburton, DynCorp, Wackenhut, Vinnel (TRW Grubu), Logicon (Northrop Grumman), MPRI, ve SAIC'in bulunduğu 40 ABD firması Pentagon için çalışıyor".[31]

Öte yandan "BBC ile The Scotsman gazetesinin, İngiliz Savunma Bakanlığı'na bağlı üst düzey yetkililere dayandırdığı haberlerinde, Irak'ın, Kosova'daki gibi bölgelere ayrılacağı belirtildi ve İngiliz ordusunun yaklaşık beşte birinin bu 3 yıllık işgalde görev alacağı bildirildi".[32] "ABD Başkanı George Bush'un Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice ise El Ahram gazetesine verdiği demeçte, Irak'taki rejim değişikliğinden sonra, ABD güçlerinin Irak'ı bir süre denetim altında tutacaklarını söyledi".[33]

Talan amaçlı askeri işgalleriyle yeni pretoryen rejimler oluşturan ABD İmparatorluğunun "Balkanlar'daki emperyalist paylaşım savaşı sonucu oluşturulan yeni devletlerle emperyalistler arası ilişki yeni tipte bir sömürgeciliği devreye soktu. Buna emperyalist himayeci sömürgecilik (protectorate/protektora; büyük bir devletin koruması altındaki küçük devlet denilebilir. (...) Thatcher, Bosna Hersek için 'himaye ya da manda' modelini önermişti. Böylece 1900'lerin başında gündeme gelen mandacı sömürgecilik, yeni biçimiyle himayeci sömürgecilik yüzyılın sonunda ilk kez yeniden dillendirilmiş oldu".[34]

"ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, 'Petrolü Irak halkının yararına kullanacağız' derken, petrol gelirini işgal masrafı için kullanmak istediği öne sürüldü".[35] "The Guardian gazetesi, Irak'ın petrol kuyularını ele geçirecek olan ABD'nin, işgal masraflarının önemli bir bölümünü bu petrolün geliriyle karşılayacağını yazdı".[36]

---

[30] "Özel Sektör Savaşı", Akşam, 12 Şubat 2003, s.7.

[31] "40 Firma Pentagon İçin Çalışıyor", Akşam, 12 Şubat 2003, s.7.

[32] "Irak'ı Paylaşma Planı", Cumhuriyet, 5 Şubat 2003, s.10.

[33] "Rice: Bağdat'ta Bir Süre Kalacağız", Cumhuriyet, 3 Şubat 2003, s.11.

[34] "Yeni Tipte 'Uluslararası Sömürge Statüsü' ya da Himayeci Sömürgecilik", Teoride Doğrultu, No:10, Ocak-Şubat 2003, s.21-18.

[35] "Powell: İşgal Eder Petrolü İşletiriz", Radikal, 24 Ocak 2003, s.11.

[36] "İşgalin Faturası Irak Petrolüyle Ödenecek", Milliyet, 24 Ocak 2003, s.18. Konuyla ilintili iki şeyi geçerken anımsatalım: 1) "ABD ordusu, Kolombiya'nın petrol bakımından en zengin topraklarına yığınak yapıyor. Kolombiya ordusunun 'eğitimi' için tasarlanan

"ABD ile Iraklı muhalifler, Saddam sonrası petrolün nasıl işletileceğini masaya yatırdı".[37] Ve "Irak'a saldırmaya hazırlanan ABD, Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in, petrol kuyularını yakması olasılığına karşı petrol bölgelerini birincil hedef olarak belirledi"![38]

Soru(n), tamı tamına budur!

Ve ABD İmparatorluğunun haksız-emperyalist savaşı (savaş bile değil, tek yanlı saldırganlığı), Guernica'ları yaratıp, sonra da onlardan korkan, onların üstünü örterek 'çözüm'leyebileceğini sanan sömürgeci-saldırganlık çerçevesinde sorgulanmalıdır...

1.1) YARATTIĞI 'GUERNICA'DAN KORKAN ZORBALIK

"Savaş, 'Tanrı'nın Amerikalara
coğrafya öğretmek için bulduğu yöntemdir!"[39]

Walter Lipmann, "Savaş sırasında düşman cephesinde söylenen her şey propaganda, bizim cephemizde söylenen her şey ise insanlık, barış, haklılık üstüne doğrulardır... Artık böyle saçmalıklarla kendi kendimizi kandırmayı bırakmalıyız" dese de -egemen medya destekli- Bush'un yalanlarının 'gerekçe' sayıldığı bir vahşetin eşiğindeyiz...

Tam da bu kesitte Bush, 'ulvi' bir eda ve 'ruhani' bir ses tonuyla sesleniyor: "Bu; dua eden bir ülkedir. Ben duaya inanırım. Bana güç vermesi, hiçbir şeyin inançlarımızı kırmaması, yeryüzündeki Amerikan misyonuna güvenimizi sarsmaması için Tanrıya dua ederim...

---

planın asıl hedefi, petrol kaynaklarını ele geçirmek ve Kolombiya Devrimci Güçleri (FARC) gerillalarını tasfiye etmek" ("Kolombiya Çıkarması", Evrensel, 23 Ocak 2003, s.11). 2) "Afrika, ABD için stratejik bir öncelik haline geliyor. Irak savaşına hazırlanan Bush yönetimi petrol haritalarını yeniden çiziyor. İyi kalitede petrol rezervine sahip olan kara kıta 2020 yılına kadar ABD'nin petrol ihtiyaçlarının %25'ine cevap verecek nitelikte. Afrika'daki Nijerya, Ekvator Ginesi, Angola gibi petrol üreticisi ülkelere ziyaretlerini sıklaştıran ABD, askeri danışmanların nezaretinde bu bölgelere kendi petrol şirketlerini yerleştiriyor" (J.-C. Servant, "Kara Altına Karşı 'Beyaz Amerikan Saldırısı'", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:10, 15 Ocak 2003-15 Şubat 2003, s.19).

[37] "Washington'da Petrol Paylaşımı", Cumhuriyet, 3 Şubat 2003, s.11. Ayrıca bir anımsatma: "M. Barzani liderliğindeki Irak Kürdistan Demokrat Partisi (PDK) yetkililerinden Bruska Shaways, 'Kürtlerin, özgür ve federal Irak için Amerikalıların savaşına katılacağını' söyledi" ('PDK Amerika'nın Savaşına Katılacak', Y. Özgür Gündem, 20 Ocak 2003, s.6).

[38] "ABD Önce Petrolü Kurtaracak", Cumhuriyet, 4 Şubat 2003, s.10.

[39] Ambrose Bierce.

Ordumuz korkunç silahlarla donanan baskıcı rejimlerin olduğu Ortadoğu'da toplanıyor. Büyüyen terör tehdidiyle hesaplaşmalıyız..."[40]

"Tehdit yeni, Amerika'nın görevi ise aynı: Savaşmak. Terörle savaş sürüyor ve biz kazanıyoruz...

Saddam Hüseyin'i silahsızlandıracak bir koalisyona önderlik edeceğiz...

Saddam diktatörünün ABD'yi tehdit etmesine izin vermeyeceğiz...

Özgürlüğümüz ve Amerikan halkının korunması için gereken önlemleri alacağız...

11 Eylül'deki gibi 19 teröristin bu kez Saddam'ın yardımıyla ele geçirdikleri kitle imha silahlarıyla uçak kaçırıp benzer saldırıları düzenlediğini düşünün! O günün gelmemesi için her şeyi yapacağız...

Barış istiyoruz; ama bazen barış savunulmalıdır. Haklı bir amaç için savaşacağız. Bütün gücümüzle savaşıp kazanacağız...

ABD ve dünya şantaja boyun eğmeyecek..."[41]

"Irak diktatörü Saddam Hüseyin, size [dünyaya -b.n.] meydan okuyor, alay ediyor... Saddam tehdidi, bütün dünyaya ulaşıyor. Saddam durdurulmalı..."[42]

Neron'u andıran Bush, 'Tanrı edası'yla konuşuyor... Bunu boşuna da yapmıyor: "İnsanlık tarihi boyunca yaşadığı çatışmalara tanrıları karıştırmıştır... Çünkü din iktidarı katmerlendirir. Ve şiddeti meşrulaştırır. 'Tanrı tekse ve biz Tanrının seçilmiş çocukları, doğruyu bilen, seçilmiş tek halksak; öteki -öbürleri- kim oluyor?' düşüncesi karşı tarafı yok etmeyi meşru kılar... Şimdi bir kez daha simgeler ardına gizlenen bir savaşla karşı karşıyayız... Kuran'a karşı İncil... Arap dünyasına karşı Batı... Muhammed'in Allah'ına karşı Hıristiyanların Tanrısı...

'Tanrı ABD'yi kutsamaya devam etsin. Öncümüz olsun...' diyen Bush Tanrı adını ağzından düşürmüyor. Nereden çıktı? Gerçeğin adı konamaz mı? Petrol pazarı savaşı... Nüfuz alanları savaşı demek varken... Tanrıyı karıştırmak da neyin nesi"[43] mi?

---

[40] Akt. Nilgün Cerrahoğlu, "Tanrı Savaşa Girerse...", Cumhuriyet, 10 Şubat 2003, s.17.
[41] George W. Bush, "Bush Menzilini Genişletti", Cumhuriyet, 30 Ocak 2003, s.11.
[42] George W. Bush, "Bush'ta Ültimatom", Cumhuriyet, 8 Şubat 2003, s.11.
[43] Umberto Galimberti, "Tanrılar Savaş Alanına İnerse", akt. Nilgün Cerrahoğlu, "Tanrı Savaşa Girerse...", Cumhuriyet, 10 Şubat 2003, s.17.

Bilindiği üzere: "Sömürge savaşlarının gerekçesi 'ilkel halkları uygarlaştırmak'tı. Kendilerine 'uygar' diyen Avrupalılar sömürge olarak seçtikleri ülkeleri dize getirmek için onlara karşı savaş açarken 'onları uygarlaştırdıklarını' öne sürüyorlardı. yerlilerin zenginliklerini yağmalamak için öne sürdükleri gerekçe ise 'dinsiz toplumları İsa'nın dinine kavuşturmak' olmuştu. 'Latin Amerika'nın Kesik Damarları' kitabının yazarı Eduardo Galeano, İspanyolların Güney Amerika'yı nasıl yağmaladıklarını çok güzel anlatır".[44]

Yeri gelmişken kuşku götürmeyen ve tarihin defalarca kanıtladığı bir gerçeği anımsatalım: "Kapitalizmin tarihi, aynı zamanda şiddetin, savaşın ve militarizmin de tarihidir"![45]

ABD İmparatorluğu, bu gerçeği çağımızın Neron'u Bush'un ve yaveri Powell'ın ağzından ve icraatlarından bir kez daha kanıtlıyor.

"ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın BM Güvenlik Konseyi'nde Irak'ın 'kitle imha silahları'yla ilgili bilgi sunduğu 5 Şubat 2003 tarihli oturumda, BM yetkililerinin, Konsey salonu dışında asılı bulunan savaş karşıtı 'Guernica' resmini mavi bir bezle kapattıklar".[46]

Guernica'dan korkan zorbalığın "Powell'la sergilediği BM'deki gösterisi bir sürü garipliklerle doluydu. Powell, en çok beş yıllık bir örgüt olan El Kaide ile Irak hükümeti arasındaki ilişkilerin onlarca yıllık tarihinden söz açtı. Irak rejiminin nasıl risk oluşturduğunu kanıtlamaya çalışırken de İngiltere hükümeti tarafından hazırlanmış bir rapora gönderme yaptı. Ancak konuşmayı takip eden günlerde öğrenildi ki söz konusu raporun büyük bir kısmı Jane's Defence Weekly adlı özel bir haber alma kuruluşunun sitesinden ve 12 yıl önce yazılmış bir doktora tezinden alınmış. Hiç kaynak göstermeden ve imla yanlışları bile düzeltilmeden rapora konmuş, hem kim tarafından biliyor musunuz? İngiliz gizli servisi ya da Ortadoğu uzmanları tarafından değil; Blair'in basın sekreteri Alistair Campel tarafından![47]

---

[44] Erdal Atabek, "Kan Petrolle Yıkanmaz...", Cumhuriyet, 20 Ocak 2003, s.4.
[45] Haluk Gerger, "Geçmişten Günümüze Emperyalizm ve Savaş", Sol Dergisi, No:196, Şubat 2003, s.37.
[46] "Barış Tablosunun Üstü Örtüldü", Cumhuriyet, 7 Şubat 2003, s.11.
[47] The Observer, 9 Şubat 2003.

Ama bu arada basın sekreteri çalıntı metinlerin kimi cümlelerini daha korkutucu hâle getirmek için tahrif etmeyi de unutmamış".[48]

Ha bir şey daha: "Powell tarafından kimyasal zehir merkezi diye tanıtılan kampta gezdirilen gazeteciler kimyasal bulguya rastlamadı"![49]

Özetin özeti Bush'un ABD İmparatorluğu, haksız-emperyalist savaşını[50] yalanlarıyla, Mark Twain'in 'Savaş Duası'ndaki üzere 'kutsuyor': "Ey, Yüce Tanrımız; bombalarımızla onların askerlerini kana bulayıp lime lime etmemize yardım et; güler yüzlü ovalarını kahraman ölülerinin solgun yılgınlığıyla kaplamamıza yardım et; silahların sesini yaralıların iniltileriyle boğmamıza yardım et; bir ateş fırtınasıyla o mütevazı evlerini yerle bir etmemize yardım et; yılmaz dullarının yüreklerini çaresiz bir acıyla kavurmamıza yardım et; onların küçük çocuklarıyla birlikte perişan topraklarda harabeler arasında kimsesiz, aç, susuz, paçavralar içinde orta yerde yuvasız kalivermelerine yardım et; yazın kavurup yakan sıcağının, kışın buza kesen rüzgârlarının yardımıyla umudunu yitirmiş, acıdan bitap düşmüş, Sana bir mezarın huzuru için yalvarsınlar ve Sana tapan bizim adımıza onları reddet; umutlarını havaya uçur, hayatlarını karart, bu acı yolculuklarını uzat, adımlarını ağırlaştır, yollarını onların gözyaşlarıyla sula, bembeyaz karı yaralı ayaklarının kanıyla lekele! Sevginin ve merhametin kaynağına, ıstırap çekenlerin yegâne dostu ve sığınağına yakarıyor, aciz ve nadim yürekleri-

---

[48] Ergin Yıldızoğlu, "Bir Garip Savaşa Sürüklenirken", Cumhuriyet, 12 Şubat 2003, s.4.

[49] Powell'ın Dediği Kamp Burasıymış", Hürriyet, 10 Şubat 2003, s.15. Ayrıca bkz. "Britanya İstihbaratı 'Çalıntı'", Radikal, 8 Şubat 2003, s.10;

[50] Militarizm-savaş konusunda bkz. Susan Sontag, "Savaşı Teşhir Etmek", The Guardian, 1 Şubat 2003; Üstün Akmen, "'Zamanc' Savaşları", Eski Dergisi, Ocak 2003, s.30-31; "Savaş Toplumsal Şizofreni Doğurur", Evrensel, 14 Ocak 2003, s.15; M. Yılmazer, "Savaş", Direniş Dergisi, No:28, 22 Ocak 2003, s.12-13; K. Şahin, "Savaşın Öldüreceği Gerçekler", Kum Dergisi, No:14, Şubat 2003, s.29; T. Çavdar, "Savaş Baltaları Bilenirken", Sol Dergisi, No:196, Şubat 2003, s.4-5; M. Tekay, "Savaşsız Dünya İçin", Gelecek Dergisi, No:8, Ocak 2003, s.44-45; Çetin Altan, "Son Yüz Yılda Silahlara Toplam Kaç Para Ödedi Dünya?", Milliyet, 7 Şubat 2003, s.4; "Savaş, İnsanı da Doğayı da Öldürüyor", Fırat'ta Yaşam, No:181, 20 Ocak 2003, s.12; M. Saygın, "Emperyalist Savaş Kapıda: İzin Vermemeliyiz", Sosyalist Barikat Dergisi, No:9, Ocak 2003, s.20-22; "Ortadoğu, ABD'nin Silah Deposu", Direniş Dergisi, No:28, 22 Ocak 2003, s.20-21.

mizle aman diliyoruz. Dualarımızı kabul et, Yüce Tanrı, kabul et ki bütün methüsenalar, zafer ve şeref sonsuza dek senin olsun..."

2) HAKSIZ-EMPERYALİST SAVAŞA HAYIR!

"Savaşı zenginler çıkarır, yoksullar öldürür"![51]

Öncelikle rakamların kesin ve keskin diline müracaat edelim: Charles Tilly'nin 'Avrupa Devletleri'nin Oluşumu' başlıklı kitabının verilerine göre, "20. yüzyıl: 275 savaş, 115 milyon ölü (20. yüzyılda her bin kişiden 46'sı savaşta öldü)... 19. yüzyıl: 205 savaş, 8 milyon ölü (19. yüzyılda her bin kişiden 6'sı öldü)... 18. yüzyıl: 68 savaş, 4 milyon ölü (18. yüzyılda her bin kişiden 5'i öldü)...

1480-1800 arasında her iki-üç yılda bir savaş çıkarken, 1800-1944 arasında her bir iki yılda bir savaş çıktı. 1944'ten bu yana ise her yıl bir savaş..."[52]

Bundan başka "1. Dünya Savaşı'nda 10 milyon kişi öldü, 10 milyon kişi yaralandı. 2. Dünya Savaşı'nda 50 milyon kişi öldü, 90 milyon kişi yaralandı...

Dünyada her gün açlıktan 24 bin kişi ölüyor. 750 milyon insanın barınağı yok. Doktor ve ilaç bulamadığı için her yıl 5 yaşının altındaki 11 milyon çocuk önlenebilir hastalıklardan ölüyor. Dünyada okuma yazma bilmeyen insan sayısı 876 milyon. 1 milyar 200 milyon insan da sağlıklı içme suyundan yoksun...

1988 ila 2002 arasındaki 15 yılda dünyada silahlanmaya ayrılan para 700-900 milyar dolar arasında değişiyor. İsveç Barış Araştırmaları Enstitüsü hesaplarına göre, silahlanmaya ayrılan paranın her yıl sadece onda biriyle 8 yıl içinde tüm dünyada beslenme, barınma, eğitim ve sağlık sorunu çözülebiliyor... BM'nin belirlemelerine göre, yeryüzünde küçük ve hafif silah sayısı 500 milyon civarında. Bunların büyük bir bölümü 90'lı yıllar boyunca çıkan 49 büyük yerel çatışmanın 46'sında kullanılmıştır. Bu çatışmalarda ölenlerin sayısı, %90'ı kadın ve çocuk olmak üzere 4 milyonu buluyor..."[53]

---

[51] Jean-Paul Sartre.
[52] Charles Tilly, akt. Melih Aşık, "İnsanlık ve Uygarlık", Milliyet, 29 Ocak 2003, s.15.
[53] Işık Kansu, "Çocuklar ve Savaş", Cumhuriyet, 1 Şubat 2003, s.17.

Ve Irak özelinden birkaç veri daha: "Körfez Savaşı'ndan beri Irak'ta doğan her bin çocuktan 128'i öldü... 12 yılda toplam 500 bin ölü çocuk! 2. Dünya Savaşı'nda patlayan iki atom bombasının öldürdüğü insan sayısının üç katıdır bu rakam!"[54]

"BM'nin 6 Ağustos 1990 tarihinde aldığı 661 sayılı karar gereğince Irak sıkı ekonomik yaptırımlara tabi tutuldu. Bu uygulama bugün de devam etmektedir...[55]

* Her gün ortalama 250 Iraklı doğrudan yaptırımlar sebebiyle hayatını kaybetmekte![56]

* BM Kalkınma Projesi'ne göre toplam nüfusun %49'u temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir gelire sahip değil!

* BM İnsani Kalkınma İndeksi'nde Irak'ın yeri 1990 yılında 96. sıradayken, 2.000'de 126. sıraya geriledi!

* Ekim ayında BM Irak program bürosunca teyit edilen 2,84 milyar dolar tutarındaki 1.528 insani altyapı projesi kaynak yokluğu dolayısıyla gerçekleştirilememekte!

* Her yedi Iraklı çocuktan biri beş yaşına varmadan ölmekte. Yaptırımların başlamasından sonra Irak'taki ortalama çocuk ölümü sayısı önceki ortalamaya nazaran her ay 5.000'den fazla gerçekleşmekte![57]

* Beş yaşın altındaki çocukların %32'si (yaklaşık 960.000 çocuk) kronik kötü beslenme durumu yaşamakta ki, bu rakam 1991'den bu yana %72 artış göstermiş. Çocukların yaklaşık dörtte birinin (%23) vücut yapısı ortalamadan küçük. Küçük yapılı çocuk oranı komşu Ürdün ve Türkiye ortalamasının tam iki katı![58]

* BM petrol karşılığı yardım programının tatbikatına göre Irak'ta kişi başına düşen günlük gelir yarım doları bile bulmuyor!

---

[54] Mehmet Y. Yılmaz, "Ölü Çocukların Sessiz Çığlıkları", Milliyet, 8 Şubat 2003, s.2.

[55] "Katliamlara şahit olup hiçbir şey/ yapmadığınız için/ sizi suçluyorum./ Suskunluğunuz bütün bir halkın katline/ izin veriyor./ Suskunluğunuz haksızlık ve zulüm için/ bir ödüldür./ Suskunluğunuz insan haklarına, bir halkın meşru/ hakkı olan onuru ile yaşamaya karşıdır./ Suskunluğunuz insanlık dışıdır./ Suskunluğunuz bizi öldürüyor" (Sunay Akın, Evrensel Gazetesi, 12 Aralık 2002).

[56] UNICEF, 1998.

[57] UNICEF, 1999.

[58] UNICEF, 1997.

* Körfez Savaşı'nın doğrudan insan sağlığına etkileri nedeniyle 1991'de yaklaşık 110.000 Iraklı sivil hayatını kaybetti![59]

* Eylül 1989'da ishalden ölen Iraklı çocuk sayısı sadece 123 idi. Eylül 2001'de ise sayı 2.932. Buna göre sayı %2.284 artış göstermiş!

* Irak'ın enerji altyapısını 1990'daki kapasitesine getirebilmek için gerekli para yaklaşık 7 milyar doları buluyor!

* 1990 Temmuz'u ile 1995 Temmuz'u arasındaki dönemde temel ihtiyaç maddelerinin fiyatı tam 850 kat artmış bulunmakta![60]

* Yaklaşık 14-16 milyon arasında Iraklı, yani nüfusun tahminen üçte ikisi, hayatta kalabilmek için gıda yardımına muhtaç![61]..."[62]

2.1) SAVAŞ KUNDAKÇILARININ AHLÂK(SIZLIĞ)I

"Savaşı çıkaranlar,
kırmızı derililerden çaldıkları
toprakları savunmak için
kara derilileri sarı derililerin
üstüne salan beyaz derililerdir".[63]

Bu somut verileriyle insan(lık) için topyekûn yıkım anlamına gelen savaşı, sermayeden (TÜSİAD'dan) başka kim isteyebilir ki?

Nasıl mı? "TÜSİAD, AKP hükümetini, popülizm ve çok başlılıkla eleştirirken, Irak konusundaki kararsızlığın da Türkiye'yi yeni dengelerin dışında bırakacağı uyarısında bulundu. TÜSİAD Başkanı Özilhan, Irak'ı kastederek, 'Türkiye demokratik bir ülke olarak hiçbir zaman totaliter bir rejimin yanında yer almamalı. Tek başına çözüm üretemeyeceğiniz noktaya geldiğinizde yapılacak şey zararı en aza indirecek, kayıpların telafisini en yüksek düzeye çekecek önlemleri alarak, desteğinizi gerçekçi düzeyde tutarak, müttefiklerinizin yanında yer almaktır' dedi"![64]

---

[59] Greenpeace, 1991.

[60] Mart 1999 BM raporu.

[61] BM İnsani Yardım Koordinasyonu.

[62] Murat Ayar, "Ambargo Uygulamasının Irakta Yol Açtığı Etkiler", Haksöz Dergisi, No:142, Ocak 2003, s.14.

[63] Gerome Ragni-James Rado.

[64] "Totaliter Bir Rejimin Yanında Yer Almayın", Milliyet, 14 Ocak 2003, s.7. Ayrıca bkz. E. Kürkçü, "TÜSİAD'ın 'Demokrasi'si Buraya Kadar", Siyasi Gazete, Şubat 2003, s.6-7.

Halkın Yüzde Kaçı 'Savaşa Hayır' Diyor?[65]			
Ülke	Toplam Nüfus İçinde Savaş Karşıtı Yüzde	Ülke	Toplam Nüfus İçinde Savaş Karşıtı Yüzde
Türkiye	94	Polonya	72
İspanya	91	Almanya	71
İngiltere	90	Romanya	70
Norveç	90	İrlanda	68
Yunanistan	88	Portekiz	65
Belçika	84	Çek Cum.	65
İsviçre	83	İtalya	61
Macaristan	82	Slovakya	57
Bulgaristan	81	Danimarka	53
Hollanda	80	İsveç	50
Fransa	77	Avusturya	49

Yeri geldi! Avaz, avaz haykırırcasına altını çizerek belirtmek gerek: "Bu savaş, tümüyle yalana dayandığı için ahlâksızdır.

Irak'a saldırı düzenlemeye kalkışan Amerika'nın hiçbir iddiası gerçek değildir. BM gözlemcileri, Irak'ın egemenliğini ayaklar altına alarak yaptıkları aramaların hiçbirinde ciddi bir 'suç delili' bulamamışlardır. Amerika, köpürerek onları azarlayınca, 'Görmemiş olmamız, bulunmadıkları anlamına gelmez' diye saçmaladılar. Irak'ta, 'kitle imha silahı' diye adlandırılan türden silahların bulunup bulunmadığı zaten hiç önemli değildi; çünkü bu tür silahların en önde gelen üreticisi ve stokçusu zaten Amerika'dır, Avrupa'dır...

Amerika, Irak'a demokrasi ve özgürlük getireceğini ilan ederek savaşa destek bulmaya çalışıyor. Bu da külliyen yalandır. Irak halkı, eğer isterse, eğer gönlü Saddam rejimini kaldıramayacak kadar dolmuşsa, bunu kendisi yapar ve hiç kimse hangi rejim altında yaşayacağını ona dışarıdan emredemez.

Amerika, asıl amacının petrol üzerinde denetim ve dünya çapında egemenlik olduğunu gizlemek için bu yalanlara başvuruyor ve başta kendi halkı olmak üzere, buna hiç kimse inanmıyor.

Amerika'nın en zayıf yanı budur. Emperyalizm, yalan ve ahlâksızlık üzerine kurulmuş bir kan pazarıdır ve bu pazarda satılı-

[65] Le Monde, 14 Şubat 2003.

ğa çıkarılan ilk mal insan canıdır. İster emek biçiminde olsun, isterse canlı-kanlı insan biçimiyle, burada tüketilen, pazarlanan, harcanan yalnızca insandır. Savaş, emperyalizmin gerçek yüzüdür..."[66]

Unutulmamalıdır ki, "'Savaşta ilk kaybedilen masumiyettir'. Coppola'nın ünlü filminin jenerik sözü, bir kez daha anımsanmalıdır. Önce masumiyet kaybedilir, sonra da her şey. Artık insan bedenleri sadece vurulması gereken hedeflerdir. Savaş, insanın yaşayabileceği en büyük yabancılaşmadır..."[67]

Ve nihayet Emma Goldman'ın, "Bütün savaşları, dövüşemeyecek kadar korkak olan, bu yüzden de kendileri adına dövüşmek için dünyanın gençlerini cepheye süren hırsızlar çıkarır..."; Arthur Schlesinger Jr.'nin, "Her savaş ilk otuz gün için popülerdir..."; Philip Caputo'nun, "Savaş sırasında yurtseverliğin derecesi cepheye uzaklıkla doğru orantılıdır..." diye betimlediği savaş hakkında Nazilerin Propaganda Bakanı Hermann Göring de şunları der: "Sıradan yurttaş savaş istemez. Ama siyasete karar veren önderlerdir. Onları sürüklemek zor değil. Yapılacak iş, onlara saldırıya uğradıklarını söylemek ve barış yanlılarını yurtsever olmamak ve ülkeyi tehlikeye atmakla itham etmektir. Her rejimin de yaptığı budur!"

O hâlde bir kez de biz tekrarlayalım: Haksız-emperyalist savaşa karşı olmak yurtseverlik-enternasyonalistlik-insanlık gerçeğidir! Bunun en iyi örnekleri Bağdat'taki canlı kalkanların barış mücadelesi;[68] 'kendi' emperyalist-sömürgeci saldırganlığına karşı dikilen Amerikalı Sean Penn'dir...

---

[66] Aydın Çubukçu, "Ahlâksız Savaş", Evrensel, 22 Ocak 2003, s.3.

[67] Erdal Atabek, "Kan Petrolle Yıkanmaz...", Cumhuriyet, 20 Ocak 2003, s.4.

[68] Barış mücadelesi hakkında bkz. Daniel Lazare, "Liberal Silkelenme: ABD'de Savaş Karşıtlığı", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:10, 15 Ocak 2003-15 Şubat 2003, s.26-27; "Yenilen ABD Emperyalizmi Olacaktır", Teoride Doğrultu, No:10, Ocak-Şubat 2003, s.7-14; "Emperyalizme Karşı 'Canlı Kalkanlar' Irak Yolunda", İşçi-Köylü Gazetesi, 17-30 Ocak 2003, s.3; "Canlı Kalkanlar ABD'yi Rahatsız Etti", Yeniden Özgür Gündem, 17 Ocak 2003, s.6; Turgay Fişekçi, "Barış Düşüncesi", Cumhuriyet, 15 Ocak 2003, s.14; Turgut Tarhan, "Neden Savaş Karşıtlığı", Radikal, 18 Şubat 2003, s.8.

3) AMERİKAN KÖRLÜĞÜ

"Amerikalılar dünyanın en çok eğlenen ve en az bilgilendirilen halkıdır".[69]

Sean Penn bir Amerikalıdır; ancak WASP Amerikalıların çoğu ona düşmandır...

Bilmeyen var mı? "Sean Penn Bağdat'a giderek ABD yasalarını çiğnedi. Özür dilemesi istendi, hayır dedi. Bununla da yetinmedi, savaş karşıtı konuşmalarını sürdürdü: 'Tüm Amerikalılar beni anlayacaktır' vurgusuyla ekledi: 'Bombaya bombayla, kötürüm etmeye kötürüm etmekle, ölümü ölümle yanıtlayan bu kısırdöngüye son verilmesi çağrısında bulunuyorum. Amerika'yı bu utanç ve dehşet mirasını edinmekten kurtarmanızı rica ediyorum. Sivil özgürlükleri yıkan kararlarınız, yönetim biçiminiz durmadan sahip çıktığınızı savunduğunuz yurtseverliğin özüyle ters düşüyor. Bugüne dek örneği görülmemiş bir saldırı hakkı iddia ederek, egemen bir ulusu vurarak Amerikan askerlerini ya da masum sivilleri kurban etmek geçici bir çareden başka bir şey değildir. İçten dileklerimle. İmza: Sean Penn, San Francisco, California'".[70]

Önemine binaen bir kez daha tekrarlıyorum: Sean Penn bir Amerikalıdır; ancak WASP Amerikalıların çoğu ona düşmandır... WASP Amerikalılar kördür, egemen medya ile körleştirilmiştir; gerçeklerine yabancılaştırılmıştır...

Çünkü "John Le Carre'ın, The Times'ta yayınlanan 'ABD Ne Yapıyor' başlıklı yazısında belirttiği üzere, Amerika tarihsel çılgınlık dönemlerinden birine daha kapıldı. Irak hamlesini Soğuk Savaş döneminin McCarthyciliğinden, dünya literatürüne Dehşet Dengesi'ni armağan eden Domuzlar Körfezi'nden, nihayet Vietnam'dan daha kötü potansiyele sahip"[71] olması yanında, gerici ABD milliyetçiliğiyle de sıradan Amerikalıların büyük bir çoğunluğunu esir alıyor.

---

[69] Neil Postman.
[70] Aslı Selçuk, "Amerikalıların Vicdanı", Cumhuriyet Dergi, No:878, 19 Ocak 2003, s.3.
[71] Zeki Coşkun, "Asıl Çılgın Kim", Radikal, 31 Ocak 2003, s.21.

"Evet, ABD'nin seçkinleri ülkelerinin gücünü temel alarak ona emperyal roller biçiyorlar. Ama ABD'yi onun yeni saldırganlığını tam anlayabilmek için o yüceltilen gücü kadar zaaflarına, zayıflıklarına, güçsüzlüklerine de bakmak durumundayız. Amerika saldırganlığının bugünkü temelinde, Amerikan militarizmini ve şiddetini yeniden üreten etmenler arasında ABD'nin gücü kadar güçsüzlüğü ve zaafları da var.

Bu konuda da birkaç örnek vermek istiyorum. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD sanayi dünyasının üretiminin neredeyse yarısını gerçekleştiriyordu. Bugün bu oran %30'lara gerilemiş durumdadır. Bunun emperyalist rakipler karşısında da bir geri düşme potansiyelini işaret ettiğini unutmamak gerek. ABD, ayrıca dünyanın en borçlu ve Dünyanın mutlak olarak dış ticaretinde en fazla açık veren ülkesi. En son açıklanan rakam 38 milyar dolar da son yedi ayın en düşük rakamını ifade ediyor. Bu bile yılda 400 milyar dolardan fazlasına tekabül ediyor. Bu değirmenin suyu nereden geliyor? Bu durumun finanse edilebilmesi için de bugün ABD'ye her gün, her 24 saatte 1,5 ila 2 milyar doları arasında bir sermaye girişinin gerçekleşmesi lazım. Bu sürdürülebilir bir hayat standardı mıdır, kararını siz verin.

Ve bunun yarattığı korkuları bir düşünün. Kim bilir bu yaşam standardı, bu tüketim kalıbı dünya tarafından finanse edilemez olursa orada insanlar birbirlerini yerler belki de. ABD nüfusu dünya nüfusunun aşağı yukarı %5'ine denk geliyor. Buna karşılık dünya hapishane nüfusunun %25'i Amerika'da. Her gün en az 2 milyon insan bu ülkede demir parmaklıklar ardında. ABD sadece hapishane nüfusunda değil, ölüm cezalarının verilmesinde ve infazında da dünya birincisi. New York'ta ilkokullara, en azından bazı ilkokullara öğrencilerin detektörle girip çıktıkları kayıtlara geçmiş durumda, çünkü küçücük çocuklar silah taşıyorlar, o silahla arkadaşlarını, öğretmenlerini vuruyorlar. Böylesine şiddetle örülmüş bir toplumsal doku. 50-60 milyon Amerikalı yoksulluk sınırının altında, vahşi kapitalizmin sefaletinde yaşıyor.

Tam zamanlı çalışma pek çok emekçi için bir hayal olmuş durumda. 20 milyon insan sadece üretimin değil, hayatın bütünüyle

dışına itilmiş durumda. Chomsky, bunu, 'ABD'de üçüncü dünya' olarak tanımlıyor. Ama koşullar daha zor orada, insanlar daha yalnız ve çaresiz, insanı öğüten vahşi Batı'da..."[72]

Korku ve tüketim kültürünün egemen medyasıyla biçimlendirilen;[73] "BM'ye 1 milyar dolarlık borcunu ödememekte ısrar eden ABD'de, 32 milyon yoksul var. 1959-70 dönemlerinde hızla düşen yoksul sayısının, 2000'li yılların ekonomik durgunluk sorunuyla birlikte artu...

ABD, dünya gelir düzeyi çizelgesinde 'eşitsizliği en yoğun' 112 ülke içinde 71. sırada. Çalışanların yarısının emeklilik şansı olmadığı ülkede, 8 milyon çocuk sağlık hizmetlerinden hiç faydalanamıyor.

G.W. Bush'un ekonomiyi canlandırma amaçlı vergi indirimlerinin %43'ünün, ABD'nin süper-zengin %1'lik kesimine aktarıldığını ortaya koyan bulgular, kamusal konutlara ayrılan fonlarda 700 milyon dolar, mesleksizleri ve yer değiştiren emekçileri destekleyen programlarda 700 milyon dolar azaltma yapıldığını gösteriyor.

Çalışanların yarısının, hiçbir emeklilik planı olmadığı Amerika'da, California'da yaşayanların yarısının kirasını ödeyemediği belirlendi. 1998 bulguları içinde kamusal ve özel sağlık harcamalarının adam başı oranı 4.180 dolar olmasına karşın, 40 milyon Amerikalı kendi cebinden sağlık sigortası poliçesi satın alamadığı için paralı hastanelerin ve doktorların kapısından içeri giremiyor. 2000 yılını içeren bu sayıya göre, 8,5 milyon yoksul çocuğun doktor yüzü göremediği Amerika'da, 2001 Ekimi'nde işinden çıkarılan 725 bin Amerikalı işçi, işyerinin sağladığı sağlık sigortasından da yoksun kalmıştı. 2002 Mart ayındaki sayılar içinde, 1,36 milyon hastane çalışanı -bazı doktorlar dahil- hiçbir sağlık sigortasına sahip olmadan görev yapmaktaydı.

---

[72] Haluk Gerger, "Amerika'yı Keşfetmek", Sanat ve Hayat, Ocak-Şubat 2003, s.12-13.

[73] Amerika hakkında bkz. Ercan Kanar, "ABD'de Hukuk Sistemi ve Adalet", Sanat ve Hayat Dergisi, No:4, Ocak-Şubat 2003, s.67-74; Taha Akyol, "Amerikan Nefreti", Milliyet, 11 Şubat 2003, s.13; A. Kadir Konuk, "Amerikalı", Güney Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 2003, s.64-67; "Amerikan Halkı Gözetleniyor", Y. Özgür Gündem, 17 Ocak 2003, s.7; "ABD İnsan Hakları Düşmanı", Evrensel, 20 Ocak 2003, s.3; "ABD Kendi Vatandaşına Düşman", Yeniden Özgür Gündem, 12 Ocak 2003, s.7; Aykut Çelebi, "ABD Entelektüelleri Savaşı Meşrulaştırıyor", Gelecek Dergisi, No:8, Ocak 2003, s.46-47; Seyfi Öngider, "Öteki Amerika", Sanat ve Hayat Dergisi, Ocak-Şubat 2003, s.57-66.

Tüketim sayrılığına koşullanmış Amerika'da, kredi kartı borcunun 1,7 trilyon dolara çıktığı ve bu borcun her ay 90 milyar dolar yükseldiği belirtiliyor. Kredi kartı borcunun her Amerikalı kadın, erkek ve çocuk için kişi başına 6.000 dolarlık bir sayıyı gösterdiği ortaya çıkarken, ABD ulusal borcunun 2002 Ağustosu'nda 6,1 trilyon dolara yükseldiği saptandı.

Ulusal borcun kişi başına düşen oranının 20 bin dolar olduğu belirtiliyor. 2000 yılındaki ticaret açığı, 1991'deki 29,5 milyar dolarlık düzeyinden 450 milyar dolara yükselen ABD, dış yardım yapan 28 zengin ülke içinde gayri safi ulusal üretimin ancak %0,1'lik bölümüyle en az yardım yapan ülke oldu".[74]

"Amerikalı yetişkinlerin %60'ı, çocukların %13'ü aşırı şişman veya obeze sınıfına giriyor...

Yetişkinlerde obeze oranı 1980'li yıllardan bu yana ikiye, çocuklarda üçe katlandı...

ABD sağlık sistemi 2000 yılında obezitenin teşhisi, tedavisi ve önlenmesi için 61 milyar dolar harcadı...

Amerikalılar 2002 yılında fast food'a 115 milyar dolar harcadı. Bu rakam yüksek eğitim veya yeni otomobil için harcanandan daha fazladır..."[75]

Ve "Askeri harcamalarda dünya birincisi olan Amerika'da, 1.900 milyar dolar olan 2002 yılı bütçesinin 343 milyar dolarının orduya ayrıldı..."[76]

---

[74] BM'ye 1 milyar dolarlık borcunu ödememekte ısrar eden ABD, hapishanelerindeki 2 milyon tutuklu sayısıyla rekor kırdı. 2000 yılı Şubatındaki bu sayının, tüm dünya ülkelerinin hapishane nüfusunun %25'ine eşit olduğu saptanmış bulunuyor. G.W. Bush'un valiliği dönemlerinde, Teksas'taki tutuklu sayısının 41 binden 150 bine yükseldiği ve Teksas'taki idamlıkların sayısının ise 463'ü bulduğu tespit edildi. 2000 yılı sonunda, tüm Amerika'da idam edilmeyi bekleyenlerin 3.600 kişiye çıktığı açıklandı. ABD'nin 2 milyon tutukluyla önde gittiği hapishane çizelgesi şu sayıları gösteriyor: Rusya 1 milyon, İngiltere 74 bin, Kanada 34 bin, Yeni Zelanda 5 bin, Avustralya 17 bin..." (Engin Aşkın, "Amerika'nın Öteki Yüzü Açlık ve Sefalet", Cumhuriyet, 23 Ocak 2003, s.9).

[75] "Şişmanlıkla İlgili Gerçekler", New Scientist, 1 Şubat 2003.

[76] "1995-99 dönemlerinde tüm konvansiyonel silah satışlarındaki payı %48 olan Amerika, bu alandaki rakipsizliğini korumaya devam ediyor. Silah satıcıları listesindeki ülkeler ve satış oranları şöyle: Rusya %13, Fransa %11, İngiltere %7. 2002 yılı içinde ordusuna 343 milyarlık bir bütçe ayıran ABD'yi şu ülkeler izliyor: NATO ülkeleri, Avustralya,

Gerçeklere yabancılaştırılmış Amerikanların körlüğü Irak konusunda da bilgisizdir...

3.1) IRAK MI? PETROL MÜ?

"Eğer inandıracak birini bulamazsa kimse yalan söylemez".[77]

Irak[78] ve Saddam deyince ABD'nin (ve Kuzey'in) durup, durup sorumluluklarını düşünmesi gerekmektedir...

"ABD, bugün varlığında ısrar ettiği 'kitle imha silahları' teknolojisinin neredeyse hepsini Irak'a vermişti".[79] "ABD, bugün silahsızlanmazsa savaş açmakla tehdit ettiği Irak'ı, 80'li yıllarda şimdilerde Savunma Bakanı olan D. Rumsfeld eliyle silahlandırmıştı".[80]

Irak ve Saddam konusunda öncelikle bunların ve de ABD'nin Irak sorunun petrol kaynaklarının kontrolünden kaynaklandığının unutulmaması gerekiyor (Yıllar öncesinden Henry Kissinger, "Petrol, Araplara bırakılmayacak kadar önemlidir" dememiş miydi?)

Eski BM silah denetleyici Scott Ritter, "Irak, 1998'den beri esas itibariyle silahsızlandırılmıştır. Irak'ın kitlesel imha yeteneğine sahip silahlarının %90-95'inin yok edildiği saptanmıştır. Kimyasal, biyolojik ve nükleer silah ile uzun menzilli balistik füze üreten fabrikalar,

---

Japonya, Güney Kore 212,6 milyar dolar, Rusya 56 milyar dolar, Çin Halk Cumhuriyeti 39,5 milyar dolar, Küba, Irak, İran, Libya, Kuzey Kore, Sudan, Suriye 14,4 milyar dolar" ("Savaşa Muhtaç Bir Ekonomi", Cumhuriyet, 23 Ocak 2003, s.9).

[77] Atasözü.

[78] "Irak adı Arapça 'su kıyısı' anlamına gelen 'Uruk'tan sözcüğünden gelir" (İsmet Bozdağ, "Şu Bağdat; Vilayeti", Yaba Edebiyat, No:20, Ocak-Şubat 2003, s.5). Ayrıca Irak hakkında bkz. Charles Tripp, "Tarih Dersleri: Irak'ta Emperyalist Vizyon", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:10, 15 Ocak-15 Şubat 2003, s.28-29; "Irak Komünist İşçi Partisi: ABD'nin Karanlık Senaryoları", Sosyalist Barikat Dergisi, Ocak 2003, s.50-51; Andreas Zumach, "Irak Nasıl Silahlandı?", Y. Özgür Gündem, 13 Ocak 2003, s.6; "Saddam Amerika'yı Moğollara Benzetti", Y. Özgür Gündem, 18 Ocak 2003, s.7; Meral Tamer, "Irak'ı Silahlandıran Amerika Değil miydi?", Milliyet, 31 Ocak 2003, s.6; Taha Akyol, "Irak'ı Yeniden Kurmak", Milliyet, 31 Ocak 2003, s.17; Hüsnü Mahalli, "ABD'nin Olası Irak Saldırısı ve Söylenmesi Gerekenler", Umran Dergisi, Ocak 2003, s.8-9; Deniz Adalı, "Amerikan Küstahlığı ve Irak", Kaldıraç Dergisi, No:33, Ocak 2003, s.9-11; "ABD Yeni Silahlarını Deneyecek", Y. Özgür Gündem, 3 Ocak 2003, s.6; Aydın Parıltı, "Hitler'in Ruhu Ortadoğu'da", Fıratta Yaşam, 20 Ocak 2003, s.7.

[79] Emrah Göker, "Arap Milliyetçiliği ve Irak", Gelecek Dergisi, No:8, Ocak 2003, s.42.

[80] Hüseyin Aykol, "Irak'ı ABD Silahlandırdı", Y. Özgür Gündem, 18 Ocak 2003, s.9.

bu fabrikaların ilgili donanımları ve buradan elde edilen ürünlerin çok büyük bölümü de buna dahildir... Geriye kalan %5-10'luk kısım ile de bir tehdit oluşturamaz. Hatta bir silah programı bile oluşturamaz"[81] derken, burada durup soralım: "Tamam, diyelim Saddam zalim bir diktatör... Peki, Amerika, bu zalim diktatörü devirip Irak'ta demokratik, insan haklarına dayalı bir rejim mi kurmak istiyor?

Saddam diktatör de, Körfez şeyhleri, Suudi Kralı ne?

Amerika'nın derdi petrol, petrol ve Ortadoğu egemenliği...[82]

İran'a karşı, Irak'ı desteklerken Saddam neydi?

Bugün Amerika'yı kimler yönetiyor?

Yılmaz Dikbaş, Amerikan kaynaklarından bir liste çıkarmış ortaya, gizli, saklı değil...

Baba Bush'tan, oğul Bush'tan başlayıp, bakanlara, ulusal güvenlik danışmanlarına, bazı generallere kadar, onun deyimiyle hepsinin 'paçalarından vıcık vıcık petrol akıyor', kimi petrol şirketlerinde çalışmış, kimi bu şirketlerin hisse senetlerine yatırım yapmış, kimi seçim kampanyasında bağış almış, kimi danışman...[83]

Ya kitle imha silahları...

Amerika'ya göre, neredeyse adım başı, adeta her nalburda satılan bu silahlar, nedense bulunamıyor. Şimdiye kadar BM komisyonunun yaptığı aramalar boşa çıktı.

Daha önce de çıkmıştı, Yılmaz Dikbaş yine Batı kaynaklarından edindiği listeyi açıklıyor, 10 BM görevlisi ve bilim adamı, Irak'ta yaptıkları araştırmada kitle imha silahı olmadığını açıklar, içlerinden birkaçı da Irak'a uygulanan ambargonun 'vahşet' veren sonuçlarından dolayı istifa ederler,

Amerika'yı suçlarlar.

Nedir bu ambargonun vahşeti?

Çocukların gıdasızlıktan ve ilaçsızlıktan ölmesi, vahşet değil midir?

---

[81] Scott Ritter, aktaran: Işık Kansu, "Çürük Gerekçe", Cumhuriyet, 17 Şubat 2003, s.17.
[82] Irak petrolleri konusunda bkz. Hasan Cemal, "Irak Deyince Petrol Kavgası", Milliyet, 8 Şubat 2003, s.19; Valerie Marcel, "Irak Petrolünün Geleceği", Gelecek Dergisi, No:8, Ocak 2003, s.40-41; "Petrol Bölgesine İngiliz Koruması", Milliyet, 27 Ocak 2003, s.20.
[83] Yılmaz Dikbaş, Yanlış Hesap Bağdat'tan Döner, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2002.

Ama ne gam!

12 Mayıs 1996 günü Amerika'nın ünlü TV kanalı CBS'de o tarihte BM Büyükelçisi olan Madeleine Ablright'a sorarlar: 'Öğrendiğimize göre, Irak'a uygulanan ambargo sonucu yarım milyon çocuk ölmüş. Sizce, böyle bir bedelin ödenmesine değer miydi?'

İleride Dışişleri Bakanı da olacak kadının yanıtı şudur: 'Amacımız ile ortaya çıkmış olan sonuç arasında bir seçim yapmanın zor olduğunu düşünüyorum. Ama biz inanıyoruz ki böyle bir bedelin ödenmesine değerdi'!"[84]

Petrol kaynaklarının gaspı için gözü kararmış bir soykırım! Evet, evet altını defalarca çizerek belirtelim: ABD İmparatorluğunun Irak'a yönelik saldırganlığının kilit sözcüğü enerjidir...

Bilmiyor olamazsınız: "Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Japonya gibi Kuzey ülkelerinin petrol üretimindeki payları %10 iken, aynı ülkeler topluluğu dünya petrolünün %75'ini tüketiyorlar... Öte yandan Ortadoğu, Avrasya ve Afrika ülkeleri %70'ini ürettikleri petrolün ancak %4'ünü tüketebiliyorlar..."[85]

Bu tabloda "ABD, hemen hemen kendisine yetecek düzeyde, 23 milyar varil petrol rezervine sahip olmakla birlikte bunu ulusal stratejik rezerv olarak tutuyor. Tek başına tükettiği 19 milyon varil/gün petrolün 9 milyon varilini üretiyor. Yani petrol gereksiniminin %50'sini dışarıdan satın alıyor. İthal ettiği petrolün %23'ünü Suudi Arabistan başta olmak üzere Ortadoğu'dan, %77'sini de kolayca ulaşabildiği Kanada, Venezüella, Nijerya, Meksika, İngiltere ve bazı Afrika ülkelerinden temin ediyor.

Birincil enerji kaynakları bakımından fakir olan AB'nin ise petrol rezervi 7,4 milyon varil/gün, tükettiği 15 milyon varil/gün. ABD, petrol dışalımında ülkeler bazında kaynak çeşitliliğine sahipken AB, Ortadoğu ülkeleri ve Rusya'ya bağımlı.

---

[84] H. Pulur, "Sanki Saddam Gidecek, Demokrasi Gelecek", Milliyet, 24 Ocak 2003, s.3.

[85] "Dünya nüfusunun %10'u, yani 600 milyon insan, mal ve hizmetlerin %70'ini üretip, dünya toplam gelirinin %70'ini alırken, dünya nüfusunun %50'sini oluşturan 3 milyar insanın dünya geliri üzerindeki payı sadece %6 dolaylarında gerçekleşiyor ve günde 6 doların altındaki gelirle yaşıyorlar" (Ülken Tunçok Karlıdağ, "Azgelişmişlik Bir Sonuçtur", Cumhuriyet, 15 Şubat 2003, s.2).

Bu tabloda emperyalist ülkeler enerjiyi, küresel ticaret ve entegrasyonun oturtulmasında önemli bir araç olarak görüyorlar. Tam da bu işin göbeğindeki Irak ise Suudi Arabistan'dan sonra en büyük petrol rezervine sahip, Irak'ın kanıtlanmış 112 milyar varil rezervi var. Kanıtlanmış toplam rezervi ise 220 milyar varildir".[86]

Bir kez daha soralım: Irak'a ilişkin ABD politikası mı? Uzun söze ne hacet, en iyisi sözü açık açık konuşan Thomas Friedman'ın New York Times'daki satırlarına bırakmak: "Bush ekibinin Irak'a başlatmaya hazırlandığı savaş, gerçekten petrol için bir savaş mıdır? Kestirmeden cevabım, evettir. Irak'a açacağımız herhangi bir savaş, kuşkusuz -kısmen- petrol için bir savaş olacaktır. Bunu inkâr edene gülerler.

Dünyaya birtakım budalalıklar anlatıp durmayı bırakalım. Söz konusu olan bal gibi petroldür. Aksi hâlde Bay Bush ve ekibinin tutumunu izah etmenin olanağı yoktur.

Saçmalamayı bırakalım. Bush ekibinin Saddam'a (Kuzey Kore'den) daha fazla odaklanmış olmasının nedeni, eğer kitle imha silahları elde etseydi, ona uzun süredir aradığı manivelayı sağlamış olacağıydı; bu da bize saldırmak değil, dünyanın en büyük petrol kaynağı Basra Körfezi üzerindeki etkisini genişletmektir.

ABD'nin kötü, megaloman bir diktatörün, dünya sanayinin temelini oluşturan doğal kaynak üzerinde aşırı bir etkinliği olabileceğinden kaygılanmasının, kanunsuz ya da ahlâksız bir yanı yok"![87]

Thomas Friedman'ın çizdiği Irak saldırganlığı çerçevesinde T'.C'nin konumuna gelince: "Türkiye, ABD için önemli anlamları olan yeni bir oluşumun merkezindedir".[88]

---

[86] Ayfer Eğilmez, aktaran: Deniz Som, "Petrol Kuyusuna Asılı İdam Fermanı", Cumhuriyet, 15 Şubat 2003, s.17.

[87] Thomas L. Friedman, "Petrol İçin Savaş?", New York Times, 5 Ocak 2003.

[88] Z. Khalilzad-I.O. Lester-F.S. Larrabe, Türk ve Batı İlişkilerinin Geleceği: Stratejik Bir Plana Doğru, çev. Işık Kuşku, Avrasya Yay., 2001, s.59-60. Ayrıca Türkiye'nin konumu hakkında bkz. "ABD-Avrasya Stratejisinde 'Eksen Ülke' Olarak Türkiye", Devrimci Proletarya Dergisi, No:3, Şubat 2003, s.14-27; Osman Ulagay, "Amerikan İşgaline Hazır mıyız?", Milliyet, 10 Şubat 2003, s.13; G.E. Fuller-I.O. Lester, Kuşatılan İslâm ve Batının Jeopolitiği, çev. Özden Arıkan, Sabah Kitapları Yay., 1996, s.152-153.

Gazetelerin birinci sayfaları, "Irak harekâtı için ABD tarih, Türkiye ise ekonomik garanti istiyor"[89] diye haykırırken T'.C'nin Irak konusundaki pozisyonu, -nasıl sunulmaya kalkışılırsa kalkışılsın!- ABD İmparatorluğuna ve üzerinde 'büyük patırtılar' kopartılan 'Musul-Kerkük sorunu'na[90] endekslidir...

Kaldı ki Lübnan Üniversitesi öğretim görevlisi ve Türkiye uzmanı Arap yazar Muhammed Nureddin'in Lübnan'da yayımlanan El Müstakbel gazetesinde de dile getirdiği üzere, "Türkiye, hem Irak'ta bilinen çıkarlarını hem de Washington'la stratejik ortaklığını korumaya çalışıyor. Ankara, Washington'la ilişkilerini koparmaz, zaten bunu yapmaya da gücü yoktur".[91]

Ve de ABD İmparatorluğu için Irak petroldür... Ve de "Tüm Amerikan medyasına bakıldığında, bazı istisnalar hariç, genel eğilim, resmi ABD tezinin haklılığını kanıtlamaya yöneliktir. Irak'a saldırının temelinde petrolün yattığını, bir zamanlar petrol şirketi sahibi olan Bush ve yardımcısı Dick Cheney'in politik kampanyaları sırasında en büyük destekleyicilerinin yine büyük petrol şirketleri olduğunu itiraf etmiyor Amerikan medyası...

---

[89] "ABD tarih, Türkiye Garanti İstiyor", Radikal, 15 Şubat 2003, s.6.

[90] Musul-Kerkük Sorunu hakkında bkz. M. Belli, "Musul-Kerkük: Dün, Bugün", Odak Dergisi, 8 Ocak 2003, s.11; M. Çelik, "Musul, Kerkük Sorunu Ekseninde Türkiye'nin Dış Politikası ve Faşizm", İşçi Mücadelesi, Kasım-Aralık 2002, s.24-26; Serbestî Dergisi, Aralık 2002; Ş. Sami, "Kerkük", s.8; M.R. Izady, "Sfenks'in Sakalı [ve Kerkük] Kürt Politik Safdilliği Üzerine Notlar", s.9-18; M. Barzani, "Kerkük Olayları", s.23-32; H. Tahiri, "Kerkük: Tarih Tartışmaya Son Verilmelidir", s.33-6; A. Aziz, "Kerküksüz Bir Kürdistan ne Özgürleşmiş ne de Tümüyle Bağımsız Olacaktır", s.37-38; "Rakamlarla Kerkük'te Tehcir ve Araplaştırma", s.39-40; M. Yücel, "Mezarlığında Bile Arap Bulunmayan Kent: Kerkük", s.41-59; "Kerkük: Petrolün Ulusal Ekonomideki Yeri", s.60-1; A. Bingöl, "Musul Sorunu ve Lozan", Eski Dergisi, Ocak 2003, s.15; G. Dinçel, "Musul Kerkük'te Olası Haklar İnceleniyormuş: Komşu Topraklarında Gözümüz Yok", Sol Dergisi, Şubat 2003, s.28-30; F. Bila, "Musul Kerkük'te Hakkımız Var mı?", Milliyet, 7 Ocak 2003, s.16; M. Eğilmez, "Petrol Alacağı Gerçeği", Radikal, 14 Ocak 2003, s.13; M. Altun, "114 yıllık Dava: Musul-Kerkük", Cumhuriyet, 18 Ocak 2003, s.7; B. Oran, "Musul Sorunu, Misak-ı Milli ve Ahlâk", Radikal, 12 Ocak 2003, s.8; M. Eğilmez, "Bir Kez Daha Petrol Alacağımız", Radikal, 26 Ocak 2003, s.13; H. Uluğbay, "Petrol Alacağının Öyküsü", Cumhuriyet, 21 Ocak 2003, s.10; R. Gözen, "Musul-Kerkük'ü Unutmalı", Radikal, 13 Ocak 2003, s.9.

[91] Muhammed Nureddin, "Ankara Irak'ta İkili Oynuyor", El Müstakbel, 21 Ocak 2003.

Garip televizyon şovu ile büyük popülarite yakalayan zengin dul Anne Nicole Smith'in kilo sorunu ve Bradt Pitt ile eşi Jennifer Aniston'un çocuk sahibi olma konusundaki kavgasıyla daha çok ilgileniyorlar...

Dev puntolar ve fotoğraflarla kamuoyuna yansıtılan haberler, toplumu yönlendirmeyi ve yönetmeyi sürdürüyor. Öne çıkarılan haberlerin niteliği, medyanın bilgi verme işlevini 'bilinçsizleştirme'ye dönüştürüyor..."[92]

II. AYRIM: YALAN VE KORKUYU BESLEYENLER

"ABD denilen 'canavarı' yok etmeliyiz!"[93]

Buraya kadar değindiklerimiz çerçevesinde, "ABD'nin kendi sistemini korumak amacıyla ne pahasına olursa olsun egemenliğini dünyaya dayatmaktan, yaymaktan başka seçeneği yoktur. Seçilen strateji, kendi normlarını zorla kabul ettirmektir".[94]

Bu bağlamda "Carnegie Vakfı'ndan Robert Keegan şöyle diyor; 'ABD'nin iyi yürekli hegemonyası (Amerikan emperyalizminden, emperyal Amerika'dan söz ediyor) dünya halklarının çok büyük çoğunluğu için iyidir. Bütün öteki gerçekçi seçeneklere göre bu kuşkusuz en iyi olan uluslararası çözümdür'. Washington Post yazarlarından Sebastian Mallaby, kendisini 'zoraki emperyalist' olarak tanımlıyor ve Amerika'nın 'mecburen emperyalist politikalar yürütmesi gereği'nden söz ediyor. Ona göre, 'müflis devletler, dene timsiz nüfus artışı, sosyal çürüme ve içkin şiddetle malul Üçüncü Dünya'nın Batı için sergilediği tehlikelere karşı emperyal Amerika tek çare, tek güvencedir.

Tabii oradaki durumun nedenlerini ve asıl sorumlularını sorgulamadan durumdan vazife çıkarıyor bu yeni Roma'nın 'zoraki emperyalist'i. Robert Kaplan bir kitabında (Warrrior Politics)

---

[92] Zülal Kardelen, "Olası Savaş, Amerikalılar ve ABD Medyası", Cumhuriyet, 26 Ocak 2003, s.10.

[93] John Ross (Amerikalı yazar-şair ve Irak'ta canlı kalkan) Cumhuriyet, 6 Şubat 2003 s.9.

[94] Jean de Maillard, "Dünyanın Yeniden Sömürgeleştirilmesi: İmparatorluğun Ön Saftaki 'Müttefikleri'", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:10, 15 Ocak-15 Şubat 2003, s.14.

imparatorluğun ahlâkını şöyle anlatıyor: 'Meksika Savaşı haksız bir savaştı ve özünde toprak kazanmak için çıkarılmıştı. Ama bu savaşın yapılması iyi olmuştur. Çünkü Teksas ve Kaliforniya dahil bütün güneybatı. ABD tarafından ele geçirilmiştir. Şimdi 21. yüzyılda da aynen 19. yüzyılda yaptığımız gibi biz yine gerekli olduğu ve avantajlı olduğumuza, bizim için yararlı olduğuna inandığımız zamanlarda özel kuvvetlerin harekâtı, ya da düşman komuta merkezlerine bilgisayar virüsü göndermek biçiminde olsun yani çeşitli biçimlerde savaşları başlatacağız ve olay bittikten sonra da ahlâki olarak onu gerekçelendireceğiz, haklı çıkartmaya çalışacağız'".[95]

Özetin özeti emperyalist saldırganlığıyla "ABD haklı değildir. Yayılmacı, istilacı 'son imparatorluk'tur, Gore Vidal'ın deyişiyle. Her şey bir yana, arattığı ve imha edilmesini istediği nükleer-biyolojik-kimyasal silahların alası kendisinde vardır. S. Melman'ın hesaplamalarına göre, istenirse ABD elindeki nükleer arsenalinin azami %10'uyla Rusya ve Çin imha edilebilir. Gerisi fazladır"![96]

1) İMPARATORUN SOYTARISI = ABD MEDYASI

"Irak yolunda birinci kuvvet ABD,
ikinci kuvvet İngiltere,
üçüncü kuvvet İsrail,
dördüncü kuvvet medyadır..."[97]

ABD medyası,[98] büyük çoğunluğuyla imparatorun soytarısı, beslemesidir, hatta 'gazetecilik adına'(?!) şunları bile diyebilecek kadar: Bill Keller (The New York Times): "Kuzey Kore[99] parano-

[95] Haluk Gerger, "Amerika'yı Keşfetmek", Sanat ve Hayat, Ocak-Şubat 2003, s.12.
[96] Taha Parla, "Savaşın Azı da Cinayettir", Radikal İki, 9 Şubat 2003, s.5.
[97] Melih Aşık, "Açık Pencere", Milliyet, 23 Ocak 2003, s.13.
[98] ABD medyası hakkında bkz. Ragıp Duran, "Amerikan Medyası: Dev Bir Propaganda Mekanizması", Sanat ve Hayat Dergisi, No:4, Ocak-Şubat 2003, s.52-56; "Medya ve Globalizm", Cumhuriyet, 14 Şubat 2003, s.7; Jack Zipes, "Frankfurt Okulu ve Kültür Eleştirisi", Kül Dergisi, No:33, Şubat 2003, s.12-14; Y. Tüfekçi, "Bilgisizleştirme Aracı Olarak Medya-II", Sosyalist Barikat Dergisi, No:9/1, Ocak 2003, s.23-29; Stephan Rosenfeld, "Okurun Güvenini Kaybedemeyiz", Cumhuriyet, 20 Mayıs 2001, s.4.
[99] "Newsweek'in yorumuna göre, ABD Başkanı Bush için K. Kore, Irak kadar tehlikeli, ancak düşmanla 'vakti geldiğinde' uğraşmalıdır" (Newsweek, 6 Ocak 2003). Ayrıca bkz. "Kuzey Kore Masaya Yatırılıyor", Y. Özgür Gündem, 6 Ocak 2003, s.6; "Kuzey Kore

yak Stalinist, ördek Duffy çizgi filmlerini seyretmeye bayılan iri göbekli, orta boylu bir adamın yönettiği ücra bir ülke..."[100] Sözü uzatmadan ardı ardına birkaç çarpıcı örnek daha sıralayalım...

Casper W. Weinberger (The Wall Street Journal): "Saddam'ı 'silahsızlandırmak', yetmez! Yapılması gereken şey, Saddam'ı devirmek..."[101]

Charles Krauthammer (The Time): "Savaş petrol için değil. Özgürlükten daha fazlası için olduğu da kesin..."[102]

Thomas L. Friedman (New York Times): "Fransa, Güvenlik Konseyi'nden çıksa, yerine Hindistan gelse ne iyi olur. Fransa, Soğuk Savaş'tan bu yana dünyanın nasıl değiştiğini göremiyor. Hindistan görüyor".[103]

Stephen Schwartz (National Review): "NATO demokrasiyi ilerletmek için kuruldu. Oysa şimdi bazı üye ülkeler, demokrasinin İslâm dünyasına [NATO kanalıyla -b.n.] yayılmasının önünü tıkıyor".[104]

Bunların yanında "Televizyonlarıyla 600 milyon, gazeteleriyle günde 30 milyon kişiye ulaşan dünya medya imparatoru Rupert Murdoch, 175 gazetesi ve 75 televizyon kanalıyla Bush'un Irak saldırısını destekliyor".[105] Ve bu konuda da aynen şunları diyor: "Ben Bush'un haklı olduğuna inanıyorum. Artık geri adım atamayız. Bush'un son derece ahlâki ve doğru davrandığını ve yolundan dönmeyeceğini düşünüyorum. Aslında dünyanın birçok ülkesi ABD'nin yerküredeki tek süpergüç olduğunu kabul edemiyor".[106]

İçin Çözüm Arayışları", Y. Özgür Gündem, 25 Ocak 2003, s.7; "Kuzey Kore Dünyanın Gündemine Oturdu", Y. Özgür Gündem, 12 Ocak 2003, s.7; "Kuzey Kore'den BM'ye Sert Yanıt", Y. Özgür Gündem, 24 Ocak 2003, s.7; "Kuzey Kore Krizi Güvenlik Konseyinde", Y. Özgür Gündem, 21 Ocak 2003, s.7; "Kuzey Kore Nükleer Anlaşmadan Çekildi", Y. Özgür Gündem, 11 Ocak 2003, s.7; "İki Kore Masaya Oturacak", Y. Özgür Gündem, 17 Ocak 2003, s.7; "Kuzey Kore Bombalanacak", Y. Özgür Gündem, 18 Ocak 2003, s.7; "Önce Saddam Sonra Kim", Cumhuriyet, 13 Ocak 2003, s.9.

[100] Bill Keller, "Haciz mi, Böbrek Sancısı mı?", The New York Times, 11 Ocak 2003.

[101] "Ertelemek Bir Seçenek Değil", The Wall Street Journal, 7 Şubat 2003.

[102] Charles Krauthammer, "Washington Saddam'ı Devirmeli", Time, 17 Şubat 2003.

[103] T.L. Friedman, "Fransa Dışarı, Hindistan İçeri", New York Times, 11 Şubat 2003.

[104] Stephen Schwartz, "NATO Suistimal Ediliyor", National Review, 6 Şubat 2003.

[105] "O da Yetmiyor", Vatan, 18 Şubat 2003, s.1-16.

[106] Rupert Murdoch, "Bush Doğru Yolda", Newsweek, 10-17 Şubat 2003.

Medya imparatoru Rupert Murdoch'un "Fox New Channel'i (FNC) için Bush'un kanalı deniyor. 1996 güzünde yayına başlayan Fox geçenlerde ilk kez ABD reytinglerinde CNN'i geride bıraktı. Bu, haber televizyonculuğu açısından anlamlı bir sonuç olarak değerlendiriliyor. Avustralya kökenli medya patronu Murdoch'a ait olan FNC 'dürüst ve dengeli' habercilik yaptığını iddia ediyor. Ne var ki, Bush'un liderliğindeki Cumhuriyetçilerin kongre seçimlerinde kesin üstünlük sağlamalarının ardından daha da yerleşen Amerikan sağının elektronik borazanı olarak görülüyor.

Murdoch, birçoğunuzun malumudur. Muhafazakârlık kisvesi altında sahibi olduğu medya organlarını kişisel çıkarlarına alet etmekten geri durmayan kaba bir kapitalist, birçok ülkede nefret objesi hâline gelmiş olan tamahkâr bir işadamı... Bu adamın Bush ile el ele vermesinden ortaya çıkabilecek olan sonuçları tahmin edebilirsiniz.

Fox, bizim buradan bakıldığında fazlasıyla sistem içi ve uysal görünen CNN'i aşırı liberal ve tek yanlı olmakla suçluyor. Kavram karmaşasının ilginç bir örneği olarak Amerika'da 'liberal' demek 'solcu' demeye geliyor. Solcu dediysem, sosyalist değil, Bill Clinton gibi ılımlı sosyal demokrat! Murdoch ve FNC'nin onlara bile tahammülü yok!

Hele şu dönemde! FNC, Amerikan toplumunu açıklanması zor bir savaşa psikolojik olarak hazır tutma kampanyasının ağır toplarından birisi sayılıyor. Haberler, özellikle 11 Eylül'den beri, ırkçılığa çalan bir milliyetçilik ve hamaset sosu içinde sunuluyor. Hükümeti destekleyenlerin adı 'vatansever', muhaliflerinkiyse onun tersi neyse o.

Amerikan televizyonlarının en ünlü 'anchorman'i (CBS) Dan Rather bu aşırı milliyetçilik dalgasını şöyle anlatmış: 'Bir zamanlar Güney Afrika'da muhalif saydıkları insanların boynuna ateşe verilmiş bir otomobil lastiği takarlardı. Burada da biraz böyle, sanki eğer vatanseverliğinizden kuşkulanırlarsa boynunuza böyle bir gerdanlık takacaklar. İşte bu korku yüzünden gazeteciler en zor soruları sormaktan kaçınıyorlar'. Tüyler ürpertici bir benzetme,

ama söyleyen Amerika'nın en önde gelen habercilerinden birisi. FNC'nin CNN'i geçmesinin tek nedeni ülkeyi sarmış olan dumanlı havadan iyi yararlanması değil. Sunucular, konuşma tarz ve giyimleriyle de muhafazakâr orta sınıf Amerikalılara 'Biz sizdeniz, New York ve Los Angeles'ta yuvalanmış olan o liberal seçkinlerden değiliz!' mesajını veriyorlar. Ayrıca, çok hareketli program akışlarıyla ve çarpıcı renkleriyle seyircinin dikkatini üzerlerinde tutmak için ne gerekiyorsa yapıyorlar.

Afganistan savaşı sırasında bu kanalın önde gelen haber sunucularından Brit Hume: 'Savaşta sivillerin ölümünü büyük bir habermiş gibi vermek gereksiz. Çünkü her savaşta siviller ölür' türünden şeyler söyleyince tepki çekmişti. Irak savaşında siviller ölünce FNC'nin bunu nasıl vereceği de tahmin edilebilir herhâlde".[107]

Bu çarpıcı veriler ışığında aslı sorulursa "Amerika'nın savaşı çıkaracağı çoktan belliydi. Daha geri gitmeye gerek yok: 11 Eylülden yalnızca üç gün sonra CNN televizyonunun atmaya başladığı iştahlı köşe manşeti 'Amerika'nın Yeni Savaşı' idi".[108]

'Amerika'nın Yeni Savaşı' için imparatorun soytarısı, beslemesi egemen medya tam istim çalıştırıldı... Örneğin, "NATO'daki veto krizi Amerikan basınına alay, küfür ve hakaret olarak yansıdı. Avustralyalı medya baronu Rupert Murdoch'a ait New York Post baş sayfada Normandiya'daki mezarları gösterip, 'Onlar Fransa için öldü, fakat Fransa onları unuttu' manşetini attı. Başını kuma gömmüş bir devekuşu karikatürüne 'Fransa'nın ulusal kuşu' yazıldı.

Wall Street Journal'ın köşe yazarı Christopher Hitchens, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac için 'Saddam'ın alçak pezevengi, kükremeye çalışan fare, kibirli canavar' dedi.

Washington Post'taki George Will imzalı yazıda ise Fransa Dışişleri Bakanı Dominique de Villepin 'yağlı' diye nitelendirildi.

Bir Fransız radyosunun Washington muhabiri olan Laurence Simon, canlı yayında durumu anlatırken, Fox TV sunucusu tarafından, 'Sizin gibi dost düşman başına' diyerek susturulup; Fransa

[107] Haluk Şahin, "Bu Savaşın Televizyonu", Radikal, 5 Şubat 2003, s.6.
[108] Taha Parla, "Savaşın Azı da Cinayettir", Radikal İki, 9 Şubat 2003, s.5.

için 'Reel politiğin huysuz primadonnası', 'fare mihveri', 'korkaklar korosu' gibi nitelemeler kullanıldı".[109]

"New York Times'ın ABD yönetimine yakınlığıyla tanınan yazarı William Safire, El Kaide bağlantılı Ensar El İslâm örgütünün, Kuzey Irak'ta Saddam Hüseyin'in desteğiyle zehirli kimyasal madde ürettiğini ve bu maddelerin Türkiye üzerinden kaçakçılığının yapıldığını yazdı".[110]

Ulaşılan koordinatlarda iş o kadar çığırından çıkmıştır ki Hollywood'u[111] bir silah olarak kullanan imparatorluk medyayı da 'askeri eğitim'den geçirme görevini de üstlenmiştir: "Pentagon tarafından New Jersey'deki Fort Dix Askeri Hava Üssü'nde gerçekleştirilen ve 60 gazetecinin katıldığı eğitim programına, Türkiye basınından sadece Anadolu Ajansı (AA) davet edildi. Eğitimden geçirilen gazetecilerin tamamına yakını Amerikan basınından oluşurken, AA dışındaki medya kuruluşları ise Alman ZDF televizyonu, Fransız Le Figaro gazetesi ve Polonya'dan Polonya Halk Radyosu oldu.

Fort Dix Askeri Hava Üssü'ndeki askerlerin kaldığı yatakhanelere yerleştirilen eğitim programındaki gazetecilere, Pentagon'daki basın yetkilileri, 'Hikâyemizi daha iyi ve daha yaygın şekilde anlatabilecek medya kuruluşlarına daha fazla yer imkânı sağlayacağız' vurgusuyla askeri operasyonların güvenliği için, belli bilgilerin yayınlanmasına kısıntı getirileceğini belirten yetkililer, 'Gazetecilerin amacı, yapılan iyi şeyleri yazmak olmalı' dediler..."[112]

Ve bunlara bir ek daha: "1996-2000 döneminde, 50 en büyük medya firmasının ve onlara bağlı meslek derneklerinin Kongreyi ve Beyaz Saray'ı içine alan lobi harcamasının 111,3 milyon doları bulduğunu ve 1993-2000 yılında medya firmalarının ve üst yöneti-

---

[109] "ABD Basını Hakaret Etti", Radikal, 12 Şubat 2003, s.11.

[110] "Safire Herkesi Suçladı", Cumhuriyet, 28 Ocak 2003, s.11.

[111] "ABD'nin Irak operasyonunda geri sayım sürerken Hollywood, farklı bir savaşa hazırlanıyor. 11 Eylül'ün ardından yüksek bütçeli aksiyon filmlerinin yapımına ara veren Hollwood, bu yıl (2003'te -b.n) vizyona girmesi beklenen 'Rambo-4', 'Terminatör-3' ve 'Die Hard-4' filmleriyle S. Stallone, A. Schwarzenegger ve B. Willis gibi yaşlanan kahramanları tekrar beyazperdeye taşıyacak" (Kahraman 'Dedeler', Milliyet, 4 Şubat 2003 s.3).

[112] "Pentagon Medyayı 'Eğitiyor'", Cumhuriyet, 29 Ocak 2003, s.10.

cilerinin politikacıların seçim kampanyalarına 75 milyon dolar bağış yaptığı belirtiliyor.

Bunlara bağıntılı olarak N. Chomsky'nin medyanın 'onay üretimi'ne olgusuna dikkat çektiği ABD'de bir mega beyin yıkama sistemine dönüşen güncel ortamda, şu 10 çokuluslu firma koşullandırma kültürünün sorumlularıdır: 1) Aol Time Warner, 2) Disney, 3) General Electric, 4) News Corporation, 5) Viacom, 6) Vivendi, 7) Sony, 8) Bertelsman, 9) At&T, 10) Liberty Media'dır".[113]

Michel Chossudowsky'nin çözümlemeleriyle toparlarsak: "Pentagon, Dışişleri Bakanlığı ve CIA bir korku ve dezenformasyon kampanyası başlatmıştır. Savaşla ilgili karar ve uygulamalar, 'rejim değişikliği' ve 'demokrasinin restorayonu'na yönelik 'insani müdahaleler' olarak; askeri işgal ve sivillerin öldürülmesi, 'barışın korunması' olarak; insan haklarının, sözde terör karşıtı yasal düzenlemeler çerçevesinde çiğnenmesi, 'iç güvenliği' sağlamanın ve insan haklarını korumanın bir aracı olarak gösterilmektedir...

Şirket medyası, yavaş yavaş gelişen bu totaliter sistemin bir aracıdır... Korku ve dezenformasyon kampanyasının en güçlü unsuru yazarlara, gazetecilere, medya eleştirmenlerine özel vakıflar ve CIA'nın mali desteğine sahip cephe kuruluşlarından oluşan bir ağ aracılığıyla gizlice para dağıtılmaktadır...

CIA pek çok Hollywood yapımının konusunu ve yönünü etkiler. 11 Eylül'den beri Hollywood yapımlarının üçte biri savaş filmleridir. Dezenformasyon, CIA ajanları tarafından 'her zaman olduğu gibi', büyük gazetelerin, dergilerin, televizyon kanallarının istihbarat servislerinde oluşturulur..."[114]

2) EGEMEN KAPİTALİST MEDYA

"Hiçbir yol yoktur ki sonu olmasın".[115]

Çarpıcı ABD örneğinin kanıtladığı üzere, 'YDD' egemen kapitalist 'Medya(sı), bir şayia mekanizmasıdır'.[116]

---

[113] Engin Aşkın, "Medya Asıl İşini Yapsın", Cumhuriyet, 16 Şubat 2002, s.6.
[114] Chossudowsky, akt. Deniz Som, "Chossudowsky", Cumhuriyet, 13 Şubat 2003, s.17.
[115] Hafız.
[116] Ege Cansen, "Medya, İktisat ve Ahlâk", Hürriyet, 12 Şubat 2003, s.8.

Yeri gelmişken nakledelim: "Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği'nin (IPRA) 52 ülkede yaptırdığı anket, 'Kalemimi kırarım ama asla satmam' sözünün bir şehir efsanesinden ibaret olduğunu ortaya çıkardı. Anket sonuçlarına göre 'paralı haber' dünyada öylesine yaygın durumda ki, neredeyse okuduğunuz her haber şirketlerin halkla ilişkiler faaliyetinin ürünü. Şirketler bunu editörlere açıktan para ve hediye vererek yaptırdıkları gibi, ikinci bir iş olarak yanlarında çalıştırarak da hedefledikleri amaçları hiç de zorlanmadan elde edebiliyorlar. Gazeteciler Türkiye'nin de aralarında bulunduğu birçok ülkede 'danışman' adı altında medyada tekellerin çıkarlarını koruma görevini üstleniyorlar. (...)

Ankette daha çarpıcı sonuçlar da var. Az sonra okuyacağınız bulgular medyanın nasıl bir propaganda ve reklâm aracına dönüştüğünü göstermesi bakımından son derece ilginçtir.

Haberler Dış Etkilere (Paralı Haber, Reklâm Birimi Baskısı Gibi) Bağlı Olarak Yayınlanır	
Doğu Avrupa:	Yüzde 63.
Afrika-Ortadoğu:	Yüzde 40.
Güney Avrupa:	Yüzde 35.
Kuzey Batı Avrupa:	Yüzde 21.
Avustralya:	Yüzde 20.
Asya:	Yüzde 16.
Kuzey Amerika:	Yüzde 13.

Görünen o ki, Nasreddin Hoca'nın 'Parayı veren düdüğü çalar' deyişi medyanın altın kuralı hâline gelmiş durumda. Bu çerçevede, 'haberin yayınlanmaması karşılığında alınan para' sansürün önemli bir yüzünün tanımlanabilmesine olanak sağlıyor..."[117]

Kaldı ki Venezüella'da yaşananlar, egemen kapitalist medyanın 'hâli pür melali' hakkında önemli ipuçları sunmaktadır:[118] "ABD ve ABD yanlıları ile Amerikan çıkarlarına karşı çıkan Hugo Chavez yanlıları

[117] "Medyayı İyi Doyur Bir Gün Lazım Olur", Evrensel, 12 Kasım 2002, s.2.

[118] "Uluslararası Gazeteciler Sendikası (IFJ) tarafından Kazakistan'ın Alma Ata kentinde düzenlenen iki günlük toplantının konusu: 'Medyanın bağımsızlığı nasıl sağlanır?', 'Basında sendikal örgütlenmenin önündeki engeller nasıl aşılır?' idi" (Özlem Yüzak, "Medyada Sözün Bittiği Nokta...", Cumhuriyet, 20 Şubat 2002, s.13).

arasında büyük bir mücadeleye sahne olan Venezüella'da, medya özellikle dikkati çekiyor. Medya ile halk arasında büyük bir kapışma yaşanıyor. Çünkü medya, tümüyle yanlı bir yayın yaparak, muhalefetin sözcülüğünü üstlendi. Çünkü medya, tek yanlı bir propaganda aygıtına dönüştürülerek, günde 18 saat kesintisiz yayın yaparak muhalefetin savlarını yaydı, halkı hükümete karşı ayaklanmaya çağırdı. (...)

11 Nisan 2002'de seçilmiş Devlet Başkanı Hugo Chavez'i iki günlüğüne alaşağı eden askeri müdahale, Chavez yanlılarınca bir 'medya darbesi' olarak adlandırılıyor. Chavez yanlılarına göre özel televizyonlar ve gazeteler darbe kışkırtıcılığı yapmakla yetinmediler, darbe sırasında önemli bir rol üstlendiler.

Darbeye yol açan haftalarda, medya haberleri, devlet TV'si Kanal 8'in dışında, giderek sertleşti. Olayları gözleyen, Venezüella Merkez Üniversitesi'nden sosyolog Edgardo Lander, 'Özel TV'ler ve medya, denge hesaplarını tümüyle bir yana ittiler, her konuda hükümete saldırdılar' diyor. Medya, Chavez muhaliflerinin genel grev çağrısına fiilen katıldı.

Dahası var: Medya Chavez karşıtı gösterilere katıldı, aktif destek verdi. (...) Medya milyarderi ve baba George Bush'un balıkçılık arkadaşı Gustavo Cisnaros bu olaylarda anahtar kişi olarak sivrildi. Rupert Murdoch'u andıran bir sima olan Cisneros'un darbede önemli rol oynadığı iddia ediliyor".[119]

Şu bir gerçek: "YDD'de gazetecilik artık eskisinden daha kolay, ama aynı zamanda daha zor olacaktır. Daha kolay olacaktır; sansürün, tekellerin izin verdiği alan daraldıkça, masa başında ABD kanallarını izleyip istenen haberleri yapmak müthiş kolay olacaktır. Kolay olacaktır, çünkü yorumları kopyalamak, yorum yapmaktan daha kolaydır. Kolay olacaktır, çünkü ABD imparatorluğunun çizdiği çerçeve yüzeysel olarak seksten şiddete çok geniş bir alanı kapsayacak; derinlik olarak ise sıfır seviyesinde seyredecektir. Aynı zamanda çok da zor olacaktır.[120] Eski zamanlardaki gibi gazetecilik yapmak

---

[119] C. Akalın, "Darbeci Medya", Cumhuriyet, 4 Ocak 2003, s.17. Ayrıca bkz. G. Wilpert, "Venezüella'da ABD İş Başında: Petrol Darbesi", Cosmopolitik, Kış 2003, s.148-51.

[120] Bakın bu konuda 5N 1K'cı bir neler diyor: "Televizyon gazeteciliği yapılmıyor. Yapılamıyor. Bunu ister itiraf olarak adlandırın isterseniz kızgınlık ya da kırgınlık olarak

isteyenler, ABD kanallarına güvenmeyenler, gazetecinin işinin kuşku duymak olduğunu bilenler, yolsuzlukları araştıranlar, savaşların arka planını ortaya çıkarmaya çalışanlar, hükümetlerle, imparatorluklarla uğraşanlar sıkıntı çekecek; yalana yüz vermeyenler, yönlendirilmekten nefret edenler kendi gazetelerinde bile nefes alamayacak,[121] bizim ülkemizde de sık sık görüldüğü gibi kapı önüne konulacaklardır".[122]

3) BİR PARANTEZ: TİCARET-SİYASET İLİŞKİLERİNİN APOLETLİ MEDYASI

"Hiçbir söz yoktur ki, eskiden söylenmemiş olsun"![123]

'Kimseler Duymasın'lı, 'Taş fırın'lı, 'light'lı, 'Havuç'lu 'pedagojik aile' ya da 'Kurtlu', 'köpekli' mafya veya 'asmalı', 'kesmeli', 'konaklı' post-modern ağalı televizyon dizilerinin...

'Ceviz Kabuğu', 'Ateş Hattı', 'Teke Tek', 'İskele Sancak' gibi 'tartışır-mış' gibi yapan programların...

'Arena', '32. Gün', 'A Takımı', 'Objektif', 'Çapraz Ateş' vb. 'haber programları'nın...

Ve Televole'nin...[124]

---

niteleyin, ancak durum ne yazık ki böyle... Geçen yıllar içinde mesleğimiz de büyük bir erozyona uğradı. Haberciler önce rating duvarına tosladı. Tek tek hemen herkes dökülmeye başladı. Kurtulanların ise bir daha iki yakası bir araya gelmedi. Ratingmetreler haberlerin içini boşaltmaya başladı. İçi boşalınca bu sefer ağırlık her geçen gün azaldı. Ağırlık azalınca da bütçelerde habere ayrılan rakamlar küçüldü. Sıra haber merkezlerinin, ekiplerin içinde tasfiyeye geldi... Ana haber bültenlerinde ise bir zamanların fırtına gibi esen muhabirleri çoktan yönetici oldular, anchorlar yoruldu, kimi mecburen köşesine çekildi. Kimilerinin yerine yepyeni bir tarz ve anlayış geldi (Cüneyt Özdemir, "Habercilik'in Değişen Yüzü", Radikal İki, 2 Eylül 2001, s.7).

[121] "Gizli belgeye dayanarak yaptıkları haber nedeniyle kaynak açıklamaya mahkûm edilen beş İngiliz basın kuruluşu The Guardian, Financial Times, The Times, The Independent ve Reuters kaynak göstermeden, gizli bir belgeye dayandırdıkları, bira üreticisi Interbrew ile ilgili haber nedeniyle mahkemelik oldu. Belgeyi şirkete verip haber kaynaklarını açıklamak zorunda bırakılan beş kurumun temyiz mahkemelerindeki mücadelesi de olumsuz sonuçlanınca, haberciler AİHM'nin yolunu tuttu" ("Habercinin Hukuk Mücadelesi", Cumhuriyet, 29 Temmuz 2002, s.10).

[122] Güray Öz, "Gazeteciliğin Zor Günleri", Cumhuriyet, 3 Nisan 2002, s.6.

[123] Terence.

[124] Bkz. İsmet Berkan, "Şu Televole Meselesi", Radikal, 8 Ocak 2001, s.3; Nuri Kayış, "Televole Hastası Oldum", Milliyet, 22 Ocak 2001, s.4; Mine G. Kırıkkanat, "Silikon Gazetecilik", Radikal, 6 Ocak 2001, s.5; Erol Katırcıoğlu, "Medyada Rekabet ve Televolecilik", Radikal, 19 Ekim 2002, s.13; Muhsin Kızılkaya, "Mafya, Medya ve Bir Star Yaratmak", Yeni Binyıl, 2 Temmuz 2000, s.6.

"Irak konusunda ABD'yle iş dolar pazarlığına kaldı"[125] manşetleri atan ve "Pazarlık sonuç vermeye başladı"[126] haberlerini veren gazetelerin...

Veya Mehmet Ali Birand'ın, "Powell'ı dinledikten sonra ben Irak'tan korktum!";[127] Güngör Mengi'nin, "Savaşa hayır diyenler, kime evet dediklerini bilmek zorunda!";[128] Ertuğrul Özkök'ün, "Savaşı asıl getirecek olanlar, Saddam üzerindeki caydırıcı gücün etkisini azaltanlar olacak!"[129] "Aydın sorumluluğunuzu yerine getirmek mi istiyorsunuz? Basit... İçinde barış kelimesi bulunan bir cümle kurun... Buna hem barışseverlerin, hem de teröristlerin hayatlarındaki tek ortak simge 'V' şeklindeki zafer işaretini eklersiniz. Hiçbir siyasi sorumluluğunuz yoksa attığınız o manasız sloganlar sizden başka kimseyi bağlamıyorsa, bağırın istediğiniz kadar... Sıradan bir aydının basmakalıp klişesi ve siyasi yaratıcılığı bundan ibarettir!";[130] Mehmet Barlas'ın, "Çok geniş bir toplum yelpazesi, 'Savaşa Hayır' sloganı çerçevesinde birleşti... Bu, tabii ki insanca ve uygar bir davranış... Ama acaba, insanlık ve uygarlık sadece belirli bir savaşa ve bir ülkeye karşı olunarak elde edilebilir mi? Örneğin 'Savaşa Hayır' ve 'ABD'ye Hayır' diyen kesim ve kişiler, başka ne tür olgulara 'Hayır' diyebiliyor? Şovenistlerin, demokrasi düşmanlarının, militaristlerin, Saddamcıların bir ağızdan 'Savaşa Hayır' demelerini de, biraz irdelememiz gerekmiyor mu?"[131] diye geveledi yazılı basın...[132]

Egemen kapitalist medyanın Türkiye'deki apoletli versiyonu[133] - daha eklenmesi gereken sayfalar dolusu özelliğiyle- Sabah gazetesi-

---

[125] "İş Dolar Pazarlığına Kaldı", Radikal, 17 Şubat 2003, s.1.

[126] Murat Yetkin, "Pazarlık Sonuç Vermeye Başladı", Radikal, 9 Şubat 2003, s.6.

[127] Mehmet Ali Birand, Posta.

[128] Güngör Mengi, Vatan.

[129] Ertuğrul Özkök, Hürriyet.

[130] Ertuğrul Özkök, Hürriyet.

[131] Mehmet Barlas, "Sadece 'Savaşa Hayır' Demek Yetiyor mu?", Akşam, 9 Şubat 2003, s.3. Ayrıca bkz. "Yeni Dünya Düzeni, Hızlı Biçimde Kuruluyor!", 13 Şubat 2003, s.3.

[132] "Amerikan basuu George Bush'a bizim basından daha fazla muhalif..." (Melih Aşık, "Amerikan Basını", Milliyet, 2 Şubat 2003, s.15).

[133] Bu konuda bkz. R. Durbaş, 'Medya 'Silah Tacirleri'nin Elinde mi?', Sabah, 6 Ocak 2003, s.12; V. Özmenek, 'Türkiye Medya Üssünü Hoşbuldun Amerika', Y. Özgür Gündem, 31 Aralık 2002, s.10; E. Polat, 'Vahşi Hayat, Medya ve Savaş', Y. Özgür Gündem, 24 Aralık

nin Genel Yayın Müdürü Ergun Babahan'ın medyayı irdeleyen yazılarındaki itiraflarıyla betimlenebilir:

"Medyanın Türkiye'nin yakın geçmişinde iki büyük günahı vardır. Birincisi ... devlet üstünden zenginleşme politikası uğruna asli işini geri plana itmesi, ikincisi de paraya tapınma felsefesini yüceltmesidir..."

"Türkiye medyası siyasi iktidara bağımlıdır. Bu bir çıkar bağıdır..."

"Maalesef, iş bununla da kalmamakta, (medya) haberciliği ticari rekabetin bir uzantısı hâline getirmektedir..."[134]

"Gazete-okur ilişkisinde, ne yazık ki okur hep aldatılan eş konumuna düşmüştür..."

"Gazeteler beyaz eşya pazarlama şirketlerinin yan ürünü hâline gelmiştir..."

2002, s.10; Ç. Diyar, 'Medya Dedikleri', Evrensel, 14 Ocak 2003, s.4; 'Rant Mekanizmaları Düzenlenirken Doğan-Uzan Restleşmesi', Sol Dergisi, 14 Eylül 2001, s.22-23; B. İstanbullu, 'Yaygın Medyanın Ruhu', Y. Özgür Gündem, 22 Kasım 2002, s.10; M.Y. Yılmaz, 'Hortumculardan Arınmış Temiz Medya İstiyorum', Milliyet, 12 Kasım 2002, s.2; E.D. Arsan, 'El Cezire'nin Mısırlı yöneticisi Yosri Fouda: Peygamber Değil TV Kanalıyız', Cumhuriyet Dergi, 21 Temmuz 2002, s.3; 'Enerji İhaleleri 'Medya'nın Etkisinde', Cumhuriyet, 13 Ocak 2001, s.4; 'Kundakçı Medya', 2000'de Yeni Gündem, 15 Ocak 2001, s.5; R. Duran, 'Medyası Vardı Şimdi Partisi de Oldu', Fırat'ta Yaşam, 15 Temmuz 2002, s.8; N. Güreli, 'Medya Yozlaşıyor', Cumhuriyet, 10 Şubat 2001, s.3; F. Atalay, 'TV'deki Şiddet Korkutucu', Cumhuriyet, 6 Aralık 2002, s.9; M. Sönmez, 'Medya Savaşları', Gelecek Dergisi, Ocak 2003, s.20-1; G. Civaoğlu, 'Gökkuşağı Medya', Milliyet, 2 Şubat 2003, s.19; M.A. Kışlalı, 'Gazeteci İşlevi', Radikal, 25 Ocak 2001, s.5; B. Aydın, 'Medyada Fillerin Savaşı', Y. Özgür Gündem, 13 Kasım 2002, s.10; 'Basında Çanşma Şiddetlendi', Cumhuriyet, 12 Ekim 2002, s.7; 'Uğur Dündar: En Küçük Bir Meslekî Sabıka Kaydımız Yok', Cumhuriyet, 25 Aralık 2000, s.9; H. Devrim, 'Genel Yayın Müdürleri Şaşkındır', Radikal, 1 Ocak 2001, s.6; O. Çalışlar, 'İkitelli'de Asrı Saadet Bitiyor mu?', Cumhuriyet, 27 Şubat 2001, s.4; 'Ali Kırca: En Şeffaf Olan Benim', Radikal, 31 Mart 2001, s.3; Ş. Soner, 'Gazeteci', Cumhuriyet, 11 Ocak 2001, s.13; M.A. Kışlalı, 'Gazeteci Sermayesi', Radikal, 18 Ocak 2001, s.5; Ü. Zileli, 'Türk Medyasında Üç Kadın Portresi', Cumhuriyet, 4 Şubat 2001, s.3; Ü. Avcı, 'Gazeteci Her Şeyi Yazmalı mı?', Milliyet, 13 Şubat 2001, s.21; İ. Berkan, 'Gazetecilik Farkı', Radikal, 12 Şubat 2001, s.3; S. Turgut, 'Gazetecilere Nasihatler', Hürriyet, 25 Ocak 2001, s.7; M.A. Kışlalı, 'Gazeteci Olsaydım!', Radikal, 23 Ocak 2001, s.5; E. Kongar, 'Medya Siyaset İlişkileri', Cumhuriyet, 31 Ekim 2002, s.16; M.Y. Yılmaz, 'Medya İktidarla Balayında Arna...', Milliyet, 20 Kasım 2002, s.2; Ü. Akmen, 'Mümtaz(!) Medyamızın Dizi Filmlerindeki 'Safsata'lar Üzerine', Eski Dergisi, Şubat 2003, s.16-17; R. Duran, 'Kitlesel Bir 'Sol' Medya İçin', Siyasi Gazete, Aralık 2002, s.32.

[134] Ergun Babahan, Sabah, 20 Ekim 2002.

"Holding medyacılığı, gazeteciliği 'Al gülüm-ver gülüm' ilişkisine dönüştürmüştür. Kredi, özelleştirmeden şirket karşılığı, siyasetçiye dayanak işlevini üstlenmiştir..."

"(Medya) Para ve çıkar karşılığı denetim görevini satmıştır. Okuruna ihanet etmiştir..."

"Ne yazık ki, medya gücü ticari rakiplerin sindirilmesi, bastırılması, korkutulması için bir silah hâline gelmiştir..."

"Bu habercilik anlayışı, 'Acaba bu manşetin arkasında ne gibi bir çıkar ilişkisi, nasıl bir hesap var?' sorusunu okurun kafasında hep taze tutmuştur..."

"Medya kendi çıkarları doğrultusunda hükümetler kurmaya, siyasal ilişkileri maniple etmeye kalkmıştır..."

"Gazete inanılmayan, güvenilmeyen bir üründür. Haber vermekten çok eğlendiren bir üründür..."[135]

Her şey ne kadar da açık ve net değil mi? Bu iğrenç tabloyu sermaye yaratıı... Bugün bu tablonun medyasındaki holding gruplarını şöyle sıralamak olanaklı görünüyor: "1) Hürriyet, Milliyet, Radikal, CNN-Türk, Kanal D sahibi Doğan[136] Grubu, 2) Sabah ve atv sahibi Bilgin[137]-Ciner[138] grubu, 3) Akşam ve Show TV sahibi Karamehmet[139] grubu, 4) Star gazetesi ve Star kanalları sahibi Uzan[140] grubu".[141]

---

[135] Ergun Babahan, Sabah, 21 Ekim 2002.

[136] Bkz. A. Doğan, 'Promosyon, Tekelcilik, Büyük Patronluk Üzerine-2', Cumhuriyet, 12 Ağustos 2002 s.7; A. Doğan, 'Kanunsuz İşimiz Olmadı', Radikal, 9 Ekim 2002 s.15; 'Doğan Grubu Güçlü Rakibe Karşı Çıkıyor', 2000'de Yeni Gündem, 2 Aralık 2000, s.2.

[137] Bkz. Dinç Bilgin, "Gazetecilikten Saptım, Hata Yaptım", Cumhuriyet, 1 Eylül 2002, s.12; "Sabah Grubunda Kıyım", 2000'de Yeni Gündem, 17 Ocak 2001, s.2.

[138] Bkz. Turgay Ciner, "Cumhuriyet'in Sahibi Olunamaz", Cumhuriyet, 23 Eylül 2002, s.9; "Basında Yarış Kaliteli Olmalı", Cumhuriyet, 24 Eylül 2002, s.9; "Dağıtımda Katılıma Çağrı", Cumhuriyet, 25 Eylül 2002, s.7.

[139] Bkz. Mehmet Emin Karamehmet, "Devlet Nefes Alışınızı Bile İzler", Cumhuriyet, 28 Ekim 2002, s.8; "Türkiye Yoksa Biz de Yokuz", Cumhuriyet, 29 Ekim 2002, s.8; "Biz Medyayı Silah Gibi Kullanmadık", Cumhuriyet, 27 Ekim 2002, s.12.

[140] Bkz. Nilgün Cerrahoğlu, "Türk Usulü 'Berlusconizm'", Cumhuriyet, 28 Ekim 2002, s.17; Orhan Bursalı, "Politika ve Reklâm", Cumhuriyet, 20 Ekim 2002, s.6; "Uzanlara SPK Davası", 2000'de Yeni Gündem, 27 Ocak 2001, s.2; Ece Temelkuran, "Reha Muhtar'ın Dibi Var mı?", Milliyet, 20 Aralık 2002, s.15.

[141] E. Kongar, Medya Yeniden Yapılanabilecek mi?-V, Cumhuriyet, 26 Aralık 2002 s.16.

Bu iğrençlik tablosunun, "Çok çalıştım. Ben kendimi bildim bileli çalışıyorum"[142] diyen yeni mimarlarından 'karanlıklar prensi'-tüccar[143] Turgay Ciner bakın medya konusunda ne 'inciler' döktürüyor: "Bir büyüğüm bana demişti ki: Bir işadamı için üç tane unsur vardır. İyi top çeviren bir cambaz olmalıdır. Burada üç topun var. Birisi kâr, birisi zarar. Bunların ikisi plastik toplardır. Şirket kâr edebilir, zarar edebilir. Topu yere düşürürsün. Plastiktir, zıplar tekrar yakalarsın. Üçüncü top nakit akışıdır. O da camdandır. Onu yere düşürdüğün zaman cambazlık biter!"[144]

Ve bir ek daha: "Hürriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök ile 11 ortağı, hayali koyun ihracatı yoluyla devlette KDV iadesi almaktan 6 yıl hapis cezası talebiyle yargılanıyor. Özkök ile Show TV sahiplerinden Erol Aksoy'un da aralarında bulunduğu 12 kişi hakkında, sahte fatura ve gümrük çıkış beyannameleriyle vergi kaçırmaktan 1 yıldan 6 yıla kadar ağır hapis istemiyle ikinci bir dava açıldı.

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, söz konusu sanıkları, haklarında açılan ilk davadaki gibi devletten KDV iadesi almak için Aks Televizyon Reklâmcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret AŞ adı altında kasaplık koyun ihraç etmiş gibi belge düzenlemekle suçluyor.

Daha öncede Ertuğrul Özkök vd. sanıkların çoğunun aynı olduğu bir başka dava, İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılmıştı. Bu dava, ilk duruşmasında Özkök hakkında yargılamada yeni deliller bulunması hâlinde devam etmek üzere durdurulmuştu.

---

[142] Turgay Ciner, "Para Ülkede Kalsın Sistemin İçinde Dönsün", Cumhuriyet, 22 Eylül 2002, s.12.

[143] "Sabah Gazetesi'nin yayın, reklâm ve satış hakları beş yıl için Turgay Ciner'e ait Merkez Gazete Dergi Basım Yayıncılık'a devredildi. Bilgin Grubu'nun Etibank'ın batırılışı dolayısıyla ve diğer Fon bankalarından kullandığı kredilerden doğan borçlar konusunda bilgi verilmezken, sözleşmeye göre, Ciner, yalnızca imza tarihinden sonraki faaliyetlerden doğacak kamu kurumları ile özel şahıs ve kuruluşlara yapılacak ödemeleri üstlendi" ("Sabah'ın Yayın Hakkı Beş Yıl İçin Ciner'de", Milliyet, 20 Aralık 2002, s.10). Oysa "Gazeteciler gazetecilik yapmalı... Bankacılar bankacılık" (Necati Doğru, "Tüccar Gazetecilik Çöküyor!", Cumhuriyet, 25 Ekim 2001, s. 10) değil mi

[144] "Amacımız Sektörde Tam Şeffaflığı Sağlamak", Cumhuriyet, 25 Eylül 2002, s.7.

Özkök davaya konu olan sorundan haberdar olur olmaz şirket yönetiminden ayrıldığını açıklamıştı. Ancak yeni açılan davayla, sahteciliği birden daha fazla kere yaptığı anlaşılıyor".[145]

Ha ek'e bir ek daha: Ertuğrul Özkök, bir dönek[146] olması yanında, ABD'nin Irak saldırganlığın açık destekçilerindendir de...

'SONUÇ YERİNE': BEŞ ANIMSATMA

"Topraktan, ateşten ve denizden doğanların
en mükemmeli doğacak bizden".[147]

'Sonuç yerine', beş anımsatma yeterli...

Birincisi: "Dünyaya zorla egemen olma düşü tarihin en kara düşü oldu hep.[148] Büyük İskender'den Cengiz Han'a; Şarlman'dan Fatih'; Napolyon'dan Hitler'e kadar uzanan fatihler hep 'yenilmez orduları'yla dünya halklarının karşısına dikildiler. Ve bütün 'yenilmez ordular' yenildiler.

Yüzyıllar bize hep aynı Davut ve Goliat öyküsünü anlattı ve hepsinden çok da 20. yüzyıl... (...) Yani hep yenildi 'yenilmez' denilenler..."[149]

İkinci: "Kitleler devrimi önceden planlanmış bir toplum fikriyle değil, eski düzene daha fazla katlanamayacaklarını açıkça hissettiklerinde yaparlar..."[150]

Asla unutulmaması gereken üçüncüsü: "Bir şafak vakti değişmiş olur,/ bir şafak vakti karanlığın kenarından/ onlar ağır ellerini toprağa basıp/ doğruldukları zaman".[151]

---

[145] Reşit Şahin, "Büyükbaş Vurgununa İkinci Dava", 2000'de Yeni Gündem, 11 Şubat 2001, s.2.

[146] Bkz. Ertuğrul Özkök, "Solcuların Vereceği Kimlik Kartına İhtiyacım Yok", Yeni Binyıl, 7 Ocak 2001, s.25.

[147] Nâzım Hikmet.

[148] "Baskı ve şiddet yalnızlıktan doğar" (W. Goethe).

[149] 'Yenildiler... Her Defasında Yenildiler...', Devrimci Gençlik, No:13, Ocak 2003, s.16.

[150] "Latin Amerika'da Yeniden Sol Seçenek", International Viewpoint, Ağustos 2002.

[151] Nâzım Hikmet.

Dördüncüsü: "Esas olan harekette[152] olmaktır..."[153]

Ve nihayet beşincisi: Korku (imparator) ile yalana (soytarı) inat, "Et pourtant il tourne"![154]

[152] "Doğru yolda olsanız bile, eğer orada sadece oturuyorsanız, sizi geçerler" (Will Rogers).

[153] Livio Maitan, "Bize Hangi Parti Gerekli?", Sosyalist Demokrasi İçin Yeni Yol Dergisi, No:8, Ocak 2003, s.119. Çünkü "Bize göre komünizm, ne yaratılması gereken bir durum, ne de gerçekliğin ona uydurulmak zorunda kalacağı bir ülküdür. Biz bugünkü duruma son verecek gerçek komünizm diyoruz. Bu hareketin koşulları, şu anda var olan öncüllerden doğar" (K. Marx-F. Engels).

[154] "Her şeye karşın dönüyor".

'KRAL ÖLDÜ; YAŞASIN SOYTARI!' ya da 'PEPSİ TARİKATI'*

SİBEL ÖZBUDUN

"Bencil her yerde yalnızdır".[1]

"Ben kelimesini sözcük dağarcığınızdan çıkartın".[2]

Önce bir fıkraydı, biliyorsunuz. Bir kilisede (herhâlde ABD'de), papaz, kellifelli bir adamla tartışmaktadır. Adam '100 bin dolar!' der. Papaz 'Hayır' yanıtını verir. Adam fiyatı yükselttikçe papaz ayak diremeyi sürdürür. Teklif bir milyon dolara kadar çıkar. Papaz, ter içinde buna da 'hayır' der. Pazarlığa kulak misafiri olanlar papazın yanına koşarlar. "Aman, saygıdeğer peder, biliyorsunuz bu yoksul bir kilise, paraya çok ihtiyacımız var. Bu kadar yüksek bir meblağa neden hayır dediniz?" Papaz, umarsız, yanıt verir: "Ne yapayım, adam her vaazdan sonra 'Amen' yerine 'Coca Cola' dememi istiyordu benden..."

Şimdiyse ciddi oldu. Reklâm[3] malûm. Yer, olasılıkla Japonya. Küçük bir erkek çocuk, üzerinde Japon alfabesinin harflerini andırır esrarengiz işaretler bulunan tapınağın kapısını çalar. Kapı açılır, içeri buyur edilir. Bundan sonra çocuğun saçlarının Japon Zen ustalarını andırır keşişler tarafından kazındığını ve savaş sanatlarında eğitimine başlandığını izleriz. Hocaların tümünün alnında kapı-

---

* Evrensel Kültür, No: 135, Mayıs 2003.

[1] G.Sand.

[2] Anonim.

[3] Reklâm deyip geçmemek gerek. Kimi zaman -genellikle kasıtlarının dışında- müthiş gerçekliklere ayna tutuyorlar. Üstelik gösterimlerinde olduğu kadar, "gösterilmemeleri"nde de. Geçtiğimiz günlerde bir firmanın, ürettiği sucuğun reklâmını insanlardan gelen "çocuklarımız istiyor, paramız yok, alamıyoruz" baskısı üzerine, çocukların TV izlemediği saatlerde yayınlama kararı almasında olduğu gibi!

nın üzerindekilere benzer bir işaret bulunmaktadır. Küçük, önceleri başarısızdır; vurmaya kalktığında eli acır vb... Ancak zaman geçer; çocuk kocaman bir delikanlı olur. Sanatında ustalaşmıştır; bir el darbesiyle üst üste dizilmiş kiremitleri parçalamakta, bir tekmeyle koca savaşçıları devirebilmektedir. Tarikata kabul vakti gelmiştir; ustaları ve diğer şakirtler çepeçevre dizilirler, tümünün alnında o esrarlı işaret. Delikanlı ortadadır. Hep birlikte birer kutu Pepsi Cola çıkartıp içerler; delikanlı kutuyu önüne koyar ve bir alın darbesiyle kutuyu göçertir. Doğrulduğunda, alnının aynı esrarlı işaretle damgalanmış olduğunu görürüz...

İmdi, biliyoruz, reklâmlar bizi bir ürünü satın aldırmayı hedefler. Bunun için de, o ürüne ilişkin bir arzu uyandırmaya çalışırlar. Bunu çoğunlukla bizi onun etkin, sağlıklı, güçlendirici, lezzetli, eğlenceli, güzelleştirici, hesaplı, prestij sağlayıcı, cazip kılıcı vb. olduğuna inandırmaya çalışarak yaparlar. X marka çamaşır deterjanının en beyazlatıcı olduğu, Y marka yağın enerji verdiği, Z marka otomobilin bize dayanılmaz bir cazibe katacağı gibi... Reklâmların kurgusu genellikle bu yöndedir. Reklâmı yapılan ürünü tüketmenin, bize bir şekilde yarar, genellikle de dolayımsız bir yarar sağlayacağı mesajı verilir.

Oysa bu reklâmda böyle bir şey yok. Kimsenin onu izleyip de canının Pepsi içmek isteyeceğini sanmıyorum. Hayır, ne görüntü ne de ses kişide bir susuzluk, Pepsi içerek karşı cinsin ilgisini çekebileceği izlenimi, Pepsi içmenin çok eğlenceli bir şey olduğu duygusu, hatta Pepsi içerek müthiş serüvenler yaşayabileceği yanılsaması yaratıyor.

Reklâmın mesajı bambaşka... Buraya kadar söylediklerimden çok daha çarpıcı, irkiltici bir mesaj. Firmanın derdi bizlere ürettiği malı satın aldırmaktan çok daha öte, hatta buna aldırmadığı bile söylenebilir. Pepsi Cola, bu reklâmda bir 'din', en azından bir 'kült' olarak sunuluyor. Müminleri, ruhbanı, inisyeleri, tapınağı, kendine özgü simgeleri, ritüelleri olan gizemli bir kült, belki bir tarikat!

Yo, bu reklâm salt insanı gülümseten bir tezat, bir eğreltileme duygusu yaratmak üzere tasarlanmamış. Yani Pepsi'nin sıradanlı-

ğıyla, gelgeçliğiyle, dünyevîliğiyle, giderek bayağılığıyla, bir tapınağın, kültün kadimliği, zaman-mekân ötesiliği, uhrevîliği, gizemi arasındaki zıtlığa işaret eden bir 'şaka'dan ibaret değil. Aksine kadimliği, zaman-mekân ötesiliği, uhrevîliği, gizemi 'bayağılaştırmakla', ürünün sıradanlığını, gelgeçliğini, bayağılığını dönüştürerek külte ilişkin değerleri temellük ediyor. Yani George Ritzer'in deyişini ödünç alırsak, 'büyüsü bozulmuş dünyayı büyülüyor'; daha doğrusu, dünyanın önce 'büyüsünü bozuyor', bir başka deyişle 'bayağılaştırıyor', ardından da talan ettiği özellikleri temellük ederek, kendini 'kutsallaştırıyor'.

Reklâm ortamının hedef müşteri kitlenin çok uzağında -Uzakdoğu, olasılıkla Japonya- olarak seçilmesi mesajın çarpıcılığını, irkilticiliğini azaltmıyor [Bu özgül reklâmın hedef kitlesi belli ki şu mahut Kung Fu filmlerininki; yani en genel terimle 'Batılı(laşmış)lar']. Evet, Uzakdoğu ortamı işe oryantalistik bir 'çeşni' katmak üzere seçilmiş. Bu, olayın bir yönü, ama bunun da ötesinde, bu seçim, hedef kitlenin, yani 'Batılı(laşmış)lar'ın Pepsi ile içkin ünsiyetini daha da genleştirmeye yönelik bir manipülasyon. 'Bizim Pepsi'nin, yani dünya yüzeyinde her gün milyonlarca şişe/kutu tüketilen gençlik meşrubatının etki alanının yaygınlığını, kapsayıcılığını ve daha da önemlisi 'derunîliğini' gözümüze sokuyor.

Belirtmeye gerek var mı, bu bir 'kültürel saldırı'dır. Başka pek çok örneğini anmak mümkün: McDonalds'ın Moskova şubesi için Kızıl Meydan'ı, ODTÜ'deki (şimdi kapanan) restoranı içinse 68'lilerin toplandığı kantinin yerini seçmesi; Paris'teki, 2. Dünya Savaşında Fransız Direnişi için taşıdığı önem nedeniyle La Defense (Savunma) adı verilen meydanın orta yerinde şimdi bir Adidas ayakkabı (evet, ayakkabı!) heykelinin dikiliyor olması kuşkusuz birer rastlantı değil. Küresel kapitalizmin, mekânların yüklendiği tarihsel içerik ve anlamlara tecavüzle onları bir yandan anlamsızlaştırırken, hatta gülünçleştirirken, bir yandan da içerdikleri anlam ve önemi temellük edişi... Ve bizlere "bakın, biz anımsayabileceğiniz, önemseyebileceğiniz, değer verebileceğiniz, bağlanabileceğiniz her şeyden daha güçlüyüz" mesajını vermesi. Bir bakıma sadakatlerin

çözülmesi, kimliklerin parçalanması, tarihsel içeriklerin koflaştırılmasına yönelik bir 'budalalaştırma' operasyonu.

Aslına bakılırsa, hiç de yeni bir 'buluş' değil. En azından Roma İmparatorluğu'ndan bu yana uygulana gelen, Katolik Kilise tarafından devralınan ve o gün bu gündür tüm egemenlik biçimleri tarafından taklit edilen bir uygulama. Fethedilen toplumların 'kutsal'larının yerine kendi 'kutsal'larını koymak. Boyunduruk altına alınan halkın önem verdiği günlerin yerine kendi günlerini ikame etmek. Onun takvimini yağmalamak. Böylelikle onların 'referans'larını değiştirmek. Örneğin, paganların tapınaklarını yıkıp yerine kiliseler inşa etmek. Ya da, ne bileyim; 1 Mayıs'ı Bahar Bayramı, Newroz'u Nevruz yapmak...

Yine de, küresel kapitalizmin kültürel tecavüzünde bir farklılık olduğunu teslim etmek gerek. Geçmiş egemenlik biçimleri, en azından bir 'kutsal/ciddi'yi bir başka 'kutsal/ciddi' ile ikame etmeye özen gösteriyorlardı. Yapılan, eninde sonunda bir 'ikame'ydi; 'küfür (desacralization)' değil. Oysa küresel kapitalizmin saldırısı, hem daha topyekûn hem de 'kutsal ve/veya değerli' sayılanın groteskleştirilmesine yönelik. Bir anlamı bir başka anlamla ikame etmeyi değil, onu içeriksizleştirmeyi, sıradanlaştırmayı, tersyüz etmeyi hedefliyor. Ancak bu 'içeriğini boşaltma' işleminden sonradır ki, teslim aldığına kendi 'bayağılığı'nı yüklüyor. Bu, şimdiye dek tarihin tanık olduklarından farklı bir 'fetih' eylemi.

Söz konusu reklâma dönecek olursak, Zen Budizm'i çağrıştıran simgeler, giysiler, ritüeller, kişiler, bir anda Zen Budistler ya da diğer insanlar indinde taşıdıkları çağrışımlar dizisinden boşaltılarak tersyüz ediliyor; 'Pepsi'nin kutsallığı' gibi bir anlamsızlıkla (absurdite) yükleniyorlar. Sonuçta Zen Budizm'in böylelikle - sonsuza dek- yitirdiklerini, Pepsi kazanıyor. Yani soytarı, kral olurken devrik kral, bir daha hiç ciddiye alınmamaya, saygı görmemeye mahkûm kılınıyor. Mecazı sürdürecek olursak, yapılan bir bakıma, 'saygı', 'ciddiyet', 'değer' vb. kavramların sonsuza dek yeryüzünden sürülmesi girişimi. Malum ya, 'soytarı'nın artık bunlara hiç mi hiç ihtiyacı yok. Onun tek ihtiyacı, kendini var kılabileceği, seyirci

(müşteri) toplayabileceği panayırın (piyasanın) süreğenliği. Yeryüzünü tek ve devasa bir panayıra dönüştürmeyi amaçlayan (ABD merkezli) küresel kapitalizmin kendi (kapalı kapılar ardındaki: diyelim ki Pentagon, Beyaz Saray, Davos, çokuluslu şirket merkezleri vb.) 'sırlar'ının dışında başka 'ciddiyet'lere, gizlere, dokunulmazlara, kutsallıklara ne ihtiyacı, ne de tahammülü var artık. Kendininki dışındaki bütün mahremiyetlerin ihlâlini, giderek ilgasını hedefleyen -oysa aynı zamanda kendi mahremiyetini 'sıradan' insanlar için bütün bütüne erişilmez kılan- devasa bir gözetim teknolojisi oluşturma girişiminin başka bir anlamı var mı? Ya da harcadığı tüm kaynaklara karşın, on yıllardır dünya kültür mirası içinde yer almayı hak edecek, kalıcı sayılabilecek bir tek yapıt ver(e)meyen kültür endüstrisinin? (Dikkat edin, Hollywood'un kullandığı teknoloji pahalılaştıkça, ürünleri 'ucuz'luyor, 'uçuculaşıyor'). Bilimin teknolojiye, teknolojinin piyasaya endekslenmesinin?

Kuşkusuz, küresel kapitalizme karşı direnişin bir yanı da onun tarihsizleştirici, içeriksizleştirici, budalalaştırıcı kültürel saldırısına karşı durmak olmalı. Bu karşı duruşun yolu, bizatihi 'kutsallıklar'a değil, onların insanlığa kazandırdığı tarihsel deneyim ve anlam derinliklerine sahip çıkmaktır. Bir Amerika yerlisi söylencesi, bir Buşman sağaltım tekniği, bir Zen Budist 'kuan'ı, bir Japon haiku'su, bir Shakespeare sone'si, bir Eisenstein filmi, bir ortaçağ katedrali, bir Picasso tablosu, bir ilâhi, bir Alevi nefesi... Bunların tümü insanlığın anlam derinlikleridir. Bize dünyanın çeşitliliğini, insan deneyiminin zenginliğini anlatır, kavrama, tahayyül kapasitemizi genişletir, insancılığa eğilimli kılarlar. Daha iyiye, daha insanî olana yönelişimizin malzemesi olurlar. Yerlerini reklâm spotlarına, Cola kutularına, pet şişelere, naylon torbalara, ışıklı panolara bırakıp gitmeleri, yalnız bedenlerimizin değil, zihinlerimizin de köleleştirilmesi anlamına gelecektir.

III. AYRIM

TÜRK(İYE) MEDYASI

'YDD' MEDYASI VE TÜRKİYE*

TEMEL DEMİRER

"Yalnız kendini düşünen insan,
yumurtasını pişirmek için komşusunun evini yakar".[1]

Geçmişten bugüne Serge Halimi'nin ifade ettiği 'pazar gazeteciliği'[2] zemininde yükselen Rupert Murdoch'ların, Ted Turner'lerin medya gerçeğiyle karakterize olan 'YDD' 'Dördüncü Kuvvet' diye anılan medya, bir 'meta medium' (üst araç) konumuna yükseldi.

MEDYA VE 'YDD' İLİŞKİSİNİN GÜNCEL ÇERÇEVESİ

Harvey Wexler'ın ekonomi profesörlerinden Noel Farley'in, 'kazananlar ve kaybedenler' yaratan küreselleşme sürecinde servetin giderek daha az elde toplandığını ve yoksulluğun tüm dünyayı sardığını söylediği[3] gidişatta; ezilenler ya da mülksüzler açısından olumlanması mümkün olmayan bu durumda radikal bir değişiklik olmazsa; Kocaeli Üniversitesi Radyo-TV-Sinema Bölümü Başkanı Prof. Dr. Şermin Tekinalp'in deyişiyle, "21. yüzyıl insanlık için ultra modern, gönüllü bir elektronik kölelik dönemi olacaktır".[4]

Kuzey'in, insan(lık)a küresel saldırısı; dünyanın sırtına, 'YDD'nin 'deli gömleği'nin geçirilmesi; 'Öteki'nin, farklının yok edilmesi olarak tarif edilmesi mümkün olan 'YDD'; ideolojik-kültürel alanda da 'tek tip düşünce'yi yaygınlaştırma harekâtı olarak tanımlayabiliriz. İdeolojik-kültürel planda 'YDD'nin koçbaşı işlevini TV üstlenmiş durumda. 'Gerçekleri izlediniz!' anonsuyla durmadan burjuva egemenliğini üre-

---

* Uzun Yürüyüş Dergisi, Özel Seçki -I. Kitap, Temmuz-Ağustos-Eylül 2000; Merhaba Gazetesi (Çorum), 26 Kasım 1997.

[1] Bacon.

[2] Serge Halimi, "Pazar Gazeteciliği Üzerine", Cumhuriyet, 30 Temmuz 1997, s.10.

[3] Noel Farley, Radikal, 10 Temmuz 1998, s.17.

[4] "21. Yüzyıl: Televizyon ve Ultramodern Kölelik", Cumhuriyet, 6 Mart 1999, s.2.

tip pekiştiren TV, gözle görülürün, gerçekliğin tek akılsal söylem alanı hâline getirilerek başta gençlik[5] ve aydınlar[6] olmak üzere tüm insani etkinliğin[7] edilgenleştirildiği ve demokrasiyi sanallaştıran[8] bir görsel kültür yaratıyor. Hani General De Gaulle'ün Kültür Bakanı Malraux'nun, "Televizyon denetiminizde değilse ülkeyi nasıl yönetiyorsunuz" diye sorduğu egemenliğin 'kültür'ünü!

'YDD'nin gündelik yaşantımızın ayrılmaz parçasına dönüştürüp, 'içimizden biri' kıldığı TV'yi ve kültürsüzleştirme harekâtını materyalistçe sorgulamak gerek.[9] Çünkü 'TV'li yaşam'ın ayırdedici yanı, insan(lar)ın TV'ye yakınlarıyla paylaştığından daha fazla zaman ayırırken TV'ye bağımlılığın devreye soktuğu edilgenlik sonucu, ideolojik işlevli burjuva zihinsel yönlendiriciliğine kodlanmaktır. 'YDD'de somutlanan 'Uygarlık Krizi'nde, gündelik eşya kategorisindeki TV kültürünün kavranması, yaşamsal önemde; çünkü yaşantımızın başköşesinde yer edinen TV, kültürel-toplumsal ortamı doğrudan etkileyen aygıttır. Herkesin, her şeyin, hem satıcısı hem satılanı kılındığı metalaşma ve değişim değerinin her şeyin üstüne çıkartıldığı 'YDD' kesitinde, kültürel erozyonun taşıyıcı ve şekillendirici aygıtı olarak TV; alışkanlıkları, bireysel-toplumsal ilişkileri; konuşma biçiminden düşünme-görmeye kadar uzanan tüm fonksiyonları, ekranın biçimlendiriciliğine endekslenmiştir.

Egemen burjuva boyunduruğun zihin yönlendirme aracı olarak TV; Althusser'in, 'Devletin İdeolojik Aygıtları' (DİA) kapsamında irdelediği 'İdeoloji kullanarak işleyen' baskı aygıtıdır. Toplumu maniple ederek, biçimlendiren dev bir güç olarak TV; sadece bir dezenformasyon aracı değil, aynı zamanda 'YDD'nin DİA'larıyla zihinlerde kurduğu diktatörlüğün yönlendirme aracıdır. TV'nin

---

[5] Bkz. V.İ.Lenin, Gençlik Üzerine, Yöneliş Yay., 1990.

[6] Bkz. V.İ.Lenin, Aydın Kesimi Üstüne, çev. Necmiye Alpay, Başak Yay., 1988.

[7] Bkz. T. Oizerman, V.Z. Kelle vd., Sosyalist İnsan ve Etkinlik, çev. K. Durmaz-S. Şimşek, Akış Yay., 1988; Nur Serter, Giydirilmiş İnsan Kimliği, Der Yay., 1996; T. Demirer-S. Özbudun, Yabancılaşma, Özgür Üniversite Kitaplığı, Öteki Yay., 1998.

[8] Bkz. C.B. Macpherson, Demokrasinin Gerçek Dünyası, çev. L. Köker, Birey ve Toplum Yay., 1984.

[9] Bkz. G. Plekhanov, Militan Materyalizm, çev. Mehmet Korkmaz, Ser Yay., 1977.

evdeki varlığının bir toplumsal denetim aracı olması yanında, insanları yalıtlama fonksiyonuna dikkat çeken Jean Baudrillard, "TV'yi insanların yaşamına giren bir iktidar periskopu olarak görmek gereksizdir. Çünkü o bundan çok daha fazlasını yapmaktadır. TV insanların artık birbiriyle konuşmadıklarının yanıtsız (yanıtlayamadıkları) bir söz karşısında bütünüyle yalıtılmış olduklarının (yalnızlıklarının) en güzel garantisidir" der.

TV insan(lık)ı yaşamak yerine, izleyiciliğin duyarsız edilgenliğine mahkûm ediyor. Bu konuda anlamlı bir örnek Ağustos 1994 Fransa'sının turistik bölgelerinden Mont Saint-Michel'de yaşandı. 42 yaşındaki Marie-Noelle Guillernee ve 6 yaşındaki kızı Victorine, tatillerine geçirmek için her yıl milyonlarca kişinin akın ettiği Normandiya açıklarındaki Mont Saint-Michel'e gittiler. Anne ve kız bir yamaca tırmanmaya çalışırken, ayağı kayan Victorine, gel git sonucu suların yükselmesiyle sahilde oluşan çukura yuvarlandı. Anne, çocuğunu kurtarmaya çalışırken, biraz yukarıdaki turistler, yardım etmek veya yardım çağırmak için kıllarını bile kıpırdatmadılar. Hatta bazıları, boğulan anneyi videoya çekerek, 'her şeyi videoya çektim' diye böbürlendiler. Turistler, anne ve çocuğu göz göre göre ölüme yollarken bir kafeterya sahibi, itfaiyeye haber verdi. İtfaiyeciler, çocuğu kurtarırken anne sularda kayboldu.[10]

TV'nin, 'eğlence aracı' ya da 'zararsız' bir alışkanlık olduğu ileri sürülürken; karşısında saatlerce oturulan TV'nin yeniden biçimlendirme gücünün boyutları hakkında fazla bir şey söylenmez. Sosyologların, TV'ye ayrılan zamanı, 'ölü zaman' olarak nitelemesi abartı değildir. Jerzy Kosinski'ye göre bir Amerikalı, yılda ortalama 1.200 saat televizyon seyrederken yılda sadece 5 saat kitap okur.

Zihinlerde kurduğu dikta ile ideolojik hegemonya ve psikolojik savaşın doğrudan aracı TV'yle, her şey kısalıyor, insan(lar) sıradan tüketicilere indirgeniyor. Olaylar, gerçekler hakkında yüzeysel görüntü sunan 'özetler kültürü' körükleniyor. Haber akışında, izleyicinin derinliğine anlamasını mümkün kılacak çerçeve yok edilirken, ikili bir toplumsal yapı oluşturuluyor. İnsan(lar), pasif

[10] Hürriyet, 28 Ağustos 1994.

tüketici konumuna mahkûm ediliyor. TV, politikayı, genellikle kişisel sorunlar-çelişkiler-düşmanlıklar düzeyine indirgerken politikacılar da, TV'nin ilgisini çekebilmek için şaklabanlık yapıyorlar. Her şey kişiselleştirilirken dikkatler, imaj da yoğunlaşıyor. Sansasyonel-medyatik bir tüketim malına dönüştürülen haberlerde, politikacıya yakınlıkları ya da uzaklıkları, sonucu haber objektifliğini yitiriyor. Haberler, ticari kriterlere göre paketleniyor. Enformasyon, siparişe göre imal ediliyor.

'YDD' kesitinde kültürün, 'kitle kandırmasının kısırlaştırıcılığı' olarak nitelenmesi de abartı değildir. Asalak-çürüyen kapitalizmin kontrolündeki 'kitle kültürü' ve araçlarının ürettikleri saçmalıklar; kapitalist kültür endüstrisiyle, tüketicinin (yani tüketmekten başka açarı bırakılmayan emekçilerin), insanî yaratıcılıklarını köreltmektedir. Örneğin günümüzde Japon evlerinde TV, sifonlu tuvaletten daha yaygındır. ABD, sadece Avrupa'ya yılda 120 bin saatlik televizyon programı ihraç ediyor. TV programlarının dünya çapındaki ticareti, yılda %15'ten fazla artış kaydediyor! 'YDD'nin TV aracılığıyla birbirine bağlanmış bir 'Yeni Dünya Enformasyon Düzeni'ni yol açtığı küresel (dez)enformasyon akışı, dünyanın en büyük eşitsizliklerinden birini; Mustafa Masmundi'nin deyişiyle, 'Gerçek bir zihinsel tecavüz biçimi'ni devreye sokmuştur.

Kapitalizmin mit üretme aracı TV'nin, burjuva boyunduruğun önemli silahı ya da sinir sistemi olduğunu söyleyebiliriz. Kapitalizmin kültür kurumu olan TV'nin, ilkel toplumlardaki mitleri andıran bir etkileme ve işleyiş biçimi vardır. Kapitalist kültür ürünlerinin üreticisi ve taşıyıcısı olan TV, biçimsel yapısı ve içeriği açısından ilkel toplumlardakine benzeyen mitler yaratır. TV'de, tıpkı mit gibi, hem yapılandırıcı hem de yapılanmış özelliğe sahiptir. TV seyredilirken hem deneyleri düzenleyen, hem de bunları tanımlayan egemen mesajlar dizisi izlenir. Mit üretme aracı olarak TV, 'yükselen değer'lerin pompalayıcısıdır. Yani Andy Warhol'un deyişiyle, "TV ile herkes üç dakikalığına ünlü olabilir. Artık televizyonla sahtekâr olmak ya da kahraman veya ünlü olmak çok kolay"dır! Özetle TV'nin belirleyici etkisiyle, politika, futbol ve mü-

zik gibi alanlarda toplumun taptığı kişiler ortaya çıkarılması; yeni 'star'lar ve 'ilahlar' yaratılması gibi...

TV'lerin paparazzi programlarını izliyor musunuz? Bu programlar, toplumun ne denli yozlaşıp çürüdüğünün kanıtı... Türkçe konuşmayı bilmeyen delikanlılar, kolu dövmeli dişlek kızlar bu tür programların sunucuları... Onlardan kim nerede, ne yapmış, kim kiminle beraber olmuş öğreniyoruz! Aklı cinsel organına takılmış tiplerin programları, insan(lar)ı sözüm ona eğlendirmek adına, 'kadını işporta malı gibi gören', 'cinselliği bayağılık düzeyine indiren' türden ve Neil Postmann'ın deyişiyle, 'Öldüren Eğlence' değil de ne acaba? TV'ye endeksli 'yükselen değerler', tüketim kültürünü körükleyerek, insan(lık)ı sürüleştirir; cinselliği ve özentileri pazarlar; Reha Muhtar 'haberciliği'yle ihbarcı bir toplum yaratarak 'hiçleştirir'.

'Öldüren eğlence', insanı ve değerlerini yok ediyor... Aptal kutusunun başına kurulan insan(lar) da artık uzaktan kumandalı ve programlanabiliyor. TV'nin kitleleri uzaktan yönlendirdiği, insan(lar)ın bilincinde ve duyarlığında derin yaralar açtığı bir dünyada yaşıyoruz. Her şeyin hızla kirlendiği, insanın giderek insansızlaştığı, yüreğin yürekle yakınlaşması güzelliğinin arasına uçurumların konulduğu berbat bir dünya bu!

Türkiye, kapitalizmin (ve kültür endüstrisinin) kaotik açmazının kollarında çürüyor. Türkiye, TV'nin pop çağı ateşiyle yanıyor. Yani 'hayat bir reality şov'a dönüştürülüyor. Günlük yaşamın sessiz ihanetine teslim edilen yok oluşa eşitlendiği edilgenliğin coğrafyası oluyor. Bu coğrafyada yalanın egemenliği, Reha Muhtar'lanyla, muhalefeti kırmızı daireler içine alarak hedef gösterirken; kirli savaşın yıkımıyla bunalan ve çürütülen Türk(iye) insanı, TV'lerle taraf kılındığı yabancılaşmanın labirentlerinde doğallığından kopuyor, başkalaş(tırıl)ıyor.

Ve 21. yüzyıl dönemeci bu koşullarda karşımıza dikiliyor.

SERMAYE AÇISINDAN MEDYANIN İŞLEVİ

'YDD' medyası, egemenlerin tek tip düşüncenin farklılığı reddeden, 'bilgisiz-biati'ni ve 'duygusuz-düşüncesiz kör şiddeti'ni küreselleştirirken, ücretli kölelik dünyasına karşı çıkma bilincini

körelten tepkisizliği örgütlüyor. Bu bağlamda egemen medya; Fransız gazeteci Serge Halimi'nin deyişiyle, 'düzenin yeni bekçileri'nin[11] en önemlisi; küresel bir afyon, şiddet ve sansür yumağıdır!

Örneğin Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Ünsal Oskay, egemen medyanın ücretli kölelik dünyasında 'Sansür hayatımızın her alanında' diyerek ekliyor: "İktisadi ve sosyal yöntemlerle, bir sürü ceza yasasıyla basın fiilen sansür uygulamasında... Birbirinden kopartılmış bilgi kırıntılarıyla dolu bir çöp tenekesine dönüyoruz... Çağımızda iletişim diye bir şey yok, çok yoğun bir iletişim bombardımanı var... 'Neden karnımız doymuyor, neden karnımızı doyuracak iş imkânı bulamıyoruz, neden bizi üzen bir hayatla karşı karşıyayız?' diye soramıyoruz. Bunun sonucunda hayatın önem taşıyan sorunlarına ilgi duymayan insan hâline geliyoruz. İşte sansür bu... Eşitsizliğe dayanan bir tür güçlünün ya da güçlü çevrelerin dominasyonuna dayanan bir ortam bu..."[12]

Böyle bir dünya, ücretli köleliğin dikensiz gül bahçesidir! Bir anlığına Çağdaş Gazeteciler Derneğinin (ÇGD) düzenlediği 'Medya, Seçimler ve İfade Özgürlüğü' konferansında Nail Güreli'nin, "Artık medyanın gücü değil, güçlerin medyası var"[13] veya Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Başkanı Ziya Sonay'ın, "Medya patronları bir yandan seçimlerde hangi partinin iktidara geleceğini hesaplayıp, ona göre yayın politikalarını belirlemeye çalışırken diğer yanda da gazetecileri 'ücretli köle' hâline getiriyorlar";[14] Yar. Doç. Dr. Ayşe Atalay'ın, "Medya, günümüzde kadar büyük ölçüde mafya babalarının, yüksek sosyete fahişelerinin yaşamlarını ballandıra ballandıra anlatarak insanları köşe dönücülüğüne, kapkaççılığa özendirmektedir"[15] diyen saptamalarını anımsayın!

Bu koşullarda egemenler için sınıfsal tahakkümün boyunduruğuna dönüşen medya açısından habercilik, 'yardımcı ya da tali bir

---

[11] Serge Halimi, Düzenin Yeni Bekçileri, Evrensel Basın Yayım, 1998.
[12] Ünsal Oskay, Radikal, 9 Kasım 1998, s.6.
[13] Nail Güreli, Cumhuriyet, 21 Ocak 1999, s.5.
[14] Ziya Sonay, Cumhuriyet, 21 Ocak 1999, s.5.
[15] "Sorumsuz Medya ve Toplumsal Sorumluluk", Cumhuriyet, 14 Eylül 1998, s.2.

işe', 'zevzekliğe'[16] ve propagandaya dönüşmüş ve de insanı vezir de, rezil de eden medya tehlikeli bir saldırı silahına dönüşmüştür. Örneğin, 'Fransız medyasında kim, ne zaman, neyi, nasıl, nerede ve nasıl savunur' sorusuna yanıt arayan 'Le Monde Diplomatique' yazarlarından Serge Halimi, gazeteciliğin ve dolayısıyla medyanın siyasal-sınıfsal antropolojisini sorgularken, "Medyanın artık, paranın küstahlığını öven, halkı küçümseyen ve mülk sahiplerine hizmet eden bir bombardıman aracı" olduğu sonucuna ulaşmıştır!

Gerçekten de 'Le Monde' Gazetesinin kurucusu Hubert Beuve-Mery, "Gazetecilik mesafe ve temas mesleğidir" dese de, gazetecilik egemenlerle arasındaki tüm mesafeyi sıfırlayıp, iç içe bir 'temasa', yani egemenliğin ideolojik taşıyıcılığına dönüşmüştür. Böylece egemenliğin çizdiği sınırların ötesindeki her muhalif duruş, düşünceyi 'suç' sayma suçu işleyerek, dıştalayıcı-otoriter işlerliğini güçlendirmiştir.

Oysa Fikret Başkaya'nın deyişiyle, "Düşünce özgürlüğü bütün özgürlüklerin anasıdır".[17] Ancak egemenler ve sözcüleri bu kanıda değildir! Tıpkı 'Düşünce özgürlüğü'nün tuzağı'ndan söz eden Toktamış Ateş'in itirafındaki üzere: "Kimilerinin pek keyifle dile getirdikleri, bence anlamsız bir cümle vardır: 'Düşüncelerinizin tümüne bütün varlığımla karşıyım, ama sizin o düşüncelerinizi dile getirilebilmeniz için canımı vermeye hazırım'! Allah, allah bu kadar salaklık olur mu yahu? Hele tümüyle karşı olduğum bir düşüncenin dile getirilebilmesi için neden canımı vermeye hazır olayım?"[18]

Toktamış Ateş'in savunduğu dıştalayıcı-otoriter despotizmin ya da egemen medyanın 'Basın Özgürlüğü'ne ilişkin Susurluk patentli uygulamaları,[19] medyadaki tekelleşme[20] ile sermaye sisteminin özgürlük düşmanı 'kirli savaşçı' yapısallığından kaynaklanmaktadır.

---

[16] Bkz. Mahmut T. Öngören, 'Zevzekliğin Adı: Haber', Cumhuriyet, 2 Ekim 1998, s.12.
[17] "Tekrar Düşünce Özgürlüğü Üzerine", Ülkede Gündem, 30 Haziran 1998, s.5.
[18] Toktamış Ateş, "Düşünce Özgürlüğü'nün Tuzağı", Cumhuriyet, 2 Temmuz 1998, s.3.
[19] Bu konuda bkz. Ragıp Duran, "Basın özgürlüğü hamilelik gibidir, biraz hamilelik olmaz" (Milliyet, 16 Haziran 1998, s.20) demektedir!
[20] Bkz. Erol Katırcıoğlu, "Medyada Tekelleşme (2)", Radikal, 19 Kasım 1998, s.13.

Resmi ideolojik boyunduruğun ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirilip; 'Avrupa Merkezli Hayali Batı'[21] söylencelerine kodlanmış 'değer(sizlik) yargıları'yla ambalajlanmış bir tuluatın sonucu olan 'gündelik bilinç(sizlik)' üretimi; tüketim dünyasının dirlik ve düzeni; ya da sistemin bekası için vazgeçilemezdir.

Gazete ve dergilerin vitrinin oluşturan, 'sekiz sütuna yayılmış manşetlerin',[22] dayanılmaz hafifliği ardına gizlenmiş mesajların ya da TV'lerin insanların gündelik bilincini nasıl biçimlendirdiği; soruna kafa yoranlar için bir 'sır' değildir! Önemli olan iktidar bağımlılığıyla dünya çapında 'güvenilirlik krizi' yaşayan egemen medyanın;[23] sermayenin, insansız sanal 'show'una, gölge oyununa dönüşmesidir. Bu bağlamda Prof. Dr. Uçkun Geray, 'Şirket, devlet ve güdümlü medya' kıskacındaki açmazı irdelerken, "Türkiye'nin en büyük derdi boyalı basın'dır. Boyalı basın da büyük sermayenin güdümündedir. Bunu sağır sultan bile duydu, biliniyor"[24] dese de; medya bir gündelik 'bilinç(sizlik)' öğüten değirmendir!

Ekranda 'cehennem ve cennet', 'şeytan ve melek' tasvirlerinin insan zihnine kazındığı medyanın (ve özellikle de TV'nin) prototipi TRT'de[25] sergilenmiş ve ardından da TRT ile 'çalınan bilinçler'[26] kendisini, Türk(iye) özel televizyonlarının daha 'eğlendirici ve renkli' Reha Muhtar örneğine kodlamıştır!

---

[21] Bkz. Martin Bernal, Kara Atena, Eski Yunanistan Uydurmacası Nasıl İmal Edildi? 1785-1985, çev. Özcan Buze, Kaynak Yay., 1998.

[22] "Gazete, manşetlerinde, en tanımsız en ham haliyle KİTLE'ye hitap eder" (Murat Belge, "Manşet Politikası", Radikal, 22 Eylül 1998, s.9).

[23] Amerikalılar basına güvenmiyor. Halkın %53'ü haberlerin çoğunlukla eksik çarpıtılmış ya da yalan (asparagas) olduğunu düşünüyor (Ayşe Özek Karasu, Hürriyet Pazar Eki, 9 Agustos 1998, s.14). 1987-97 arasında AB ülkelerinde gazete okurları %5,6 oranında (yani 3 milyon 390 bin kişi) azaldı (Gazetepazar, 14 Haziran 1998, s.11). Aynı kesitteki okur kaybı Fransa'da %-3,0, Almanya'da %-3,3, ABD'de %-5,2, İngiltere'de %-5,8, İtalya'da %-8,0, İsveç'teki %-8,5 ve Kanada'da %-10,1'dir (Radikal, 1 Kasım 1998, s.6).

[24] Uçkun Geray, "Şirket, Devlet ve Güdümlü Medya", Cumhuriyet, 7 Mayıs 1999, s.2.

[25] "Türkiye'de yaşanan ve oldukça şikâyet edilen 'arabesk' kültürün gelişmesinde ve yerleşmesinde en büyük payın TRT'ye ait olduğunu söylemek gerekir" (Hasan Bülent Kahraman, "TRT Müsamereleri", Radikal, 14 Agustos 1998, s.9).

[26] "Doğu ve Güneydoğudaki 27 ilde devletin 'yayın organı' TRT'nin izlenmediği ortaya çıktı. Evet, tam 27 ilde" (Mahmut T. Öngören, Cumhuriyet, 24 Nisan 1998, s.14).

Gündelik 'bilinç(sizlik)'in oluşturulması sürecinde egemen medya açısından, 'Yorum hür, haber uydurma'dır![27] Zaten bunu İsmet Berkan da "Gazete demek, öyle ya da böyle 'yorum' demektir. Haberlerde 'adil olmak'tan söz edilebilir ve gazeteler yeterince 'adil' olmadıkları için eleştirilebilir, ama yorum yaptıkları için eleştirilemez. Çünkü gazete demek haberler arasında seçim yapmak demektir. Her seçim de bir 'yorum'dur"[28] diyerek açıkça itiraf etmektedir!

Ancak bu uygulama kamu yararı önde tutulmayarak, açıkça reddetmektedir. Çünkü Londra City Üniversitesi Gazetecilik Bölümü Başkanı eski televizyoncu Rod Allen'in deyişiyle, "Meslekte bir kişisel etik, bir de şirket etiği vardır. Değişenin şirket etiği olduğunu sanıyorum. İngiliz-ABD medyası artık gazetecilik deneyimi olan kişiler tarafından değil, işletme bölümlerinden mezun olan ve ticari hedefler güden kişiler tarafından kontrol ediliyorlar"![29]

Gündelik 'bilinç(sizlik)'in oluşturulmasında 'olup-biten biten', medyanın 'sınıfsal ve ticari hedefler güden kişiler tarafından kontrol edilmesi'dir! Yani ortada, insan(lık)ı edilgenleştirerek hiçleştiren bir 'İmaj İmparatorluğu' vardır. Ve Jose Mondzain, 'Görüntü Düşüncesi' başlıklı yazısında 'imaj düşüncesi'ni irdelerken şu sonuca ulaşıyor: İmaj, sözü ve düşünceyi engellediği için özgürlüğü de önler.[30] Örneğin 'Maraba Televole... Hahahihihooağh' çığlıklarındaki fiiliyatla ya da psikiyatr Bilgin Saydam'ın, "Kavrayan kavradığını ideolojik bir zorbalıkla tahrif eder" dediği 'Deli Dumrul'un Bilinci'ni[31] besleyip, oluşturur! Böylelikle de, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi İrfan Erdoğan'ın deyişiyle, "Egemen sınıf burjuvazinin sözcüsü medyanın, basının etiği[32] ahlâksızlık"[33] küreselleşerek gündelik yaşama enjekte edilir.

---

[27] Oysa İngiliz 'Manchester Guardian' Gazetesi editörü C.P. Scott 1926'da "Yorum hür, haber (olaylar, gerçek) kutsaldır" diye yazmıştı! Nereden nereye?

[28] İsmet Berkan, "Gazete Demek 'Yorum' Demektir", Radikal, 21 Eylül 1998, s.3.

[29] Rod Allen, Financial Times 25-26 Temmuz 1998.

[30] Jose Mondzain, "Görüntü Düşüncesi" Le Monde, 8 Eylül 1998.

[31] Bilgin Saydam, Deli Dumrul'un Bilinci, Metis Yay., 1998.

[32] Bkz. Mahmut T. Öngören, "Medya'da Etik Sorunu", Cumhuriyet, 18 Mayıs 1999, s.8; Veysel Atayman, Evrensel Kültür Dergisi, "Mafya, Etik, Medya", Kasım 1998.

[33] İrfan Erdoğan, Yeni Evrensel, 21 Mart 1999, s.2.

Özetle gündelik 'bilinç(sizlik)e' sanallığıyla maruf bir sözde 'İmajlar Dünyası' sunan medya; 'imajoloji' fikrinin yaratıcısı 'Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği'nin yazarı Milan Kundera'nın görüşlerinden beslenerek; reklâm ajanslarının, moda yaratıcılarının, devlet adamlarının, ünlülerin yani kısacası 'show business' tüccarlarının, talan dünyasının 'değer(sizlikler)i'ni; azınlık diktatörlüğünün hoparlörü medyanın ya da 'Tele-Yalanlar Ekranı'nın 'reyting provokatörlüğü'[34] ile küreselleştirmiştir.

MEDYA İNSANLARI NASIL DEĞİŞTİRİP, YÖNLENDİRİR?

Bu konuda Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramını anımsamak gerek.[35] Örneğin Psychologie Heute dergisine göre, Avrupa'da saatte ortalama 5, ABD'de ise 10 kundaklamadan dayağa, cinayetten tecavüze, depremden trafik kazasına sayısız şiddet görüntüsü içeren TV programlarıyla[36] betimlenen, manipülasyonun[37] bin bir çeşit olanağına sahip egemen medyanın müthiş bir yönlendiricilik gücü var.

Örneklersek; son 30 yıl da genç nüfusun bulaşıcı hastalıklar yerine şiddet nedeniyle öldüğünü gösterdi. 15-24 yaş arasında cinayet nedeniyle ölümler kazalardan sonra ikinci sıraya yükseliyor. Üçüncü sırada yer alan ölüm nedeni ise intihar. Televizyon ekranlarında en fazla, %62'lik bir oranla en fazla işlenen tema şiddet, cinsellik, ölüm, alkolle ilgili konular. Yapılan araştırmalar, çocuklar ve gençlerde görülen saldırgan davranışların, şiddet içeren yayınların izlenmesi ile ilişkili olduğunu gösteriyor.

* Kaliforniya Üniversitesi'nin yaptığı araştırmada Amerikan TV programlarının %57'sinde şiddet unsuru bulundu.

* Çocuk programları şiddeti daha çok mizahi açıdan sergiliyor. Ancak küçük izleyiciler televizyon programlarındaki fantezi ile gerçeği ayırabilme yeteneğine tam olarak sahip değil.

---

[34] Örneğin, ATV-ETV ve TGRT'deki programlardan ve "Kadın ikinci sınıftır, dövülmelidir, aptaldır" sözlerinden tanıdığımız Levent Oran benzeri "reyting provokatörleri"nin meddahlığıyla!

[35] Bkz. Jean Baudrillard, Üretimin Aynası, çev. Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yay., 1998; Jean Baudrillard, Foucault'yu Unutmak, çev. Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yay., 1998.

[36] Cumhuriyet Dergi, No:646, 9 Ağustos 1998, s.10.

[37] Bkz. İsmet Berkan, "Manipülasyon Üzerine", Radikal, 10 Ağustos 1998, s.3.

* 1987 yılında Bluman'ın yaptığı araştırma, son 30 yılda genç nüfusun bulaşıcı hastalıklar yerine şiddet nedeniyle öldüğünü gösterdi. 15-24 yaş arasında cinayet nedeniyle ölümler kazalardan sonra ikinci sıraya yükseliyor. Üçüncü sırada yer alan ölüm nedeni ise intihar.

* Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın araştırmasına göre televizyon ekranlarında en fazla şiddet, cinsellik, ölüm, alkolle ilgili temalar işlenmekte. Şiddet %62'lik bir oranla en fazla işlenen konu olma özelliğini taşıyor.

* İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Nurdoğan Rigel'in araştırmasına göre çocukların %58,51'i anne ve babasından çok TV'ye inanmakta.

* Washington Üniversitesi psikiyatristlerinden B. Centerwall'in araştırması sonucunda, G. Afrika'da televizyon yayınlarının başlamasıyla birlikte cinayet işlenme oranının 2 katına çıktığı saptandı.

* Kanada'nın bir kasabasında ilk olarak 1973 yılında televizyon yayınları başladı. Sonraki 2 yıl içinde gençler arasında şiddet %160 arttı. 1973-75 yılları arasında televizyon yayınının olmadığı yakın 2 kasabada ise şiddet olaylarında hiçbir artış olmadı.

* Amerika Psikoloji Derneği'nin yaptırdığı araştırmaya göre, haftada ortalama 27 saat televizyon izleyen bir Amerikalı çocuk daha ilkokulu bitirmeden 8 bin cinayet ve yaklaşık 100 bin şiddet olayı seyrediyor.

* Zekâ, sosyoekonomik statü, temel saldırganlık düzeyi gibi faktörler kontrol edildiğinde, çocukluğunda çok fazla televizyon seyreden kişilerin küfürbaz yetişkinler olduğu belirlendi.

* ABD'de ilkokul öğretmenleri arasında yapılan bir ulusal araştırmaya göre, Ninja Kaplumbağaları gerçek ve fantezi arasında bir karışıklığa yol açıyor. Birçok çocuk diğer çocuklara karşı şiddet kullanmanın doğru olduğunu düşündüklerini, çünkü kaplumbağaların böyle yaptığını belirtiyor.

* Amerikan CBS kanalı tarafından yaptırılan bir araştırmaya göre televizyonda ortalamanın biraz üzerinde şiddet içeren programları izleyen çocukların %49'u gençlik dönemlerinde tecavüz, vandalizm, hayvanlara kötü davranma gibi suçlar işlemekte.

* Michigan Üniversitesi psikologlarından Leonard Eron'a göre esas olarak şiddet içerikli programları seyreden çocuklar, dünyayı tehlikelerle dolu, balta girmemiş bir orman gibi algılamakta ve bu dünyada ayakta kalmak için yapılacak tek şeyin saldırmak olduğunu düşünmekte. Eron'un araştırmasına göre daha fazla şiddet içerikli televizyon yayını izleyenler daha ciddi suçlar işlemekte, alkolün etkisinde daha saldırgan olmakta, kendi çocuklarını cezalandırmak için daha fazla şiddet kullanmakta.

* 13 Mart 1969'da New York'tan Los Angeles'a giden bir uçakta savaş filmi gösterildi. Film sona erdikten sonra yolculardan biri aniden saldırganlaştı. Yolcuyu pilot ile birlikte 4 yolcu ancak sakinleştirebildi. Daha sonra neden böyle davrandığını soranlara yolcu, "Savaş filmini seyrediyordum, herkesin savaştığını gördüm ve benim de başlamam gerektiğini düşündüm" dedi.

* 'Deer-Hunter (Geyik Avcısı)' filmi Amerika'da gösterildikten sonra, filmde yer alan Rus ruleti sahnesini taklit eden 29 kişiden 26'sı öldü. 80'lerin ortalarında Amerika'da 13 yaşındaki bir çocuk, arkadaşının babasını öldürdüğünü itiraf etti. Öldürdüğü kişiyi döven ve parçalara bölerek yaralarına tuz döken çocuk bunu neden yaptığını bilmediğini, yalnızca televizyonda gördüğünü söyledi.

* 1994 yılında ABD Salt Lake City'de bir genç 'Natural Born Killers (Katil Doğanlar)' adlı filmden etkilenerek üvey annesi ve kız kardeşini tabancayla öldürdü![38]

* Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Hamit Hancı, "Televizyon çocuk için güçlü bir öğretmendir... Televizyon çocuğa şiddet öğretiyor"[39] derken; sosyal pedagog Macide Serpemen de ekliyor: "Reklâmın hedefi çocuklar"dır![40]

Verilerin de sergilediği gibi, 'Hayat haberdir' mantığının realite show'larıyla; 'haber ve hayat öldü, yaşasın mavra ve aldırmazlık' diye haykıran küresel manipülasyon makinesi medya yaşamın 'gibi'leştirilerek magazinleştirilmesini hedefler.

---

[38] Bahar Tanrısever, Cumhuriyet, 23 Ocak 1999, s.1-19.
[39] Hamit Hancı, Cumhuriyet, 15 Temmuz 1998, s.18.
[40] Macide Serpemen, Cumhuriyet, 26 Aralık 1998, s.17.

Türk(iye) Medyasında Yasaklı Sözcükler[41]	
SAKINCALI	UYGUN
Gerilla (kır gerillası, şehir gerillası) Asi	Terörist, terörist unsur, eşkıya, haydut
Peşmerge, mülteci	Kuzey Iraklılar, sığınmacılar
Kürt isyanı, Kürt ulusal kurtuluş savaşı, Kürtlerin özgürlük mücadelesi, Kürt ayaklanması, Silahlı kalkışma, Başkaldırı	Terörist faaliyetler
PKK, KAWA, KUK, Apocu, Bölücü çete, Ayrılıkçı güçler	PKK terör örgütü, kanlı terör örgütü, cinayet şebekesi.
Operasyon, Temizlik harekâtı, Güvenlik harekâtı, Huzur harekâtı	Terörist ve suçluların aranması, suçluların takibi.
Kürt soylular, Kürt kökenliler, Kürt soylu vatandaşlar, Kürt soyundan halk	Türk vatandaşı/ Bölücü çevrelerce Kürt olarak isimlendirilen vatandaşlarımız.
Komutan, Vali, Kaymakam	Bir yetkili
Geçici olarak silah bırakma, Ateşkes	Terörist faaliyetlere ara verme, silahlı terörist eylemleri geçici olarak durdurma.
Barış çağrısı	Terörist faaliyetlere geçici ara verme.
Botan (...) komutanı, sorumlusu	Teröristlerin yöre sorumlusu.
Apo	Terörist Öcalan.
Milis	Terör örgütüne yardım ve yataklık yapanlar, terörist işbirlikçisi.
Örgüt üssü, Kampı, karargâhı (yurtiçinde)	Terörist barınağı, terörist yuvası.
Örgütün lider kadrosu/ kadrosundan	Terör örgütü sorumlularından.
Bölücü örgüt/bölücü	Terör örgütü/terör.
Marksist-Leninist örgüt, Marksist-Leninist PKK	Terör örgütü, terör örgütü PKK. NOT: Örgütün Marksist-Leninist olduğu konusu yüz yüze temasta yurtdışında kullanılabilir.
İnsanlığa karşı suç	Terör suçu, cinayet-katliam suçu, toplu katliam suçu.
Güneydoğu halkı, Güneydoğu Anadolu halkı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkı	Türkiye'nin doğusundaki vatandaşlarımız.
Sürgünde Kürt Parlamentosu	PKK terör örgütü güdümündeki toplantı.
Kürt milletvekili, Kürt parlamentosu, milletvekili, üyesi	Terör örgütü elemanı.
Kürt bayrağı, sözde Kürt bayrağı	Terör örgütünün sembolü.
ERNK bürosu	Teröristlerin irtibat bürosu.
ERNK-ARGK	Terörist örgütün alt birimi.
Düşük (alçak) yoğunluklu savaş	Terörle mücadele.
Kürt devleti	Kuzey Irak'taki oluşum.
Kürt liderler/ liderleri	Kuzey Iraklı aşiret ağaları / reisleri.
Ulusal Meclis / Eyalet Meclisi, ...nci Kongre	Terörist toplantısı.

[41] Özgür Bakış, 21 Mayıs 1999, s.12.

Çünkü gerçeklerine yabancılaştırılmış insanlar; 'ünlülerin, zenginlerin, şarkıcıların yedikleri, içtikleri'yle yatıp-kalktıkça yabancılaşıp, efendi-köle diyalektiğini daha rahat içselleştirirler. Prenses Diana ya da Monica öykülerindeki üzere... Örneğin Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı Doç. Dr. Nurçay Türkoğlu, 'Çarkıfelek' ve 'Turnike' türündeki programlardaki 'reyting yarışının ahlâk sınırını zorladığı'na dikkat çekip, 'fırsat size de çıkabilir' diyen bu programların, "İnsanların birbirinin üzerine daha çok basarak öne çıkmalarını meşrulaştırdığı"nın altını bundan ötürü çizmektedir.[42]

Ve egemen medya bir dildir; bir yaşam tarzıdır. Ve her dilin (söylemin) ideolojik bir içeriği vardır. Örneğin İçişleri Bakanlığı Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan ve 26 Nisan 1999 tarih, 096 numara ile Anadolu Ajansı ile TRT'ye iletilen genelge sıralanan 'yasaklı sözcükler'!

MEDYA TEKELLERİNİN OLUŞUMU VE TÜRK(İYE) TV'Sİ

Tarihçi Prof. Dr. Halil İnalcık'ın deyişiyle 'tebaanın mülk görülmesine' denk düşen Osmanlılık[43] hâlâ yaşıyor. Yani "Max Weber'in tanımladığı biçimde patrimonyal Osmanlı Sultanı, ülkeyi, devleti ve tebaayı atadan miras bir mülk gibi algılamış ve bütün siyasi sosyal imtiyazlar, tasarruf ve mertebelerin ancak onun onayı ile meşruluk kazandığı" bağımlılık ilişkisinden kurtulamadık, gündelik hayattan medya cephesine değin patron-kul sistemi sürüyor.[44]

Örneğin 'Basında sansürün kaldırıldığı söylencesi', II. Abdülhamit'in 24 Temmuz 1908'deki Kanun-u Esasi'nin (Anayasa) yeniden yürürlüğe girdiği açıklamasıyla özdeştir. Ancak 31 Mart (1909) olayları patlak verince 'bu özgürlük' askıya alınıp, devlete gazete toplatma yetkisi tanınıyor! 1912'de askerlerin gazetelere yazı yazması yasaklanıyor! 1913'te yasaklar zincirine, gazetelerin ahlâka aykırı yayın yapması maddesi ekleniyor!

---

[42] Nurçay Türkoğlu, Cumhuriyet, 28 Ocak 1999, s.9.

[43] Osmanlı'da 1729-1928 arasında 25 bin kitap basılmıştı, C. Şengör, Cumhuriyet Bilim Teknik, No:593, 1 Ağustos 1998, s.5.

[44] Halil İnalcık, Milliyet, 19 Nisan 1998, s.20.

Sonra 'Cumhuriyet': Takrir-i Sükûn Yasası (1925) ile 4 yıl içinde, 1929'da kaldırılana değin en az 15 gazetenin kapatıldığı Tek Parti döneminde; Hüseyin Cahit Yalçın, Refii Cevat, Ebuzziya Tevfik ve benzerlerinin 'muhalif'; Falih Rıfkı, Asım Us ve Yakup Kadri'nin 'iktidar yanlılıklarının' sabit durum sayıldığı kesitte, Falih Rıfkı'nın kalem arkadaşlarını 'Kaderiniz bir telefon darbesiyle değişebilir' diye tehdit ettiği veya 'Vatanperver basının birinci görevi iktidarı muvaffak kılmaktır' dendiği; Hüseyin Cahit'in, 'Biraz hava teneffüs etmek istiyoruz' diyerek özgürlük ihtiyacını dile getirmesi üzerine Çorum'a sürgün edildiği; Nazım Hikmet ve benzerlerinin çekmediği belanın kalmadığı günler yaşanıyor!

Ardından da DP dönemi. Hani Şair Eşref'in dizeleriyle, "Vakt-i istibdat da söz söylemek memnu idi/ Ağlatırdı ağzını açsan hükümet mananı,/ Devr-i hürriyetteyiz şimdi, değişti kaaide,/ Söyletirler evvela, sonra s...ler ananı" diye hicvedilebilecek, 'zincirli hürriyet günleri' yaşanıyor!

1971, 80 ve 28 Şubat Süreci Türkiye'siyse biliniyor! Alpaslan Dikmen'in, "Günde 78 gazetecinin önünden geçiyorum. Çoğunun vitrinlerinde PKK'nin yayın organı, bilmem ne GÜNDEM'i en üstte görüyorum. Bu benim yüreğimi dağlıyor"[45] dediği; 'Gündem'in bombalandığı ve gazetecilerin kurşunlandığı bu tarihte; Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi'nin deyişiyle, "Türkiye'de sansür yok demek maskaralıktır"![46]

Ahmet Mithat Efendi ile başlatılması mümkün olan Türk(iye) basın serüveni, başlangıcı itibariyle (devletin resmi gazetesi Takvim-i Vakayi ve Ceride-i Havadis gibi) besleme bir elit faaliyetiydi. Mesleki etiğin ihtiyaçlarını yanıtlaması mümkün olmayan bu konumlanış 'bilen özne' olarak, hiyerarşiyi pekiştirip, özgür birey-eleştirel düşünce ve öznellik oluşturmanın önünde egemenlerin barikatını kurma misyonunu üstlenmişti. Bunun için de Serdar Turgut'un deyişiyle, "Tarafsız gazetecilik diye bir şey yoktur. Objektiflik hayal ürünü bir değer yargısıdır"[47] dediği açmaza kodlanmıştı!

---

[45] Alpaslan Dikmen, Hergün, 30 Temmuz 1998, s.10.
[46] Oktay Ekşi, Ülkede Gündem, 25 Temmuz 1998, s.2.
[47] Serdar Turgut, Gazetepazar, 7 Aralık 1997, s.16.

Bu bab'da, "insanların haber alma hakkını" gasp eden[48] Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), önemli bir örnektir: Frekans tahsisine ilişkin yönetmelik değişikliğini yapan RTÜK, "Sakıncalı kuruluşlara lisans yok"[49] dedi! "RTÜK-polis işbirliği resmileşti: RTÜK Üst Kurulu yaptığı bir yasa değişikliğiyle, gerektiğinde yerel radyo ve televizyonların izlenme ve takip işini İçişleri Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü'ne yaptıracak"![50]

Özetle medyanın yaklaşık 900 yasayla sansür edildiği Türkiye'de, TGS Ankara Şubesi'nin 16. Olağan Genel Kurulu'nda belirtildiği gibi, "Tekelci sermaye egemenliğine giren basın"ın[51] derinleşen açmazı yaşanıyor. Hem de Nail Güreli'nin, "Özellikle 80'den sonra basın sermayesindeki yapısal değişmenin, siyaset ve medya ilişkisinin iç içe geçmesinin, tecimsel hâle dönüşmesinde büyük payı oldu. Bu siyasette, hem de medyada bir aşınmayı gündeme getirdi"[52] veya Deniz Baykal'ın, "Medya, siyaset ve iş dünyası iç içedir"[53] deyişindeki girift ve karanlık ilişkiler ağında! Bu noktada; bir yanında mafya, diğer yanında da büyük sermaye ve bunların gerisinde de apolet vesayetinin durduğu tekelci Türk(iye) medyasının; Korkmaz Yiğit'in 'Yeni Yüzyıl'ı, 'Kanal 6'yı satın alan, Çakıcı'lı-Mesut Yılmaz'lı 'Plaza Gerçekleri' veya Aydın Doğan'ı üzerine kafa yormak kaçınılmaz olur!

Ragıp Duran'ın tasviriyle; "Türk basın tarihi çok karanlık bir tarihtir. Çünkü Türk basın tarihi Türk devletinin ideolojik tarihidir bir yerde. Türkiye'de basının esas tarihi, çok küçük aralıklardaki kuraldışıları haricinde kara bir tarihtir. Çünkü Osmanlı'dan itibaren ele almak gerekirse Türk basını halkı bilgilendirmek, kamuoyuna çeşitli görüşleri yansıtmak işlevini yerine getirmemiş, habercilik değil, tepedekilerin görüşlerini halka kabul ettirmeye yönelik propagandacılık yapmıştır; ve bunun için basın sıfatını bile hak etmemektedir. Bir tür propaganda aletidir, devletin önemli ideolojik aygıtlarından biridir.

---

[48] Bkz. Ümit Kardaş, "RTÜK ve Hukuk", Cumhuriyet, 21 Aralık 1998, s.15.
[49] Cumhuriyet, 12 Aralık 1998, s.9.
[50] Ülkede Gündem, 28 Mayıs 1998, s.8.
[51] Cumhuriyet, 1 Haziran 1998, s.3.
[52] Nail Güreli, Cumhuriyet Dergi, No:663, 5 Aralık 1998, s.12.
[53] Deniz Baykal, Cumhuriyet, 21 Ocak 1999, s.5.

Bunu kanıtlamak da çok kolaydır. Bugün büyük medya holdinglerinin arkasından -olmaz ya, idealini anlatıyorum- Genelkurmayı, Cumhurbaşkanlığını ve Hükümeti çekin, medya, yapacak haber bulamaz. Çünkü bütün kaynakları tek taraflı şekilde bunlara dayalıdır".[54]

Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü öğretim üyesi Mustafa Altıntaş'ın dikkat çektiği 'promosyon çılgınlığı',[55] devlet kredileri ve yağma ile ayakta tutulan; tiraj için 'ucuzcu' ve 'kolay' yolları deneyen Türk(iye) basının sağından 'sol'una uzanan yelpazenin 'devletçi felsefesi de, uşaklık anlayışı da özde aynı'dır!

'New York Times' Gazetesinin Türkiye Bürosu Şefi Stephen Kinzer'in ifadesiyle, "Türk basınının göğüslemek zorunda olduğu bir başka sorun da şu: Bu toplum nelerin söylenebileceği konusunda bazı sınırlar dayatıyor insana. Özellikle Güneydoğu'ya ilişkin meseleler[56] bunların başında geliyor".[57]

DOĞAN-BİLGİN MEDYASI VE SERMAYE İLİŞKİLERİ

Dünya Basın Konseyleri Birliği (WAPC) Başkanı Yüksek Yargıç Hon P.B. Sawant, "Medyada bir tekelleşme var. Ve tekelleşme ulusal sınırları aşan bir şekilde gelişiyor. Bu türden tekelleşme, dünyanın her ülkesinde var"[58] diyerek önemli bir gerçeğin altını çizerken; Umur Talu da ekler: "Medyada yapılanma bir piramit şeklinde, yani bir yanda gazeteci milleti, bir yanda da gazeteci eliti sorunu var"![59] Sawant ve Talu'nun ifade ettiği çerçevenin patronajı medyadaki küresel (ve yerel) sermaye ilişkilerinin ürünüdür. Oysa DYP Grup Başkan Vekili Saffet Arıkan Bedük, "Tekelleşme basın çalışanı için tehdit"tir.[60]

---

[54] Ragıp Duran, Ülkede Gündem-Ekgündem, No:47, 6 Haziran 1998, s.10.

[55] Mustafa Altıntaş, Cumhuriyet, "Promosyon Çılgınlığı", 25 Ağustos 1998, s.13.

[56] "Savaş muhabirliği ve savaşla ilgili Yayının iki temel esası var: Birincisi: Gerçekleri saptırmayacaksın, tahrif etmeyeceksin, masa başında haber uydurmayacaksın, mensubu olduğun ülkenin kayıplarını azaltıp, rakibin kayıplarını yüksek göstermeyeceksin. İkincisi: Şiddete, milliyetçiliğe ve savaşa karşı olacaksın" (Ragıp Duran, "Gazeteci ve Savaş", Radikal İki, 18 Ekim 1998, s.6).

[57] Stephen Kinzer, Gazetepazar, 31 Mayıs 1998, s.9.

[58] Hon P. B. Sawant, Ülkede Gündem, 27 Eylül 1998, s.8.

[59] Umur Talu, Milliyet, 19 Aralık 1998, s.20.

[60] Saffet Arıkan Bedük, Cumhuriyet, 21 Ekim 1998, s.6.

Kozanoğlu-Çavuşoğlu ailelerinin 'Güneş' Gazetesi'ni kurmalarıyla başlayan sürecin, Aydın Doğan'ın sektöre girmesiyle şekillenmeye başladığını, ardından da Mehmet Ali Yılmaz ve Asil Nadir'in bunları takip ettiğini ifade eden 'Sabah' Gazetesi yazarı Necati Doğru, "Yaptığınız plaza gazeteciliğidir"[61] diyor.

Bundan sonra; Korkmaz Yiğit Kanal 6 ve Genç TV'yi aldıktan sonra, M. Nazif Günal adlı müteahhit MNG Holding adına TV 8 adlı bir kanalı yayına soktu... Kablolu televizyonda Gökkafes'in şantiyesinde yayın yapan müteahhit Mustafa Süzer'in Kent TV'sinden sonra, Bayındır Holding de Genç TV adı ile bilinen kanalı şaibeli bir biçimde satın almış ve BRT olarak yayına başlamıştı... Susurluk'la ilintili Mehmet Yaprak'ın Kanal 9'u ya da tekstilci-politikacı Cavit Çağlar'ın NTV'yi, Doğuş grubu, yani Şahenk ailesine satması veya Kanal D'nin sahibinin (Milliyet ve Hürriyet'in sahibi) Aydın Doğan'ın ve ATV'nin de Sabah Gazetesi grubunun ya da CTV'nin büyük müteahhit Ceylan ailesinin olduğu anımsanırsa,[62] neyin-nasıl olduğu kolaylıkla kavranır!

Üç Büyük Gazetenin 19998 Bilânçosu[63]			
	Hürriyet (Milyar TL)	Milliyet (Milyar TL)	Sabah (Milyar TL)
Hazır Değerler	23.798	7.931	2.419
Kasa + Banka	22.374	7.931	2.419
Tahvil, Bono	1.424	-	-
Borçlar	35.340	17.103	49.697
Kısa Vadeli Borçlar	23.283	14.604	25.169
Uzun Vadeli Borçlar	12.057	2.499	24.534
Ödenmiş Sermaye	19.253	10.073	5.522
Brüt Satış Kârı	48.360	23.340	13.474
Esas Faaliyet Kârı	18.298	1.356	- 838
Finansman Giderleri	6.668	5.666	13.232
Faaliyet Kârı	25.366	1.797	- 1.578

Bu konuda, Ekonomi Muhabirleri Derneği'nin panelindeki konuşmasında gazeteci-yazar Mustafa Sönmez, işadamı Korkmaz Yiğit'in medya patronluğuna soyunmasını eleştirerek şunları diyor:

[61] Necati Doğru, Ülkede Gündem, 14 Ekim 1998, s.8.
[62] Cumhuriyet, 18 Mart 1999, s.8.
[63] Milliyet, 21 Mart 1999, s.8.

"Sermaye niye medyaya girer? Medya para kazanan bir sektör müdür? Bir süredir büyük sermaye, büyük paralarla medya sektörüne giriyor. Çünkü medya sektörü para kazanmaktan çok, bir tür silahlanmadır. Medya, iş dünyasının silahlı kuvvetleridir. Eğer basına sahipseniz rakiplerinize karşı güçlüsünüz".[64]

Ücretli kölelik sistemi dünyasında paranın fendi olması gereken medya etiğine[65] galebe çalarken; bir patron, Adnan Polat şunları diyor: "Aydın Doğan bir medya devi hâline geldi. Medyanın dışında başka işleri de var. Çok büyük bir grup. (...) Medya sektörüne girdiğiniz zaman bir dokunulmazlığınız oluyor. Medya gücünü elinde bulunduran insanların öbür vatandaşlara kıyasla demokrasinin olanaklarından daha fazla yararlandıklarını söyleyebilirim"![66]

Ve bu tabloda Türkiye'de 90 yılda 61 gazetecinin şehit edildiğine dikkat çeken Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nail Güreli, "Gazetecileri iktidardaki güçler katletti"[67] diyor!

NEO-LİBERAL MEDYA KARŞISINDA NE YAPMALI?

Bilindiği üzere evrensel gazetecilik mesleği ilkeleri, 'Tek Düşünce'yi dayatan ideolojik-siyasi-kültürel dayatmaca, boyunduruk ve tahakkümle sürekli çatışma hâlindedir! 'YDD'nin neo-liberal saldırısı ise bunun inkârıdır ve İsmet Berkan, bu açmazı şöyle 'teorize' etmektedir: "Çağdaş demokrasilerde 'devlet' denen heyulanın kontrolü önemlidir. O yüzden, 'kuvvet ayrılığı' prensibi uygulanır. Yasama, yürütme ve yargı birbirine eşit kuvvetlere sahiptir ve birbirlerini denetleyip, dengelerler.[68] 'Medya Çağı'na girildiğin-

---

[64] Mustafa Sönmez, Ülkede Gündem, 12 Eylül 1998, s.8.

[65] Bu konuda bkz. A. Belsey-R. Chalwick, Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunu, çev. N. Türkoğlu, Ayrıntı Yay., 1998; Bayram Ayaz, Türkiye'de İnsan Hakları ve Kürt Sorunu Örneğinde Türk Basını, Belge Yay., 1997; L. Doğan Tılıç, Utanıyorum Ama Gazeteciyim, İletişim Yay., 1998; Kürşat Bumin, Medyakronik, İletişim Yay., 1998; Atilla Girgin, Haber Yazma Teknikleri (Haberci Adayının El Kitabı), İnkılap Yay., 1998.

[66] Adnan Polat, Cumhuriyet, 11 Ekim 1998, s.10.

[67] Nail Güreli, Cumhuriyet, 7 Nisan 1999, s.9.

[68] Mustafa Kemal, Birinci Meclis'te, Gerçekte, tabiatta, dünyada, kuvvetlerin bölünmesi diye bir şey yoktur. Önemli olan idaredir" (Ahmet Demirel, Birinci Meclis'te Muhalefet, 1994, s.240-241) diye haykırıyordu!

den beri bu üç kuvvete bir dördüncüsü de eklendi: Basın. (...) 'Dördüncü Kuvvet' üstüne ahkâm kesmek kolay ama demokrasinin öteki kurumlarında olduğu gibi bu 'dördüncü kurum'u sapasağlam temelleri olan bir teoriye oturtmak o kadar kolay değil"dir![69]

Ancak soru(n); Berkan gibi konulamaz! Aksine 'Gazetecilik nedir? Nasıl yapılıyor? Nasıl yapılmalıdır' türünden soru(n)ları;[70] "Gazetecilik, sıkıntı ve acı içinde yaşayanları rahatlatmak, rahat içinde yaşayanlara da sıkıntı ve acıları hatırlatmaktır"[71] tanımı temelinde mesleki bir 'Etik Kodu' oluşturarak yanıtlayabilir! Bu koşullarda, "Global medya sisteminde yurttaş haklarının ciddiye alınmadığını, kamusal alanın özel sektör lehine zayıflatıldığını, toplum hakkında bilgi edilemediğini eğlence adı altında yozluğun övüldüğünü, çok renklilik yerine bir tek görüşün yaygınlaştırıldığını saptayan kişi, kurum ve örgütler, demokratik bir iletişim ortamının yaratılabilmesi için üçlü bir yöntem öneriyorlar: 1) Global medyayı reforme etmek; 2) Kamu yayıncılığını güçlendirmek; 3) Bağımsız yerel ya da tematik medya girişimlerini desteklemek... Üç yöntemde de nihai amaç, mülkiyeti sınırlı sermayedarların elinde, bu nedenle de sadece onların görüşlerini dünya çapında etkili kılmaya yönelik propagandacı metotlarla büyüyen global ticari medyanın alanını mümkün olduğunca daraltıp, yerel özgünlükleri, kamu yararını, yurttaş haklarını ve en önemlisi demokrasiyi, bağımsızlığı ve özgürlükleri koruyup güçlendiren bir medyayı yaratmaktır".[72]

'Le Monde' kurucusu Hubert Beauve-Mery'in, "Her ülke layık olduğu (ya da müstahak olduğu) gazeteyi çıkarır" uyarısını unutmayan Ragıp Duran'ın önerisi şudur: "Bizim medyamız; yani sivil medya, yani mülksüzlerin medyası, yani kamu yararını ön planda tutan profesyonellerin medyası, her açıdan onların (yani piyasa güçlerinin, paracıların, milliyetçi-devletçilerin) medyasından anla-

---

[69] İsmet Berkan, "Dördüncü Kuvvet", Radikal, 14 Eylül 1998, s.3.

[70] Bu konuda Bkz. Milliyet, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin "Gazetecilerin Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi", 18 Aralık 1998, s.20.

[71] Ragıp Duran, "Gazeteciliğin Dört Temel Tanımı", Radikal İki, 7 Mart 1999, s.13.

[72] Ragıp Duran, "Demokratik İletişim İçin Çözüm Önerileri", Radikal İki, 23 Ağustos 1998, s.7.

yış, kadro, çalışma tarzı ve dil/söylem açısından mutlaka farklı olmalı. (...)

Anlayış: Bizim medyamız gazeteciliği esas olarak bir ticari faaliyet ya da şan-şöhret kazanma veya baskı, şantaj aracı olarak değil, kamuoyunu bilgilendirme aracı olarak anlar ve uygular. (...)

Kadro: Bizim medyanızın kadroları sadece ve sadece gazetecilik, habercilik ya da gazeteciliğin diğer alanlarında münhasıran çalışan profesyonellerden oluşur. (...)

Çalışma tarzı: Esas tarz, bireysel yeteneklerle kolektif nebulayı özerk yaklaşımlarla demokratik bir potada eritmek olmalıdır. Bu, star sisteminin en etkili panzehiridir. Kadrolar arasında rekabet değil dayanışma, yarışma değil paylaşma teşvik edileceği için, ödüllendirme cezalandırma gibi geleneksel yöntemler ya da kalite çemberi gibi YDD yalanları söz konusu olmayacak. (...)

Dil/Söylem: Şimdiye kadar üzerinde yeterince durulmamış olan bu alan son derece önemli.[73] Medya ile okur arasında kurulan köprünün niteliği dil/söylemin kimi zaman tayin edici olduğunu da gösteriyor. Çünkü egemen-büyük-apoletli medya, okur üzerindeki iktidarını, büyük ölçüde dil/söylem aracını kullanarak belirlediği içerik sayesinde kuruyor. Medyanın, siyasi-iktisadi ama özellikle de ideolojik bir kutbun iktidar aracı olmasını engelleyip, aynı iktidara karşı kamunun bir muhalefet aracı hâline gelmesini istiyorsak, 'ölü olarak ele geçirildi', 'öne sürüldü', 'belirtildi' kalıplarının çok ötesinde ve üstünde tezahür eden dil/söylem konusuna vakit geçirmeden eğilmemiz gerekiyor".[74] Çünkü Ayşen Gür'ün, "Medya ve politikanın tehlikeli ilişkileri"ne[75] dikkat çektiği gibi; TGS Raporu'nda ifade edildiği üzere, "Medya çoklu ilişkilere girip tekelleşince, medyadaki bozukluğu ifade etmek ve tartışmak olanağı ortadan kalkıyor. (...) Bir yanda devlet görevlilerinin, bir yanda da çıkarları bozulanların saldırıları, gazetecilerin bırakınız görev yapma hakkını, yaşama hakkını bile tehdit etmektedir"![76]

---

[73] Bkz. M. Ayşe İnal, Haberi Okumak, Temuçin Yay., 1996.

[74] R. Duran, "Bizim Medyamız Nasıl Olmalı?", Ülkede Gündem, 27 Ağustos 1998, s.8.

[75] Ayşen Gür, Gazetepazar, 12 Temmuz 1998, s.11.

[76] Cumhuriyet, 11 Eylül 1998, s.6.

İsmet Berkan'ın deyişiyle, 'Gazeteciliğin kendisi haber olduğu'[77] Türkiye örneğinde, 'Hürriyet' Gazetesi, 'Fatih Altaylı Roma'ya Apo'yu almaya gitti' denildiği ya da 'Sabah' Gazetesinde Leyla Umar'ın Fidel Castro ile söyleşinde 'Castro'ya yemek pişirmesi'nin 'haber olduğu' koşullarda gazetecilik; 'Gazeteci Kimliği'nin[78] inkârına denk düşen palavra satmak, egemenliğe alkış tutmak, gerçekleri görmezden gelmek, 'es' geçmek olamaz!

Robert Fisk'in deyişiyle, "Gazetecilik filmlerden farklıdır. Gerçek gazetecilik Hollywood filmlerindekilerden farklıdır";[79] ve insan(lık)a, 'New York Times'da yayınlanan 'Yeni Gazeteciliğin Etiği: Bana Sadece Geleceği Söyle' başlıklı yazısında Brunce Feller'in ifade ettiği türden, 'Ne, Ne Zaman, Nerede, Nasıl, Neden ve Kim' sorularına bundan böyle 'Ne Olacak?' sorusunu yanıtlayan ve kamu yararını esas alan 'Çözüm Gazeteciliği' ya da 'Yurttaş Gazeteciliği (Civil/Civic Journalism)' gerekmektedir!

Mehmet Yakup Yılmaz, "Türk basını sınıfta kaldı"[80] dese de; Prof. Veysel Batmaz'ın, "RTÜK bu ülkeye müstahaktır,[81] bu ülke de bu tür medyacılara"![82] "Televizyonlar MGK gündemine alınmalıdır"[83] dediği koşullarda, bu kolay değildir. Çünkü yığınların, haberlerden kurgu yapımlara kadar yoğun bir küfür, hakaret bombardımanına maruz kaldığı eleştiriye kapalı ve 'Devekuşu Politikaları'yla maruf Türk(iye) medyasında, Abdülhamit'e parmak ısırtan

---

[77] İsmet Berkan, "Gazeteciliğin Kendisi Haber Olunca", Radikal, 23 Kasım 1998, s.3.

[78] Bkz. Mahmut Tali Öngören, "Gazeteci Kimliği", Cumhuriyet, Cumhuriyet, 1 Ocak 1999, s.16.

[79] Robert Fisk, The Independent, 17 Ocak 1998.

[80] "Türk Basını Sınıfta Kaldı", Radikal, 18 Haziran 1998, s.24.

[81] "Yurttaş olmak, para kazanmak, yeni kuşakların ebeveynleri olmak" üzerine "söylevler" çeken "RTÜK'çü" Karl Popper de, "Televizyon: Demokrasi İçin Bir Tehlike" adlı yapıtında, "Demokrasinin temel özelliği, politik gücü kontrol altında tutmasıdır. Oysa bugün televizyon, demokrasinin bağrında çok yaygın bir güç elde etti. Bu görkemli güce son vermezse, hiçbir demokrasi ayakta kalamaz" (Karl Popper, La Television: Un Danger pour la Democratie, Bibliotheques 10/18, Paris, Ocak 1998) diyor!

[82] Veysel Batmaz, Radikal İki, 15 Kasım 1998, s.5.

[83] Veysel Batmaz, Radikal İki, 28 Şubat 1999, s.5.

çok boyutlu sansür[84] yaşanırken;[85] Gazeteciler Koruma Komitesi Başkan Yardımcısı Terry Anderson ekliyor: "Türk basını özgür değil"![86]

Ancak 'serbest girişim ve kâr' denkleminin egemen medyası; I-şık Yurtçu'ları, Ragıp Duran'ları, Oral Çalışlar'ı 'sanık' ilan edip, "Kendi halkından şüphe eden, sürekli ona karşı tedbir alan bir devlet anlayışı ile çok fazla ileri gidilemez"![87] Doğru; Alcman'ın dizelerindeki üzere, "Dağların dorukları uykuda, vadiler, kayalar ve mağaralar, hepsi suskunlar". Ama nereye ve ne zamana kadar? Böyle gelmişse de, böyle gitmeyeceği çok açıktır!

---

[84] "Gazete yayına girmeden elinde kırmızı kalemle yazıları çıkartan sansürcü Batı'da artık tarihe karıştı. TV kasetleri ya da radyo bantlarını, yayından önce denetleyip onay veren kurullar da eskide kaldı. Paranın en yüksek değer olmasıyla yeni sansür türleri türedi. Tiraj/izleme oranları, gazetecilerin kültürü, yasal çerçeve, reklâmlar, dağıtım şebekeleri, kurum kültürü ve küreselleşme gibi" (Ragıp Duran, Radikal İki, 30 Ağustos 1998, s.6).

[85] 1975'te yazdığı bir şiir için, dönemin Güney Afrika Başbakanı B. John Vorster'dan mahkemede özür dilemesi istenen Breyten Breytenbach, "Sansür bir utanç eylemidir. Sansüre boyun eğmek, yazarın ölümüdür. Sansür, dahili bir ataerkillik gibi içinize kök salar. Kendi kendinizi iğdiş edersiniz. İktidar simsarlarının düşünce kısıtlamalarına teslim olduğunuz anda, oyunun bir parçasısınız sizde" (Hürriyet, 26 Temmuz 1998, s.8).

[86] Terry Anderson, Cumhuriyet, 9 Eylül 1998, s.4.

[87] Ragıp Duran, Cumhuriyet Dergi, No:643, 19 Temmuz 1998, s.12.

'ANDIÇ'LI F-TİPİ MEDYA*

TEMEL DEMİRER - GÖKÇER ÖZGÜR

"Basın yalan söylerse rejim de ölüme mahkûm olur".[1]

Müthiş bir ideolojik saldırganlığın kuşatması[2] dünyayı dört yandan sararken, toplumun McDonaldlaştırıldığı hiper tüketim ve simülasyon çağında yaşıyoruz.[3] Tam da bu koordinatlarda 'YDD' medyasının marifetleriyle dünya Hamlet'in Danimarka'sını anımsatıyor...

Hamlet'in Danimarka'sındaki çürüme ve kokuşmuşluğa bile parmak ısırtacak 'modern zamanlar'ın lanetli efendileri medyalarının 'gücü' ile[4] insanlığı tüketen,[5] suskunluk sarmalını, dönemin ruhunu, ehlileştirilmiş kamuoyunu, 'Üç Maymunlar Oyunu' topluma empoze ediyorlar...

---

* Özgür Üniversite Forumu Dergisi, No:12, Ekim - Aralık 2000.

[1] Pierre Lazareff.

[2] Bkz. B. Özlem Şimşek, Devrimci Liseliler Dergisi, "İdeolojik Kuşatma ve Medya", No:5, 15 Aralık 2000, s.11.

[3] G. Ritzer, Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, çev. Ş.S. Kaya, Ayrıntı Yay., 2000.

[4] İşte iki örnek: Birincisi: "CNN kurucusu Ted Turner, ABD'nin BM'ye olan borcunun 34 milyon dolarlık kısmını ödeyecek" (Yeni Binyıl, "Turner'dan 34 Milyon Dolar", 23 Ekim 2000, s.15). İkincisi: "ABD Savunma Bakanlığı açıkça itiraf etti: 'Holywood'un hizmetlerinin bedeli ödenemez. Ordu sinemaya minnettardır" (Yeni Binyıl, "Ordu Sinemaya Minnettardır", 9 Aralık 2000, s.24).

[5] Tüketilerek tükenen insan(lık) için Bkz. T. Demirer-S. Özbudun, Yabancılaşma, Özgür Üniversite Kitaplığı, Öteki Yay., 1999; G. Therborn, İktidarın İdeolojisi ve İdeolojinin İktidar, çev. İ. Cüre, İletişim Yay., 1989; M. Featherstone, Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, çev. M. Küçük, Ayrıntı Yay., 1996; A. Macfarlane, Kapitalizm Kültürü, çev. R.H. Kır, Ayrıntı Yay., 1993; Alan Swingewood, Kitle Kültürü Efsanesi, çev. A. Kansu, Bilim ve Sanat Yay., 1996; D. Rowe, Popüler Kültürler, çev. M. Küçük, Ayrıntı Yay., 1996; N. Serter, Giydirilmiş İnsan Kimliği, Der Yay., 1996; J. Storey, Popüler Kültür Çalışmaları, çev. K. Karaşahin, Babil Yay., 2000 (Günlük Hayatın Tüketimi, s.136-162); A. Bulaç, Yeni Binyıl, "Tüketim İçin Tüketimin Sonu", 3 Aralık 2000, s.30.

İyi ama bunlar nasıl oluyor? Yani moda, dönemin ruhu, tabular nasıl kotarılır? Ya da kamuoyu nasıl oluşturulur? Veya 'Suskunluk Sarmalı' denilen 'Üç Maymunlar Oyunu' topluma nasıl empoze edilir?[6] Tüm bu ve benzeri soru(n)ların yanıtı, kapitalist medya gerçeğinde gizlidir. Zaten egemen medyayı tartışmak, çözümlemek ve soruna bağıntılı acil önlemler almak da bunu için gereklidir...

Artık sadece tüketimle tanımlanan tabloda; kapitalizmin 'mutlu' kölesi kılınmış insan(lık) kategorisinin yaratılmasında ve de popüler kültürle kirlenerek iğdiş edilip, sürüleştirilmesinde; 'I Don't Know What I Am Doing'[7] salgınının modalaştırılmasında; Memet Ali Erbil Bey şarlatanlıklarının, Banu Alkan'ın veya 'Kim Milyoner Olmak İster?'[8] ya da A. Özdek'in, "Reklâmın amacı, ürün tanıtımıyla insan hayatını kolaylaştırmak mı, yoksa insanları, ürünlerin alım-satımını kolaylaştıracak nesneler hâline dönüştürmek mi"[9] diye sorduğu (meşhur) 'Özgür Kız' reklâmları[10] hummasının prim yapmasında; F-Tipi cezaevleri konusundaki (tek yanlı devletçi) duyarsızlığın bu denli 'güçlü' olmasında; popüler tüketim kültürünün taşıcısı olarak medyanın oynadığı (spekülatif) rol, yani (Türkçesi ile!) televole kültür(süzlüğ)ünün tahribatları görmezden gelinebilir mi?

Muhsin Kızılkaya'nın ironik deyişiyle "Artık hiç kimse Televole'yi eleştiremez. Televole bizzat bizim hayatımızdır"![11] Her şey gibi gerçekler de, sanallığın, reklâmların,[12] yalanların dipsiz kuyularında mahsur kılınmıştır... Çünkü postmodern 'YDD'

---

[6] Elisabeth Noelle-Neumann, Kamuoyu: Suskunluk Sarmalının Keşfi, çev. Murat Özkök, Dost Yay., 1999.

[7] "Ne Yaptığını Bilmiyorum".

[8] Bkz. Yalçın Doğan, Milliyet, "Kim Milyoner Olmak İster?", 10 Aralık 2000, s.15.

[9] Almila Özdek, Radikal İki, "Kapitalist Toplumun Mutlu Kölesi", 17 Aralık 2000, s.8.

[10] "Reklâm endüstrisi tarafından 1920'li yılların sonunda devralınan yeni 'tüketim etiği' anı yaşamayı, hedonizmi, öz dışavurumu, beden güzelliğini, paganizmi, toplumsal yükümlülüklerden bağımsız olmayı, uzak yerlerin egzotizmini, üslup geliştirmeyi ve hayatın üsluplaştırılmasını coşkuyla selamlar" (Mike Featherstone, A.g.e., Ayrıntı Yay.).

[11] Muhsin Kızılkaya, Yeni Binyıl, "Televole Bir Hayat Biçimidir", 3 Aralık 2000, s.30.

[12] Bkz. F. Kaya, Gündem Aktüel, "Reklâmların Ardındaki Kent", 9 Temmuz 2000, s.3.

medyası kabusu ile, yani "Televole zihniyetinin egemenliğinde 'haber'in tanımı da değişti. Haberin değeri altüst oldu. Bir olay ne kadar televoleleşebilirse o kadar haberdir artık. (...) Televole zihniyeti kendi programının içinde kalmadı, hızla her şeye bulaştı. Her şey biraz televoleleşti. (...) Kurumların yozlaşması ile tanımların yozlaşması arasında yakın bir ilişki vardır. Türkiye uzunca bir süredir temel tanımların yozlaştığı bir ülke görünümünde: 'Başarı', 'mutlu hayat', 'toplumsal sorumluluk' gibi en temel insani durumların tanımlarının ne kadar değiştiğinin farkında mısınız?"[13]

Kimse inkâr edemez: Aklını, sağduyusunu, ilke ve etiğini tümüyle yitirmiş postmodern 'YDD' medyasında, 'Ahlâk ve Medya'[14] sözcükleri, artık iki antagonistik kutbu oluştururken gerçeğin yerine yalan ve manipülasyon ikame edilmiştir.[15] Çünkü bu medya neo-liberal saldırının kültürel-ideolojik cephesini oluşturan postmodernizm ile silahlanmıştır.

Bilindiği gibi, "Postmodernizmde gerçekliğin yerine sanrılar vardır. Tüketim kültürünün sunduğu derinsizlik, imajlara verilen önemle tanımlanabilir. Göstergeler bulanıklaşır, zincirlerinde boşanmış bir yüzergezerlik hüküm sürer. 'Ben' derinliğini yitirmiş, özne ölmüştür. Ben artık jestlerin imajların arkasında var edilebilir... Postmodernizm kendisini belirsizlikler üzerinden tanımlar. Anlam kesiklikleri, düzensizlikler, kaotik bir durum, şizofrenik sayıklamalar, bütünden uzaklık, fragmentleştirme (parçalara ayırma) ve nihayet 'hem o, hem bu' söyleminin baş tacı edilmesi olarak karşımıza çıkar. (...) Bir diğer özellik de karnavallaştırmadır. (...) Postmodernistlere göre hakikati söylemek, dünyayı kurtarmak yerine yeni küçük öyküler anlatmak ve yaşamaktan ibarettir..."[16]

---

[13] Haluk Şahin, Radikal, "Televole Kültürü", 10 Aralık 2000, s.6.
[14] Ali Mert, Gelenek Dergisi, "Değişimi Anlamak", No:56, Şubat 1998, s.136.
[15] Bilgi-iktidar ilişkisinin medya ağındaki çarpıtmaları için Bkz. Edward W. Said, Haberin Ağında İslâm, çev. Alev Alatlı, Babil Yay., 2000 ("Bilgi ve Yorum", s.239-249).
[16] Sema Sav, Gelenek Dergisi, "Postmodernizm", No:56, Şubat 1998, s.171.

"Bilerek söylenen söz bilgi sayılır
Bilgisizin sözü kendi başını yer".[18]

K. Marx'ın ifadesiyle, "Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda egemen düşüncelerdir. Başka bir deyişle toplumun egemen maddi gücü olan sınıf aynı zamanda egemen zihinsel güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf zihinsel üretim araçlarını da elinde bulundurur, bunlar o kadar iç içe girmiş durumdadırlar ki kendilerine zihinsel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de aynı zamanda bu egemen sınıfa bağımlıdır. Egemen düşünceler egemen maddi ilişkilerin fiziksel ifadelerinden başka bir şey değildir".[19]

Egemen medya çözümlemelerine temel teşkil eden K. Marx'ın saptamasından hareketle ve öncelikle şunu anımsatmak gerek: "Medya, kapitalist sistemde devlet içerisinde ve/veya desteğinde oluşturulan güç ve ideoloji örgütlenmelerinin bir üyesidir. Emek sömürüsünden güçleri ve işlevleri oranında pay alan örgütlenmelerden biri olan medya emek-sermaye ilişkisinin bir tarafı ve sınıf savaşımında hesaba katılması gereken bir öğedir".[20]

Bir ideolojik aygıt olarak egemen sınıfın doğrusal iktidar aracıdır. "Devletin ideolojik aygıtlarında var olan ideoloji bütün çeşitliliği ve çelişkilerine karşın yönetici sınıf ideolojisi altında aslında her zaman bir birliğe sahiptir ve devletin baskı aygıtlarıyla devletin ideolojik aygıtları arasında sürekli görülen ya da görülmeyen ilişkiler mevcuttur".[21]

---

[17] Medya konusunda Bkz. T. Demirer-H. Aykol, Canavarlaşan Medya, Yorum Yay., 1996; F. Arhan-T. Demirer-U. Hozatlı-Ö. Orhangazi-Sibel Özbudun, Medya Eleştirisi ya da Hermes'i Sorgulamak, Özgür Üniversite Kitaplığı, Öteki Yay., 1999; T. Demirer, Sokak'takine Notlar, Özgür Üniversite Kitaplığı, Öteki Yay., 1997 (ss.316-454); F. Başaran, İletişim ve Emperyalizm (Türkiye'de Telekomünikasyonun Ekonomi-Politiği), Ütopya Yay., 2000; Medya-İktidar-İdeoloji, der. Mehmet Küçük, Ark Yay., 1999.

[18] Kutadgu Bilig.

[19] K. Marx-F. Engels, Alman İdeolojisi, çev. Sevim Belli, Sol Yay., 1987.

[20] Uğur Başaran, Gelenek Dergisi, "Borazanlıktan Öznelliğe Medya", Şubat 1998, s.154.

[21] Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev. Yusuf Alp-Mahmut Özışık, İletişim Yay., 1994, s.35.

Ve en önemlisi, "Hiçbir sınıf devletin ideolojik aygıtları içinde ve üstünde hegemonyasını uygulamadan devlet iktidarını sürekli elinde bulunduramaz".[22] Bu bağlamda da "Medya, merkezileşmiş iktidarın ideolojik aygıtlarından biri olarak, '4. Güç' konseptini bir mitosa çevirip bunu başarıyla kullandı ve egemen bloğun bir parçası hâline geldi".[23] Bu durumu Fehmi Koru bile inkâr edemeyip, şunları diyor: "'Basın[24] çok önemlidir', 'Dördüncü ayağıdır erkin' diyorlar ve biz de dinliyoruz. Hakikaten çok önemli görevler yaptığımızı kendi kendimize hisseder duruma geliyoruz. Oysaki bu his çok aldatıcı, netice de hepimiz belli şartlarda oluşmuş bir ortamda, belli sermayelerin ortaya konulması ile ortaya çıkarılan gazetelerde veya televizyonlarda çalışıyoruz".[25]

Varlık Özmenek'in, "Bizim 'Ku Klux Klan' medyamız"[26] nitelemesine mazhar olan; 'YDD' mamulâtı apoletli Türk(iye) medyasına gelince; tıpkı Fikret Başkaya'nın vurguladığı gibi, "Sadece sermayenin ve egemenliğin bir parçası veya onun hizmetinde bir araç değil, bizzat bunların kendisidir. Medya sadece bir yalan makinesi değil, eğer şurada-burada geçerli rejimleri birer 'örtük iç savaş rejimleri' olarak görüyorsak ki, öyledirler, tam da bu örtük iç savaş rejimlerinin de birer bileşeni durumuna gelmiştir".[27]

Reha Muhtar'ın, "TRT kültürü aldım. Haberi çarpıtmıyorum, çok çarpıcı veriyorum"[28] diyen demagojik şarlatanlığı ve 'TRT kültürü' sözlerinin gerisindeki devletperestlikle iç içe geçmiş Türk(iye) medyası, omuzlarına da 'Andıç'ların militarist apoletini geçirmeyi ihmal etmemiş ve bu tutumunu da 'Mehmetçik Medya' nitelemesiyle 'olağanlaştırmıştır'!

---

[22] Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, A.g.e., s.36.

[23] Gülseren Adaklı, Gündem Aktüel, "Punto ve Saniye Cinsinden Teslimiyet", 24 Aralık 2000, s.5.

[24] "65 milyonluk Türkiye'de toplam gazete tirajı 4 milyonu geçmez" (Haluk Şahin, Radikal, "Dünya Rekortmeni Gazete", 17 Aralık 2000, s.6). "Günlük gazete satışları 4 milyon civarında takıldı kaldı". Türker Alkan, Radikal, "Basın", 8 Aralık 2000, s.5).

[25] Fehmi Koru, aktaran: Metin Aksoy, Devlet ve Basın, ÇGD Yay., 1996, s.36.

[26] Varlık Özmenek, 2000'de Yeni Gündem, "Ahmet Kaya ve... 'Cazz-Cızz'... Bir de 'Ku Klux Klan' Müziği...", 19 Kasım 2000, s.5.

[27] Fikret Başkaya, Küreselleşmenin Karanlık Bilançosu, Maki Yay., 2000, s.134.

[28] Reha Muhtar, Cumhuriyet, "Etik Kavgasında", 4 Aralık 2000, s.9.

Bu trajikomik ve bir o kadar da korkunç tablo karşısında; "Neden gazetecilere pek önem vermiyorum?" diyen Alan Clark'ın, "Gazeteler, uluslararası politika ve diplomasi alanına girdiklerinde de, kendilerine has bin bir nedenle, olaya müdahale edip, gerçeği tahrif eder. (...) Gazeteciler de insanları eğlendirirler";[29] ya da "Önemli olan görüntü" deyip, ardında da, "Medya denilen sahnede birçok oyuncu, elli yıl önce kendilerine verilmiş rolleri sadakatle oynamaya devam ediyor"[30] diye ekleyen Murat Belge'nin saptamalarını aktarmadan geçmek mümkün mü?

APOLETLİ TÜRK(İYE) SERMAYESİNİN MEDYASI...

"Erdemin ilk şartı burjuvalardan nefret etmektir".[31]

Önce bir gerçeği aktaralım: Apoletli Türk(iye) sermaye medyasının %74'ü tekellerindir![32] Bunun hiç unutulmaması gerekiyor. Çünkü Türk(iye) medyasının ne olduğunun kavranabilmesi için ekonomik-politik gerçeğinin bilgisine vakıf olunması 'olmazsa olmaz' oluyor...

Konuya bağıntılı olarak, RTÜK Başkanı Nuri Kayış bile, "Medya patronları, meslek ilkelerine değil, kendisine bağlanan gazetecileri astronomik ücretlerle ödüllendirdi".[33] "Medya, patronun silahı oldu. Medya, patronun devletle ilişkilerinde kullandığı bir silah hâline geldi. Bu silah kimi zaman iktidarları övdü, kimi zaman da şantaja başvurdu"[34] diyor...

Yani "Kamu ihaleleriyle medyada tekelleşmenin yolu açılıyor"[35] haberleri veya hortumlanan batık bankalarla nitelenmesi mümkün olan Türk(iye) sermayesinin apoletli medya sahiplerinin enerjiden turizme, yayıncılıktan sigorta şirketlerine, bankacılıktan telekomünikasyona kadar birçok sektörde de egemen oldukları görülüyor. Basın

---

[29] Alan Clark, 2000'de Yeni Gündem, 21 Kasım 2000, s.2.
[30] Murat Belge, Radikal, "Önemli Olan Görüntü", 23 Aralık 2000, s.9.
[31] Gustave Flaubert.
[32] Aydın Engin, Bir Adım Der., "Medyanın Çarkları Nasıl Dönüyor?", Ocak 2000, s.73.
[33] Nuri Kayış, Cumhuriyet, "Medya, Patronun Silahı", 31 Ekim 2000, s.5.
[34] Nuri Kayış, Cumhuriyet, "Medya, Patronun Silahı Oldu", 25 Kasım 2000, s.12.
[35] Cumhuriyet, 3 Haziran 2000, s.7.

sektörüne egemen holdingler, sahibi oldukları televizyonları, radyoları, gazeteleri kamuoyunu bilgilendirme dışında, sahip olduğu yatırımları, iştirakleri, ürünleri tanıtma aracı olarak da kullanıyor.

Basın dışı sermayenin sektöre girişiyle birlikte "Bir holding eşittir bir medya kuruluşu" uygulaması artık kimseyi şaşırtmıyor. 3984 sayılı RTÜK Kanunu'nun 29. maddesi, "belirli bir özel radyo ve televizyon kuruluşunda %10'dan fazla hissesi olanların, devletten, diğer kamu tüzelkişilerinden ve bunların doğrudan veya dolaylı olarak katıldıkları teşebbüs ve ortaklıklardan herhangi bir taahhüt işini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kabul edemeyeceklerini ve menkul kıymetler borsalarında muamelelerde bulunamayacaklarını" belirtmesine karşın birçok basın holdingi, kamu ihalelerinden pay alıyor ve İMKB yatırımcısını yönlendirici yayınlar da yapabiliyor.

HOLDİNGLERİN MEDYASI[36]

GRUP	Etkinlikleri	Kontrollerindeki Medya ve Şirketler
Doğan Grubu (Aydın Doğan)	Aydın Doğan'ın sahibi olduğu Doğan Grubunun basın kuruluşları dışında, iplik, otomobil, reklâmcılık, teknoloji, turizm, sigorta, factoring, yayın-dağıtım gibi onlarca iştiraki bulunuyor. Dışbank'ın sahibi olan grubun İktisat Bankasında da ortaklığı bulunuyor. Ayrıca, İstanbul Trakya Bölgesi elektrik dağıtım şebekesi ihalesini aldı.	Hürriyet Gaz. - Milliyet Gaz. - Radikal Gaz. - Posta Gaz. - Fanatik Gaz. - Tempo Dergisi - Finansal Forum - Dergi Grubu - DR Kitap Yay. - Kanal D - Radyo D - Hür FM - CNN Türk - Süper Sport - İktisat Bankası (ortak) - Dışbank %45 (ortak)
Medya Holding[37] (Dinç Bilgin)	Medya Holding: Sabah Pazarlama AŞ'nin içinde yer aldığı Medya Holding'in de Etibank'ın ana ortağı olduğu görülüyor. Dinç Bilgin'in sahibi olduğu holdingin şirketlerinden bazıları, Birleşik Basın Dağıtım AŞ, Bir-Yay AŞ, Securecard Güvenlik Kartları AŞ, Medya Basın Servisleri AŞ'dir.	Sabah Gaz. - Yeni Bin-yıl Gaz. - Aktüel Dergisi - Takvim Gaz. - Bugün Gaz. - Dergi Grubu - ATV - Kanal 6 - Kiss FM - Radyo Sport - Etibank (Ana ortak) - Demirbank (ortak)

[36] Cumhuriyet, "Medya Ekonominin İçinde", 10 Eylül 2000, s.3.

[37] Daha sonra Park Holding (Turgay Ciner), Çukurova Holding (Mehmet Emin Karamehmet) ve MV Holding tarafından satın alındı.

Çukurova Holding (M. Emin Karamehmet)	Türkiye'nin en büyük GSM şebekesi Turkcell'in sahibi Karamehmet'in, endüstri, finans, taşımacılık, ticaret, turizm, sigortacılık ve bankacılık faaliyetleri dikkat çekiyor. Yapı ve Kredi Bankası ile Pamukbank'ın da sahibi olan Holding'in leasing, yatırım ortaklığı, factoring, kart hizmetleri ile finans sektöründe 9 kuruluşu bulunduğu görülüyor. Halk, Genel, Halk Yaşam sigortalarının yanı sıra Çukurova Çelik AŞ, BMC, Çimsa-taş, Baytur şirketleri bulunuyor. İnternet servis sağlayıcı şirket Superonline ve KVK (mobil telefon) elektronik telekomünikasyon yatırımları arasında yeralıyor. Grup, İstanbul Trakya bölgesi elektrik dağıtım şebekesinin ihalesini de aldı.	Akşam Gazetesi - Güneş Gazetesi - Bulvar Gazetesi - Dergi Grubu - Show TV - Alem Radyo - Yapı Kredi Bankası - Pamukbank
Ihlas Holding (Enver Ören)	TGRT, Türkiye Gaz., İhlas Finans, İhlas Sigortanın yanında pek çok sektörde faaliyet gösteriyor. Enerji, gıda, telekomünikasyon ve bilgisayar, motorlu araç, inşaat, havacılık sanayii ile eğitim ve sağlık hizmetleri bu alanlardan bazıları.	Türkiye Gazetesi - İhlas Haber Ajansı - TGRT TV - TGRT FM - İhlas Finans
Erol Aksoy	Bankacılık, yayımcılık faaliyetleri.	CİNE 5 - İktisat Bankası - Dergi ve Kitap Yayıncılık
Bayındır Holding	Kamuran Çörtük'ün başında bulunduğu Bayındır Holding ise BRT televizyonunun yanı sıra Bayındırbank'ın da sahibi.	BRT - Bayındırbank (Ana ortak)
Uzan Grubu (Uzan Ailesi)	Uzanlar Grubu, Türkiye'nin 2. büyük GSM şebekesine sahip olan Telsim'le telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösterirken Kepez Elektrik, Çukurova Elektrik, İmar Bankası ve Adabank'ın da sahipleri.	Star Gazetesi - İnternet Gazetesi - Star TV - Kral TV - Tele On - Süper FM - İmar Bankası - Adabank
Doğuş Grubu (Ayhan Şahank)	NTV ve Kanal E'nin sahibi Doğuş Grubu, Osmanlı ve Garanti Bankası'nı da bünyesinde barındırıyor. İnşaat ve nakliyat alanlarında yatırımları olan grup, enerji sektörüne de girerek Yatağan, Yeniköy, Kemerköy termik santral ihalelerini kazandı.	Dergi Grubu - İnternet Haber Gazetesi - NTV - Kanal E - Radyo POP - Osmanlı Bankası - Garanti Bankası - Körfez Bank
Ceylan Holding (Mahmut Ceylan)	Turizm sektörü başta olmak üzere Kocaeli-Gebze elektrik dağıtım şebekesini de alarak enerji sektörüne giren Holdingin de Bank Kapital ve CTV'si var.	CTV - Bank Kapital Türk A.Ş.
MNG Holding AŞ	MNG Holding de TV8 ve MNG Bank'la basın sektörünü bankacılıkla buluşturan şirketler arasında bulunuyor.	TV8 - MNG Bank

Bunlar madalyonun bir yüzü, ötekine gelince, işte kimi veriler...

"Basına özgürlük yok.[38] Sansürün kaldırılışının 92. yılında gözaltılar, yasaklamalar, toplatma kararları, açılan davalar ve güvenlik güçlerinden yenilen dayaklarla Türkiye, bir 'basın özgürlüğü' gününe daha giriyor..."[39]

Milliyet Gazetesi Yayın Yönetmenliğine getirilen Mehmet Yılmaz'ın ilk 'icraatlarından biri', Atilla Özsever'in 'Emek ve İnsan Köşesi'ni kaldırmak oldu...[40]

"Sabah'ı, ATV'yi ve öbür yayınları emin ellere teslim ettiğimi bilerek ceketimi alıp çıkıyorum"[41] diyen Dinç Bilgin'in medya imparatorluğunu[42] "Devlet beslemiş... Bilgin Grubuna kamu bankalarından 287 milyon dolar kredi açıldığı belirtiliyor..."[43]

"RTÜK duman etti; 15 kanalı birden kapadı..."[44] "Türkiye'deki yayınların denetleyemeyen RTÜK, bütün yayınları izleyebileceği bir sistemi yurtdışından getiriyor. 12 milyon dolara mal olacak sistemle, 260 televizyon, 1.200 radyo izlenebilecek..."[45]

"Gazeteci Nevzat Onaran 'Düşünceye Özgürlük' istediği için hapse giriyor..."[46]

"Yeni Evrensel Gazetesine, 'milli güvenliği bozucu' nitelikli yayın gerekçesiyle DGM'den bir ay kapatma cezası..."[47]

"DGM'den ölüm orucuna yayın yasağı...[48] İstanbul DGM, F tipi cezaevleriyle ilgili basında çıkan haberleri 'yasadışı terör örgütlerinin eylemlerini tahrik ve teşvik ettiği' sonucuna vardı..."[49]

---

[38] Ama Radikal bu ortamda sürmanşet şu haberi verebiliyor: "CNN Türk'e 'fikir cezası' uygulayan RTÜK'e tepki yağıyor. Sansüre hayır!" ('Sansüre Hayır!', 19 Şubat 2000 s.1).
[39] Siraj Coşkun, Radikal, "Basına Özgürlük Yok", 24 Temmuz 2000, s.9.
[40] Milliyet, 13 Kasım 2000, s.23.
[41] Dinç Bilgin, Yeni Binyıl, "Kamuoyuna", 30 Kasım 2000, s.1.
[42] Bkz. Haluk Şahin, Radikal, "Sabah Olayı", 2 Aralık 2000, s.6; Mehmet Faraç, Cumhuriyet, "Dinç Bilgin: Basında Gelenekleri Bozdu", 1 Aralık 2000, s.3; Radikal, "Bilgin 'Paydos' Dedi", 30 Kasım 2000, s.5.
[43] Cumhuriyet, 1 Kasım 2000, s.1.
[44] Adnan Keskin, Radikal, "RTÜK Duman Etti", 9 Aralık 2000, s.3.
[45] Yeni Binyıl, "RTÜK Hızını Alamadı", 17 Aralık 2000, s.9.
[46] 2000'de Yeni Gündem, "Onaran'a 'Düşünme' Hapsi", 25 Kasım 2000, s.2.
[47] 2000'de Yeni Gündem, "Evrensel'e Kapatma", 25 Kasım 2000, s.2.
[48] Bkz. Okay Gönensin, Yeni Binyıl, "Haber Yasağı ve Medya Etiği", 15 Aralık 2000, s.3.
[49] Radikal, "DGM'den Ölüm Orucuna Yayın Yasağı", 15 Aralık 2000, s.8.

Madalyonun iki yüzünde durumun böyle olduğu; sermaye tekellerinin kontrolündeki apoletli (ya da 'Andıç'lı) medya deyince; dolarla yazı kaleme alan Rauf Tamer'in kirli ilişkileri;[50] bankaların hortumlanması; 'Medya, banka, patron üçgeni'ndeki[51] kirli ilişkiler yumağı[52] 'es' geçilebilir mi? Veya bu medyanın mülk sahiplerinin ve sömürülerini tahakkuk ettirdikleri ücretli kölelik sisteminin bekası için var olduğu gerçeği unutulabilir mi?[53]

Bu mümkün değil! Çünkü "Türk medyası bugün, Türk toplumundan daha yozlaşmış, daha çürümüş olduğu için aslında daha yozlaşmış ve daha çürümüş bir toplumun medyası olabilir... Türkiye'de diğer alanlarda olduğu gibi kuralsızlık ve tanımsızlık var. Gazeteciyi tersten tanımlamak giderek daha mümkün... Gazeteci celeplik yapmaz, gazeteci komisyonculuk yapmaz, gazeteci savcılık yapmaz, hâkimlik, polislik, işkencecilik, infaz yapmaz ama tabii ki bunun sonu yok" diyen Ragıp Duran haklı olarak ekliyor: "Medyanın Çandar'a karşı takındığı tutum şunu gösteriyor, yarın o kaynaktan gelen herhangi bir haber yine doğrulanmadan, yine manşetten verilebilecek ve yine birtakım insanlar vurulabilecek, birtakım insanlar işlerinden olabilecek... Medya Andıç'ı yine yayınlar".[54]

'ANDIÇ'LI MEDYA OLUR MU?

"Kapitalizm, içerden dışarı,
dışardan içeri, yukardan aşağı,
aşağıdan yukarı uzanan
bir bağımlılık sistemidir.
Her şey bağımlı,
her şey zincire vurulmuştur".[55]

Omuzlarında apolet olursa, elbette olur; niye olmasın ki? İyi de medyanın omuzlarını apoletle bezeyen 'Andıç' da ne mi?

---

[50] Şebnem İşigüzel, Radikal İki, "Milyon Dolarlık Yazı", 22 Ekim 2000, s.4.
[51] Hazal Ateş Çakıcı, Cumhuriyet, 2 Kasım 2000, s.13.
[52] Bkz. Yeni Evrensel, "Para ve Medyanın Derin İlişkileri", 16 Ekim 2000, s.2.
[53] Medyadaki kirlenme, kıyısından köşesinden olsa da, bizatihi medyada bile tartışma konusudur (Bkz. Emre Kongar, Cumhuriyet, "Medyadaki Kirlenmenin Temel Nedenleri", 19 Ekim 2000, s.8).
[54] R. Duran, 2000'de Yeni Gündem, 'Medya 'Andıç'ı Yine Yayınlar', 27 Kasım 2000, s.2.
[55] Ernest Fischer, Franz Kafka, s.71.

Anımsarsınız, 2000 Kasım'ının başlarında olan oldu, cümle âlemin bildiği gerçeği, 'Üç Maymunları Oynayarak' bir 'sır' (ya da 'ayıp') gibi saklayanların çabaları sonuçsuz kaldı... Bugünler de üzerinde (çekinceli de olsa) bir hayli laf edilen[56] 'Andıç' balonu patlayıverdi!

'Andıç'; Nilgün Cerrahoğlu'na göre, "On altı sayfalık bir doküman. Üç sayfa giriş bölümünden sonra 'Güçlü Eylem Planı' adı altında ayrıntılı bir şema belirlenmiş. 'Maksat' ya da hedefler doğrultusunda çeşitli icra makamları altında belli 'tarihlerde' yapılacak 'faaliyetler', o faaliyetleri gerçekleştirmek için 'kullanılacak yöntemleri' içeren bir plan";[57] Okay Gönensin'e göre de, "Terörle mücadele günlerinde Genelkurmay'ın üst düzey yetkililerinden bazıları, bu mücadeleye 'zarar verdiklerine' inandıkları kişileri susturmak, karalamak amacıyla bir çalışma planı hazırlarlar"[58] adı 'Andıç'tır... Bize göre ise 'Andıç', bir 'psikolojik savaş belgesi'dir![59] Apoletli Türk(iye) medyasının 'Anayasası'dır!

M. Ali Kışlalı'nın, "Artık herkesin bildiği bir şey de ister demokratik ister diktatoryal olsun tüm devletlerin kendilerini korumak için 'örtülü operasyonlar'a zaman zaman başvurduklarıdır. Mevcut yasaların marjında uygulanan bu tür operasyonların gizli kalması esastır. Ortaya çıktıklarında ise savunulmaları kolay değildir. 15 yıldan fazla süren PKK'ya karşı yürütülen Düşük Yoğunluklu Çatışma'nın bir bölümünün 'örtülü operasyonlar' şeklinde cereyan ettiği de muhakkaktır"[60] diyerek 'Cumhuriyet'in yapısal özelliğini -ayan beyan- itiraf ettiği üzere; "Genelkurmay'ın varlığını kabul ettiği Andıç Belgesi'nin anatomisi Türk siyasal sisteminin, en azından 28 Şubat'ın anatomisidir".[61] "'Andıçlama', aslında yeni bir şey değil. Özel savaşın başından beri uygulanan ve şimdiki kısmı da

---

[56] Bkz. Bkz. Z. Livaneli, Sabah, "Atatürk'ü 'Andıç'sız Günlerde Anmak", 10 Kasım 2000, s.5; M. Münir, Yeni Binyıl, "Andıç ve Sivil Üniformalı Gazeteci", 13 Kasım 2000, s.5;
[57] Nilgün Cerrahoğlu, Milliyet, "Andıç Kriterleri", 6 Kasım 2000, s.23.
[58] O. Gönensin, Yeni Binyıl, "Andıç, Cezaevleri, Çeteler, Bankalar", 6 Kasım 2000, s.3.
[59] Söz ve Eylem Gazetesi, No:1, Kasım 2000, s.3.
[60] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Farklı Görevler", 7 Kasım 2000, s.7.
[61] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Bir Belgenin Anatomisi", 12 Kasım 2000, s.28.

'Türklere' düşen"dir[62] ya da geçmişin, 'bana dokunmayan yılan bin yaşasın' basiretsizliği karşısında, bugün ödenen bir kefarettir...

Hayır; bir 'Andıç' mağduru C. Çandar'ın deyişiyle, "'Andıç'ın asıl suçluları Zafer Mutlu, Ertuğrul Özkök ve Uğur Dündar'dır"[63] denilerek; 'Andıç'ın 'kişisel' bir 'soru(n)' olduğu yanılgısına yaslanılamaz; 'Andıç' Türkiye'nin yapısal soru(n)larının medya alanındaki tezahüründen başka bir şey değildir...

Bilmeyen yok; Apoletli Türk(iye) medyasında; "MİT'çi gazeteciler, emekli olduktan sonra MİT'le çalışan gazeteciler, MİT belgelerinde kod adı bulunan gazeteciler, MİT tarafından kurulduğu iddia edilen ajanslar, devlet üst düzey yöneticileriyle, orduyla yakın ilişkileri olan gazeteciler vb. derken şimdi de devletin en derin akademisinde ders alan ve ders veren gazeteciler çıktı. Bunların asli görevlerinin gazetecilik mi, yoksa devlet ajanlığı mı olduğu pek belli değil. Dolayısıyla bu kişilerin gazeteci sayılıp sayılamayacağı da tartışma konusu. (...) Haftalık Aktüel Dergisi bu isimlerin ve Milli Güvenlik Akademisi ile ilişkilerin boyutunu açıkladı. Aktüel'e göre Star Televizyonu Yayın Yönetmeni ve Star gazetesi köşe yazarı Uğur Dündar, Cumhuriyet gazetesi Ankara temsilcisi Mustafa Balbay ve Hürriyet gazetesi köşe yazarı Mümtaz Soysal gibi ünlü isimler akademinin öğretim kadrosunda yer alıyorlar. Akademide ders alanların bir kısmı da şunlar: Anadolu Ajansı Genel Müdürü Mehmet Güler, Haber Dairesi Başkanı Levent Pirler, Hulki Cevizoğlu, Akşam gazetesi Ankara temsilcisi Emin Pazarcı, Mahmut Bulut, Oktay Prim, Ahmet Dinç, Aksiyon Dergisi Ankara temsilcisi Adnan Öksüz, Haluk Öngün ve Yeni Forum dergisi yöneticisi Ömer Lütfü Kamburoğlu... (...)

28 Şubat sürecinde Genelkurmay Genel Sekreterliği görevinde bulunan emekli Tümgeneral Erol Özkasnak,[64] Radikal Gazetesi ile Genelkurmay'ın Andıç'taki 'psikolojik harekât planı' üzerine konu-

---

[62] Mahir Sayın, 2000'de Yeni Gündem, "Demokrasi Andıçlaması", 19 Kasım 2000, s.4.
[63] Cengiz Çandar, 2000'de Yeni Gündem, "'Andıç'ın Hesabı Yok", 23 Kasım 2000, s.2.
[64] 'Andıç'a ilişkin olarak Tümg. Erol Özkasnak'ın görüşleri için Bkz. Radikal, "İşte 'Olay' Harekât", 7 Kasım 2000, s.7.

şurken, Milli Güvenlik Akademisi'nde ders alan gazetecilere ilişkin de şunları söylüyordu: 'Bir yıl Akademi komutanlığı yaptım. İki dönem asker ve yüksek rütbeli subay ile üst düzey bürokratlar ve özel sektör yöneticilerinden 124 kişi eğitim gördü. Eğitim, seminer, konferanslar, paneller hâlindeydi. Amaç milli menfaatlerimizi, milli güç unsurlarımızı, ülkemize yönelik tehditleri, Türkiye'nin konumu ve geleceği hakkında bilgilendirmek ve görüş alışverişidir. Bilgiler, üniversitelerimizden ve devlet adamlarımızdan en yeterli uzmanlarca verilir. Bu eğitime gazeteciler de davet edilmektedir. Bazı gazeteciler ise, kamuoyu oluşturulmasında medyanın rolü ile yasa ve kayıt dışı ekonomi, medya etiği ve basının sorunları konusunda konuşmak üzere davet edilmişlerdir'".[65]

Özetle, "kimin elinin kimin cebinde olduğunun belli olmadığı" kirli ilişkiler kördüğümünde "Genelkurmay, Nazlı Ilıcak'ın Andıç Belgesi iddialarına yanıt verirken, sert tepki verdi".[66] "Asker belgeyi savundu".[67] "Genelkurmay Başkanlığı, Ilıcak'ın dağıttığı belgeyi doğrulayıp, 'O belge sadece taslak' dedi".[68] Yani lisan-ı münasip ile 'Andıç'a sahip çıktı! (Bu tutum çok önemlidir!)

1) BİR 'ANDIÇ' MAĞDURUNUN DEDİKLERİ...

"Yalan devlet gemisini batıracak bir fırtınadır".[69]

Cengiz Çandar'ın, bir 'Andıç' mağduru olduğundan söz etmiştik... O da her mağdur gibi mağduriyetini dile getirmek istedi ve yazdı. Ancak Radikal Gazetesi'ndeki bir haberden öğrendiğimiz üzere; "Sabah gazetesi, Genelkurmay açıklamasını eleştiren yazar C. Çandar'ın 'Suç itirafı' başlıklı yazısını, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne hakaret ettiği ve suç unsuru taşıdığı gerekçesiyle yayımlamadı..."[70]

---

[65] Söz ve Eylem Gazetesi, "Kurmay Gazeteciler", No:2, Aralık 2000, s.4.
[66] Milliyet, "Karanlık Düşünceli Kötü Emelli", 3 Kasım 2000, s.19.
[67] Radikal, 3 Kasım 2000, s.6.
[68] Yeni Binyıl, 3 Kasım 2000, s.15.
[69] Platon, Devlet, Remzi Yay.,1995, s.80.
[70] "Sabah gazetesi 4 Kasım 2000'de köşe yazarı Cengiz Çandar'ın 'Suç İtirafı' başlıklı yazısını yayımlamadı. Gazete, aynen yayımladığımız söz konusu yazı yerine Çandar'ın köşesinde bir açıklama yaptı. Çandar'ın yazısında suç unsuru bulunduğu ve Türk Silahlı

Cengiz Çandar, Sabah Gazetesi'nde yayınlanmayan bu yazısında şunları diyordu: "Genelkurmay tarafından önceki gün yayımlanan açıklama, üslubu ve 'En iyi savunma hücumdur' zihniyetinin izleri bir yana bırakılırsa, tek kelimeyle bir 'suç itirafı'dır. 'Suç' ortaya çıkmış ve emekli Orgeneral Çevik Bir'in de içinde bulunduğu 'suçlular' da böylece belli olmuştur.

Nitekim birdenbire suskunluğundan sıyrılan Çevik Bir, 'Açıklama güzel, aynen katılıyorum. Benim yerime kendinizi koyun. Bunlar şahıs işi değildir, devlet işidir. Suçlanıyorsunuz ve cevap veremiyorsunuz. Teşekkür ediyorum' diyerek, Genelkurmay açıklamasından sevincini gizlemedi. (...)

Genelkurmay açıklamasıyla, asıl ortaya çıkan, bir 'ahlâksız tertip' ve en önemlisi 'hukuksuzluk'tur. (...) Çünkü 'devlet adına' da yapılmış olsa, 'hukuku çiğneme'nin, insanlara iftira etmenin, insanın onuruyla oynamanın, kişi ve kuruluşlara karşı düzmece belgelerle komplo hazırlamanın mutlaka 'cezai sorumluluğu' vardır. Devlet görevi, hiçbir hukuk anlayışında, 'cezai sorumluluk'tan muaf değildir. Örneğin, devlet yetkililerinin, sırf sıfatlarından ötürü 'cinayet işleme özgürlükleri' var mıdır? Devlet yetkilisi oldukları için cezai sorumluluğa sahip değillerdir; istedikleri gibi 'katil planları' yapmakta serbesttirler, denebilir mi?

Bütün bunlar olmayacağına göre, Genelkurmay'ın varlığını kabul ettiği 'kişilik katli' belgesiyle yapılan da, aynı şekilde bir 'hukuk cinayeti'dir ve bu cinayeti işleyen 'hukuk canileri'nin yakasına yapışmak zorundadır. (...)

Genelkurmay açıklamasında, 'Basına dağıtılan belgede de görüleceği gibi dokümanın başında 'Andıç' kelimesi yer almaktadır. Andıç, karargâh içi çalışmalarda kullanılan, bir emir ve uygulama

---

Kuvvetleri'ne hakaret içerdiği belirtilen açıklamada, Çandar'dan yazısını revize etmesi istendiği ifade edildi. Çandar'ın bu isteğe 'Ben yazımı çekmiyorum, isterseniz yayınlamayın' cevabı verdiği kaydedilen açıklamada, ayrıca Çandar'ın 'Sabah'ta yayınlanmazsa değişik yayın organlarında yayınlanacaktır. Hem de Sabah'ı suçlayan ifadelerle' diyerek şantajda bulunduğu belirtildi. Açıklama şöyle son buldu: "Yazarımız Mehmet Altan da bugün 15. sayfada yer alan yazısında aynı konuya değinmiş, hiçbir suç unsuru içermediği için aynen yayınlanmıştır" (Radikal, "İşte Yayımlanmayan Yazı", 5 Kasım 2000, s.5).

dokümanından ziyade, karargâh içi ve dışı bilgilendirme faaliyetini öngören bir format durumundadır' deniyor.

İşte Çevik Bir ve arkadaşlarını yakacak olan da bu sözlerdir. Çünkü karargâh içi ve dışı bilgilendirme faaliyeti' uygulamaya sokulmuştur. Sanık ifadelerine, 'Andıç'ta 'maksada uygun' denilen tahrifatlar eklenerek, 'senaryolar' üretilerek ortaya çıkarılan düzmece belgeler, gazetelerde zorla yayımlattırılmıştır. Bu, suçtur. Ahlâki anlamda suçtur. Hukuki anlamda da suçtur. Zaten, Türkiye'deki hukuk sisteminde, hazırlık soruşturmasının dışarıya sızdırılması ve hele hele medyada yayımı suçtur. Kaldı ki, bunun da ötesine geçilmiş ve sanık ifadesinin tahrif edilerek yayımı sağlanmıştır. Demek ki o dönemdeki bir kısım Genelkurmay yetkilisi suç işlemiştir.

Genelkurmay, söz konusu belgenin varlığını ve gerçek olduğunu açıklayabilir, ama içeriğini asla savunamaz. Böyle bir belgenin hazırlanabilmiş olmasını asla meşru gösteremez. Çünkü bunu yaptığı taktirde o da 'hukuk dışı'na düşmüş olur. Açıklamada, TSK, tüm faaliyetlerini yasaların kendisine verdiği yetkiler çerçevesinde ve Yüce Ulusun emrinde yürütmektedir' deniliyor. Güzel. Ancak, hiçbir yasa, Silahlı Kuvvetler'e 'Andıç' adı altında düzmece itham ve iftiralarla dolu taslak hazırlama ve ulusun fertlerine karşı bunu kullanma yetkisi vermiyor.

Genelkurmay, kendisini yargının, yürütmenin ve yasamanın üzerinde hissetme alışkanlığından sıyrılırsa... (...) Ortada besbelli bir 'rejim sorunu' vardır. Genelkurmay'ın 'suç itirafı' işte bunu açığa çıkartmıştır".[71]

Yine aynı Cengiz Çandar mensubu olduğu medya hakkında şunları diyordu: "Bu haber 25 Nisan 98'de bir pazar günü Hürriyet ve Sabah'ta manşetten yayımlandı. Birgün önce de 24 Nisan gecesi Kanal D'nin ana haber bülteninde bu haber Uğur Dündar tarafından iddia denerek değil, teyiden okundu. Kanal D, Uğur Dündar, Hürriyet ve Sabah yöneticileri bu haberin nereden geldiğini biliyorlardı. İsim olarak bana hiçbir zaman söylenmedi, ama iki ismi ben de kesinliğe yakın derecede biliyordum. Bunlar

[71] Cengiz Çandar, Radikal, "Suç İtirafı", 5 Kasım 2000, s.5.

Çevik Bir ve Erol Özkasnak. Biri Genelkurmay İkinci Başkanı, diğeri Genelkurmay Genel Sekreteriydi. Bu iki ismi biliyordum.

28 Şubat süreci yaşanıyordu. Çalıştığım gazetede de ikide birde ismi açıklanmayan bir komutanın irtica ya da başka konuda açıklamaları ve tehditleri çıkıyordu. 'Kaynağı belli olmayan şeyleri nasıl yayımlarız' dediğimde de, cevap olarak 'Mecburuz yayımlamaya. Çevik Paşa'dan geliyor. Erol Özkasnak'tan geliyor' deniyordu. (...)

Ben bu vahim olayı, Türkiye'nin bir 'Dreyfus olayı' olarak değerlendiriyorum. Ama ne yazık ki Türkiye'nin Fransa gibi bir Emil Zola'sı yoktu. Olsaydı ve her şeye rağmen biri çıkıp adres göstererek 'suçluyorum' diye itirazda bulunsaydı, belki Türkiye'de bazı şeyler o gün de, bugün de farklı olurdu".[72]

2) 'ANDIÇ' KARŞISINDA...

"Yalnızca bilgiye sahip olan kişi özgürdür".[73]

Türkiye'nin 'Dreyfus olayları' karşısında 'suçluyorum' diye itirazda bulunan Emil Zola'ları var mıydı? Ya da yok muydu? Bu sorunun yanıtı hem 'Hayır', hem de 'Evet'dir!

'Hayır'; çünkü apoletli Türk(iye) sermayesinin medyasının yapısal olarak 'Andıç'lanmaya karşı hiçbir bağışıklığı yoktur; hatta onlar 'Andıç'ın 'veledi zina'larıdır dahi denilebilir... İşte bunun örneği... 'Eski(miş) bir solcu' ya da 'yeni(likçi)' bir liberal sıfatıyla herkese 'özgürlük', 'bireysellik' vb. nutuklar çekmeyi pek seven Gülay Öztürk; bakın ne diyor? "Cengiz Çandar haklı. Şemdin Sakık olayı bir Dreyfus olayıydı. Ama Türkiye'nin bir Emil Zola'sı yoktu. Hepimiz her şeyi biliyor, görüyor ama bağıramıyorduk. İftiracıların dikte ettikleri manşetin yayınlandığı gün yapabildiğim tek şey izne ayrılmak oldu. Eğer otuz yıllık arkadaşıma iftira atıldığı gün, ben o konuyu yazamayacaksam, başka bir şey de yazamazdım. O gün istifa etmedimse, bunun en önemli sebeplerinden biri, bu istifaya en çok bu komployu düzenleyenlerin sevineceğini bil-

[72] Cengiz Çandar, Radikal, "İftiracı Paşaları Biliyorum", 30 Ekim 2000, s.6.
[73] José Marti.

memdendi"![74] Öztürk'ün muhteşem (acaba meş'um mu desem?) 'direnişi'; 'özgürlüğü nasıl savunduğunu ya da özgürlük için ne yapabileceği' konusunda, ne kadar da veciz bir örnek değil mi?

'Evet'; çünkü bu topraklarda apoletli Türk(iye) sermaye medyasının ahlâksızlığı ve resmi ideolojik ceberutluğu karşısında boyun eğmeyenler de vardır![75] Örneğin Haluk Gerger de bunlardan biridir; bakın İkitelli medyasının bir 'Andıç' karşısında o, Oktay Ekşi'ye ne demişti: "Kimbilir hangi 'kurum'un emir-komuta zinciri içinde Hürriyet isimli gazetede yazan Oktay Ekşi isimli zat da geçen gün bana sataşmış. Bir arkadaşın fotokopisini fakslamasıyla muttali oldum, resmi içerikli yazıya. Ekşi, benim 'Kürt halkı'ndan söz etmemden ve 'eşitlik' talebimden rahatsız olmuş. Bu zata göre, Türkiye'de birden fazla, yani Türklerden başka halk yokmuş! Bunu geçelim. Bizim devekuşunu oynamak, kafamızı kuma gömmek, gözlerimizi, aklımızı, yüreğimizi gerçeklere kapatmak gibi bir derdimiz yok. Böylesi talimatlar ancak resmi personeli ilgilendirir.

Ekşi, ayrıca, benim 'eşitlik' kavramından hareketle 'Kürtlere ayrıcalık' istediğimi keşfetmiş. Nasıl ve nereden çıkarmış bunu, söylemiyor. 'Ben söyledim oldu' ya da 'Devlet kurumları öyle yorumlamakta yarar görmüşlerse öyledir' diye düşünüyor anlaşılan.

Hemen belirtelim. Kürtler ya da başkaları için imtiyaz istemiyorum. Özel ayrımcılığa tabi tutularak sistematik biçimde yoksunluk içinde bırakılanlara 'pozitif ayrımcılık hakkı' gibi doğru ilkeyi bir yana bırakırsak, ben hayatım boyunca hep imtiyazlara karşı mücadele etmiş biriyim. Zaten 'bir Kürt dünyaya bedeldir' de demiyorum, 'En büyük Kürt, başka büyük yok' diyen bir hezeyan içinde de değilim, 'Ne mutlu Kürdüm diyene' de demedim.

Ben Kürtlere, bireysel ve kolektif olarak, sadece Türklere verilen hakların tanınmasını savunuyorum. Kardeşliğin de ancak böyle eşitlik ve özgürlükte bulunabileceğine inanıyorum. Gönüllü bera-

[74] Gülay Öztürk, Sabah, "Komplocular Açığa Çıkartılsın", 3 Kasım 2000, s.3.
[75] Ne iyidir ki, hâlâ "Öteki Gazete"ler var (Nazan Özcan, Radikal İki, "Öteki Gazete", 10 Eylül 2000, s.4).

berliğin halklar arasındaki en sağlam bağı oluşturduğunu biliyorum. 'Onlara verirsek herkes ister' tezi de korkutmuyor beni. Etnik ve kültürel alanda herkesin hakkını özgürce isteyebileceği ve hakkaniyet ölçüleri içinde tümüyle alabileceği bir düzenden yanayım. Oktay Ekşi gibiler istedikleri kadar rahatsız olsunlar.

Sınıfsal alandaysa işçilere ve emekçilere, üretenlere, karar alma süreçlerinde, hayatın organizasyonunda, paylaşımda, ayrıcalık, öncelik, yetki veren bir düzenden yanayım. Burada, işçi sınıfına, bütün imtiyazları yaşamdan sonsuza dek kaldırsın diye, imtiyaz istiyorum. Oktay Ekşi gibiler istedikleri kadar rahatsız olabilirler.

Beyefendi diyor ki yazısında, 'birileri Haluk Gerger'e böyle taleplere evet denmeyeceğini öğretsin'. Bak sen! Kime ne çağrı yapıyor bu personel? Bana kim, nasıl öğretecekmiş Ekşi'nin resmi tezlerini bakalım?

DGM Savcıları'na mı ihbarda bulunuyor? O gazetesinin çok yüceltti̇ği kar maskelilere mi çağrı yapıyor yoksa? Bu 'birileri' işkenceciler ya da çeteler mi? Kim bana Ekşi'nin görüşlerini öğretecekmiş? Ve nasıl, hangi yöntemlerle?

Basın emekçileri ve kuruluşları, bunların yanıtını aramayacaklar mı? Bir de bana 'uyanık' demiş 'Başyazar'. O hâlâ 'Kürt halkı yok' diyor. Öyle uyumaktansa, hayata ve gerçeğe uyanık olmayı bin kez yeğlerim. Bırakalım o uyusun.

Biz, onun çağrı yaptıklarına karşı kendimizi korumak için de uyanık olmak durumundayız. Siz, ben, hepimiz..."[76]

Evet; 'Andıç'ı konuşurken, tarihi bugünden değil, yakılan Tan Gazetesi'nden, bombalanan Özgür Ülke Gazetesi'nden bugünlere uzanan resmi ideolojik tasalluta karşı dün ve bugün ne yapıldı, yapılıyor ekseninde yanıtlamalıyız...

Böylesi bir tartışmanın odaklanması gereken güncel eksense (Ulucanlar cankırımının yaşandığı Türkiye'de) F-Tip(sizliğ)inin devreye soktuğu ceberutluk ve nihayetinde Edirne'den Kandıra'ya, Sincan'a uzanan F-Tip(sizliğ)inin hücreleridir...

---

[76] Haluk Gerger, Özgür Bakış, "Uyuyan 'Yazar'", 10 Ağustos 1999.

"Gerçek her zaman galip gelmez.
Ancak ona saldıranların da soyu tükenir".[77]

'Andıç'lı F-Tip(sizliğ)inin medyası üzerine iki önemli gözlemi aktarmalıyız. Bunlardan ilkinde Oral Çalışlar diyor ki: "Şemdin Sakık'ın sahte ifadesinin ardındaki 'kara nokta'yı aslında biz gazeteciler biliyorduk. Zaman zaman, bu tezgâhı yapanların ortaya çıkarılması gerektiğini dile getirdim. Çünkü olay çok açıktı. Şemdin Sakık'ın ifadesi Jandarma Özel İstihbaratı'nca alınmıştı. Burada verdiği söylenen ve daha sonra sahte olduğu mahkeme belgelerinde ortaya çıkan Şemdin Sakık'ın ifadesini, belli ki jandarmanın da üstünde bir kurum gazetelere ulaştırmıştı.

Çevik Bir'in adından o zaman kapalı mekânlarda çokça söz edilmişti. O koşullarda kimsenin bunu dillendirmesi mümkün değildi, yazıya dökmesi mümkün değildi. Dolaylı bazı yazılar yazıldı. Ben de yazdım. O yazılarımda üzerinde durduğum başka bir nokta ise bu yalan haberlerdeki gazeteci sorumluluğu idi. Çünkü bu yalan ifade yüzünden Akın Birdal çok ağır bir suikasta uğradı, ölümden döndü, sakat kaldı. İki gazeteci, Cengiz Çandar ve Mehmet Ali Birand töhmet altında bırakıldılar.

Mehmet Ali Birand ve Cengiz Çandar, kendilerini bile savunma olanağından yoksun hâle getirildiler. Mehmet Ali Birand işinden oldu, Cengiz ise bu konularda yazı yazamadı. Onlara atılan iftira, Abdullah Öcalan'dan para aldıklarıydı. Bunun doğru olmadığını bilmek için kâhin olmaya gerek yoktu. Bu haberi gazetelerine koyanlar da, bunu okuyan gazeteciler de yalan olduğunu biliyorlardı.

Radikal gazetesi, Şemdin Sakık mahkemesi başlamadan kısa süre önce, yayımlanan ifadenin dosyada olmadığını ve Şemdin Sakık tarafından böyle bir ifade verilmediğini haber yaptı. Bizler de yeniden bunu yayımlayan gazetecilerin ve gazetelerin sorumluluğuna dikkat çektik.

---

[77] Max Planck.

Şimdi yeni bir durumla yüz yüzeyiz. Bu yalan ifadenin, silahlı kuvvetler içinde belli merkezlerde hazırlanan bir projenin parçası olduğu, belgeleriyle ve Genelkurmay'ın açıklamasıyla doğrulandı. Bu noktadan itibaren biz gazetecilerin yapması gereken bir şey var. Bu yalan ifadeleri Hürriyet ve Sabah gazetesi yayımladılar. Üstelik Sabah gazetesinin iki yazarı da bu yalan ifadenin hedefiydiler.

Şimdi iki gazetenin yönetimine açıktan soru sormanın zamanı geldi: Bu ifadeler yayımlandığı tarihte Sabah'ın başında Zafer Mutlu, Hürriyet'in başında ise Ertuğrul Özkök bulunuyordu. Bu ifadeleri onlara kim veya hangi kurum verdi? Hangi gerekçelerle verdi. Onlar, hemen hepimizin yalan olduğunu bildiği bu ifadeyi neden manşetten yayımladılar?

Bu ifadeler yayımlandığında bizim bir itirazımız daha vardı. İlk ifade gizlidir. Mahkeme başlayana kadar bu ifadelerin birine verilmesi ve yayımlanması yasaktır. İlk ifadeyi alan da bellidir. O zaman, o ilk ifadeyi alanla bu ifadeyi yayımlayan gazeteciler arasında nasıl bir ilişki kuruldu? Onlar bu ifadeleri neden yayımladılar, yoksa yayımlamak zorunda mı kaldılar?

Ertuğrul Özkök'ten ve Zafer Mutlu'dan açıklama bekliyoruz: Hangi meslek ilkeleri sizi bu yalan ifadeyi manşetten yayımlamaya sevk etti? Meslektaşlarınızı ve birlikte aynı sütunları paylaştığınız gazetecileri bu kadar ağır şekilde suçlayan yalan ifade karşısında onların da sayısız hakları olduğunu düşünmediniz mi?

Bu ifadenin yalan olduğunu, mahkeme dosyaları ortaya çıkınca herkes öğrendi. Bu yalanı düzeltmek gereğini daha sonra neden duymadınız?

Ertuğrul Özkök'e ve Zafer Mutlu'ya çağrıda bulunuyorum: Bu haberin arkasındaki oyunu en iyi onlar biliyorlar. Hem kendi sorumluluklarını açıklasınlar hem de basın üzerinde oynanan çirkin bir komplonun asıl aktörlerini söylesinler ki, bundan sonrası için bir adım atılabilsin.

Bir çağrı da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne yapıyorum: Zafer Mutlu ve Ertuğrul Özkök'e çağrı yapılsın ve bu haberlerin arkasındaki oyunu ve kendi sorumluluklarını Gazeteciler Cemiyeti Basın

Senatosu'na anlatsınlar. Meslek üzerindeki bu kara leke enine boyuna burada tartışılsın. Artık bir yerde durmamız gerekiyor".[78]

İkincisinde de Aydın Engin diyor ki: "Gazeteciler Meclisi Girişimi'nin örgütlediği toplantıda şu ünlü 'andıç' konusu tartışılacaktı. Cümle 'idi' diye bitti. Gerçi 'andıç' da tartışıldı. Ama tartışma 'andıç' la yetinmedi. Yetinemedi. Cezaevlerindeki ölüm oruçları ve onu izleyen 'müdahaleler' tartışma gündemine oturdu.

Galiba bugünlerde, değil 'andıç' gibi medya etiği (etik=ahlâk) ile dolaysız ilişkili bir konu, zeytinyağlı pırasa tarifi bile konuşulsa, söz dönüp dolaşacak ölüm oruçlarına, cezaevlerinde ateş toplarına dönen genç kadın ve delikanlılara gelecek. (...)

Medyanın en tepesinde yer alan kimileri için bir 'gazetecilik etiği' tartışması zaten yok. Örneğin Çevik Bir ve Erol Özkasnak damgalı 'andıç' rezaletini gönüllü olarak gazetelerinin manşetine taşıyan; andıçta adı geçen meslektaşlarını timsah gözyaşları dökerek (hatta onu bile dökmeksizin) kapının önüne koyanların ahlâki endişeleri ile medya emekçilerinin meslek ahlâkı üstüne endişeleri, değerlendirmeleri birbirine taban tabana zıt.

Örneğin 'andıç' rezaletinin medyadaki elebaşısı konumundaki iki yönetici, Gazeteciler Cemiyeti üyesi bile değil. Onlar meslek örgütü olarak TÜSİAD çatısı altında yer almayı yeğlemişler. Dolayısıyla onların ahlâki yönelimlerini gazeteciler değil, TÜSİAD'çılar sorgulasın. Ama yazın sıcağında, kışın ayazında sırtında kamerası, elinde kâğıt kalemi, mikrofonu, fotoğraf makinesi ile haber peşinde koşan kadın erkek, genç yaşlı haberciler; yazdıkları köşeyi babalarının tapulu mülkü değil, okuyucudan emanet alınmış alanlar olarak gören yazarlar; önüne çıktıkları kameranın sorumluluğunu sürekli duyan ve taşıyanlar; yani gazeteciler, bugünlerde kendileriyle ve meslekleriyle çok ciddi, çok yakıcı bir hesaplaşma, kendilerini ve mesleğin temel ilkelerini çok ciddi bir sorgulama içindeler.

Ayrıntıları uzun sürer. Ama önceki akşam, cezaevlerindeki çatışmalarda yağmur altında, itilip kakılarak kapı önlerinde haber

[78] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Zafer Mutlu ve Ertuğrul Özkök'e", 7 Kasım 2000, s.4.

kovalayan gençlerden haberi gazetenin sayfasına yerleştiren, başlığını, spotunu çıkaran, ekranda sıralamayı saptayan, görüntüyle sözleri birleştiren editörlere, köşelerinde olup bitenleri yorumlamaya çalışan yazarlara kadar 'sahici gazeteciler' in meslek etiği sorgulamalarından bir iki örnek aktarmama da izin verin:

'Bayrampaşa'da beş mahkûm kendini yakarak öldürdü' diye haber yapıldı. Beş tutuklu ya da hükümlünün 'kendilerini kendilerinin' yaktığını gören oldu mu? Olmadıysa haberi dolaysız tanık gibi aktarmak, meslek etiğinin çiğnenmesi değil mi? Haber 'Adalet Bakanı bugün saat 15.00'te yaptığı açıklamada, Bayrampaşa Cezaevi'ndeki beş mahkûmun kendilerini yakarak öldürdüklerini söyledi' den ibaret değil miydi?

Bir örnek daha: Haber şöyle çıktı: 'Ümraniye Cezaevi'nde kendini ateşe veren bir mahkûm askerlere doğru koşarken vurularak öldürüldü'. Ama aynı haber zincirinde, Ümraniye'deki mahkûmlarla jandarmalar arasında herhangi bir sıcak temas olmadığı da defalarca yinelendi.

Eee? O zaman kendini ateşe veren mahkûm, askerlere doğru nasıl koştu? Diyelim koştu ya da koşmadı. Ama cezaevinin üç kilometre dışında tutulan haberciler bunu görmedi. Öyleyse haberi de bu gerçeği gözeterek vermek zorunda değiller miydi? Bu ve benzeri örnekler tartışıldı. Türkiye'de cezaevi direnişleri ülkeyi sarstı, salladı. Pek çok meslek erbabı bu bağlamda meslek etiğini tartışmak zorunda kaldı. İyi oldu. Biz de tartıştık, tartışıyoruz, tartışacağız. Yaşam ne kadar öğretici..."[79]

Belki, bir üçüncüsünde de söz edebiliriz: O da, 'Andıç'a aydın tepkisi'[80] denilen şikayetçi-iç çekişler! Bu konuda Varlık Özmenek[81] ve Ragıp Zarakolu'nun[82] eleştirel değerlendirme ve itirazları yerli yerindedir...

---

[79] Aydın Engin, Cumhuriyet, "Meslek Ahlâkları Sorgulanırken...", 22 Aralık 2000, s.5.
[80] 2000'de Yeni Gündem, 19 Kasım 2000, s.4.
[81] Bkz. 2000'de Yeni Gündem, "Eski 'Andıç'lar, Bardaklar ve Bizim Aydınlar", 21 Kasım 2000, s.5.
[82] Bkz. 2000'de Yeni Gündem, "'Andıç'lın Avrupa İzleri Üstüne", 4 Aralık 2000, s.4.

1) 'MEDYA SOLCULARI' (MI?)

"İstediğiniz gibi düşünün, ancak itaat edin".[83]

Burada yeri gelmişken bir konuya değinmeden de geçmeyelim: "Ertuğrul Özkök'ün, ölüm oruçlarına arabuluculuk yapan gazetecilerin 'içerideki arkadaşlar' sözünü kullanmasından hareketle, 'Medyaya gerçekten solcular mı hâkim?' diye yazması, basında yeni bir tartışma başlattı".[84]

İkitelli medyası, 'solcuların kontrolünde' midir sorusunu yanıtlamak; abes ile iştigaldir... Ya 'Radikal İki' vb.lerine ne dersiniz, diye sorulacak olursa... "Fikirlerin serbest piyasa mantığında dolaşıma sokulanlarını, devreye girebilenlerini egemen güçlerinki oluşturuyor: Onlar dinleniyor, onlar tartışılıyor, tartıştırılıyor... Fikirlerin serbest piyasa mantığı sömürgenlerin, gericilerin, faşistlerin fikirlerini yayıyor; sosyalistlerin, Kürtlerin fikirlerine ise itibar etmiyor... Çünkü serbest piyasa mantığı nasıl insanın ve emeğinin değil de metanın ve sermayenin piyasa egemenliği demekse, serbest fikir mantığı da sömürgenlerin, burjuvazinin, beyaz Türklerin 'fikir'lerini piyasaya sokabiliyor".[85]

Örneğin, "Radikal İki'nin kurucu kadrosu, Cumhuriyet Dergisinin eski yazarları. Bu iki dergi kimilerine göre solun yaşam alanı bulduğu çatlaklar. Başka ve daha dikkatli bir bakış, bu iki yayının 12 Eylül kuşağının 'parçalı bilinci'ni oluşturmaya hizmet ettiğini ileri sürüyorlar. (...) Pazar ayinlerinin papazları, genellikle 'sol' görmüşlerden seçilir. Onlar gazetecilik adı altında iyilik yaptıklarını sanır. Biz onları promosyon adı altında döndürülen dolaplardan, kadının bir mal gibi sunulduğu magazin eklerinden, ulusal gelirin üçte birine el koyan 15 ailenin can ve mal güvencesi MGK'nın gazeteci şeflerine yüklediği çok özel görevlerden, sendika sokulmayan iş ortamlarından da sorumlu tutarız. Pazar papazları! Yalnız sığındığı odalardan, sayfalardan, köşelerden, 'parça'dan sorumlu

---

[83] Büyük Frederich.

[84] M. Enis Tayman, Yeni Binyıl, "Medyaya Solcular mı Hâkim?", 15 Aralık 2000, s.13.

[85] Ümit Adaklı, Sol Dergisi, "Serbest Fikir Piyasası", No:72, 4 Şubat 2000, s.15.

değildir. Center, Towers ve Plaza'nın tepelerinde derlenip toparlanan paralı-silahlı iktidar ilişkilerinin 'bütün'ünden de sorumludurlar".[86] Bu bir...

İkincisine gelince: "Bugün basında 'sol' köşe yazarları da var. Bunların hepsi değil, özel olarak şu ya da bu sol partiye akıl verenlerini ya da sosyalizmin daha içrek ve tarihsel konularına el atanlarını kastediyorum. (...) Şablonları bellidir: Dünyada ve Türkiye'de sol adına çok fahiş hata yapılmadı mı? Vs... (...) Karşı çıktığım, günlük gazete yazarlarının özel 'sol' yazılar yazmaları değil. Sosyalizmin çok ciddi sorunlarının ele alındığı toplantılardan, tartışmalardan, yazılardan ve kitaplardan bu kadar uzak duran bu insanlar, taş çatlasa 4-5 bin karakter sayılı bir yazıda sosyalizmin çok ciddi sorunlarına ilişkin kesin ve nihai yargılarda bulunuyorlar. Üstelik kimi temel sol kavramları bile hep tırnak içinde kullanarak bu kavramlara yabancılaştıklarını açıkça ortaya koyarken? (...) Çeteleri anladık, derin devleti, Susurluk'u anladık. Demokrasiyi çok sevdiğinizi ve istediğinizi de biliyoruz. Ama sosyalizm alanındaki değerleri bir kalemde harcarken sergileyebildiğiniz cesareti ve serbestliği, sıkıysa bir de Kemalizm'i ve büyük sermayeyi eleştirirken gösterin de görelim. (...) Kemalizm ya da büyük sermayenin çizdiği sınırlar içinde binbir denge kollayıp gözeten kalem erbabının, iş sosyalizme geldiğinde ağzına geleni söyleyebilmesinde dikkat edilmesi gereken bir tuhaflık vardır".[87]

İkitelli medyasında, medya etiğinin en basit kurallarına bile sahip çıkmanın 'solculuk-yıkıcılık' ilan edildiği 'Andıç'lı düzenleme koşullarında E. Özkök'e verdiği yanıtında Ragıp Duran, haklı olarak şunlara dikkat çekiyordu: "Hürriyet, cezaevleri konusundaki yayınlarında sabıkalıdır. Dezenformasyon yapmak için fotoğraflar yayınlamış, içerideki siyasi mahkûmlara karşı hep düşmanca tavır takınmıştır. Ankara Merkez Cezaevindeki ya da daha önceki Diyarbakır cezaevindeki baskınlarda mahkûmların ellerinin, kolları-

[86] İbrahim Akyürek, Sol Dergisi, "Borsanın Pazar Ayini: Radikal İki-Cumhuriyet", No:73, 11 Ocak 2000, s.57.
[87] Metin Çulhaoğlu, Sol Dergisi, "Gündelikçi Sol Yazarlar", No:76, 3 Mart 2000, s.15.

nın, kafalarının güvenlik kuvvetleri mensupları tarafından kırıldığını okurlar Hürriyet'ten öğrenemedi. (...) Özkök, mensubu olduğu Apoletli Medya örgütüne yakın bir merciinin Perşembe günü, 'Yasadışı sol örgüt propagandalarını ve devleti acz içinde gösteren yayınlara yasak' getiren kararı ile biraz olsun rahatlamıştır belki de. (...) Yasakla olsun! Peki, görüntüleri ya da haberleri yasaklanan bir gerçek, gerçek olmaktan çıkacak mı? (...) Bazı gazetelerde, İnternet sitelerinde Hürriyet'in dezenformasyon tarihi ve kronolojisi yayınlanıyor. (...) Cila atıyor, sır dökülüyor. Cafer bez getir".[88]

2) MESLEK ETİĞİ VE 'HAYATA DÖNÜŞ' HAREKÂTI

"Her gerçek insan,
başkasının yanağına vurulan her tokadı
kendi yanağında hissetmelidir".[89]

Yeri geldi, biraz da, medyada meslek etiği ve medyanın 'Hayata Dönüş Harekâtı' sınavından söz edelim... Müthiş bir terör dönemi yaşandı; olaylar, tek yanlı kareler olsa dahi, 'terör ne, terörist kim?' sorusunu yanıtladı... Tam da bu koşullarda Ataol Berhamoğlu, "Böyle giderse ülke F tipi olacak"[90] dedi...

Tam da bu koşullarda egemenler F-Tip(sizliğ)i oyunu oynandı ve sonra da perde kapandı! (mı? dersiniz!) Eh ne de olsa, Necmiye Alpay'ın deyişiyle, "Devlet devlet içindi".[91] Bunun bir artısı da, doğal olarak, 'kraldan çok kralcı' medyanın devlet içinliğini, bir kez daha cansiperane bir gayretkeşlikle kanıtlamasıydı![92]

"30'a yakın insanın öldüğü, 20 cezaevinin yakılıp yıkıldığı, yüzlerce tutuklu ve mahkûmun yaralandığı bir devlet operasyonunun ardından Adalet Bakanı 'Kayıp beklediğimin altında' diyor. Bunu söyleyen bir

---

[88] Ragıp Duran, 2000'de Yeni Gündem, "Dışarıdaki", 19 Aralık 2000, s.2.

[89] Jose Marti.

[90] Ataol Berhamoğlu, Yeni Binyıl, 21 Aralık 2000, s.18.

[91] Necmiye Alpay, Gündem Aktüel, 24 Aralık 2000, s.4.

[92] Bkz. V. Özmenek, 2000'de Yeni Gündem, "'Topların Çelik Ağzı' Hürriyet'ten Çıkan Dersler", 24 Kasım 2000, s.5; 2000'de Yeni Gündem, "Medyanın Son Baladı: 'Andıç'-larıyla Meşhur Türk Medyasının Telefon Bombası da Patladı", 22 Kasım 2000, s.2; Sedat Yurttaş, Gündem Aktüel, "Hayata Böyle mi Döndürülür?", 24 Aralık 2000, s.4; Tahir Kalemci, Sol Dergisi, "Andıç'lar Düzen İçin Faidelidir", no:111, 10 Kasım 2000, s.14-5.

ülkenin Adalet Bakanı, yani adaleti gerçekleştirmekle görevli bakan. Demek ki operasyonun daha fazla cana mal olması pahasına, bu operasyon hazırlanmış. Üstelik bu operasyonun adı da 'Hayata Dönüş'. Ne oldu bu operasyonun sonunda? Devlet kendi cezaevlerini yeniden ele geçirdi. Devletin güçleri üç gün boyunca ne yaptı? Kendi inşa ettiği 'kaçınılmaz', 'ulaşılamaz' cezaevlerinin duvarlarını yıktı, hayatı kendisine emanet edilmiş tutuklu ve hükümlüleri bombaladı, biber gazı sıktı. Ölü sayısı resmi açıklamaya göre 26, yaralı sayısı ise iki yüze yakın.[93] Maddi hasar trilyonla ölçülüyor.

Bütün bunlar ne için yapıldı? Ölüm orucundaki mahkûm ve tutuklular ölmesin diye. Bunun kabul edilebilir, mantıklı bir yanı olabilir mi? Tutuklular oruçta ölmesin diye onlardan 24'ünün ölümüne, onlarcasının yaralanmasına yol açacaksın. Üstelik çoğunluğu da ölüm orucu sürdürmeye devam edecekler. Yaralananlar ve ölüm orucunda olanların da daha yeni ölümler davet etmeyeceğini kim iddia edebilir?

Bunlar operasyonun maddi bilânçosu. Bir de ruhlarda, bilinçlerde yarattığı manevi hasar var. O daha büyük. Bir kısım insan, TV kanalları ve basın yoluyla bir grup insana karşı şartlandırılıyor. Diğer yanda, tutuklu ve mahkûmların yakınları, aileleri, onlara kendilerini yakın hissedenler ise öfke ve hayal kırıklığı içinde.

Önceki gece (21 Aralık 2000 -y.n.) Taksim'de TV kameralarına yansıyan bir görüntü vardı. Yüzlerce insan ellerinde mumlarla bu olayı barışçı şekilde protesto ediyorlardı. Polis bir hınçla bunların üzerine sürüldü. Sokaklarda vahşi kovalamaca başladı. Kaçan bir kısım genç taşlarla dükkânların camlarını indirmeye başladı. Bir kısmını polis yakaladı. Yarın DGM'de bunlar 'terör örgütü' üyesi oldukları iddiasıyla yargılanacaklar ve F tiplerine konacaklar. (...)

Devlet otoritesini kanıtlamak için, akıl almaz bir operasyon yapıyor ve de tutuklu ve mahkûmları 'yaşama döndür'düğünü söylüyor. Bununla övünüyor. Adaletten sorumlu bakan ise 'az bile öldü' diyor. (...) Evet, şimdi onları F tipi cezaevine koyduk. Ellerine kelepçe taktık.

---

[93] Bu rakamlar daha sonra arttı -y.n.

Birbirleriyle haberleşmelerine engel olduk. Artık 'eğitebiliriz', 'hadlerini bildirebiliriz', 'susturabiliriz'. Hatta birey-örgüt ilişkisini de tartışabiliriz. Türkiye çok demokratik bir ülke ya... Sendikalarımız, etkili sivil toplum örgütlerimiz, gerçeğin peşinde koşan gazetecilerimiz var ya... Gazamız mübarek olsun... Şimdi Banu Alkan'a, milyar getiren yarışmalara, değişen MHP'ye dönebiliriz... 'Az bile öldüler'!"[94]

Bu yetmezmiş gibi, demokratik kitle örgütleri (TTB vd.) veya aydınlar hedef gösterilirken en barışçı protestolara bile, nizam intizam adına akıl almaz boyut ve kapsamda baskılar uygulandı...

İşte bu koşullarda, tek yanlı yayın yaparak, İkitelli'de meslek etiğini altüst edenlere Oral Çalışlar şöyle haykırıyordu: "Neden bunca öfke? Bu ülkenin düşünen insanları, demokrasiyi savunan insanları bu kritik günlerde neden susturulmak isteniyor? Bu hınç, bu kampanya neden? Bu ülkede muhalif ses çıkmayacak mı? Hep birlikte bando mızıka eşliğinde yapılanlara alkış tutmak ve evet demek dışında bir seçenek kalmayacak mı?

Ulucanlar'da 10 siyasi tutuklu ve mahkûm öldürüldüğünde operasyonu yapanlar ve Adalet Bakanlığı, içerisinin silah deposu olduğunu, mahkûmların güvenlik güçlerine saldırdıklarını söylemişlerdi. Ancak yapılan araştırmalar gösterdi ki, Ulucanlar'da mahkûmlar silah kullanmamışlardı ve onları topluca öldüren ve sakat bırakan bir vahşi operasyon yapılmıştı. Bu araştırma, Meclis İnsan Hakları Komisyonu tarafından da bir rapor hâline getirildi.

Şimdi yine toplum tek taraflı bir bombardıman altında. İçeride ne olup bittiğini yalnızca operasyonu yapanlar anlatıyorlar. Herkes de buna inanarak yorum yapıyor. Bazı meslektaşlarım, eski sağduyularını yitirmiş bir şekilde yazılar yazıyorlar. İki gün bekleseler, içeride neler olduğunu tutuklu ve mahkûmların ağzından da dinledikten sonra bir hükme varsalar daha doğru olmaz mı?

Unutmayın, bu ülkede sahte Şemdin Sakık ifadelerinin üzerinden insanlar vuruldu, gazeteciler kovuldu. O zaman da aynı hava yaratılmıştı. Demokrasiyi savunan güçler topa tutulmuştu. Benzer bir hava bugün de var. Cezaevi sorununun bu boyutlara gelmeden çözülmesi

[94] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Kayıp Beklediğinin Altındaymış", 23 Aralık 2000, s.4.

için çaba sarf eden insanlar şimdi bazılarına göre 'kötü adam' oldular. Herkes, operasyonun hedefi olan şiddet örgütlerinin nitelikleri üzerine yorumlar yapıyor, onların ne kadar korkunç olduklarını anlatıyor. Bu örgütler yıllardır varlar ve hâlâ varlıklarını sürdürüyorlar. Peki neden hâlâ taraftarları var? Bu gücü hangi koşullar yaratıyor? Bir grup genç insan neden kendisini yakacak kadar çılgın ve çaresiz hâle geliyor?

İşte size küçük bir örnek: Dün operasyon haberleri arasında gürültüye giden bir haber vardı. Basında İkinci Manisalı Gençler Davası olarak bilinen davada karara varılmıştı. DYP İzmir İl Binası'nı işgal etmekten yargılanan gençler 15 yıla kadar varan cezalara çarptırılmışlardı. Onlar içerideler ve çok uzun yıllar içeride yatacaklar. F tipi cezaevinin hücrelerine kapatılacaklar. Cezalarının diğer mahkûmlardan farklı olarak %40'ını değil %75'ini yatacaklar.

Türk yargı sistemini, cezalandırma mantığını değiştirmeden, mahkemeler sürekli olarak bu örgütlere taraftar yaratmaya devam edecekler. İkincisi, şiddet bu toplumun temel çözüm yollarından birisi. Devlet güçleri için birçok temel sorunu zorla çözmek bir gelenek. Çeteler, şiddet yoluyla güç toplayıp, para kazanıyorlar. Şiddet, bu toplumun asli bir öğesi olarak yaşamımızın içine yerleşmiş durumda. Böyle olduğu için MHP ülkenin ikinci büyük partisi hâline geldi. İşte örgütsel şiddet bu koşullarda boy veriyor.

Ölümü ve öldürmeyi hangi ideoloji adına olursa olsun, yaşamı boyunca savunmamış insanları, hedef olarak görüp susturmaya çalışmak ne anlama geliyor? Bugün operasyonu devlet güçleri yapıyor. Bütün bilgiler operasyonu yapan güçlerden geliyor ve tek taraflı bir kamuoyu oluşturuluyor. Yaşadığımız onlarca deney, bu konuda dikkatli olmayı gerektirmiyor mu? Daha dün Şemdin Sakık olayını yaşamadık mı? Daha dün Ulucanlar'da operasyonu yapanların yalan haber ürettiklerini öğrenmedik mi? Ne çabuk unuttunuz?

Gazeteciler, sizin göreviniz gerçeği yazmak. Hangi mesleki etik, sizin tek taraflı kamuoyu oluşturmanızı doğru bulabilir... Bu ülke çok kötü yerlere götürülüyor. Bedelini yarın hep birlikte ödeyeceğimiz tehlikeli bir yere doğru yol alıyoruz. Aklınızı başınıza toplayın. Üç gün sonra pişman olacağınız yazılar yazmayın. Öfke ve kini

kışkırtmanın kimseye bir yararı yok... Demokrasi ve insan hakları size de gerekli. Hepimize de..."[95]

O HÂLDE (Mİ?)

"Gerçek devrimci bir olgudur.
Aydının görevi gerçeği söylemektir.
Ancak söylemek de tek başına yeterli değildir;
aynı zamanda kişi gerçeğin
gereğince davranmalıdır da.
Gerçek ancak bu yolla
devrimci bir olguya dönüşebilir".[96]

Gündüz Aktan ve benzerlerinin, aydın düşmanlığını[97] ve kitlelerin özgür bilgilenme hakkına yönelik devletçi düşmanlığını sürdürdüğü koşullarda,[98] diyeceklerimizi şöyle toparlayabiliriz: "Olanı ve doğalı izleyen, belli kriterlerle eleştirmeye çalışan değil; olanı, doğalı ve değerleri değiştirmeye soyunan bir basın vardır karşımızda ve bu basın Türkiye'de 'etik sorunu'nun doğduğu ve üretildiği merkezlerin başında gelmektedir".[99]

Bu bağlamda, "Nedenle sonucun karıştırılması yanılgısı. Sahte bir nedensellik yanılgısı. Düşsel nedenler yanılgısı"nın[100] Nietzsche'nin bizde kaçınmamızı istediği yanılgılar olduğunu unutmamak gerekiyor. Bu bir... İkincisine gelince: "Hannah Arendt, 'özgüllükle siyasi olan bütün erdemlerin siyasi olmayan önkoşulu'nun, verdiği sözleri tutmak, yükümlülüklerini yerine getirmek mecburiyet ve erki olduğunu söyler. O, hocası Heidegger'in daha çok ontolojik düzlemde incelediği insan varoluşunu, kaçınılmaz bir şekilde ortak dünya olan yeryüzündeki ortak sorumluluk olarak betimlemiş, etik ile siyaset arasındaki münasebeti de insanlık durumunu düşünmenin anahtarı

---

[95] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, "Gazeteci Meslektaşlarıma Uyarı!", 22 Aralık 2000, s.4.
[96] Mario Benedetti, Edebiyat ve Devrim, Belge Yay., 1995.
[97] Bkz. Gündüz Aktan, Radikal, "Yardımsever Birkaç Aydın", 13 Aralık 2000, s.11.
[98] Albert Einstein da, 12 Haziran 1953'te, Amerika'da McCarthy'ci terör rüzgârları tüm şiddetiyle eserken, "New York Times" gazetesinde yayınlanan mektubunda şöyle diyordu: "Bu ülke aydınların karşı karşıya bulunduğu sorun, son derece ciddidir. Gerici politikacılar, bütün aydınlara kuşkuyla bakılmasını sağlamakta başarılı olmuşlardır"!
[99] Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Medya Sorunu", 19 Ekim 2000, s.18.
[100] Nietzsche, Putların Alacakaranlığı, çev. H. Kaytan, Tümzamanlar Yay., s.37-39-40.

yapmıştır. Erdemler, 'ortak sorumluluklar'a yanıt vermek zorunda oldukları için 'özgüllükle siyasi'dirler; 'ortaksorumluluk', eylemlerimizi ahlâki bir olumlamanın (verdiği sözü tutmak, yükümlülüğünü yerine getirmek vb...) süzgecinden geçirmeye zorlandığından, bu olumlama, bütün etiklerin 'siyasi olmayan önkoşulu'dur.

Ne var ki, filozofların spekülasyonları istediği kadar akılcı, istediği kadar tutarlı, istediği kadar öğretici olsunlar; insanları anlamaya elverseler bile, onları değiştirmeye yetmiyorlar. 'Küreselleştiği' ya da 'globalleştiği', ya da 'dünyasallaştığı' söylenen dünya, bütün bu sıfatların ima ettiği iç içeliğe karşın, üzerinde yaşayan insanları, özerk birimler hâlinde durmadan birbirinden koparıyor. İletişim devrimi, insanlık için bir big-bang (büyük patlama) oldu; bu muazzam infilakın etkisiyle, akıl almaz bir hızla birbirimizden uzaklaşıyoruz. Ve ahlâktan uzaklaşıyoruz... Ahlâk, o büyük patlamanın savurmasıyla insanlar birbirinden ayrıldıkça, birbirlerine yabancı hâle geldikçe ve birbirleri için sanallaştıkça, evrensel dayatıcılığını kaybediyor. (...) Türkiye'de, toplu yaşamanın bütün alanlarında olduğu gibi, ahlâkın alanında da ortaksorumluluk'un alabildiğine uzağında konumlanıyoruz. Medya, bu gerçeği, dramatikleştirmek adına magazinleştirerek kullanırken onu, bir yandan da umuru adiyeden hâline getiriyor. (...)

Antikçağ'ın filozofları, 'kamusal alanın dayattığı toplumsal sorumluluk'a aracılık ettikleri ölçüde, aynı zamanda o dönemin 'gazetecileri'ydiler. Bunların en tuhaflarından birinin, Sinoplu 'köpeksi' Diogenes'in gündüz vakti, elinde fener, 'bir insan aramaya' çıktığını anlatan söylenceyi hepimiz biliriz. 'Köpeksi', yani sinik![101] Bu sıfat ona ve içinde yer aldığı akımın öteki üyelerine, bilerek seçtikleri yoksun bir yaşamdan ve yurttaşlarının uydumculuğunu rahatsız edip duran tutum ve davranışlarından ötürü yakıştırılmıştır. Günümüzün medyacılarının 'sinik'liği yoksunluklarından kaynaklanmıyor; yurttaşlarını -ve ülkeyi- temelden rahatsız eden, kirleten

[101] 'Sinik' sözcüğünün etimolojisiyle ilgili iki açıklama vardır. Birincisine göre bu sözcük, 'okul'un kurucusu Antisthenes'in ders verdiği, Cynosarges adlı gimnazyumdan gelmektedir. Cynosarges sözcüğü de kâh 'köpek eti', kâh 'köpek', kâh 'hızlı koşan köpek' anlamındadır. İkincisine göre, bu sıfatları doğuran, o filozofların yaşam tarzlarından ötürü doğrudan doğruya, 'köpeklere' (kunes) benzetilmeleridir (Turhan Ilgaz'ın notu).

tutum ve davranışlarından geliyor. Ve elbette flaşlar ve televizyon spotlarının köreltici ışığı bile, erdemi bulmalarına yetmiyor; nerede kaldı ki, Diogenes'in kör kandili!"[102]

O hâlde Diogenes'den yeniden öğrenme cüretiyle mülksüzlerin medyası için en zor ve zorunlu ilk adım olarak, "Güç ve çıkarın 'yanıltıcı eleği' olmaksızın habere ulaşabilecek adım"lar atmak gerek. Bu yolu ilk adımı 'Bağımsız İletişim Ağı' olabilir.[103]

Son bir nokta daha: Mülksüzlerin medyası yolunda -varolan tüm birikimleri kucaklayarak- atılması gereken adımlar yolunda 'Böyle Buyurdu Zerdüşt (II 460)'teki şu uyarıyı da, atılan ve atılacak olan her adımda anımsamak, anımsatmak gerekiyor: "'Neden böylesine sertsin!' - dedi bir keresinde mangal kömürü elmasa: 'Biz seninle yakın akraba değil miyiz?'

Neden böylesine yumuşaksınız? Ey kardeşlerim, işte sorarım size: Siz - siz benim kardeşlerim değil misiniz?

Neden böylesine yumuşaksınız, kaçkınsınız, da dayanıksızsınız? Neden yüreklerinizde öylesine çok inkâr ve yadsıma var? Bakışlarınızda neden öylesine az yazgı? Ve yazgıları ve acımasızlığı istemiyorsanız: Benimle nasıl zafer kazanabilirsiniz?

Ve sertliğiniz çakmak çakmak parıldamak ve kesmek ve paramparça etmek istemiyorsa: Benimle nasıl-nasıl yaratabilirsiniz?

Çünkü bütün yaratıcılar serttir. Yazgınızdır, bin yıllara elinizi koyarken balmumuna dokunuyorsunuz gibi geliyor size.

- Yazgıdır, tunç üstüne yazar gibi yüzyılların istenci üstüne yazmak, - daha sert tunçtan daha soylu. Yalnızca en soylu olanıdır çok sert.

Bu yeni yasaların levhasını, ey kardeşlerim, üzerinize koyuyorum: Sert olun!"[104]

---

[102] Turhan Ilgaz, İDEA Politika Dergisi, "Medyanın Ahlâksızlığın Yükselişindeki Seçkin İşlevine Dair", Kış (Aralık-Ocak-Şubat) 2000-2001, s.28-31.
[103] Ertuğrul Kürkçü, 2000'de Yeni Gündem, "Bağımsız İletişim Ağı", 9 Aralık 2000, s.2.
[104] Nietzsche, Putların Alacakaranlığı, A.g.e., s.111.

MEDYA(LARI)NIN MARİFETİ*

TEMEL DEMİRER

"Çok kolay! Tüm yapmanız gereken, insanlara saldırıya uğradıklarını söyleyip, barış için uğraşanları da yurtseverlikten yoksunluk ve ülkeyi tehlikeye atmakla suçlamaktır".[1]

Gelin; 'Tecavüzcü medya'dan[2] dert yanan(?!) İsmet Berkan'ın, "Başbakanı televizyonda neden kimse seyretmedi, gazete satışları neden artmadı"[3] sorusunun yanıtını ararken aktaralım: Merkezi Paris'te bulunan 'Sınır Tanımayan Gazeteciler' (RFS) '1998 Dünya ve Türkiye Basın Raporu'nda, Türkiye'nin, BM'ye üye olan 185 ülke arasında "Basın özgürlüğünde durumu en kötü ülkeler"in başında geldiğine; 'Gazetecileri Koruma Komitesi' de Türkiye'nin öldürülen ve baskı altında tutulan[4] gazeteciler listesinde (Cezayir, Kolombiya, Rusya, Tacikistan, Hırvatistan, Hindistan, Bosna-Hersek'ten sonra) 8. sırada olduğuna[5] dikkat çekerken;[6] Işık Yurt-

---

* Güney Dergisi, No:5, Temmuz 1998.

[1] Herman Göring.

[2] Radikal, 10 Mayıs 1998, s.3.

[3] Radikal, 2 Nisan 1998, s.13.

[4] UNESCO'nun Stockholm'de düzenlediği "Özgürlük Yoksa Kültür de Yoktur" panelıne gönderdiği mektubunda, "Bir editör olarak, satır arası yazmayı öğrendim, okurlar da bir satır arasını okumayı öğrendiler. Önemli olayları duyurmayı, yansıtmayı ve gerçeğin adı edilmeyen yönlerini anlatmayı, sansüre uğramayacak bir dille yazmayı öğrendim. Rejim eleştirmeni aydınların, yazarların ve ozanların kaldırımlarda, çıkmaz sokaklarda nasıl kaybolduklarını ince bir dille yazmayı öğrendim. Geçildiği taktirde ağır cezalar getirecek olan kırmızı çizgilerin hangileri olduğunu görmeyi öğrendim. Sözümü sakınmadan konuşmanın, yazmanın; kaçınılmaz olarak hapis cezalarına, işkenceye, baskı altında itirafa ve çirkin iftiralara yol açacağını öğrendim" diyen Faraj Sarkoohi; sözlerini Ahmad Shamloo'nun şu dizeleriyle noktalıyordu: "Dünyanın bütün sözcüklerini elime aldım/ ama dediklerim incir çekirdeğini doldurmadı/ eksikti bir sözcük çünkü/ ÖZGÜRLÜK/ Biz demedik/ siz düşündünüz" (Cumhuriyet, 2 Nisan 1998, s.13).

[5] Gazetepazar, 17 Mayıs 1998, s.12.

[6] Ülkede Gündem, 3 Mayıs 1998, s.8.

çu da "Yasal yaptırımların, gazeteciliğin önündeki büyük engel oluşturduğu"nu söylüyor.[7]

Öte yandan Semra Somersan, basındaki ikilemi(ni), "Bir istikamet uyumsuzluk, yani devlet suçu; öbür yön, vicdan yükü. Meslek ahlâkı da cabası. Yaz yazabilirsen"[8] diye formüle ederken; Yıldırım Türker de Sakık'ın sözde itiraf(iftira)larıyla medyada kaynatılan cadı kazanlarına ilişkin olarak; "Ben, yazdıkları gazetede yayınlanan bir vatandaş olarak bütün gazetecileri bu korkunç oyuna alet olmadan, öncelikle kendilerine ve meslektaşlarına sahip çıkarak bir etik'i yeniden yazmaya çağırıyorum. Yoksa gerçekten de basınla ilişkisi olan kimsenin alnı ak, imzası okunaklı olmayacaktır"[9] uyarısını dile getiriyor!

Veriler 'kaba' hatlarıyla böyleyken soralım: Özgürlüklerin gasp edildiği bir coğrafyada, özgürlük mücadelesi vermeyen bir medya ya da basının saygınlığı olabilir mi? Veya toplumun haber alma, farklı görüşleri öğrenme, böylece, hem çözümlenmesi gereken sorunlar hem de bunların nasıl çözümlenebileceği konusunda düşünebilmesi ve kanaat geliştirebilmesi; dahası kanaatlerini ifade edebilmesi ve tartışabilmesi bakımından basın ve iletişim özgürlüğü, 'olmazsa olmaz' koşul değil midir? Basın ve iletişim özgürlüğü, hükümetlerin, devletin hoşlanmadığı bilgi ve görüşlerin akışını, kişilerin haber alma özgürlüğünü güvence altına almak için yok mudur?

Ancak Türkiye'de basın özgürlüğü, yalnızca yasal ya da oto sansür yoluyla kısıtlanmamaktadır. Hem TCK'da hem de TMK gibi özel ceza yasalarında, basın özgürlüğünü engellemek amacıyla pek çok düzenlemeye yer verilmiştir. Muhalif görüşleri yansıtma özgürlüğü, demokratik yollardan belirlenmemiş 'resmi politikalara' ve 'ulusal çıkarlara' aykırı bilgileri aktarma özgürlüğü, hem yasal hem de yasal olmayan yollardan engellenmektedir. 'Faili meçhul cinayetler', 'yargısız infazlar', işkence ve keyfi gözaltılar da, sansür yöntemleri olarak kullanılmıştır ve kullanılmaktadır.

---

[7] Ülkede Gündem, 4 Mayıs 1998, s.2.
[8] Radikal İki, 10 Mayıs 1998, s.6.
[9] Radikal İki, 3 Mayıs 1998, s.3.

Tüm bu baskıların yanı sıra basında tekelleşme, gazete ve televizyonları pazarlama şirketlerine dönüştürme 'özgürlüğü' vardır. Basının kişilerin özel yaşamına girme, kişilik haklarına saldırma, yalan haber verme, ekonomik çıkarlar uğruna yanlış bilgileri yayma 'özgürlüğü' vardır. Aynı zamanda, ülkemizde binlerce gazetecinin sendikalaşması, işten çıkarma tehdidiyle önlenmekte; yetkililerin yazdıklarından rahatsız olduğu pek çok gazeteci kolaylıkla, hiçbir yasal koruma olmaksızın işten çıkarılmaktadır.

Yıllar boyunca çok sayıda gazeteci ve yazar, 'faili meçhul cinayetler'le ortadan kaldırıldı, 'kaybedildi', işkence gördü ya da özgürlüklerinden yoksun bırakıldı. Gösterilerde ya da başka yerlerde görevlerini yaparken polis saldırısına ya da insanlıkdışı muameleye uğrayan, polis memurlarının ya da amirlerinin keyfi kararlarıyla gözaltına alınan, işkence gören ya da tehdit edilen, mesnetsiz suçlamalarla yargılanıp ağır hapis cezalarına çarptırılan gazetecilerin sayısını saptamak çok zordur.

Buna karşılık yetkililer ve hükümetler, gazetecilik görevleri başında ya da bu görevleri nedeniyle öldürülen ya da başka ihlallere uğrayan kişilerin 'aslında gazeteci olmadıklarını' iddia etmekle yetinmektedir. 'Faili meçhul' olduğu iddia edilen cinayette öldürülen gazeteciler hakkında sorumsuz açıklamaların yapılabilmesi, artık pek az kimseyi şaşırtmakta, sarsmaktadır. Özetle Türkiye'de basın özgürlüğünün sınırlarını çizen, yani hangi bilgi ve görüşlerin ifade edilebileceğini, hangi bilgilerinse 'ulusal güvenlik' ve 'ulusal çıkarlar'a, 'devletin birlik ve bütünlüğü'ne aykırı olduğunu, dolayısıyla ifade edilemeyeceğini belirleyen, MGK'dır.

Öte yandan da hükümetler, basın özgürlüğünün sağlanacağı konusunda sık sık sözler vermiştir. Buna karşılık, mevcut yasalardaki basın özgürlüğünü kısıtlayan düzenlemelerde esasa ilişkin hiçbir iyileştirme sağlanmadığı gibi, hem yeni yasal düzenlemelerde basın özgürlüğünü kısıtlayan hükümler korunmuş ya da genişletilmiş, hem de muhalif basına ve gazetecilere karşı kullanılan hukuk hilelerinde gelişme kaydedilmiştir.

1980'lerde ve 1990'ların ilk yarısında muhalif görüş ve bilgileri aktaran gazetecilerin 'terör suçları'ndan yargılandığını ve cezalandırıldığını gördük. Ardından, yurtiçinde ve uluslararası alanda doğan

tepkiler üzerine, bu kez de TCK'nın 312. maddesinin gündeme getirildiğini, basın ve ifade özgürlüğüne karşı davaların, 'halkı düşmanlığa tahrik etme' suçlamasıyla açıldığına tanık olduk. Bugünse, çok daha başarılı olduğu görülen bir taktik bulunmuştur: Artık muhalif gazeteciler, 'silahlı çete mensubu' oldukları gerekçesiyle yargılanmakta ve cezalandırılmaktadır.

Söz konusu serüvenin, egemenler açısından yüz kızartıcı bir görüntüsü 1979'dan bu yana öldürülen gazeteciler listesinde somutlanmaktadır:

Abdi İpekçi	Milliyet	İstanbul	1.02.1979
Ilhan Darendelioğlu	Ortadoğu	İstanbul	1979
Ismail Gerçeksöz	Ortadoğu	İstanbul	1980
Ümit Kaftancıoğlu	TRT	İstanbul	1980
Muammer Feyzioğlu	Hizmet	Trabzon	1980
Recai Ünal	Demokrat	İstanbul	1980
Seracettin Müftüoğlu	Hürriyet	Nusaybin	1989
Sami Başaran	Gazete	İstanbul	1989
Kamil Başaran	Gazete	İstanbul	1989
Çetin Emeç	Hürriyet	İstanbul	7.03.90
Turan Dursun	2000'e Doğru	İstanbul	4.09.90
Halit Güngen	2000'e Doğru	Diyarbakır	18.02.92
Cengiz Altun	Yeni Ülke	Batman	18.02.92
İzzet Kezer	Sabah	Cizre	23.03.92
Yaşar Aktay	Serbest G.	Hani	1992
Mehmet Sait Erten	Azadi, Deng	Diyarbakır	1992
Bülent Ulkü	Körfez'e Bakış	Bursa	1.04.92
Mecit Akgün	Yeni Ülke	Nusaybin	2.06.92
Hafiz Akdemir	Özgür Gündem	Diyarbakır	8.06.92
Çetin Ababay	Özgür Halk	Batman	29.07.92
Yahya Orhan	Özgür Gündem	Gercüş	31.07.92
Hüseyin Deniz	Özgür Gündem	Ceylanpınar	9.08.92
Musa Anter	Özgür Gündem	Diyarbakır	20.09.92
Kemal Aktay	Türkiye	Hani	9.11.92
Hatip Kapçak	Gerçek	Mazıdağı	18.11.92
Namık Tarancı	Gerçek	Diyarbakır	20.11.92
Uğur Mumcu	Cumhuriyet	Ankara	24.01.93
Kemal Kılıç	Özgür Gündem	Urfa	18.03.93
İhsan Karakuş	Silvan	Silvan	13.03.93
Ercan Gürel	HHA	Bergama	20.05.93
İhsan Uygur	Sabah	İstanbul	6.07.93
Rıza Güneşer	Halkın Gücü	İstanbul	14.07.93
Ferhat Tepe	Özgür Gündem	Bitlis	28.07.93

Aysel Malkaç,	Özgür Gündem	İstanbul	7.08.93
Muzaffer Akkuş	Milliyet	Bingöl	20.09.93
Ruhican Tul	TDN	Kırıkkale	14.01.94
Nazım Babaoğlu	Özgür Gündem	Urfa	12.03.94
Erol Akgün	Devrimci Çözüm	Gebze	8.09.94
Ersin Yıldız	Özgür Ülke	İstanbul	3.12.94
Onat Kutlar	Cumhuriyet	Istanbul	30.12.94
Safyettin Tepe	Yeni Politika	Batman	29.08.95
Metin Göktepe	Evrensel	Istanbul	8.01.96
Yemliha Kaya	Halkın Gücü	Bayrampaşa Cezaevi	27.07.96
Mehmet Topaloğlu	Kurtuluş	Adana	28.01.98

İnsana, 'İnanılacak gibi değil!' dedirten tablonun ardında 1980'ler sonrasında basın ve medyanın devletle daha çok içiçe geçen apoletli medya kastının oluşturulması ve muhalefete tahammülsüzlüğünün derinleşmesi yatıyor.

Hâl böyle olunca da, Türkiye'deki görüntü ve sorunlar ortaya çıkıyor. Bunun temel nedenlerinden biri, basının gazeteci kökenli olmak yerine iş sektöründen gelen, işini devletle gören kişilerden, yani tekelci sermayenin bir kesiminden oluşması. Bugün aşağı yukarı iş dünyasında olduğu gibi basında da önemli bir bölüm işini devletle ya da devletin uzantılarıyla görüyor. Asıl sakatlık buradan kaynaklanıyor.

Politikacılar, hükümetler, askerler bu durumu alabildiğince kullandılar. Askerler gerek ellerindeki silahın dayatmasıyla gerekse yeni keşfettikleri devletin diğer kurumlarının kullandığı ekonomik çıkarlarla medyayı propaganda ve şiddet faaliyetinin bir aracı olarak görüyorlar. Dolayısıyla böyle baktığımızda, Türkiye'de basın, medya bazı istisnalarla (muhalif basın, bağımsız yayınlar) dışında devletin hizmetinde çalışıyor

Zaten medyayı, kamuoyu, siyal erk, toplumsal işlevi bağlamında inceleyen Prof. Jean-Noel Jeanneney'in 'Medya Tarihi'[10] adlı kitabı; medyanın geçirdiği dönüşümü, medyanın siyasal alandaki etkisiyle gayet güzel sergilerken; sanki Türkiye'yi anlatmaktadır.[11] "Öteden

[10] Yapı Kredi Yay.

[11] Batıda ilk kitap 1473 yılında ortaya çıkar, ardından basılı haberler ortaya çıkar. Düzensiz biçimde çıkan bu 'occasionnel'ler (ara sıra yayınlanan, süresiz gazeteler 'Occasionnel'ler İtalya'da 'bozuk para anlamına gelen 'gazzetta'dan türetilmiş bir sözcük olan 'gazzette' adını alıyor.

beri insan doğru, eksiksiz ve taze haber açlığı içindedir ve rekabet en açık şekliyle haberlerin çabukluğunda söz konusudur. Bir haber, tarihin başlangıcından bugünkü borsa hareketlerine kadar, tüm değerini geçici tekeline sahip olunduğunda kazanır" diyen kitabın yazarı 'haber'in kamusal önemine dikkat çekerken; medyanın, yönetici sınıf ile yönetilenleri, ticari ilişkilerdeki alım-satımı, piyasadaki dönüşümü, toplumun kendi arasındaki bilgi akışının merkezini gücünü nasıl etkileyebileceğinin altını özenle çiziyor.

Sermayenin medyası, bir yandan muhalefeti devlet eliyle bastırırken; öte yandan da devasa gücü ve postmodern yönelimiyle kitleleri sürüleştirip, sessizliğin gölgesinde güder. Gerçekten de, postmodern işlevselliği göz ardı edilmemesi gereken özgürlük ve muhalefet düşmanı egemen medya bağrında dayatmacılığı barındırır; Aydınlanma'nın kanlı bıçaklı düşmanıdır. Çünkü Aydınlanma düşüncesi, burjuvazinin devrimci döneminin çocuğuydu. Geçmişten köklü bir kopuş ve insanlığın kendi geleceğini eline alması kavgası, aydınlanmanın temelini oluşturdu. Ancak burjuvazinin gericileşmesiyle birlikte ne geçmişle köklü bir kopuşun ne de sınıfsal içeriği arka planda kalan bir geleceğin zemini kalmadığı için Aydınlanma'ya ilk ihanet eden burjuvazi oldu. Böylelikle de, Aydınlanma düşmanı kısırlaşmış yıkıcılığın körüklediği şiddetle[12] karakterize olan postmodernlerin medyası;[13] küresel bir uyuşturucu niteliği kazandı.

---

[12] Prof. Ülkü Ülgür, "TV'lerin alışkanlık yaptığı"na dikkat çekerken; Prof. Şahnur Şener de, TV'lerin iki günlük kesitinde yapılan çalışmalarda; ilk günde 1.040, ikinci günde 1.186 şiddet olayı verildiğinin altını çizdi (Cumhuriyet, 28 Nisan 1998, s.18).

[13] "Postmodern söylemin 1950'lerde ya da 60'larda değil, son 10 yıl içinde ortaya çıkışı anlamlıdır. 2. Dünya Savaşı sonrasında kapitalist ekonomilerde görülen büyümenin ve bunun yarattığı refah toplumlarının daha sonra krize girmesi aydınlanmış bir teknokrasiye duyulan inancı zayıflatmış, ama bu zayıflamaya eşlik eden düzen karşıtı mücadelenin yenilgiyle sonuçlanması devrimci umutları da söndürmüştür. İşte bu süreçte radikalleşen umutlarını gerçekleştiremeyen entelektüeller var olan düzenin rasyonalitesinden ve adaletinden kuşkulanmaya devam etseler bile uygulanabilir bir alternatife olan inançlarını yitirmişlerdir. Düş kırıklığına uğrayan bu entelektüeller, tüm orta sınıfta olduğu gibi, kendilerine sunulan toplumsal hiyerarşi içinde yukarı tırmanma ve tüketim olanaklarını reddetmemeleri, radikalliklerinin törpülenmesi sonucunu doğurdu. İşte postmodern söylemin bu entelektüellerin ürünü olarak görülmesi gerekir" (Alex Callinicos, İktisat Dergisi, Şubat-1994).

Bu özellikleri, bir bütün olarak yansıtan egemen medya karşısında herkes, insanların ruh sağlığını nasıl koruyacağı konusunda kara kara düşünmektedir. Çünkü kitle iletişim araçlarındaki şiddet konusunda T. Radecki, "Çocukları için hazırlandığı ileri sürülen pek çok çizgi film ve sinema filminde geleceğin katillerini, ırz düşmanlarını yaratacak kadar malzeme vardır" derken, hiç de haksız değildir.

Toplumsal ahlâkı ve sorumluluğu sistematik olarak körelten, ya da egemenlerin gereksinim duyduğu biçimde şekillendirerek insanlık dışılığı körükleyerek; bağnaz, sansürcü, sömürücü ve ehli kişilikler oluşturmaya hizmet eden egemen medya; 'hakkı, hukuku' askıya almış; 'haklı, haksız' yargılarını hiçe sayan ve ötekilerin acı ve yoksunluklarına aldırmayan, sistemiçi 'ben(cillik)leri' yaratır.

Bu insan(lık)ı, kapitalizmin kastına maruz bırakan bir kültürel soykırımdır; terördür. Egemen düşüncelerin taşıyıcısı ya da devletin ideolojik aygıtı[14] medyanın saldırısını 1980'lerden beri, yıkıcı sonuçlarıyla yaşıyoruz![15] "Kitle iletişim araçları halka sistemin ideolojisini, Lenin'in deyimiyle, belli bir sınıfın egemenliğindeki toplumsal sistemi, halkın destek-

---

[14] "Devletin ideolojik aygıtlarında var olan ideoloji bütün çeşitliliği ve çelişkilerine karşın yönetici sınıf ideolojisi altında aslında her zaman bir birliğe sahiptir ve devletin baskı aygıtlarıyla devletin ideolojik aygıtları arasında sürekli görülen ya da görülmeyen ince ilişkiler mevcuttur" (L. Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İletişim Yay., 1994, s.35).

[15] Burada bir parantez açarak Ahmet Oktay'ın önemli saptamalarını anımsatalım: "Devrimci dalga, ardında ölüler, bir yığın hayal kırıklığı ve umutsuzluk bırakarak çekilmiş durumda. Tarihin gündeminden silindiğine inanmıyor, toplumsal ütopyaya bağlılığımızı sürdürüyor olsak bile, sözcüğün işçi sınıfı için eski çekiciliğini taşımadığını söylemek zorundayız. Halesiz bir sözcük artık devrim. İşçi sınıfı da küçük burjuvazinin ilerici kesimi de kimi aydınların kendilerini melankolik bakışlarla seyretmelerine aldırmaksızın televizyona, pop şarkılara, en adisinden en yazınsalına pomografiye teslim olmuş bulunuyor. Yenilgi duygusunu telafi edici öteki kültürel narkotiklerin yanı sıra. 'Kaptırık' olmak, kültürel ve törel yozlaşmaya özgü bir sorun gibi değil yaşanan gerçekliğin kendisiymiş gibi görünüyor. Günümüzün mottosu belli: Anyhing goes: Ne yapsan gider. (...) 1980-90 arası, boyutları son derece geniş bir yabancılaşma dönemidir. Kuşkusuz işçi sınıfı ile enteligentsiyanın yabancılaşmasının öğeleri, oyların ve derinlik farkına sahiptir. Algılanış ve yaşanış biçimleri de farklıdır. Ama bu yabancılaşma/şeyleşme olgusunun sosyo-ekonomik, sosyo-politik, sosyo-kültürel toprağı aynıdır: Bu toprak, kapitalist düzendir. (...) Bu düzende sadece emek değil en yüce değer de, insan da metaya dönüşmüştür. Burada yabancılaşma kuramını açımlayacak değilim. Ancak yabancılaşmanın medya aracılığıyla bireye içselleştirildiğini, bireyi egemenliği altına aldığını söyleyeceğim. (...) Nesneler ve görüntülerle çevrili yaşıyoruz. Kullan-at ilkesi ile kuşatılmış bulunuyoruz" (Ahmet Oktay, Defter, Kış 1992, No:19).

lediği ya da hücum ettiği değerler sistemini öğretir"ken[16] sonuç ortadadır! Yani, "Hiçbir sınıf devletin ideolojik aygıtları içinde ve üstünde kendi hegemonyasını uygulamadan devlet iktidarını sürekli elinde tutamaz"ken;[17] Türk(iye) basını ve medyasının marifeti de bundan ibarettir!

Ve de "Basın özgürlüğünü demokrasiden, demokrasiyi de basın özgürlüğünden ayırmak mümkün değildir" diyen[18] TGC Başkanı Nail Güreli'nin işaret ettiği gibi, "Basın büyük ölçüde bağımlılık kazanıyor.[19] (...) Siyasetçi-gazeteci arasındaki mesafe kayboldu".[20] Bundan ötürü, "Sokakta gerçek insanlar, gerçek dertleri, gerçek sevinçleri ve gerçek arzularıyla kendilerine hitap edecek gerçek gazeteleri bekliyorlar. (...) Türk iç politikasıyla Türk basınının sorunları birbirine çok benziyor"[21] diyen İsmet Berkan'ın yüksek sesle itirafı öne çıkan görüngüye dönüştü: "İki Türkiye var, gazetelerin yazdığı Türkiye ve yazmadığı Türkiye!"[22]

---

[16] İrfan Erdoğan-Korkmaz Alemdar, İletişim ve Toplum, Bilgi Yay., 1990, s.200.
[17] İrfan Erdoğan, Uluslararası İletişim, Kaynak Yay., 1995, s.243.
[18] Cumhuriyet, 5 Nisan 1998, s.6.
[19] Anımsatmadan geçmeyelim: "Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda egemen düşüncelerdir. Başka bir deyişle toplumun egemen maddi gücü olan sınıf aynı zamanda egemen zihinsel güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf zihinsel üretim araçlarını da elinde bulundurur; bunlar o kadar iç içe geçmiş durumdadır ki kendilerine zihinsel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de aynı zamanda bu egemen sınıfa bağımlıdır. Egemen düşünceler egemen maddi ilişkilerin fiziksel ifadelerinden başka bir şey değildir" (K. Marx-F. Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay., 1987).
[20] Milliyet, 5 Nisan 1998, s.18.
[21] Radikal, 3 Nisan 1998, s.13.
[22] Radikal, 1 Nisan 1998, s.13.

"GAZETE PATRONLARI"NDAN "PATRON GAZETELERİ"NE*

SİBEL ÖZBUDUN

"Kalp boşaldıkça kese dolar".[1]

Benedict Anderson, 'Hayalî Cemaatler' adlı kitabında, günlük gazetelerin hayalî 'ulus' cemaatini yaratmada önemli bir işlevi olduğunu söyler. Birbirlerini görme, tanıma şansına sahip olmayan milyonlarca insanı bir 'ulus' bilinci altında birleştirmede gazeteler gerçekten de önemli bir rol oynamaktadır. 'Ulus' mensupları, hiç görmedikleri, belki hiç de görmeyecekleri 'yurt köşeleri'nde neler olup bittiğini günlük gazeteler sayesinde öğrenmekte, 'ülke'lerinin farklı yörelerinde eşzamanlı olarak neler yaşandığını izlemekte; böylelikle de kendilerini, başka türlü tahayyül etmesi olanaksız olan ulus topluluğunun, 'kaderde, tasada, kıvançta ortak' üyeleri hissetmektedirler.

Okuması günde 1-2 saatten fazla sürmeyen günlük yazılı basın bir toplumun bireylerini bir kalıba dökmede böylesine etkili olabiliyorsa, siz varın günde 24 saat yayın yapan, üstelik de çok daha etkin bir algılama aracı olan göze hitap eden 'görsel medya' ya da TV'nin nelere kadir olduğunu düşünün. Bu, General De Gaulle'ün Kültür Bakanı André Malraux'ya, "Televizyon yönetiminizde değilse, ülkeyi nasıl yönetiyorsunuz?" diye sordurtan bir güçtür.

TV'nin büyüsü, izleyicilerini kendilerine sunulanı edilgin, sorgusuz-sualsiz kabul eden pasif alıcılara dönüştürebilmesinde yatmaktadır. Akıl, gözlerin önünden akıp geçmekte olan görüntülerin hızına yetişemez. Bunların üzerinde durup eleştirel olarak sorgula-

---

* Fırat'ta Yaşam Gazetesi, No:18, 7-14 Mayıs 1999.

[1] Victor Hugo.

yacak vakti bulamaz. Bu nedenle de aslî özelliğini, yani eleştirelliğini, sorgulayıcılığını yitirerek ekrandaki sözel-görüntüsel mesaj bombardımanına teslim olur. TV'lerin izleyicilere sunduğu her şey, tüm haber, görüntü, ses, yorum, eğlence, cinayet, şiddet, futbol, şarkı-türkü, müstehcenlik vb., bu nedenle bilinçten çok bilinçaltına hitap etmektedir. Sorgusuz sualsiz kabul edilip bilinçaltı deposuna atılan her mesaj, orada yine irade-dışı süreçlerle tasnif edilerek, insanın duyuş, düşünce ve davranışlarını biçimlendiren, yön veren güdülere dönüşür.

Bir çok örnek vermek mümkün, ancak gerekli değil.

Aklını kullanmayan, kendisine sunulan mesajların pasif alıcılarına dönüşmüş izleyiciler, kolaylıkla sermayenin ve devletin kendilerine vermek istediği mesajları sorgusuz kabullenerek bu doğrultuda davranan 'kul'lara dönüşebilecektir. Bu anlamda TV, Althusser'in deyişiyle ideal bir 'Devletin İdeolojik Aygıtı' (DİA)'dır. Çünkü TV'de izlediği, aynı zamanda kendisidir; TV'yi, TV tarafından biçimlendirilen 'duygularına tercüman' sanma yanılgısına koşullandırılmıştır. Bu bakımdan, 'şehit cenazelerinde' ağlayan o, DGM'lerde bayrağa sarılıp avukatlara saldıran o, maçlarda 'Avrupa Avrupa duy sesimizi, bu gelen Türklerin ayak sesleri!' diye haykıran o, apartman dairelerinde kıstırılmış çocukları kurşunlayan polislere alkış tutan o, İtalyan konsolosluklarının önünde domateslerin üzerinde tepinen yine o'dur. Medyada görmediği için 'acaba başka bir alternatif var mı?' Örneğin, 'barışçıl çözüm acaba mümkün olamaz mı?' diye düşünmeyi aklından dahi geçirmez.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Ünsal Oskay, egemen medyanın ücretli kölelik dünyasında "Sansür hayatımızın her alanında" der ve sansürün zımni, yani örtük biçiminden söz eder. Ama bir de ayan-beyanı, kör parmağım gözüne misali, açıkça uygulananı var. Örnek mi? İçişleri Bakanlığı Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan ve 26 Nisan 1999 tarih, 096 numarayla Anadolu Ajansı ile TRT'ye iletilen genelge, birtakım sözcüklerin kullanılmasını yasaklıyordu. Örneğin 'gerilla, asi' yerine 'terörist, eşkıya haydut'; 'Kürt isyanı' yerine 'terörist faaliyet'; 'PKK,

Apocu, (hatta!) bölücü çete' yerine 'terör örgütü, kanlı terör örgütü, cinayet şebekesi'; 'Kürt kökenliler' yerine 'Bölücü çevrelerce Kürt olarak isimlendirilen vatandaşlarımız'; 'Apo' yerine 'terörist Öcalan'; 'Güneydoğu halkı' yerine 'Türkiye'nin doğusundaki vatandaşlarımız'; 'Düşük (alçak) yoğunluklu savaş' yerine 'terörle mücadele' vb. terimlerin kullanılması gereği bildirilmekteydi.[2]

Bir olgunun 'ad'ını değiştirerek kendisini değiştirebileceğini sanmak, insanlığın ilkçağlardan bu yana süregelen bir yanılsaması. Ama aynı zamanda kavramlar üzerinde yürütülen bir sınıf mücadelesinin de göstergesi sayılmalı. Hatırlarsınız, 'aforoz', yani 'adı'nın söylenmesinin yasaklanması, Ortaçağ Kilisesi'nin kendisine başkaldıran ya da çıkarlarıyla çelişen bireylere uyguladığı en ağır cezalardan biriydi. Öte yandan, sözcüklerin, kavramların anlamını belirleyen kimse, hegemonyayı onun elinde tutacağı düşünülür. Bu bağlamda medya, olgu ve kavramları dilediğince anlamlandırıp hegemonyasını sürdürmek arzusundaki Devlet'in sözcülüğüyle yükümlendirilmekte ve bu sözcülüğe gönüllüce soyunmaktadır.

Tabii bir de, medya ile devlet arasındaki ilişkilerin neden bu denli organik olduğuna, medyanın devletin sözcülüğüne, hatta borazanlığına neden bu kadar hevesle soyunduğuna bakmak gerek.

Özetin özeti: Durumu tek cümleyle özetlemek gerekirse, eskiden 'Gazete patronları'ndan söz edilirdi. Şimdiyse 'patronların gazeteleri (ya da medyası)'nden söz edilebilir olsa olsa.

Bu konuda son bir hatırlatma, gazete patronlarının, ünlü köşe yazarlarının, TV programcılarının, futbol kulübü başkanlarının, futbol 'star'larının, ünlü 'sanatçılar'ın, emniyet müdürlerinin, bakanların, milletvekillerinin, emekli darbeci generallerin, sanayici ve işadamlarının, onların sosyete yıldızı eşlerinin, kızlarının, çete mensuplarının, parti liderlerinin, banka müdürlerinin... bir araya geldiği 'Susurluk Düğünü'nün hatıra fotoğrafı karesi olacaktır. Yalnızca bu kare dahi, Türkiye medyasının neden ve nasıl sermaye ve devletle bu denli içli-dışlı olduğunu anlatmaya yetip de artmıyor mu?

---

[2] Özgür Bakış, 21 Mayıs 1999, s.12.

IV. AYRIM

'ÖTEKİLER'İN GÜNDEMİ

100 HAFTA...*

TEMEL DEMİRER

"İdeal olanda coşku, gerçek olanda tutarlılık önemlidir".[1]

* Ateşin ve ihanetin... Baskının ve yasakların... Can kırımlarının ve kıyımlarının... Cinnet karelerinin ve teslim alınamayan direngen umutların, özlemlerin yaşandığı bir 100 hafta... 'Rüzgâr gibi geçti' diye betimlenilmesi mümkün olmayan bir 700 gün... Ya da iki yıla yakın bir yaşanmışlık... Dile kolay... Yaşayan ve yaşatan(lar) bilir bu 100 haftanın öyküsünü... Bir de, 'ağzı var dili yok Diyarbekir Kalesi' ile yüzyıllardır akan Fırat...

Öncesiyle 100 hafta... Hem de Turgut Uyar'ın 'Yokuş Yola' dizelerini kaleme aldığı 'adı yasaklı' coğrafya da ve tıpkı Uyar'ın uyardığı koşullarda: "Güllerin bedeninden dikenleri teker teker koparırsan/ dikenler kopardığın yerler teker teker kanar.../ dikenleri kopardığın yeri bir bahar filan sanırsan/ Kürdistan'da ve Muş-Tatvan yolunda bir yer kanar.../ Muş-Tatvan yolunda güllere ve devlete inanırsan/ eşkıyalar kanar kötü donanımlı askerler kanar.../ sen bir yaz güzelisin, yaprakların ekşi, suda yıkanırsan/ portakal incinir, tütün utanır, incirler kanar.../ bir yolda el ele gideriz, o yolda bir gün usanırsan/ padişahlar ve Muşlar kanar, darülbedayiler kanar.../ Muş-Tatvan yolunda bir gün senin akşamın ne ki/ orada her zaman otlar ergenlikler kanar.../ el ele gittiğimiz bir yolda sen gitgide büyürsen/ benim içimde çok beklemiş, çok eski bir yer kanar".[2]

* Kim ne derse desin; -100 haftalık maceranın çok kıyısındaki sıradan biri olsam da!- Fırat'ta Yaşam ile yaşadıklarım bana umut veriyor... Veya bana -bir kez daha- "Günümüzde özgürlük, özgür olmak için mücadele etmeyi seçme özgürlüğünden başka bir şey değildir.

---

* Fırat'ta Yaşam, No:100, 9-16 Nisan 2001.

[1] Goethe.

[2] Turgut Uyar, "Yokuş Yola".

İnsan bireyi, kendini her şeyden sorumlu sayarak özgürce gerçekleştirir"[3] diyen, Jean Paul Sartre'ı anımsatıyor. Ya da "Karşımdaki sese dönerek yüzümü, yeni sesler üretebilirim"[4] diyen ortak aklı-üretiumudu ve 'Kein Ding sei wo das Wort Gebricht'[5] diye haykıran ısrarıyla, "Baharın başeğmeyen isyancılığı"yla birlikte şunları anımsatıyor:

- "Eğer düş görmüyorsak bu, düş görmediğimizi düşlememizdendir. Eğer düş görüyorsak, gerçeği düşünüyoruz demektir".[6]

- "Daima sorgulayın karşınızdaki otoriteyi. Otoriteye gerekirse utandıran, sert, acımasız, irdeleyen sorular yöneltin. Hepsinin ürktüğü, bütün 'sorun çıkartan sözcüklere' tutkuyla bağlanın. Tartışma ve sorun çıkarma geleneği, aydın olma olgusunun, insancıllık kavramının ateşlenme odağıdır!"[7]

- "Eğer hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşünüyorsam, ben bir alığım... Eğer düşünmek istemiyorsam, bir korkağım... Ve eğer hiçbir şeyin değişmemesinin benim çıkarıma olacağını düşünüyorsam da, alçak..."[8]

* Fırat'ta Yaşam'ın 100 haftada bana anımsattıkları 'Anne Bak Kral Çıplak' diye haykıran içimdeki çocuğu ve olması gereken itirazı besledi... 'Neyin itirazı' mı? Nevzat Çelik'in dillendirdiği: "çok olmadığımız kesin/ çok olan tarafta değiliz/ çok olan tarafta olmayacağız/ türkiye'de kürt olacağız/ kürtlerde ermeni/ ermenilerde süryani/ gidip almanya'da türk olacağız/ hollanda'da surinamlı/ fransa'da cezayirli/ iran'da azeri/ amerika'da zifiri zenci olacağız/ çoğalan zencide mutlaka kızılderili/ israil'de filistinli/ köpeğin karşısında kedi/ kedinin karşısında kuş olacağız/ kuşun karşısında börtü böcek/ hakemler hep karşı takımı tutacak/ ve biz hep yedi kişiyle tamamlayacağız maçı/ çiçeklerden kamelya olacağız/ az kolumuzun tarafında/ solda olacağız/ bu itirazın ilk şartı/ solda da az olacağız/ devrimi çoğaltırken çünkü/ biz başka devrime hızla azalacağız/ bu da itirazın ikinci şartı".[9]

---

[3] Jean Paul Sartre.
[4] Thomas Bernhard.
[5] "Sözün kesildiği yerde hiçbir şey varolmaz" (Stefan George).
[6] Komutan Yardımcısı Marcos.
[7] Noam Chomsky.
[8] 1968 Baharı'nda Paris Duvarları'ndan.
[9] Nevzat Çelik, "Sevgili Kurbağa Yoldaşlar".

* Onurlu bir barışın ve eşitlikçi-özgür bir yaşamın itirazı olan Fırat'ta Yaşam, çok 'basit' ve bir o kadar da 'zor' bir şeyi; yani Yannis Ritsos'un dizelerindeki 'Barış'ı istedi ve bunun için yasaklandı, cezalandırıldı vb. vb...

"Çocuğun gördüğü düştür barış./ Ananın gördüğü düştür barış./ Ağaçlar altında söylenen sevda sözleridir barış.

Akşam alacasında, gözlerinde ferah bir/ gülümseyişle döner ya baba/ elinde yemiş dolu bir sepet;/ ve serinlesin diye su, pencere önüne konmuş/ toprak bir testi gibi/ ter damlalarıyla alnında.../ Barış budur işte.

Evrenin yüzündeki yara izleri kapandığı zaman,/ ağaçlar dikildiğinde top mermilerinin açtığı çukurlara,/ yangının eritip tükettiği yüreklerde/ ilk tomurcukları belirdiği zaman umudun,/ ölüler rahatça uyuyabildiklerinde,/ kaygı duymaksızın artık,/ boşa akmadığını bilerek kanlarının,/ barış budur işte.

Barış sıcak yemeklerden tüten kokudur akşamda/ yüreği korkuyla ürpertmediğinde sokaktaki ani tren sesi/ ve çalınan kapı, arkadaşlar demek olduğunda sadece./ Barış, açılan bir pencereden, ne zaman olursa olsun/ gökyüzünün dolmasıdır içeriye.

Bir tas sıcak süttür barış ve uyanan bir çocuğun/ gözlerinin önüne tutulan kitaptır./ Başaklar uzanıp, ışık! ışık! diye fısıldarken birbirlerine/ Işık taşarken ufkun yalağından./ Barış budur işte.

Kitaplık yapıldığı zaman hapishaneler/ Geceleyin kapı kapı dolaştığı zaman bir türkü/ ve dolunay, taptaze yüzünü gösterdiği zaman/ bir bulutun arkasından/ cumartesi akşamı berberden pırıl pırıl çıkan bir işçi gibi;/ barış budur işte.

Geçen her gün yitirilmiş bir gün değil de/ bir kök olduğu zaman/ gecede sevincin yapraklarını canlandırmaya./ Geçen her gün kazanılmış bir gün olduğu zaman/ dürüst bir insanın deliksiz uykusunun ardı sıra./ Ve sonunda, hissettiğimiz zaman yeniden/ zamanın tüm köşe bucağında acıları koymak için/ ışıktan çizmelerini çektiğini güneşin/ Barış budur işte.

Barış, ışın demetleridir yaz tarlalarında,/ iyilik alfabesidir o, dizlerinde şafağın./ Herkesin 'kardeşim' demesidir birbirine,/ 'yarın yeni bir dünya kuracağız' demesidir;/ ve kurmamızdır bu dünyayı türkülerle./ Barış budur işte.

Ölüm çok az yer tuttuğu gün yüreklerde,/ mutluluğu gösterdiğinde güven dolu parmağı/ yolların,/ şair ve proleter eşitlikle çekebildiği gün içlerine/ büyük karanfilini alacakaranlığın.../ Barış budur işte.

Barış sımsıkı kenetlenmiş elleridir insanların/ sıcacık bir ekmektir o, masası üstünde dünyanın./ Barış, bir annenin gülümseyişinden başka bir şey/ değildir.

Ve toprakta derin izler açan sabanların/ tek bir sözcüktür yazdıkları:/ Barış./ Ve bir tren ilerler geleceğe doğru/ kayarak benim dizelerimin rayları üzerinden/ buğdayla ve güllerle yüklü bir tren./ Bu tren, barıştır işte.

Kardeşler, barış içinde ancak/ derin derin soluk alır evren./ Tüm evren, taşıyarak tüm düşlerini./ Kardeşler, uzatın ellerinizi./ Barış budur işte".[10]

* Adana DGM Cumhuriyet Savcısı Semih Üreten imzalı, 1999/800 Hazırlık, 1999/511 Esas, 1999/558 No'lu ve 28 Aralık 1999 tarihli iddianamenin, 'SUÇ: KAPALI TAHRİK' 'iddiası' ve 'TCK'nın 312/2,80 maddeleri uyarınca cezalandırılma' istemiyle ve de yine Adana DGM'nin 1999/558 Sayı'lı ve 28 Aralık 1999 tarihli 'Tensip Zaptı'nda da, "Sanık Temel Demirer hakkında 6.9.1999-27.9.1999-4.10.1999-1.11.1999 tarihli gazetedeki yazılardan ötürü TCK'nın 312/2. Maddesi gereğince 4 kez" cezalandırılması talep edilen bir Fırat'ta Yaşam yazarı olarak diyeceklerimi uzatmadan hatırlatıyorum: "Diktatörlerin ilk yaptığı şey söz üzerinde monopol kurmaktır".[11] Ve de "Söz olmadığında insan hayatı bir cehennemdir..."[12]

Cehenneme ve özgür sözümüzün üzerinde 'monopol' kurulmasına 100 haftadır boyun eğmedik ve asla eğmeyeceğiz de... Çünkü "Eğer insanlığın çoğunluğu için etkili olabileceğimiz yeri seçmişsek, hiçbir yük bizi kamburlaştırmaz. Artık o, herkes adına ödenen bir bedeldir. Artık tadına vardığımız şey yoksul, kısıtlı, bencilce bir sevinç değildir. Mutluluğumuz milyonlara aittir".[13]

---

[10] Yannis Ritsos, "Barış".
[11] Carlos Fuentes.
[12] Jacques Elleul.
[13] Karl Marx.

200. HAFTANIN COŞKUSUYLA...*

SİBEL ÖZBUDUN-TEMEL DEMİRER

"Sana en çok
ne yakışır diye / düşündüm
ışık'tan başkası / çalmadı
aklımın kapısını..."[1]

Fırat'ta Yaşam'ın, 3. yılında tarih 9-16 Nisan 2001'di. Sayı ise 100. Şimdi Haziran 2003'ün sonunda ve 200. sayının eşiğindeyiz.

Bu 'müthiş' bir şey... Bunun neden 'müthiş' ve 'onur verici' bir şey olduğunu ancak, başkaldıran alternatif medyaya(basına) kan-can, teremek verenler bilir... Örneğin Diyarbekir zindanlarında çürüttükleri böbreklerine karşın hâlâ bir genç gibi, tutku ve hırsla Fırat'ta Yaşam için koşuşturan 'ihtiyar'. Ya da Mehmet Boncuk ya da şimdi el kapılarının gri gökleri altındaki Halil Şahin ya da Gebze zindanındaki Rabia Şengör ya da bizim Sinan gibi veya ismini zikredemediğimiz Fırat'ta Yaşam çalışanları ve ona omuz veren dostları gibi...

Onlarla 'müthiş bir onur ve heyecanı' duyduk...

İşte tam da bu 'onur ve heyecan'la onlar -yani Fırat'ta Yaşam'cılar- bize Sokrates'in; "Üzerinde düşünülmeyen bir hayat, yaşanmaya değer bir hayat değildir"!

İdeas'ın; "Hayat, bir bileği taşıdır, benliğinizi yapan madenin cinsine göre sizi ya eskitecek ya da cilalayacaktır"!

Andre Gide'in; "Karanlığa küfretmektense, bir küçük ışık yakın, daha iyi edersiniz"!

B. Shaw'ın; "Eğer yürüdüğünüz yolda güçlük ve engel yoksa bilin ki o yol sizi önemli bir yere ulaştırmaz"!

Seneca'nın; "İradeye bağlı kölelikten daha ayıbı yoktur"!

---

* Fıratta Yaşam Gazetesi, No:200, 30 Haziran 2003.

[1] H. Karakuş, Varlık, 1946.

Edward Said'in; "Entelektüelin görevi vaaz vermek değil, angaje olmaktır. Yazmak, örgütlenmek, ajitasyon tek başına kotarılacak işler değildir, toplumsal hareketin içinde yapılmalıdır. Fakat bu toplumsal hareketinde eleştiriye ihtiyacı vardır"![2]

Alexander Smith'in; "Yıldızlara bakan adam, yoldaki çamur birikintilerinin içine girmeye mahkûmdur"!

Matteotti'nin; "Özgürlük içinde yanlışlık yapılabilir, ancak tutsaklık bir ulusu ölüme sürükler"!

Tolstoy'un; "Kötüler kendilerine tahammül edildikçe daha çok azarlar" gerçeğini bir kez daha anımsattılar; yani -bir kez daha- gençlik düşlerimizin 'yalan-yanlış şeyler' olmadığını; 'bir başka dünyanın mümkün' olduğunu; bunun için direnilip-başkaldırılması gerektiğini muştulayan insan onurumuz, vicdanımız oldular.

Hem de, Kaygusuz Abdal'ın, ta 15. yüzyılda, "bir sürü kaplumbağa/ kanatlanmış uçuyor/ kertenkele bunalmış/ gitmek ister kırıma...

bir sinek bir devenin/ bir budunu koparmış/ salınarak kaçarken/ sevişmek ister canı...

bir topal karıncacık/ kırk kilo tuz yüklemiş/ hem koşar hem sekerek/ şehre satmağa gider...

domuz düğün yaparak/ ayıya bir kız vermiş/ maymun makas getirmiş/ kaftan gömlek biçmeğe...

deve hamama girmiş/ dana tellaklık yapar/ mandalar natır olmuş/ çalışır nöbetleşe...

kaygusuzun sözleri/ hindistancevizleri/ bunca yalan söyledin/ gider misin cennete" diye betimlediği yalanların 'gerçekmiş' gibi sunulduğu postmodern yanılsamalar deryasında...

Onlar -Fırat'ta Yaşam'cılar- bize; "Başka türlü bir şey benim isteğim/ Ne ağaca benzer ne de buluta/ Burası gibi değil gideceğim memleket/ Denizi ayrı deniz, havası ayrı hava/ Nerde gördüklerim,/ Nerde o beklediğim/ Rengi başka, tadı başka/ Bir başka yolculuk dalından düşmek yere/ Yaşadığından uzun/ Bir tatlı yolculuk dalından inmek yere/ Ağacın yüksekliğince/ Dalın yüksekliğince rüzgârda/ Vardığım çimen yeşilliğince" diyen haklı rüyalarıyla Can

[2] E. Said, "İçimde Kalabalıklar Gizli", PostExpress, 19 Mayıs-15 Haziran 2003, s.63.

(Yücel) Baba'yı anımsatırken; yaptıkları ve 'yarattıkları'yla, "Ne kadar çok elimiz varmış meğer!/ İlkin, senin elinle tutuşan benimki/ Sonra çocuklarınki/ Sonra gençlerinki/ Sonra Tekel işçilerininki../ Sonra, ellerin elleri/ Ne kadar çok elimiz oldu baksana,/ Tutuşa tutuşa/ Bir orman yangını gibi!" (Can Yücel) diye haykırdılar jurnalcilerin, sansürcülerin ve teslim olanların suratına...

Hem de 33 Kurşun'da, "Vurun ulan,/ Vurun,/ Ben kolay ölmem/ Ocakta küllenmiş közüm,/ Karnımda sözüm var/ Hâldan bilene" diyen kararlılığıyla Ahmed Arif'in hemşehrileri olmaklıklarını bir an dahi unutmadan, diz çökmeden, aman dilemeden...

Hayır; Onlar -Fırat'ta Yaşam'cılar- egemen rüzgârlar önünde diz çökmedi, yaltaklanmadı, ne AB'den ne de ABD imparatorluğundan medet ummadı... Yani (Namık Kemal'in mi, Deli Hikmet'in mi olduğu bir türlü netleşmemiş) bir taşlamadaki gibi düşünüp davranmadı: "Edepsizlikte tekleriz/ Kimi görsek etekleriz/ Hak'dan da ümit bekleriz/ Ne utanmaz köpekleriz...

Biz bakmadan sağa sola/ Düşman girdi İstanbul'a/ Vatanı sattık bir pula/ Ne utanmaz köpekleriz...

Dalkavuklukla irtikâp (rüşvet, avanta)/ İşte etti bizi harab/ Sen söyle ey Şevketmeab/ Ne utanmaz köpekleriz...

İnsan mı neyiz seçilmez/ Bir zehiriz ki içilmez/ Tavrımızdan da geçilmez/ Ne utanmaz köpekleriz...

Gitme vatan kavgasına/ Yetiş rütbe yağmasına/ Daldık dünya sefasına/ Ne utanmaz köpekleriz...

Vatanın girdik kanına/ Leke getirdik şanına/ Topumuzun bok canına/ Ne utanmaz köpekleriz..."

Şimdi; demokrasi-özgürlük-eşitlik-adalet-kardeşlik gibi insan(lık)a ait ne varsa; insan(lık) düşmanlarına havale etmiş gaflet ve delaletin karşısında Onlar -Fırat'ta Yaşam'cılar- bize hep; "İnsanlarda tek sıcak kanun/ Üzümden şarap yapmaları/ Kömürden ateş yapmaları/ Öpücüklerden insan yapmalarıdır...

İnsanlarda tek zorlu kanun/ Savaşlara yoksulluğa karşı/ Kendilerini ayakta tutmaları/ Ölüme karşı yaşamalarıdır...

İnsanlarda tek güzel kanun/ Suyu ışık yapmaları/ Düşü gerçek yapmaları/ Düşmanı kardeş yapmalarıdır...

Hep var olan kanunlardır bunlar/ Bir çocukcağızın ta yüreğinden başlar/ Yayılır genişler uzar gider/ Ta akla kaçlar" diyen Paul Eluard'ı...

"Muini zalimin dünyada erbab-ı denaettir/ Köpektir zevk alan sayyad-ı bi-insafa hizmetten ("Dünyada zalimin yardımcısı aşağılık kişilerdir/ İnsafsız avcıya hizmetten zevk alan köpektir)" diyen Namık Kemal'i...

"Kaldır başını kan uykulardan/ Böyle yürek böyle atar damar/ Atmaz olsun!/ Ses ol, ışık ol, yumruk ol!/ Karayeller başına indirmeden çatını/ Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm/ Alıp götürmeden büyük denizlere/ Çabuk ol!" diyen Rıfat Ilgaz'ı...

"Öyle yıkma kendini;/ Öyle mahzun, öyle garip.../ Nerede olursan ol,/ İçerde, dışarda, derste, sırada,/ Yürü üstüne-üstüne,/ Tükür yüzüne celladın,/ Fırsatçının, işbirlikçi hayının.../ Dayan kitap ile,/ Dayan iş ile,/ Tırnak ile, diş ile,/ Umut ile, sevda ile, düş ile./ Dayan rüsva etme beni" diyen Ahmed Arif'i...

"Yalan dolansa eğer/ Vebali tarihin boynuna olsun/ Vaat ettiği günden bahistir/ Konuştuğumuz dil/ Yazdığımız her satır/ Bir umuttur veya bir arzu/ Veya canevinden koparılmış/ En aziz, en güzel, en kıymetlimiz/ Onunla biz etle tırnak gibiyiz" diyen Niyazi Akıncıoğlu'nu...

"Zakkumlar arasında bir şehre gireceksin,/ Aşk şiirleri, tabiat şiirleri, tarih şiirleri düşünerek/ Bir dinamit yapacaksın kendine./ Korkma, ateşle onu,/ Öldürecek nice balıklar vardır sularında,/ Patlamayla dirilecek nice balıklar vardır./ İşte o zaman an beni, yaşa beni,/ İşte o zaman beni unutma" diyen Ülkü Tamer'i...

"Her şey değişti, değişti kökten:/ Korkunç bir güzellik doğdu" diyen William Butler Yeats'ı anımsattı bizlere, hepimize...

Özetle onlar -Fırat'ta Yaşam'cılar-; resmi ideoloji ve dayatmalar karşısında Prag'da isyan eden Çek Televizyonu emekçileri;[3] İmpa-

[3] Çek Televizyonu emekçilerinin isyanı için bkz. Çiğdem Şahin, "Çek 'Devlet Televizyonu'nda Aslında Ne Oldu?", 2000'de Yeni Gündem, 13 Ocak 2001, s.2; "Asi Gazetecilere Halk Desteği", Radikal, 4 Ocak 2001, s.11; "Çek Televizyonunun Yeni Müdürü Hastanelik Oldu", Yeni Binyıl, 5 Ocak 2001, s.15; "Çek Televizyonu Müdürü Jiri Hodac İstifa

ratorun CNN yalanı karşısında El Cezire;[4] 'Andıç' karşısında susmak ya da gecikmeli-sözde 'özeleştiler'[5] vermek(?!) yerine hücrelerde sabahlamayı, DGM kapılarında onurla 'sürünmeyi' göz alan bir kararlılıktır; ya da Adolf Hitler'in, "Bir yalanı on defa söyleyin yalan olarak kalır. Bir yalanı on bin defa söyleyin yalan gerçek olur" dediği resmi ideolojik karanlıkların ortasında, 'ağzı var dili yok' denilen Diyarbekir Kal'asının yüce özgürlükçü aydınlığının çığlığıdır...

Etti", 2000'de Yeni Gündem, 12 Ocak 2001, s.2; "TV'de 'Kadife Devrim'", Milliyet, 5 Ocak 2001, s.12; "Prag'da Tele-Bahar", Radikal, 13 Ocak 2001, s.9.

[4] "El Cezire mesleki duruşuyla gazeteciliğin yüzünü ağartıyor" (B. Acun, Ve Bombalandı, Cumhuriyet Dergi, 13 Nisan 2003, s.9). Bkz. "Time Dergisinden El Cezire'ye Övgü", Cumhuriyet, 2 Nisan 2003, s.10; "CNN Karşı El Cezire", Atılım Gazetesi, 5 Nisan 2003, s.2; E. Arsan, "II. CNN-El Cezire Muharebesi", Radikal İki, 30 Mart 2003, s.4.

[5] "Gazeteciliğin özünde bağımsızlık vardır. Bu, askerden, devletten, iş ve siyaset dünyasından bağımsızlıktır. Bu meslek ancak böyle ayakta durur. Özeleştiri zamanı geldi geçiyor. Basın titreyip kendine gelmeli. 'Andıç' olayında, generallerin gazetecilerle uğraşması utanç vericiydi" (Hasan Cemal, "Basın General Emri Dinlememeli", Radikal, 26 Mayıs 2003, s.6). Geçerken Hasan Cemal'e bir anımsatma: "Karnış sepet hasır torbayı eleştirir ama ikisi de deliklerle doludur" der bir Filipin Atasözü...

HAFTALIK BİR GAZETE İÇİN NOTLAR*

TEMEL DEMİRER

"Her şey hakkında bir şey öğrenmeye ve
bir şey hakkındaki her şeyi öğrenmeye çalışın".[1]

Dünya dediğimiz, evrendeki o minik noktanın tarihinde, önemli dönemlerden birine tanık ve tarafız. 80'lerde yazılan ansiklopedi maddeleri, artık neredeyse geçersiz. Dünya atlasları, tarih atlası oldu bile, kurumlar ve kavramlar yeniden tanımlanmayı bekliyor. Bir yanıyla şanslıyız, bu süreç bizlere çorbaya tuz katma şansı da tanıyor; ama işimiz çetin![2] Çetin işlerden biri de, çıkar yumağı olarak akılları, yürekleri kontrolü altında tutan tekelci-kirlenmiş medya, çürüyen gazetecide somutlanıyor.

Raymond Williams'ın 1970'lerin başında görüp, soyutladığı medya gerçekliğini anlamak için toplumsal-politik mücadele zeminine sıkı basmak gerekiyor: Williams, "Televizyon (ya da medya - b.n), birbirleriyle bağıntılı politik, toplumsal ve ekonomik sorunları birbirinden kopuk parçalara ayırır. En önemli olayları bile nedensiz ve sonuçsuz akan fotoğraflara indirger. Saygın(!) haber programcıları gösterişli stüdyolarında, sokaklarda olup biten onca olumsuz gelişmeye rağmen her şeyin kontrol altında olduğunu yalnızca sözleriyle değil varlıklarıyla da yinelerler" deyip ekliyor;

---

* ÖDP'nin Seyfi Öngider'in koordinatörlüğünde oluşturulan Yayın Çalışma Grubu'nun 13 Ocak 1998'deki İstanbul toplantısına iletildi. Ülkede Gündem, 28-30-31 Ocak 1998.

[1] Thomas Huxley.

[2] "Büyük buluşlara, teknolojiye, bilime, parlak nutuklara ve törenlere bakmayın siz. İnsanlık hâlâ vahşet çağında yaşıyor" (Türker Alkan, Radikal, 6 Ocak 1998, s.2). İnsanlığın hâlâ veremden, vebadan, frengiden, açlıktan, haksız savaşlardan öldüğü; yok etmenin "çocuk oyunu"na dönüştüğü, geleceksizleşmenin derinleştiği; iletişimsizliğin dört yanı sardığı; sevgisizliğin, bencilliğin ve sorumsuzluğun yaşamı sarstığı; yalanın ve akıldışının büyüdüğü, insan(lık)ın kapitalizmin dişlileri arasında öğütüldüğü; özveri yerine ihanetin ikame edildiği dünyada, umutlu olmak hiç de kolay değil!

"(medya -b.n) toplumsal eğilimler meydana getiremese de, gündemdeki eğilimleri cevaplayıp, karartarak status quo'nun varlığını sürdürmesine katkıda bulunur".

I) MEDYA YA DA KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ

Kapitalist medya, iletişim araçlarıyla bir kültür endüstrisi yaratmıştır. Frankfurt Okulu'ndan Adorno'nun deyimiyle 'kültür endüstrisi', kitlelerin bilincini o kadar sömürgeleştirmiştir ki, kitleler artık bu saldırı karşısında direnmeyi dahi düşünemez konuma mahkûm edilmişlerdir. Tekelci kapitalist kültürü "Kitle kandırması olarak aydınlanma" biçiminde niteleyen Adorno ve Horkheimer'e göre, "Tekel altında bütün kitle kültürü aynıdır. Ürettikleri saçmalıkları haklı çıkarmak için bir ideoloji yaratırlar ve kendilerini endüstrilerle adlandırırlar. Kültür endüstrisinin güç kazanmasının temelindeki mantık, kendine yabancılaşmış toplumun baskıcı doğasıdır".

Alışveriş yasalarına bağlı kapitalist medya, 'kültür endüstrisi' kapsamında irdelenmesi gereken paradoksla dolu bir maldır. Medya, standartlaştırılmış ürün imal edilen bir endüstridir. Haber, propagandalarda kullanılan sloganları andırmaktadır. Kapitalist medya, bir terör aygıtıdır. Henri Lefebre, 'Everyday Life in the Modern World/Çağdaş Dünyada Günlük Yaşam' adlı yapıtında, "Baskı ve özgürlük illüzyonunun atbaşı birlikte gittiğinden" söz ederek, "bilinmeyen -gizli- baskılar, şiddetlerin günlük yaşamımızı düzenlemekte ve biçimlendirmekte olduğunun" altını çizer.

Bireyleri, tüketime dayalı yaşam biçimlerini 'satın almaya' zorlayan 'yanlış ihtiyaçlar' üreten medya, körüklediği bireysellikle, sömürüyü sürdürmeyi ve toplumsal kontrolü sağlamayı amaçlamaktadır. Marcuse'e göre: "Siyasal özgürlük, bireylerin kendilerini, hiçbir söz hakları ve kontrolleri olmadığı siyasetten kurtarmaları anlamına gelmektedir. Yine aynı şekilde, zihinsel özgürlük de kitle iletişim fenomeni tarafından yutulan bireysel düşüncenin restore edilmesini gerekli kılmaktadır".

Egemen medyada 'ideolojik propaganda'nın çalışma ilkelerini görürüz. Buradaki amaç net bir şekilde görülen 'bilinç yönlendir-

mesi'dir. Özellikle 80'lerden bugünlere ulaşan kesitte, bir 'bilinç endüstrisi'ne dönüşen politikalarla, araçlar ve amaçlar, propaganda ve propagandanın malzemeleri tek bir potada birleşerek, imajlarla mesajların iç içe girdiği manipülasyonların körüklenmesinde somutlanmıştır. Bu dönemi ve 'imaj' olgusunun her şeye muktedir özelliğini 'imagoloji' olarak isimlendiren Milan Kundera, 'Ölümsüz' de şunları der: "İmagoloji... çok farklı biçimde adlandırılan olguların, tek bir çatı altında toplanması... İmagoloji son yıllarda ideolojiye karşı radikal bir zafer kazandı".[3]

Bilinç endüstrisi, ortak iradeden yola çıkar. İradeleri parçalanmış bireyler, gerçeğin araştırılması ve bu araştırmaya dayalı bilgilerin sunulmasından ziyade kısa ve çarpıcı imajları kabul etme eğilimindedirler. Böylelikle kapitalist kültür endüstrisi medyasıyla beraberinde köklü felsefi, ideolojik ve siyasal sorunlar getirmiştir. İşitsel-görsel kitle iletişim araçları illüzyonların ve simülasyonların egemen hâlen geldiği bir 'çağ' yaratmıştır. Bu yeni oluşumun en tipik örneği son Körfez Savaşı'ndan tüm ürkütücülüğüyle ve korkunçluğuyla hep birlikte yaşadık. Körfez Savaşı'nı canlı olarak izlememize rağmen asıl olan bitenleri göremedik. Gerçekte izlediğimiz, en belirgin özelliklerinden birisi olan, tek yanlı bir 'şov', bir 'gösteri'den başka bir şey değildi.

II) MEDYA TEKELLERİ

Basında tekelcilik ve sermaye ilişkilerinin baskın öğe olması, basını, kralların egemenliği altına sokmuştur. Örneğin Kuzey'de kâr amaçlı yayıncılık, ABD ve Avrupalı devletlerin yayılmacı politikalarının hizmetindeki bir işlevselliği üstlenmiştir. Körfez Savaşı sırasında Amerikan televizyon kanalı CNN'in savaş haberlerini çarpıtarak dünya gündemini belirlemesi, İtalya'da Berlusconi'nin egemenliği, Almanya'da sağcı ve tutuculuğu ile tanınan Leo Kirchin'in Helmut Kohl ve partisi CDU'nun yardımıyla ülkenin en büyük yayın şirketi olan Springer'i ele geçirip, yayın şirketine bağlı tüm gazete ve televizyonlarda Kohl ve partisini desteklemesi gibi...

[3] Milan Kundera, Ölümsüz, Afa Yay., 1990.

Evet, ulaşılan aşamada medya kralları, halkın neyi bilmesi ya da bilmemesi gerektiği üzerine karar verme gücüne sahiptir, insan(lık)ın en demokratik hakkı olan demokratik bilgilenme hakkını gasp etmişlerdir... İsviçre Yazarlar Sendikası'ndan gazeteci yazar Lucas Hofman, özellikle bulvar basınının, halkın gerçekleri öğrenme hakkını görmezlikten geldiğini belirterek, "Bütün toplumsal ve insani değerler hiçe sayılıyor. Halk, cahil bir sürü olarak değerlendiriliyor. Satış rakamlarının artması için, gerçeklerden uzak, sansasyonel habercilik yapılıyor. Bu tür gazetecilik maymuna istediği şekeri verme tarzıdır" diyor...

Basın son yıllarda, siyasi ve mali iktidarın medyayla bütünleşmesiyle, dikey gazetecilik (bilgiyi, haberi, bilgi ve haber sahibinden yani iktidar odaklarından, bilgisi haberi olmayana, yani sıradan okura, yurttaşa tek yanlı olarak iletmek) yönünde kötürümleşmiştir. Denilebilir ki, artık yatay gazetecilik (bilgi ve haber akımının çeşitli odaklar arası ve odaklarla yurttaşlar arasında serbest ve çok yönlü dolaşımı) bir hayale dönüşmüştür.

Tekelci basının ulaştığı bu düzey, 'Independent' gazetesi yazarlarından Mark Lawson'un ifade ettiği gibi, toplumsal düzeyde 'Abartmacılık ve hafıza kaybı'na yol açar. Manşet konusu, iki aşamadan geçiyor: 'Abartma' ve 'Hafıza Kaybı'... Ortaya heyecan verici bir şey atılıyor ve sonra o konu yok olup gidiyor. Ambalaj, içindekinden önemli hâle geldi.

Bu gelişmelerin kültürel sonuçları var. Abartmacılık, hukuku tehdit ediyor. Yüzeysel haberlerin yarattığı yarı gerçekler bombardımanı altında önemli bir davanın etkilenmemesi mümkün mü? Hafıza kaybı ise, insanları bir filmin ortasında uyuyakalmaktan beter ediyor. Kafaların içi, birbiriyle ilgisiz, kopuk kopuk sahnelerle doluşuyor.

Asıl önemlisi, kamu yöneticileri açısından, skandallar ve beceriksizlikler daha kolay atlatılır hâle geliyor. Bir, iki gün de patlayan manşetlerin yarattığı fırtınanın arkasından ortalık sütliman kesiliyor; manşetlerin konusu olan kişi ilk ateşi atlatmışsa hemen toparlanıveriyor.

III) TÜRK(İYE) MEDYASI

Türk(iye) basının kökleri Osmanlılara uzanır. Güçlü 'kapıkulu' gelenekleriyle beslenmiştir. Türk(iye) basınının temelleri, devlet tarafından atılmış ve beslemelerce şekillenmiştir. Kapıkulu geleneklerinin Türk basını, dördüncü güç müdür? Ya da kamuoyu oluşturan ve yansıtan bir kurum mu? Bir iletişim aracı mı? Ulusal ve evrensel bir haberleşme örgütü mü? Toplum ve devlet için bir uyarı istasyonu mu? Demokratik yönetimin oto-kontrol sistemi mi? Toplumun bir fazilet bekçisi mi, yoksa bir şantaj mekanizması mı? Nedir Türk(iye) basını?

Türk(iye) basını, Osmanlılardan devralınan 'kapıkulu' geleneğiyle bir Babı Ali (şimdi Medya Plaza) çetesidir... Tekellerin hizmetindeki basın çetesi takkeliler, takkesizler, din tüccarları ve döneklerden oluşur. Çetecilerin, yağmacıların, yalancıların gazetecileri, artık haber almanın ya da görüş oluşturmanın gerçekleştirildiği yerler olmaktan çıkarak, kâr amaçlı bir iş olmuştur.

Oysa gazeteci için kârdan önemli şeyler vardır ve olmalıdır. Henri Nannen'e göre: "Gazetecilik zararsız hâle geldiği an bırakılmalıdır". Gerçekten de gazeteci kimdir? Gazetecilik nedir? Soruyu tersten yanıtlarsak, Türk(iye) basın tekellerinin yapmadığı ve yaptırmadığıdır gazetecilik... Türk(iye) basınına dair çok şey yazıldı, çizildi... Ama bunlar yeterli sayılmaz. Tekelci basının iç yüzünü her olanakta sergilemek gerek. 'Boyalı Basın', 'Babı Ali' ya da şimdilerde 'İkitelli Basını'... isimler değişse de, Türk(iye) basınının işlevi esasta değişmedi...

Basın tekeli, kendine 'Hür Basın' adını taksa da, bir gün, bir saniye bile 'Hür' olmadı. Aksine egemen siyasi yapının sefil bir uzantısı, beslemesi ve halka zulmedenlerin amigosu olmaktan kurtulamadı. Türk(iye) basını, tüm kirli işlerin ortağı ve gönüllü paravanı oldu... 'Neden' mi?

Birincisi bu basın, baştan beri devlet güdümünde örgütlendi. Nefes ve yem boruları devleti yönetenlerin kontrolündeydi. Devlet desteğiyle var oldular... Bu düşkünlüğün ikinci nedeni Türk(iye) basının tekelci sermaye yapısının bir parçası olmasıdır. Tekelci kapitalizmin gelişmesiyle gazeteler de holdingleşti veya holdinglerin her

biri basın dünyasına el attı. Gazetelerden televizyona uzanan medya dünyası, sermayenin uzantısı olarak örgütlendi. Yani bankacılıktan inşaata, borsacılıktan ihracat ve ithalata, turizmden yumurtacılığa her alanda at oynatan holdingler tarafından parsellendi.

İkitelli'de yuvalanan basın tekelleri hızlı bir değişim yaşıyorlar. Gazete patronları, televizyon kanalları, dergiler, pazarlama şirketleri, bankalar kurarak holdingleşiyorlar. Amaçlarını ise 'bir koyup beş almak, kâr etmek' diye açıklıyorlar. Bunun için Türkiye'de gazeteler kupon kesme hummasının araçlarına döndü. Züccaciye mağazalarına benzedi.

Kendi aralarında da, zaman zaman kapışan basın tekellerinin didişmesinin ardında, sömürüden daha fazla pay kapma kaygısı yatar. Tabii bu sözde kavgalarda birbirlerine karşı milliyetçilik, dindarlık hatta solculuk taslarlar... Ama nerede olurlarsa olsunlar, dolar üzerinden transfer ücreti, aylık alırlar. DGM savcıları, polis ve istihbarat şefleri ile içli dışlıdırlar. Polisle beraber sorgulara katılıp, işkence yapanları dahi vardır. Savcı ile birlikte olup ciddi bir kanıta dayanmayan iddianameleri yayınlamak da özellikleri arasındadır.

Gerçek işlevi ve varoluş nedeni, insanları yaşananlardan haberdar etmek, bilinmeyeni, görünmeyeni, saklananı açığa çıkarmak olan basın, Türkiye'de dezenformasyonun, yalanın ve şaklabanlığın mihrakıdır... Bunlar gazeteci değil; kapitalist medya teröristleri, çetecileri ve tekelci egemenliğin maşalarıdır.

İletişim Profesörü Korkmaz Alemdar: "Medyadaki yozlaşma 1990'dan itibaren özel televizyon ve radyo oluşumundaki hızlanma ile daha da arttı. Burada asıl sorumluluğu ise siyasi iktidarlara yüklüyorum. Sağlıklı bir medya dünyası yaratmak için haberi bir meta hâline getirmekten çok, haber alma özgürlüğünü öne çıkaran oluşumların yaratılması mücadelesini de vermek gerekiyor. Haberin parayla satın alınması normal bir olay değildir. Ne yazık ki, bu alanda korkunç bir rekabet yaşanıyor. Ama yine de Türkiye'deki sorumluluk, birinci derecede gazetecilerdedir. Eğer gazeteciler parayla habere ulaşma yöntemini deniyorlarsa çok ciddi tarihsel hatalar yapılıyor demektir. Türkiye, uluslararası boyut itibariyle Amerika'nın çekim alanı içinde. Medyada

yaşanan olumsuzlukların bu çekimle büyük bir ilgisi var. Avrupa'da medyaya hakim olan birçok etik değer Türkiye'de yok. Türkiye, ne Avrupa'daki medyadaki etik değerlere ne de hukuk alanındaki normlara uyuyor. Bir kere bağımsız yargının olmadığı bir hukuk ortamında, çarpık bir ortamda, medyada yaşanan olumsuzlukları düzeltmek mümkün değildir. Böylesi bir durumda da gazeteci suçlu değil, mağdur durumdadır. Siyasal iktidarlarla iç içe, para sorunu olmayan, tek amacı sansasyon olan, reyting olan ve gazeteciliği kullananları mağdur durumda görmüyorum tabi. Asıl mağdur olanlar burada basın özgürlüğünü savunan, gerçek anlamda gazetecilik yapanlardır".

Türk(iye) Basını'nda korkunç derecede bir 'kavram' ve 'kimlik' sorunu yaşanmaktadır. Hürriyet Gazetesi'nin, hürriyet isteyenleri yargısızca yargıladığını, hürriyetleri kısıtlayanların yanında yer aldığını görüyoruz. Demokrasi havarisi kesilen Akşam gibi gazetelerin çetelerin sözcülüğünü yaparak, 'halkı kandırdıklarını zannettiklerini' görüyoruz.

'Kavram' ve 'kimlik' sorununun altında yatan en önemli nedenlerden birisi, yaşanan tekelleşmedir. Bu tekelleşme, öylesine korkunç boyutlara ulaşmıştır ki, Türk basını iki büyük medya tekeli ile teksesliğe doğru gitmektedir. Tekeller, halka çeşitlilik adına gazeteler sunarken -kendileri de çok iyi biliyorlar ki tek sestirler- amaçları sol, sağ ve din adına kitleleri denetim altında tutmaktır.

IV) TÜRKİYE'DE MEDYA TEKELCİLİĞİ

Türk Medyası, karmaşası, sermayesi ve 'kara ilişkiler'iyle giderek artan ve yozlaşan şekliyle bir tekelleşmeyi yaşamaktadır. Bugün medya, başta Doğan ve Bilgin olmak üzere birkaç grubun elinde kalmıştır. Toplam net satışın, Nisan 1997 döneminde günlük 5,12 milyon olduğunu dikkate alırsak, bunun Aydın Doğan'ın payına düşen rakamın 2,2 milyon kadar olduğunu görmekteyiz.[4]

"Basındaki tekelleşme, 'çoğulculuğun' da tekel altına alınması gibi tehlikeli bir sürece girdi. Şu an için Türkiye'nin önde gelen basın

[4] Basın İlan Kurumu ve gazetelerin işletme bölümlerinden alınan bu rakamların doğruluğu kesin değildir. Spor ve haftalık gazeteler bu rakamların dışındadır.

tekellerinden olan Milliyet ve Sabah grupları bir yandan sektördeki yeni gelişmelerin önünü tıkarken, diğer yandan da toplumdaki çeşitli siyasi eğilimleri maniple etmeye yönelik gazeteler yayınlıyorlar. Böylece, toplumdaki siyasi ve kültürel çeşitliliğin, söz konusu gruplar tarafından temsili engellenerek, bu saha sadece belirli bir sermaye grubunun denetimi altına alınmış oluyor. Son olarak Milliyet grubunun Sabah grubunun aynı kulvardaki rakibi Yeni Yüzyıl'a alternatif olarak Radikal Gazetesini yayın hayatına sokması, bu kesimin kontrol altında tutulması isteğini açıkça ortaya koyuyor".[5]

Sayılar Türk Basını'nda, pastanın %42,9'luk payının A. Doğan grubu tarafından kontrol edildiğini ortaya koymaktadır. Kalan 2.922.235 gazetenin de Dinç Bilgin-Sabah, Enver Ören-İhlâs, Ilıcak Ailesi-Akşam ve bunun yanında irili ufaklı basın kuruluşlarına ait olduğunu düşünürsek, Türk medyası'nda tekelleşme olgusunun varlığını görmekteyiz. "Tekelleşme süreci, Türkiye'de özel sermaye birikimi sürecinin özellikleriyle ilintili olarak şekillendi".[6]

Türkiye'de, tekelleşme, özellikle de medyadaki tekelleşme, 1980 sonrası, 'Özallı Yıllar'da[7] arttı ve çeşitli aşamalardan sonra bugünkü palazlanmasını sağladı. Medya, '90 öncesi, Aydın Doğan ve Dinç Bilgin'in girişimleri, '90'lı yıllardan sonra da hızla büyüyen, 'İhlâs' patentli Enver Ören, Rumeli Holding ve Star'lı Cem Uzan, Show ve CİNE 5'li Erol Aksoy ile tekelleşme sürecini yan kuruluşları ile geliştirerek devam ettirecekti.

Medyadaki tekelleşmenin en önemli ve en büyük ayağını Aydın Doğan ve Milliyet Grubu oluşturmaktadır. Aydın Doğan, 1970'li yılların ortasında Koç'un ortaklığındaki Garanti Bankası'nın Otokar hisselerini satın alarak, kendisini medya tekelleşmesine götürecek yolu aralıyordu. 1979 yılında 120 Milyon TL vererek Milliyet Gazetesi'ni alan Aydın Doğan, aynı zamanda dışardan 'gazetecilik' sektörüne el atan ve 'gazete patronu' biri olarak, tekelinin temelini

---

[5] Türkeli Gazetesi, 25 Ekim 1996.

[6] M. Sönmez, 'Türk Medya Sektöründe Yoğunlaşma ve Sonuçları', Birikim Dergisi, s.76.

[7] Turgut Özal, iktidarı döneminde yaptığı bir konuşmada, "Türkiye de 2,5 gazete kalacak" demişti.

güçlendiriyordu. Kendisini medya patronluğuna taşıyacak olan 90'lı yıllara gelindiğinde, Aydın Doğan 'tekel'i, yan sektörlerin kârı ve desteğiyle 1994 Ağustos'unda Hürriyet Gazetesi'ni alıyordu. Türkiye'de yayınlanan iki büyük gazetenin patronu olan Aydın Doğan için artık, 'şişman tekel' yolu daha 'düz' ve daha 'kolay'dı.

"Grupların çok sayıda gazete yayınlaması 'çok ses' anlamına gelmemektedir. Genelde aynı görüşler değişik cümlelerle aktarılmakta, demokrasiye herhangi bir katkısı olmadığı gibi okurların tek yönlü biçimde bilgilendirilmesi yüzünden, halkın doğru bilgilere ulaşma hakkı yara almaktadır".[8] "İkitelli imparatorlarının ortada en ufak bir okur kitlesini bile başıboş bırakmaya gönülleri razı olmuyor".[9]

Çok kısa bir sürede, sermayesine sermaye, kârlarına kâr katan Aydın Doğan, Hürriyet ve Milliyet'in yanı sıra Kanal D, Posta, Radikal, Yeni Ufuk, Meydan, Son Çağrı, Spor, Fanatik, Pazar Postası, Tempo, Ekonomist, Capital, Ekonomik Forum, Atlas, Gazete Pazar, Milliyet Dergiler; Kim, Form Sante, Mariefrancaise, Bebek, Negatif, Hey Girl, Country Home, Options, Çocuğum ve Ben, Milliyet Kardeş, Fenomen, Paramatik ve 10 ayrı çocuk dergisi, Auto Show, Hafta Sonu, Amiga, Elele, Klips, Blue Jean, Art Decor, Focus, Naturel, Lezzet, House, Life, Gösteri gibi dergilerin ve Yay-Sat Dağıtım Şirketi, Hürriyet Haber Ajansı, Hürriyet TV, Mil-Ha, Hür FM, Radyo D, Radyo Klüp, Hür Basın Yayın, Hürriyet Ofset'in sahibi oldu. Aydın Doğan, aynı zamanda bir 'tekel ritmi' ile banka, sigorta, gıda, pazarlama gibi birçok alanda şirket, gazete ve dergilerin sahibi oldu.

Aydın Doğan 'Tekel'i, piyasayı istediği gibi yönlendirdiği için, bir 'patent'inin fiyatını yüksek ve kaliteli tutarken, diğer yandan toplumun katmanlarına göre bir politika izleyerek, düşük fiyatlı ve düşük kaliteli mallarını da halka sunmaktadır. Aydın Doğan 'Tekel'i, daha fazla kâr, daha fazla mal ve daha fazla sermaye düşüncesi ve bilinciyle hareket ettiği için bu tür yollara başvurur. Bu bütün tekeller için bir 'kanun' gibi geçerlidir. "Tekeller değişik satın alma güçlerini ve değişik zevkleri de değerlendirir. Bu, aynı zamanda

[8] Halil Nebiler, Medyanın Ekonomi Politiği, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995, s.19.
[9] Hakan Köksal, Bursa Olay Gazetesi, 15 Kasım 1996.

tekelcinin erdemi olarak gösterilir. Oysa düşük fiyatlı ürünler, düşük kaliteli ve sağlığa-topluma zararlı ürünlerdir".[10]

V) GAZETENİN ANLAMI

Yaşanılan sosyal, ekonomik ve politik süreçte her 'gerçek gazete' iddiasının, gazete gibilerden farkını ortaya koyması 'olmazsa olmaz'! "Gazetecilik bir iletişim mesleğidir. Haber olarak verdiğiniz mesajlar okuyucu kitlesi üzerinde etkiye neden olur. Bu mesaj aktarımında araç gazetedir".[11]

Gazete, gelişen, toplumu ilgilendiren ve sosyal yapısı üzerinde etkiye yol açan olayların, 'bilgi-emek' düzleminde kamuoyuna iletmesini sağlayan kitle iletişim aracıdır. Gerçeğin halkla yüz yüze gelmesini sağlayan 'buluşma-buluşturma' köprüsüdür gazete ve gazetecilik. Yani "Gazetenin doğuşunda hiç kuşkusuz, insanlığın haber alma gereksinimi ve isteğinin büyük etkisi ve katkısı bulunmaktadır".[12]

Halkın bilgilendirilmesini, aydınlatılmasını sağlamak gazetenin en asli ve en önemli görevidir. Bu görev gazetenin 'doğal' vurgusunda 'anlam' bulmaktadır. Bu anlamda, toplumun 'doğal temsilcileri' olan gazete(ci)lerin, halka karşı sosyal sorumlulukları doğmaktadır. Bu sorumluluğun başında gerçeklerin yanında olmak ve halkı bu gerçekler ile karşılaştırmaktır. Gazetenin ve gazeteciliğin gerçek ve en önemli anlamı da budur. Gazete ve gazeteciliği, yalan-yanlış zeminlerde kullanılması hâlinde onarılmaz sonuçlar doğurabilir, doğurur. "Çevremiz medyadan gelen tasarımlanmış mesajlarla örülü iken gerçeği kurgunun içinden çekip çıkarmanın güçlüğüyle günlük yaşamımızda iç içeyiz. Burada bireye güç gelen görev gazeteciye ait bir toplumsal sorumluluktur. Gazeteci gerçeği kurgudan çıkarıp yalın hâlde halka sunmalıdır".[13]

Gazetenin varlık nedeni toplumdur, halktır. Bu var olma nedeni gazetenin anlamı üzerinde de etkili olmuştur. Gazetenin, topluma, halkın öz değerlerine saygı duyarak gerçeği ve doğru olanı saptır-

---

[10] Halil Nebiler, Medyanın Ekonomi Politiği, A.g.e., s.52.
[11] Nurdoğan Rigel, Kağıt Kaplanlar, Der Yay., 1993, s.19.
[12] Oya Tokgöz, Temel Gazetecilik, İmge Kitabevi, 1994, s.34.
[13] Nurdoğan Rigel, Kağıt Kaplanlar, Der Yay., 1993, s.34.

madan objektif bir şekilde iletmesini, gerçekleştirmesi kendi anlamını doğrulamaktadır. Tarafsızca gerçeklerin yanında duran bir gazete, halkın 'gerçek' gazetesidir.

İktidar ve egemenlerin istemleri doğrultusunda, güdümlü ya da istenilen haberleri 'doğru' istenmeyenleri 'yalan' veren gazetelerin halka ve gerçeklere karşı ihanet içinde olduğu kesindir. Bu da gazetenin ve gazetecinin ne kadar 'anlamlı' bir 'görev' bilincinde olması gerektiğini göstermektedir.

Gazeteci ve gazetecilik kavramları, haber verme bakımından tek yönlü iletişim akımına işaret ederler. İşte, gazetecilik yapan araçlar yoluyla 'haber alma', eriştikleri kitleler yönünden haber olur diye seçilmiş, ayrılmış, düzenlenmiş, haber olarak yazılmış olayların okunması, dinlenmesi, izlenmesi sonunda gerçekleşmektedir. Bu düzenleme içinde de toplumda kitle iletişim araçlarınca, çeşitli görüşler gündeme getirilmekte, gündemde tutulmakta, kamuoyunu oluşturulmaktadır. Daha doğru bir deyişle, gazetecilik aracılığıyla, toplumda üzerinde konuşulan gündem belirlenir.

Gazete, her şeyden önce, haber iletme adına var olur. Çeşitli haber kaynakları, dünyanın birçok bölgesinde bu anlamda çalışırlar. Bilinen haber kaynaklarına bağlı kalmak, çoğu kez gazetecilerin işlevini tekdüze ve benzeşik kılar. Bu nedenlerle, her gazete kendi haber kaynaklarını sağlamaya çalışır, bünyesinde çalışanları haber toplama konusunda eğitir ve destekler. Yaratıcı işlevle yüklenmiş gazeteci, genel haber merkezleri ya da kaynakları ile yetinemez. Zaten beceriye dayanan, yaratıcı-özgün gazetecilik, böyle ortaya çıkar.

Haber gazeteciliği, geniş bir yüzeyde çok yönlü katılımcılıktır; bu, tek tek kişilerin başarısıyla tanımlansa bile, kişilerin güvenilir ve yansız tutumlarıyla biçimlenen kadro sorunudur. Nesnel olmak, gazetecinin özel ya da öznel görüşlerinin olmaması anlamına gelmez; gerçek ve zaman önünde sorumluluk duymak anlamına gelir.

Gazetecilikte bir dizi kural var: Haber güncel olmalı, uygun bir dil ve anlatım kullanılmalı, kamuoyunun ilgisini çekecek konular seçilmelidir. Ayrıca haber gerçek olmalıdır. Asparagas haberciliğin alıp başını gittiği Türkiye'de, gerçek daha bir önemli. Öte yandan muhalif gazeteci, 'okuyucusunu aptal yerine' koymaz.

Gazeteciliğin temel ilkelerinden biri, haber ile yorum arasında belirgin ayrımın çizilmesi ve bunların karıştırılmasının önlenmesidir. Haber gerçeklere ve verilere dayalı bilgilendirmedir. Buna karşılık, yorum ise yazarın, yayımlayanın veya yayın şirketlerinin düşüncelerini, inançlarını, kişisel yargılarını içerir. Haber yayını, gerçeklere dayandırılmalı ve doğruluğu kanıtlanır olmalıdır. Yorumlar, genel düşünceler veya günlük olaylar üzerinde yapılabilir. Yorum öznel olduğundan, doğruluğu üzerinde eleştiri yapılamaz.

Ve son bir nokta: Tekeller gazetecilik yapamaz. Tekellerin gazetecisi, gazeteci olamaz. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Oğuzhan Kavaklı'nın belirttiği gibi, "Gazeteci gazetenin yayın politikasın uymak zorundadır. Bir milyarlık ilan veren firmanın aleyhine yazı yazamaz. Muhabir manşetlik bir yolsuzluğu yazar ama yazısı çöpe atılabilir. Birtakım ilişkiler ve menfaatler muhabirin yazı alanını sınırlar. Bu sınırlandırmalar buradan ideal gazeteci olarak mezun ettiğiniz gazetecinin idealini çok kısa sürede söndürür".

VI) NASIL BİR GAZETE?

'Nasıl bir gazete' sorusuna verilebilecek yanıtın, çoğulcu sosyalizm anlayışımızla doğrudan ilintili olduğu kanısındayım. Bu konuda Ufuk Uras'ın dediklerinin gazeteyi de tanımladığını düşünüyorum: "İnsanların kendi kendini yönetme fikriyatı, yöneten-yönetilen ilişkisinin ortadan kalkması ve insanın insan olması mücadelesi ise sol, 21. yüzyılın sosyalizmi açıkça özgürlükçü olmak durumundadır. Bu, hem var olan egemenlik alanlarından özgürleşme, yani devlet, sermaye, din gibi kendi dışımızdaki zincirleri kırma anlamında özgürleşmedir. Hem de insanın kendini gerçekleştirebilmesi, ifade edebilmesi, kendi iç zincirlerini kırması anlamında özgürleşmedir. O yüzden bizim sosyalizm projemiz sadece kendi dışımızdaki dünyaya ilişkin değil, kendi örgütlenme modeli ve politikaya bakış tarzımızla ilintili olarak da ÖDP'de şekilleniyor. Yani, nasıl bir dünya istiyorsak öyle bir yapılanma oluşturmak, nasıl yapılanıyorsak da öyle bir dünya tahayyülü sunmak durumundayız. Dolayısıyla Kafdağı'nın ardın-

daki bir sosyalizmle solu düzen içi sınırlara hapseden, birtakım palyatif reformlarla sınırlayan anlayışların dışında, ya da bu iki anlayışı birbiriyle ilmikleyen bir yerde durmamız gerekiyor. Bugün sunduğumuz radikal dönüşümlerin ancak kapitalizmi aşma perspektifiyle gerçekleşebileceğini düşünüyoruz. (...)

Bugüne kadar yaşanan sorunların önemli bir kısmı, aslında amaç-araç ilişkisinin iyi kurulmamasından kaynaklanıyor. Bizim nihai amaçlarımıza uygun olmayan araçların, hayatımızı belirlediği ve açmaza soktuğu bir geçmişten geliyoruz. Bunun için bizim başından beri hep vurguladığımız, Makyavelist ve faydacı olmayan, ahlâklı bir politika tarzını benimsememiz büyük önem taşıyor. Politikanın ve solun yeniden yapılandığı ortamda, özgürlükçü, özyönetimci, demokratik, anti militarist, çevreci, enternasyonalist, cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm projesini benimsediğimizin altını çizmemiz hep bu yüzden".[14]

Haftalık gazeteyi, böyle bir politik mücadelenin ve parti inşasının bir mevzisi olarak düşünmek ve tasarlamak gerek. Böylesi bir tasarım için öne sürülecek kimi öneriler ise:

* 'Ateşten gömlek' olarak nitelenen, kotarılması konusunda birçok soru(n)dan söz edilen haftalık gazete, bir anlamda Parti'nin mutfağı özelliği taşıyacağı için çok önemlidir. 'Kervan yolda düzene girer' diyerek somutlanması acil bir gereksinim olan 'Haftalık gazete projesi, başarısız olabilir mi?' kuşkusuyla ele alınabilecek bir sorun değildir. Özellikle, 'mıntıka temizliği' formülasyonuyla sınırlanmış 15 günlük gazete projesi ile yüzü topluma dönük görevlerimizi yaşama geçirebilmek mümkün değildir.

* Yüzü topluma dönük bir mücadele aracı olarak tasarlanmak zorunda olan yayın organı; kendini dışımıza göre tanımlama yanılgısına düşmeden; partinin güncel ruh hâli ve hassasiyetlerini de dikkate alarak; hasımlara karşı mücadele esasında oluşturulmalıdır.

* Parti içi hassasiyetler adına; farklılıkları örtbas etmemesi ya da 'farklılıkları bastıran', 'zihinsel tashih'leri devreye sokan yanılgılara

[14] M. Gülbay-M. Ören, Geleceğin Solu Solun Geleceği, Çevreciler, Feministler, Kemalistler, Sosyaldemokratlar, Sosyalistler 2000'lere Nasıl Bakıyor?, Alan Yay. 1997, s.265-7.

prim vermemesi gereken yayın konusunda; sorunları bastıran önlemler, ertelemeler çözüm değildir.

* Kolektif bir örgütleyici olarak tasarlanması gereken haftalık politik yayın; bir tartışma organına eşitlenemezse de, gerilimleri de göze alarak, farklılıkların ifadesine olanak tanımalıdır. Ayrıca dil tashihi, düşüncelerin makaslanması, dıştalanması ve ambargo konmasına yol açmamalıdır.

* Haftalık gazete paylaşılmayan mevzi olarak görülmemeli. Kurumsallaşması, içerdiği hiçbir gücü kendine yabancılaştırmamalı. Oluşturulacak dizaynda, PM, denetçi editör statüsünde yer almalı. Gazetedeki kolektiviteyi, ortak fikir oluşturma süreçlerini 'yıpratacak' dayatmalardan ve 'kol kırılır yen içinde kalır' diyen kötü uzlaşmaların ortacılığından kaçınılmalı.

* Gazete, Türkiye'deki ezilenlerin ve baskı altında tutulanların, yani emekçilerin, Kürtlerin ve diğer ezilen etnik grupların, aydınların, kadınların ve gençliğin sesi olmayı sürdürmeye son derece kararlı olmalıdır. Gazete, toplumsal muhalefetin güçlerinin sesi soluğu olmayı amaçlamalı ve enternasyonalist bağa büyük önem vermelidir. Amacına ulaşabilmesi, elbette geniş bir çevreye ulaşmasına bağlıdır.

* Haftalık gazete, 'haberde doğruluk, yorumda özgürlük' ilkesini hayata geçirmelidir. Parti örgütleri, Türk(iye) tekelci medyasına yansıtılmayan haberlere erişmede önemli bir kaynak oluşturabilir. Yazıların tümü, manşet ve haberler de dahil mutlaka imzalı olmalıdır. İmzalı yazılara gazete yönetimince (yazara önceden danışmak koşuluyla, teknik gerekçeler dışında) hiçbir şekilde müdahale edilmemelidir.

* Hedef kitlesini, okuyucu profilini net olarak tarif etmesi gereken gazete, 'Haber-Yorum-Propaganda-Araştırma-Tartışma' işlevini üstlenmelidir.

* Dağıtımı sadece parti örgütleriyle sınırlandırılmaması gereken gazete, anti-kapitalist bir kitle yayın organı olmalıdır.

* Haftalık gazetenin Ekonomi, Dünya, Çevre, Kadın, Gençlik, Siyaset, Kültür, Bilim, Sanat, Medya, Parti Yaşamı ve Tartışma Bandı sayfaları olmalıdır.

* Her bölümün bir sayfa sorumlusu olmalıdır.

* Sayfa sorumlularının tümü, Genel Yayın Yönetmeniyle birlikte gazetenin Yayın Kurulunu oluşturmalıdır.

* Yayın Kurulu Parti karşısında, tanımlanıp PM tarafından onaylanmış özerk konuma sahip olmalıdır.

* Haftalık gazete Yayın Kurulu, Parti'deki farklı eğilimler gözetilerek, PM tarafından seçilmeli, PM'ye karşı sorumlu olmalı ve PM tarafından geri çekilebilmelidir.

* Sadece bir kitle yayın organı ile yetinemeyiz. Ayrıca parti kadroları için, daha fazla ertelenmeden bir teorik-tartışma organına muhtacız. Buna 'akıl-fikir' dergisi de diyebiliriz. Tartışmaya götürecek şeyler söyleyen bir teorik organa muhtacız. 'Yirminci Yüzyılda Marksizm' adlı yapıtında Roger Garaudy, "En güç iş, her zaman, problemleri çözmek değildir. Kimi zaman onları ortaya koymak da en güç iş olabilir. Tartışmaya götüren sözler söylemeyi göze almalı; yeter ki yaşamsal sorunlar ortaya konulabilsin" der. Dünyayı değiştirme eyleminden kopmadan tartışmaya götüren sözler söylemek, yaşamsal sorunları ortaya koymanın ilk adımıdır.[15] Bu yolda "Tarihsel materyalistin görevi tarihi tersinden okumaktır" der Walter Benjamin... Yani tarihi tersten okuyabilmenin yöntemi eleştiridir. Bunun için "Eleştirel tutum, işbirliği, ileriye yöneliş ve yaşam demektir" der Bertolt Brecht... Yüksek sesli arayışlarla sorunları ortaya koyan eleştiri, haklı umutların yaratan kilometre taşıdır.

[15] "Yolcu, bil ki yol diye bir şey yoktur, yollar sadece yürümekle yaratılır" (İspanyol atasözü).

BİZ 'ÖTEKİLER'İN GÜNDEMİYİZ!*

"Görev inanç olmadan yapılamaz".[1]

'Ülkede Gündem' muhalif emek ve özgürlük güçlerinin haykırışı olmak; topraklarımızın Susurluk enkazından, kirli savaşın yıkımından, demokrasinin MGK Kararlarına endekslenmesinden kurtarılması mücadelesinde yerini almak ve 21. yüzyılın eşiğinde insanlık onurunun çiğnenmesine 'Hayır' demek için çıkıyor.

İnsanlarımıza dayatılan sahte ikilemleri aşmak ve gündemi değiştirerek, müdahale etmek gerekiyor. 'Ülkede Gündem'i böylesi bir ihtiyaç yarattı; müdahale 'olmazsa olmaz'dı. Çünkü kirli savaş durdurulup siyasi çözümün önü açılmadan, çeteler dağıtılmadan, ifade ve örgütlenme özgürlüğü sağlanmadan, emeğin hakkı alınmadan bu topraklarda demokrasi kazanılamaz...

İddialıyız; farklı bir iş yapacağız. Resmi ideolojiye teslim olmuş egemen medyanın dışında ve karşısındayız! Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde kapısı kilitlenirken son yazısında 'Yeniden Geleceğiz!' diyen 'Demokrasi'yi katletmiş olsalar da... Çünkü biz, Ortadoğulu ve enternasyonalistiz; çünkü biz, çeşitlilik içindeki birliğin emek ve özgürlük bloğundan yanayız; çünkü biz, aykırı olan 'ÖTEKİ'yiz...

Kimdir 'ÖTEKİ'? Egemenin, 'bizden değildir' diye dıştaladığı; İktidarın, 'ben, sen ve o' nitelemelerine dahi muhatap olamayan; Marjinal, azınlıkta olan, egemenliğin saldırılarına sürekli maruz kalan; Kimliksizleştirilen, ihanete, baskılara uğrayan ve baş kaldıran; Egemenliğin kendine benzetemediği için yok etmek istediğidir O!

'ÖTEKİ' Brezilya yağmur ormanlarında Dünya Bankasının katlettiği 'vahşi'; Chiapas'ta Maya yerlisi; evi yakılıp Mersin varoşlarına göçertilen Kürt kadını; İskeçe'de Türk, Sivas'ta Alevi, Paris banliyölerinde yaşamak zorunda bırakılan Ermeni, Ege'nin karşı kıyısında özlemleriyle kavrulan Çeşmeli yaşlı Rum balıkçı; Guernica'da, My

---

* Ülkede Gündem, 7 Temmuz 1997; Özgür Politika, 8 Temmuz 1997.

[1] Benjamin Disraeli.

Lai'de, Halepçe'de kökü kurutulmak istenen; Bosna'da yok edilen Müslüman veya Gazze'deki Filistinli Küçük General; sömürülen işçi; coplanan öğrenci, KESK'li, İHD'li ve İsmail Beşikçi ile Işık Yurtçu'dur...

'Ülkede Gündem', 'ÖTEKİ' olmanın ve tüm 'ÖTEKİ'lerle dayanışmanın bilinciyle, sizlere 'MERHABA DOSTLAR' diyor...

CONTENTS & ABSTRACT

THE HARLEQUIN... (OR) THE MAINSTREAM MEDIA...

SIBEL OZBUDUN - GOKÇER OZGUR - TEMEL DEMIRER

CONTENTS

PREFACE
SECTION I: THEORETICAL-IDEOLOGICAL FRAMEWORK
1) MEDIA (=CAPITALISM) AND MANIPULATION (=LIES) - TEMEL DEMIRER
2) AGAINST THE SOVEREIGNITY OF ILLUSION - SIBEL OZBUDUN / TEMEL DEMIRER
3) –CRITICAL- REMARKS ON MAINSTREAM MEDIA... - TEMEL DEMIRER
SECTION II: THE MEDIA OF "NWO"
4) THE MEDIA OF THE "NWO" AND THE ALIENATED HUMANITY - SIBEL OZBUDUN / TEMEL DEMIRER
5) FEAR (EMPEROR) AND LIES (HARLEQUIN) - TEMEL DEMIRER
6) "THE KING IS DEAD, LONG LIVE THE JESTER!" OR "THE PEPSI SECT" - SIBEL OZBUDUN
SECTION III: TURKISH MEDIA
7) THE "NWO" MEDIA AND TURKEY - TEMEL DEMIRER
8) F-TYPE MEDIA WITH THE MEMORANDUM - TEMEL DEMIRER / GOKCER OZGUR
9) THE WORK OF THE MEDIAS - TEMEL DEMIRER
10) FROM THE "BOSSES OF PRESS" TO THE "PRESS OF THE BOSSES" - SIBEL OZBUDUN
SECTION IV: THE AGENDA OF THE "OTHERS"
11) 100 WEEKS... - TEMEL DEMIRER
12) WITH THE JOY OF THE 200TH WEEK... - SIBEL OZBUDUN / TEMEL DEMIRER
13) NOTES FOR A WEEKLY - TEMEL DEMIRER
14) WE ARE THE AGENDA OF THE "OTHERS"!
CONTENTS/ ABSTRACT

ABSTRACT

The global aggression indulged by the USA, under the pretext of "War against Terrorism" has once more brought forth the role of the mainstram media as well as questions about the media ethics under focus of discussion. The mainstream media in the North, as well as in Turkey has failed the test in the war(s) of US and acted as a straightforeward propagandist, thus, deserving violent criticism. In this book, you will find examples of these critiques as well as enlightening discussions pertaining to alternative media(s).

ABD'nin 11 Eylül gerekçesiyle tetiklediği küresel saldırganlık, egemen medyayı ve medya etiği sorunsalını yeniden tartışmaların odağına taşıdı. Egemen medya, gerek Kuzey ülkelerinde gerekse Türkiye'de ABD'nin savaş(lar)ında bir kez daha kötü bir sınav vererek doğrudan savaş propagandistliğine soyundu ve ağır ve haklı tepkilere, eleştirilere uğradı.

Söz konusu eleştirilerin muhatabı olan 'Amerikancı Medya'nın, 'ABD icraatları' yanında, 'Andıç'larla da hizaya sokulduğu coğrafyamızda, sadece sermaye medyasından değil, aynı zamanda onun baskın özelliği olan apoletli yanından da söz etmek, bunun altını özenle çizerek deşifre etmek gerekir...

Bu kitap, öncelikle bunu hedefliyor; ama bununla da sınırlı kalmayarak, alternatif medya olanaklarını ararken egemen söylem (ve sahibinin sesleriyle) hesaplaşmanın yollarını arıyor...

ISBN 975-6361-52-2

Kapak Resmi: Diego Rivera